

Universitätsbibliothek Wuppertal

Handlexikon zu Cicero

Merguet, Hugo

Leipzig, 1905

V bzw. U

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2871)

patre tuo consule designato; Sulla 11. tuum hominis simplicis pectus vidimus; Phil II 111. sine ullo tuo periculo; div Caec 23. nisi ea res ad quaestum et ad praedam tuam pertineret; Ver III 129. utrum me tuus procurator deiecerit an tuus colonus aut vicinus; Caecin 57. quaestus: f. praeda. res: f. fama. homines. salus: f. fama. complecti vis amplissimos viros ad tuum et Gabinii scelus; Piso 75. id velim mihi ignoscas quod invita socru tua fecerim; ep XII 7, 1. unam tecum apricationem in illo lucrativo tuo sole malim quam . . .; A VII 11, 1. sororem tuam virginem esse non sisti; dom 92. tuis incredibiliter studiis erga me muneribusque delector; ep III 9, 3. quibus (artibus) studium tuum dedisti; ep IV 3, 3. si illud meum turbulentissimum tempus tuo tranquillissimo praestat; Piso 33. vicinus: f. procurator. virtus: f. dignitas. vox: f. aspectus. elliptisch: ad tuas omnes rescripseram pridie; A IX 10, 1.

B. affcin: a. si nihil tui cogitant sceleris; Marcel 21. et te et tua et tuos nosti; Phil II 68. cum tua quid interest, nulla auspicia sunt; cum tuorum, tum fis religiosus; Phil II 99. tuis salutem dic; A XI 3, 3. ut invitatus ad tuos isse videaris; Catil I 23. tunc ille in omnes tuos liberalis? Rab Post 45. quae causa maior esse potuit quam consilia tua tuorumque? dom 10. se inique a tuis iactatum graviter querebatur; Plane 55. qua (ratione) tecum ipse et cum tuis utare; fin II 76. — b. si quid interesse tua putasses; Phil XI 23. f. a. Phil II 99. — c. quamquam tua illa horridula mihi atque incompta visa sunt; A II 1, 1. imitor: f. de or III 47. nosco: f. a. Phil II 68. pete tu tuum; Q Rosc 32. accedam ad omnia tua, Torquate; fin II 44. quod esset (aedificium) in tuo; Tul 53. ne nihil sim tui nisi suppletionem pedis imitatus; de or III 47. quod hic in tuo aedificasset; Tul 53.

typus. Bild: typos tibi mando, quos in tectorio atrio possim includere; A I 10, 3.

tyrannice, despotisch: quae regie seu potius tyrannice statuit in aratoribus Apronius; Ver III 115.

tyrannicus, despotisch: quod tætrum, crudele, nefarium, tyrannicum factum esse dicamus; inv I 102. tyrannicis interdictis tuis; Ver V 21. si omnes Athenienses delectarentur tyrannicis legibus; leg I 42. cap 145

tyrannis, Zwingherrschafft, Despotie: I. sublato tyranno tyrannida manere video; A XIV 14, 2. alii orientem tyrannidem multo ante prospiciunt; div I 111. o di boni! vivit tyrannis, tyrannus occidit!

A XIV 9, 2. — II. si tyrannidem occupare conabatur pater, silebitne filius? of III 90. prospicio: f. I. oritur.

tyrannoctonus, Tyrannenmörder: I. nostri tyrannoctoni longe gentium absunt; ep XII 22, 2. tyrannoctonos in caelo esse, tyranni facta defendi; A XIV 6, 2. — II. quae (simulatio desiderii) verebar ne periculosa nostris tyrannoctonis esset; A XIV 15, 1. — III. Pontii Neopolitanum a matre tyrannoctoni possideri! A XIV 21, 3.

tyrannus, Tyrann, Despot, Zwingherr: I. 1. fit continuo tyrannus, quo neque tætrius neque foedius nec dis hominibusque invisius animal ullum cogitari potest; qui quamquam figura est hominis, morum tamen immanitate vastissimas vincit beluas; rep II 48. o di boni! vivit tyrannis, tyrannus occidit! A XIV 9, 2. sic tamquam pilam rapiunt inter se rei publicae statum tyranni ab regibus, ab iis autem principes aut populi, a quibus aut factiones aut tyranni; rep I 68. vincit: f. est. — 2. libidines eorum, qui erant in eum tyranni; Phil XIII 17. alter postulat, ut, quem ad modum est, sic etiam appelletur tyrannus; A X 4, 2. — II, 1. appello: f. I, 2. hic rei publicae tyrannum lege constituit; agr III 5. sin per se populus interfecit aut eiecit tyrannum; rep I 65. facio: f. I, 1, est. qui (Demaratus) cum Corinthiorum tyrannum Cypselum ferre non potuisset; rep II 34. ex hac maxima libertate tyrannus gignitur; rep I 68. interficio: f. eicio. quam sit re pulchrum, beneficio gratum, fama gloriosum tyrannum occidere; Phil II 117. si Phalarim, crudelentem tyrannum et immanem, vir bonus vestitu spoliare possit, nonne faciat? of III 29. — 2. hoc illud est, quod Pisistrato tyranno a Solone responsum est; Cato 72. — 3. rapio a: f. I, 1. rapiunt. — III, 1. inquit consilium importuni atque amentis tyranni; Ver V 103. formam adhuc habetis et speciem ipsam tyrannorum; agr II 32. (Theramenes) coniectus in carcerem triginta inussu tyrannorum; Tusc I 96. species: f. forma. — 2. de nefario tyranno fieri iudicium; Ver V 117. — IV, 1. Ubl: f. I, 1. est. — 2. qui (carcer) est a crudelissimo tyranno Dionysio factus; Ver V 143.

tyrotarichum, Käse- und Springstragout: I. ipse eo die in Paeti nostri tyrotarichum imminebam; XIV 16, 1. tu vero ad tyrotarichum antiquum redi; ep IX 16, 9. — II. quam tyrotarichi patinam (tu mihi narras)? ep IX 16, 7. nihil magis (me delectavit) quam patina tyrotarichi; A IV 1, 8.

Vacatio, Befreiung, Entlastung, Muße: I. vacationem militiae ipsis liberisque eorum esse; Phil V 53. quod bello vacationes valent, tumultu non valent; Phil VIII 3. senatus decrevit, vacationes ne valerent; A I 19, 2. — II, 1. nullam tibi a causis vacationem video dari; leg I 11. vacationem augures, quo minus iudiciis operam darent, non habere; Bru 117. quae studia magnorum hominum sententia vacationem habent quandam publici muneris; ep IX 6, 5. dilectus tota Italia decreti sublati vacationibus; Phil VIII 6. — 2. aetatis potius vacationi confidebam; leg I 10. — 3. quod (est) tam immune municipium, quod per hosce annos tam commoda vacatione omnium rerum sit usum quam Mamertina civitas? Ver V 58. — III. (P. Vatinius) et agro a senatu et vacatione donatus est; nat II 6.

vacca, Kuh: cur non gestiret taurus equae conrectatione, equus vaccae? nat I 77.

vacillo, wanken, schwanken: I. γερωνικώτερον

est memoriola vacillare; A XII 1, 2. — II. cum ex eo in utramque partem toto corpore vacillante quae-sivit . . .; Bru 216. cuius (Erotis) non sine magna culpa (ista) vacillarunt; A XIV 18, 2. cum una legione et ea vacillante; Phil III 31. accepi tuam epistulam vacillantibus litterulis; ep XVI 15, 2. quo loco videtur quibusdam stabilitas amicitiae vacillare; fin I 66.

vaco, frei, leer, unbefetzt sein, entbehren, Muße haben, sich widmen: I. si vacas animo; div I 10. scribes aliquid, si vacabis; A XII 38, 2. tota domus vacat superior; A XII 10. villa ita completa a militibus est, ut vix triclinium, ubi cenaturus ipse Caesar esset, vacaret; A XIII 52, 1. — II. ego philosophiae semper vaco; div I 11. — III. non aegritudine solum vacabit, sed etiam perturbationibus reliquis omnibus; Tusc IV 38. f. cupiditate stultitiam constantia, id est sanitate, vacantem; Tusc III 11. cum (animi hominum) somno soluti

vacant corpore; div I 129. vacare culpa magnum est solacium; ep VII 3, 4. vacandum omni est animi perturbatione, cum cupiditate et metu, tum etiam aegritudine et voluptate nimia || voluptate || et iracundia; of I 69. cum certe nihil homini possit melius esse quam vacare omni dolore et molestia; fin I 57. qui locus hoc dominatu vacat? ep IV 8, 2. iracundia; f. cupiditate. nihil honestum esse potest, quod iustitia vacat; of I 62. metu: f. cupiditate. » missore vacans Sagitta «; fr H IV, a, 325. molestia: f. dolore. eius modi motibus sermo debet vacare; of I 136. cum aures extremum semper expectent, id vacare numero non oportet; orat 199. perturbatione: f. aegritudine, cupiditate, sanitate: f. constantia. domicilium tantum in illa urbe remanet studiorum, quibus vacant cives, peregrini fruuntur; de or III 43. ut illa natura caelestis et terra vacat et umore, sic . . .; Tusc I 65. voluptate: f. cupiditate. — IV. nullum tempus illi umquam vacabat aut a forensi dictione aut a commentatione domestica aut a scribendo aut a cogitando; Bru 272. sapientem ab omni concitatione animi semper vacare; Tusc V 48.

vacuefacio, leer machen: nuper cum morte superioris uxoris novis nuptiis domum vacuefecisses; Catil I 14. quod adventu tuo ista subsellia vacuefacta sunt; Catil I 16.

vacuitas, Befreiung, Freisein: I. qui vacuitatem doloris finem bonorum esse voluerunt; fin III 2. — II. 1. quo magis iis et magnitudo est animi adhibenda et vacuitas ab angoribus; of I 73. Diodorus adiungit ad honestatem vacuitatem doloris; fin V 14. securitatem nunc appello vacuitatem aegritudinis; Tusc V 42. — 2. de vacuitate doloris eadem fere dici solent, quae de voluptate; fin V 21. — III. quoniam ipsa liberatione et vacuitate omnis molestiae gaudemus; fin I 37.

vacuus, ledig, leer, herrenlos, entbehrend, frei, befreit, unbeschäftigt: A. cum te sciremus esse vacuum; Bru 20. sin eris ab isto periculo vacuus; Q fr I 3, 5. cum nihil insidiis vacuum viderem; ep IV 14, 3. si animus a talibus factis vacuus et integer esse dicitur; inv II 24. si es animo vacuo; Bru 20. ut animum vacuum ad res difficiles scribendas adferam; A XII 38, a, 1. cui non forum, non campus, non curia, non domus, non lectus, non denique haec sedes honoris umquam vacua mortis periculo atque insidiis fuit; Catil IV 2. ut ab exercitationibus oratoris nullus dies vacuus esset; Bru 309. quorum domus signis et tabulis pietis erant vacuae; Ver I 55. f. campus. vacuo non modo a bonis, sed etiam a liberis atque inani foro; sen 18. f. campus. horam nullam vacuum voluptate esse debere; sen 14. lectus: f. campus. quod is locus ab omni turba id temporis vacuus esset; fin V 1. populos vacuos omni cura et cogitatione; rep I 52. in quam (possessionem) homines quasi caducam atque vacuum involaverunt; de or III 122. nullum vacuum tractum esse remum; Ver V 135. sedes: f. campus. cum vacui temporis nihil haberem; A II 23, 1. — B. qui quondam in vacua venerunt; of I 21.

vadimonium, Bürgschaft, Bürgschaftsleistung: I. si vadimonium omnino tibi cum P. Quinctio nullum fuit; Quinct 56. — II. 1. qui vadimonium concipere posset; Q fr II 13, 3. vadimonium mihi deseruit; Quinct 75. ut differrem cum eo (Publio) vadimonium; A II 7, 2. quo die vadimonium istuc factum esse diceres; Quinct 57. vadimonium mihi non obiit quidam socius; Quinct 54. promittunt Herbitenses vadimonium Syracusas; Ver III 78. — 2. venit ad vadimonium Quinctius; Quinct 67. — III. ita sine vadimonio disceditur; Quinct 23.

vado, gehen, abreißen: ad eum (Pompeium) postridie mane vadebam; A IV 10, 2. hinc vulgo

vadunt; A IX 1, 2. Lentulus Spinther hodie apud me. cras mane vadit; A XIV 11, 2.

vador, vor Gericht fordern: I. se iam neque vadari amplius neque vadimonium promittere; Quinct 23. — II. hic hominem in praesentia non vadatur; Quinct 23.

vadum, Furt, Untiefe: quoniam emersisse iam e vadis videtur oratio mea; Cael 51. » hoc motu radiantis etesiae in vada ponti «; orat 152.

vaecors, wahnjünnig: A. cum ille furibundus incitata illa sua vaecordi mente venisset; Sest 117. — B. I. tu, o vaecors et amens; Piso 21. — II. alius cor ipsum animus videtur, ex quo excordes, vaecordes concordese dicuntur; Tusc I 18. — III. istius vaecordissimi mentem cura metuque terrebant; dom 141.

vaesanus (ves.), wahnjünnig, unjünnig: vesanum || vaesanum || remigem consilia deorum perspiciere potuisse; div II 114. haec furiosa vis vaesani tribuni pl. facile superari potuit; dom 55.

vafer, schlau, verschmigt: A. ut crebro mihi vafer ille Siculus insurret Epicharmus cantilenam illam suam; A I 19, 8. de homine minime vafero male existimant; nat I 85. qui (Chrysippus) Stoicorum somniorum vaferimus habetur interpres; nat I 39. — B. non viri boni (hoc genus est), versuti potius, veteratoris, vaferi; of III 57.

vafore, verschmigt: nihil sane vafore nec malitiose facere conatus est; Ver II 132.

vagina, Scheide, Hülle: I. gladium eius e vagina educit; inv II 15. gladium cruentum in vaginam recondidit; inv II 14. (senatus consultum) inclusum in tabulis tamquam in vagina reconditum; Catil I 4. — II. culmo erecta geniculato vaginis iam quasi pubescens (viriditas) includitur; Cato 51.

vagio, wimmern, schreien: neque (populum) ut in cunabulis vagientem relictum; rep II 21. vagiens puer; fin II 31.

vagor, umherjchweifen, umherirren, sich verbreiten, freuzen: haec ignorantem vagari cum magna caterva toto foro; de or I 184. vagamur egentes cum coniugibus et liberis; A VIII 2, 3. quem quidem (Brutum) ego spero tuto vagari posse; A XIV 8, 2. non sumus ii, quorum vegetur animus errore; of II 7. fuit quoddam tempus, cum in agris homines passim bestiarum modo vagabantur; inv I 2. luna isdem spatiis vagatur, quibus sol; nat II 103. vagabitur modo tuum nomen longe atque late; Marcel 29. ne vagari et errare cogatur oratio; de or I 209. utinam eum diem videam, cum ista oratio ita libere vegetur, ut etiam in Siccae domum introeat! A XVI 11, 1. qui (praedones) tum toto mari dispersi vagabantur; Flac 30. sol: f. luna. ut verba neque adligata sint quasi certa aliqua lege versus neque ita soluta, ut vagentur; de or III 176. volucres huc et illuc passim vagantes; div II 80.

vagus, umherjchweifend, unstät, unbeständig, unbestimmt: vagus esse cogitabam; A VII 11, 5. (bestiae) motus solutos et vagos a natura sibi tributos requirunt; fin V 56. si illam quoque partem quaestionum oratori volumus adiungi vagam et liberam et late patentem; de or II 67. de dis immortalibus habere non errantem et vagam, sed stabilem certamque sententiam; nat II 2. eae stellae, quas vagas dicimus; nat II 103. ut vitam inopem et vagam persequamur; Phil XII 15.

valde, sehr, besonders: I. valde amo nostra atque nostros; Ac I 18. quam valde eam (gentem) putamus tot transfusionibus coacuisse? Seaur 43. mea commendatione sese valde esse commotum; ep VII 17, 2. volo Dolabellae valde desideranti; A XIII 13, 2. Trebellium valde iam diligit; Phil VI 11. est avaritia opinatio vehemens de pecunia, quasi valde expetenda sit; Tusc IV 26. valde hercules

vobis laborandum est; Phil XII 4. nec (Caerellia) valde laborare mihi visa est; A XV 1, 4. non valde nitens, non plane horrida oratio; Bru 238. Pompeium quod una ista in re non ita valde probas; leg III 26. ipse (Caesar) valde repudiavit; A X 1, 3. nec tam valde id timendum nec plane contemnendum puto; leg II 39. cui (Cluvio) satis factum esse a nobis valde volo; ep XIII 56, 3. de quo (Bruto) Caesarem solitum dicere: „quicquid volt, valde volt“; A XIV 1, 2. — II. homo valde studiosus ac diligens; Ac II 98. si ea (argumenta) valde multa sunt; de or II 309. valde Heraclitus obscurus, minime Democritus; div II 133. studiosus: *f.* diligens. quicquid valde utile sit, id fieri honestum; of III 103. — III. rem te valde bene gessisse; ep I 8, 7. quae valde breviter a te de ipsa arte pereursa sunt; de or I 205. cum (Zeno) valde subtiliter dissereret; Ac I 35. — IV. illud etiam accidit praeter optatum meum, sed valde ex voluntate; Piso 46.

valeo, *stark, fräftig, gesund sein, sich wohl befinden, leben, dahinfahren, aufgegeben werden, wirksam sein, gelten, vermögen, mitwirken, Macht, Bedeutung, Einfluß haben, part. gesund, fräftig, stark*; I, 1. ut inter optime valere et gravissime aegrotare nihil prorsus dicerent interesse; fin II 43. — 2. commoda considerantur hoc modo: valens an imbecillus (sit); inv I 35. non solum morbus eius, sed etiam consuetudo valentis cognoscenda est; de or II 186. qui (P. Crassus) et ingenio valuit et studio; Bru 98. quae esset oblectatio valentium, qui victus aut cultus? of II 15. cura, ut valeas; ep VII 15, 2. da operam, ut valeas; ep XII 1, 2. si tu et Tullia, lux nostra, valetis, ego et suavissimus Cicero valemus; ep XIV 5, 1. vale, mi Tiro, vale, vale et salve; ep XVI 4, 4. etiam atque etiam vale; ep XVI 5, 2. quod minus valuisses. si iam melius vales, vehementer gaudeo; A IV 14, 1. ibi bene valentem videram Piliam; A XV 1, a, 1. quamquam in Lysia sunt saepe etiam lacerti, sic ut fieri nihil possit valentius; Bru 64. ita scribere plerosque et id valere et valuisse semper; Bru 197. quod in aliis causis debet valere; Tul 11. quae ad virtutis usum valent; Ac I 21. hoc nonne videtur contra te valere? Ac II 86. ista valeant; me res familiaris movet; A XVI 15, 5. astrorum adfectio valet, si vis, ad quasdam res, ad omnes certe non valet; fat 8. quodsi vultus C. Marii, si vox, si ille imperatorius ardor oculorum, si recentes triumphi, si praesens valuit aspectus, valet auctoritas, valeant res gestae, valet memoria, valet fortissimi viri nomen aeternum; Balb 49. metum credo valuisse et arma; Phil II 107. aspectus, auctoritas: *f.* ardor. cum homo imbecillus a valentissima bestia laniatur; ep VII 1, 3. quibus in rebus temeritas et casus, non ratio nec consilium valet; div II 85. valeant recta, vera, honesta consilia; A IV 5, 1. *f.* casus. senatus consultum non mihi videtur esse valiturum; A IV 16, 5. quae in ipsum valebant crimina; Ver I 41. in qua (causa) tibi cum Diodoro, valente dialectico, magna luctatio est; fat 12. circumsessus || circumsaepus || lectis valentissimorum hominum viribus; Phil XII 24. iaceat utilitatis species, valet honestas; of III 46. quae (invidia) in iudiciis valere non debet; Cluent 201. ius valet necesse est, id est iudicia, quibus omne ius continetur; Sest 92. valebant preces et lacrimae nostrae; Milo 44. ut (membrum) posse putaret se valere, si . . . ; of III 22. valebat apud vos Milonis erga me meritorum memoria; Milo 34. *f.* ardor. metus: *f.* arma. mos valet, ratio non valet; Tusc II 34. nomen: *f.* ardor. preces: *f.* lacrimae. ratio: *f.* casus, mos. res: *f.* ardor. temeritas: *f.* casus. triumphus: *f.* ardor. reliquit quos viros, quam valentes! Catil II 4. vox, vultus: *f.* ardor. — II. saepe quaerimus verbum Latinum par Graeco, et quod idem valet; fin II 13. tum

(philosophia) valet multum, cum . . . ; Tusc II 11. neque auctoritate quisquam apud me plus valere te potest neque voluntate; de or I 4. opinio plus valet saepe quam res ipsa; Scaur 35. multo plus valebat periculorum impendentium timor; Milo 34. Archimedem arbitrantur plus valuisse in imitandis sphaerae conversionibus quam naturam in efficiendis; nat II 88. plus apud me antiquorum auctoritas valet; Lael 13. quae (diligentia) cum omnibus in rebus tum in causis defendendis plurimum valet; de or II 148. cum auctoritas et dignitas Pisonis valebat plurimum; div Caec 64. haec una causa in opinione Sicularum plurimum valet, quod . . . ; Ver IV 114. in optima quaque re publica plurimum auspicia et reliqua divinandi genera valuisse; div I 95. nihil putas valere in iudiciis coniecturam, nihil suspicionem, nihil ante actae vitae existimationem, nihil virorum bonorum testimonia, nihil civitatum auctoritates ac litteras; Ver III 146. nihil valent gratia ipsi; Muren 71. quorum (philosophorum) ea sententia est, ut virtus per se ipsa nihil valeat; Tusc V 119. quantum ingenio, quantum mediocri doctrina, quantum usu valemus; de or III 77. apud quem (Caesarem) quicquid valebo vel auctoritate vel gratia, valebo tibi; ep VI 6, 13. ad tuendas amicitias et reliquas caritates quid natura valeat; fin III 73. ut alterum (complecterer), quia tantum valebat; A VII 1, 2.

valetudo, *Gesundheitszustand, Befinden, Gesundheit, Unwohlsein*; I. aderit perdita valetudo; Tusc V 29. dabo operam, ne mea valetudo tuo labori desit; ep XIV 1, 2. valetudo (oportuna est), ut dolore careas et numeribus fungare corporis; Lael 22. si bona valetudo sit in bonis; fin III 49. me incommoda valetudo, e qua iam emersem, tenebat Brundisii; A V 8, 1. — II, 1. quid interest, divitias, opes, valetudinem bona dicas an praeposita? fin IV 23. qui (Stoici) valetudinem bonam expetendam negent esse, eligendam dicant; fin IV 62. quae cave ne impediatur valetudinem tuam; ep XVI 12, 5. divitias alii praeponunt, bonam alii valetudinem; Lael 20. valetudo sustentatur notitia sui corporis; of II 86. — 2. ei sunt constituti quasi mala valetudine animi; Tusc IV 80. valetudine incommoda C. Sextius Calvinus fuit; Bru 130. nisi (T. Iunius) semper infirma atque etiam aegra valetudine fuisset; Bru 180. — 3. si ad gravem valetudinem labor accessisset; Phil IX 2. emergo e: *f.* I. tenet. victus cultusque corporis ad valetudinem referatur; of I 106. — III, 1. quod commodo valetudinis tuae fiat; ep XIV 5, 1. neque valetudinis curatio sine hominum opera ulla esse potuisset; of II 12. nemo sibi nec valetudinis excusationem nec senectutis satis iustam [ullam] putavit; Sest 112. modo valeres; scripseras enim te quodam valetudinis genere temptari; A XI 23, 1. me rarius scribere gravitate valetudinis; ep VI 2, 1. istam imbecillitatem valetudinis tuae sustenta et tuere; ep VII 1, 5. ex diuturna perturbatione totius valetudinis; Bru 12. habenda ratio valetudinis; Cato 36. — 2. homo infirma valetudine; Cluent 175. — IV, 1. optima quisque valetudine adfectus; Tusc IV 81. quod (Clodius Philhetaerus) valetudine oculorum impediatur; ep XIV 4, 6. — 2. sin, cum per valetudinem posses, venire tamen noluisti; ep VII 1, 1.

validus, *gesund, fräftig, stark*; si te validum videro; ep XVI 4, 3. „validas Aquilonis ad auras“; fr H IV, a, 385. Longam Albam, validam urbem et potentem; rep II 4.

vallis, *Tal*; 1. peragravi valles Agrigentorum atque colles; Scaur 25. — 2. colles sunt, qui adferunt umbram vallibus; rep II 11.

vallo, *verjchänzen, umgeben, schützen*; Catilina vallatum indicibus atque sicariis; Muren 49.

haec omnia (animus) quasi saepimento aliquo vallabit disserendi ratione; leg I 62. ius legatorum, cum hominum praesidio munitum sit, tum etiam divino iure esse vallatum; har resp 34.

vallum, Wall, Schußwehr: I. cuius ego imperium, non Alpium vallum contra ascensum Gallorum obicio et oppono; Piso 81. — II. (Pindenissum) cinximus vallo et fossa; A V 20. 5. munitae sunt palabrae tamquam vallo pilorum; nat II 143. populi Romani exercitus Cn. Pompeium circumsedet, fossa et vallo saeptum tenet; A IX 12. 3.

vallus, Wallstabe: qui labor, quantus agminis, ferre cibaria, ferre vallum; Tusc II 37.

valvae, Türflügel, Tür: I. Thebis in templo Herculis valvae clausae repagulis subito se ipsae aperuerunt; div I 74. cur valvae Concordiae non patent? Phil II 112. — II. 1. aperio: f. I. operis valvis Concordiae patres conscriptos sententias dicere; Phil V 78. — 2. quae (signa) multos annos ante valvas Innonis Samiae steterunt; Ver I 61. ex ebore diligentissime perfecta argumenta erant in valvis; Ver IV 124.

vanitas, Nichtigkeit, Unaufrichtigkeit, Unwahrheit: I. si opinionum vanitas non imbecillitatem animorum torqueret et flecteret, quocumque coepisset; leg I 29. nulla in caelo nec erratio nec vanitas inest; nat II 56. torquet: f. coepit. valet: f. II. 1. — II. 1. quamquam blanda ista vanitas apud eos valet, qui ipsi illam adlectant et invitant; Lael 99. — 2. ut vanitati veritas cedat; Tusc III 2. — III. id comitate fieri magis quam vanitate; part or 22.

vanus, eitel, nichtig, gehaltlos, unwahr: A. barbari vani atque fallaces; div I 37. videmus ceteras opinionum fictas atque vanas diurnitate extabuisse; nat II 5. qui (homines) orationi vanae crediderunt; Sex Rosc 117. — B. a. quis non odit sordidos, vanos, leves, futiles? fin III 38. — b. vana, falsa, fallentia odimus, ut fraudem, peritium; fin II 46.

vapor, Dampf, Dunst: I. terrae, maris, aquarum vaporibus (stellae) aluntur iis, qui a sole ex agris tepefactis et ex aquis excitantur; nat II 118. earum (aquarum) quasi vapor quidam aër habendus est; nat II 27. — II. ali: f. I. exiit.

vaporarium, Dampfrohr: quod (assa) ita erant posita, ut eorum vaporarium esset subiectum cubiculis; Q fr III 1. 2.

vapulo, Schläge bekommen: cum (Sampsicera-mus) se omnium sermonibus sentiet vapulare; A II 14. 1.

varie, mannigfaltig, verschieden: haec (verba) astricta numeris, non aperte nec eodem modo semper, sed varie dissimulanterque conclusis; Bru 274. quis est, tanta quidem de re quin varie secum ipse disputet? A VIII 14. 2. haec (enumeratio) si semper eodem modo tractabitur . . . ; sin varie fiet . . . ; inv I 98. obiectus est pater varie; Cael 3. qui (ser-mones) perscripti varie copioseque sunt; Ac I 16. quod (nomen praevicatoris) significat eum, qui in contrariis causis quasi varie // vare // positus esse videatur; part or 126. quam varie, quam improbe praedatus esset; Ver II 133.

varietas, Mannigfaltigkeit, Abwechslung, Verschiedenheit, Unbeständigkeit: I. nonne ipsa varietas, quae est propria fortunae, fortunam esse causam docet? div II 109. nihil est aptius ad delectationem lectoris quam temporum varietates fortunaeque vicissitudines; ep V 12. 4. notae tibi sunt varietates meorum temporum; ep XIII 29. 2. f. docet. perturbat nos opinionum varietas hominumque dis-

sensio; leg I 47. — II. 1. maturitates temporum et varietates mutationesque cognovimus; nat II 155. ut pictores varietatem colorum (disponunt); orat 65. multarum rerum incundissimarum varietatem dedit; Cael 41. idem (aër) annuas frigorum et calorum facit varietates; nat II 101. cum illi orbes varietatem maximam habeant; div II 92. cuius (vocis) e tribus omnino sonis, inflexo, acuto, gravi, tanta sit varietas perfecta in cantibus; orat 57. varietates iniuriasque fortunae facile veterum philosophorum praeceptis instituta vita superabat; fin IV 17. multam etiam casus nostri varietatem tibi in scribendo suppeditabunt plenam cuiusdam voluptatis; ep V 12. 4. — 2. cum in omni genere ac varietate artium Cn. Pompeius excellat; Balb 15. quaestus hic aestimationis ex annonae natus est varietate; Ver III 192. quod maiore in varietate versata est adhuc tua causa, quam . . . ; ep VI 2. 2. — III. siderum errores varietate admirabili praeditos; Tim 33. — IV. summae facultatis esse debet moderator ille et quasi temperator huius tripartitae varietatis; orat 70. — V. 1. ut (Asia) varietate fructum facile omnibus terris antecellat; imp Pomp 14. vita conferta voluptatum omnium varietate; fin II 64. quanto colorum pulcritudine et varietate floridiora sunt in picturis novis pleraque quam in veteribus! de or III 98. res rusticae laetae sunt florum omnium varietate; Cato 54. ut varietate criminum vos attentos tenerem; Ver V 159. — 2. quodsi in ea varietate fere melius a deteriore facultate magis quam genere distinguitur; de or III 34. cum fieret sine ulla varietate discessio; Sest 74.

vario, wechselfeln, ändern, verschiedenartig gestalten, teilen: I. hi sunt actori, ut pictori, expositi ad variandum colores; de or III 217. — II. haec alius actionis quoque modis variare oportebit; inv I 99. quem locum multis modis variare oportebit; inv II 125. variare orationem magno opere oportebit; inv I 76. si quisquam dicitur nisi orator formare orationem eamque variare; de or II 36. variatis hominum sententiis; Milo 8. cum omnis dolor detractus esset, variari, non augeri voluptatem; fin II 10. ille princeps variabit et mutabit (vocem); orat 59.

varius, bunt, mannigfaltig, verschieden, wechselfeln, unbeständig: A. qui (Plato) varius et multiplex et copiosus fuit; Ac I 17. miror, quid sit, quod pater tuus, homo constantissimus, te nobis varium reliquit; fr G, b, 7. ex qua (civitate) innumerabiles alii mortem in variis bellis oppetissent; Sest 48. respicite dubios variosque casus; Cluent 58. quem ad modum in dissimillimis motibus inaequabiles et varios cursus servaret una conversio; rep I 22. in tam varia iuris dictione; Flac 6. quod ex illius (Socratis) variis et diversis et in omnem partem diffusis disputationibus alius aliud apprehenderat; de or III 61. non videmus, quam sint varia terrarum genera? div I 79. ut posset multas istius et varias iniurias explicare; Ver II 156. luna varias ipsa lucis mutationes habet; nat II 103. et naturae variae et voluntates multum inter se distantia effecerunt genera dicendi; orat 52. multa et varia et copiosa oratione; de or II 214. quarum rerum fateor esse multas copiosas variasque rationes; de or I 222. praeturae iuris dictio, res varia et multiplex ad suspiciones et similitates, non attingitur; Flac 6. varias philosophorum fuisse sententias; fin III 30. illa sunt curricula multiplicium variorumque sermonum; orat 12. voluntates: f. naturae. — B. expones, quae spectet, florida et varia? Tusc III 43.

varix, Krampfadern: cum varices secabantur C. Mario, dolebat; Tusc II 35.

vas, Birge: quorum cum alterum vadem mortis // [mortis] // accepisset, alter, ut vadem suum libe-

raret, praesto fuisset: Tusc V 63. ut vas factus sit alter eius sistendi; of III 45. libero: f. accipio. qui (C. Inlius) hominem nobilem, L. Sestium, vades posceat; rep II 61.

vas, Gefäß, Gerät: I, 1. nego in Sicilia tota illum argenteum vas, ullum Corinthium aut Deliacum fuisse, quin conquisierit; Ver IV 1. — 2. corpus quasi vas est aut aliquod animi receptaculum; Tusc I 52. — II, 1. quaedam argentea vasa conlisa; Phil II 73. ille ex Sicilia iam castra commoverat et vasa conlegerat; Ver IV 40. conquiro: f. I, 1. exponit ea, quibus abundabat, plurima et pulcherrima vasa argentea; Ver IV 62. iste unum quodque vas in manus sumere, laudare, mirari; Ver IV 63. Rhosica vasa mandavi; A VI 1, 13. miror, sumo: f. laudo. si quaeratur, fur sit an sacrilegus, qui vasa ex privato sacra surripuerit; inv II 55. — 2. abundo: f. 1. expono. — 3. quo tamquam in aliquod vas ea, quae meminimus, infundantur; Tusc I 61. — III. domus referta vasis Corinthiis et Deliacis; Sex Rose 133. — IV. pater familias vasorum argenteorum centum pondo uxori suae sic legavit; inv II 116.

vasarium, Ausstattungsgeß: quod quasi vasarii nomine in venditione mei capitis ascripseras; Piso 86.

vascularius, Metallarbeiter: palam artifices omnes, caelatores ac vasculares, convocari iubet; Ver IV 54.

vastatio, Verheerung, Verwüstung: I. videtis aedificiorum expugnationes, agri vastationes in iudicium venire; Tul 42. — II. totum iter Antoniorum quid habit nisi depopulationes, vastationes? Phil V 25.

vaste, ungebildet, plump: ut (verba) neve aspere concurrant neve vastius diducantur; de or III 172. (locutum esse eius patrem) non vaste, non rustice, non huilce, sed presse et aequabiliter et leviter; de or III 45.

vastificus, unförmlich: »Erymanthiam haec (dextra) vastificam abiecit beluae?« Tusc II 22.

vastitas, Verödung, Öde, Wüste, Verwüstung, Verheerung: I, 1. versabitur in agris vastitas; Muren 85. — 2. deum respondisse (monstrum) vastitatem esse Italiae; div I 49. — II, 1. te Bruti dolentem vicem quasi deflevisse iudiciorum vastitatem et fori; Bru 21. cum ille saxis et ignibus et ferro vastitatem meis sedibus intulisset; har resp 15. — 2. quamquam mihi ista omnia iam addicta vastitati videntur; A IX 9, 4. — 3. volucres angues ex vastitate Libyaevectas; nat I 101. templa deorum immortalium, vitam omnium civium ad exitum ac vastitatem vocas; Catil I 12. — III. neque unquam Catilina sine totius Italiae vastitate miserima concidisset; Sest 12.

vasto, verwüsten, verheeren: arationes et agros vectigales (istum) vastasse atque exinanisse; Ver III 119. cum bello vastabitur Italia; Catil I 29. Catilinam orbem terrae caede atque incendiis vastare cupientem; Catil I 3. per quos ostendam sic provinciam per triennium vexatam atque vastatam, ut . . . Ver III 21.

vastus, öde, wüst, unermeßlich, ungeheuer, entseßlich, plump, roh: sunt quidam ita vultu motuque corporis vasti atque agrestes, ut . . . de or I 115. qui (tyrannus) immanitate vastissimas vincit beluas; rep II 48. Q. Varium, vastum hominem atque foedum; de or I 117. quo modo vester „Axilla“ „Ala“ factus est nisi fuga litterae vastioris? orat 153. (loci) coaedificati an vasti; part or 36. cum mare vastissimum hieme transibas; Piso 57. in ipsis

quasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interiectas; rep VI 20.

vates, Weissager, Seher, Seherin: I. similiter Marcus et Publicus vates cecinisse dicuntur; div I 115. num, quae tempestas impendeat, vates || vatis || melius conciet quam gubernator? div II 12. »multa per terras vates oracla furenti pectore fundebant«; div I 18. hac vate suadente quondam sacra ista nostri maiores Romae conlocarunt; har resp 27. — II. nec Marcus vates nec Apollinis opertis credendum existimo; div II 113. — III. qui (maiores nostri) fatorum veteres praedictiones Apollinis vatium libris contineri putaverunt; har resp 18. vatium furibundas praedictiones audiendas putaverunt; div I 4. haec vatium ratio est, nec dissimilis sane somniorum; div I 115.

vaticinatio, Weissagung: divinum (genus) est, ut vaticinationes et responsa sacerdotum, haruspicum, coniectionum; part or 6. quarum (litterarum) vaticinationem falsam esse cupio; A VIII 12, 1. — II. somniis, vaticinationibus, oraclis explanationes adhibitae sunt interpretum; div I 116. — III, 1. expositis exemplis verarum vaticinationum et somniorum; div I 71. exoritur interpretatio oraculorum et vaticinationum; div I 116. — 2. multa ex Sibyllinis vaticinationibus commemorare possum; nat II 10. — IV. quae (sortes) vaticinatione funduntur, quae oracla verius dicimus; div II 70.

vaticinor, weissagen, schwärmen, phantazieren: I. eos vaticinari atque insanire dicebat; Sest 23. sed ego fortasse vaticinor, et haec omnia meliores habebunt exitus; ep II 16, 6. non multo secus possum vaticinari; A VIII 11, 3. — II. remigem quendam e quingueremi Rhodiorum vaticinatum madefactum iri Graeciam sanguine; div I 68. — III. ut vaticinari furor vera soleat; div I 67.

uber, Guter: I. quem (Romulum) lactantem || lactentem || uberibus lupinis inhiantem fuisse meministis; Catil III 19. — II. quo in loco cum (Romulus) esset silvestris beluae sustentatus uberibus; rep II 4.

uber, ergiebig, fruchtbar, reich, gehaltvoll, ausführlich: quis uberior in dicendo Platone? Bru 121. Democritus huic in hoc similis, uberior in ceteris; Ac II 118. quod (Telmesses) agros uberrimos maximeque fertiles incolunt; div I 94. tertium illum uberrimum quaestuossimumque annum; Ver pr 40. te ornatum uberrimis artibus; Bru 332. ad paternam magnitudinem animi doctrina uberior accesserat; Cato 35. quarum (vitium) uberrimi laetissimique fructus nihil omnino ad bestias pertinent; nat II 156. uberius est aliud (genus); orat 91. ea sunt ipsius Caesaris uberrimis litteris confirmata; A IV 17, 6 (16, 13). ut ad Caesarem uberiores litteras mittere instituerem; A XIII 50, 1. uberior oratio L. Crassi; of I 133. quaestum illum maxime fecundum uberemque campestem totum ad se redegit; har resp 42. quae (res) erunt uberrimae in argumentis; de or II 319. huius (Soeratis) ex uberrimis sermonibus; Bru 31.

uberius, gehaltvoller, ausführlicher, heftiger: quae dici latius uberiusque potuerunt; rep V 6. cum mulier fletet uberius; Phil II 77. locus a Platone, Aristotele tractatus uberrime; div II 3.

ubertas, Ergiebigkeit, Reichhaltigkeit, Fruchtbarkeit, Fülle: I. cui (Alcidamanti) ubertas orationis non defuit; Tusc I 116. si ubertas in percipiendis fructibus fuit; Ver III 227. olearum ubertatem fore; div I 112. — II, 1. qui discernes eorum ubertatem in dicendo et copiam ab eorum exilitate, qui . . . de or I 50. omnis ubertas et quasi silva dicendi ducta ab illis est; orat 12. ad hominum

commoditates et usus tantam rerum ubertatem natura largita est, ut . . . leg I 25. — 2. siquidem satis dictum est de ubertatibus virtutis et copiis; nat II 167. — III, 1. quae nata sunt, earum (mammaram) ubertate saturantur; nat II 128. bibliothecas mehercule omnium philosophorum unus mihi videtur XII tabularum libellus utilitatis ubertate superare; de or I 195. — 2. in qua (oratione) nunc interdum, ut in herbis rustici solent dicere in summa ubertate, inest luxuries quaedam; de or II 96. quantum (vilitatem) vix in summa ubertate agrorum diturna pax efficere potuisset; imp Pomp 44.

ubi, wo, wann, als, sobald als: I. ut mulier imperita nihil putaret agi callide posse, ubi non adesset Aebutius; Caecin 13. locum, ubi consistat, reperire non poterit; Quinct 5. sed ego invenio in interdicto verbum unum, ubi delitiscam; Caecin 66. in insula Cereris natos, ubi primum fruges inventae esse dicuntur; Ver V 99. quid erat in terris, ubi in tuo pedem poneret? Phil II 48. in hortulis (philosophia) quiescet suis, ubi vult, ubi etiam recubans molliter nos avocat a rostris; de or III 63. ubi, cum satis erit ambulatum, requiescemus; leg I 14. ut ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quam istic, ubi solus sapere videare; ep I 10. est ubi id isto modo valeat; Tusc V 23. — II, 1. ubi ut eam (voluptatem) caperet aut quando? fin II 61. ubi nobis haec auctoritas tam diu tanta latuit? sen 13. ubi sunt, qui Antonium Graece negant scire? de or II 59. ubi terrarum sumus? Rab Post 37. ubi illae sunt densae || tensae || dexterae? A VII 1, 4. quae est igitur aut ubi versatur fortunarum rerum praesensio? div II 14. ubi fides, ubi execrationes, ubi dexterae complexusque, ubi illud contubernium muliebris militiae in illo delicatissimo litore? Ver V 104. ubi igitur illud vestrum beatum et aeternum? nat I 68. — 2. ubi didicisset, omnes quaerebant; Q Rosc 30. ubi (animus) habitet, ne quaerendum quidem est; Tusc I 67. qui (Theopompus) ubi terrarum sit, quis scit? Phil XIII 33. me adhuc investigare non posse, ubi P. Lentulus noster sit; A IX 1, 2. — III, 1. iste ubi videt esse aliquid, quod amici nollent defendere; Ver II 61. (perturbationes) ipsae se impellunt, ubi semel a ratione discessum est; Tusc IV 42. ubi hoc quaestori Caecilio nuntiatum est, vocari ad se Agonidem iubet; div Caec 56. quod ubi sensi me in possessionem iudicii constitisse, tum admiscere coepi . . .; de or II 200. quos (gradus) ubi accusator concitatis hominibus complerat, ne surgendi quidem potestas erat; Cluent 93. ut, ubi id (crimen) oratione firmavero, tum testes ad crimen accommodem; Ver pr 55. — 2. continuone an, ubi lustrum sit conditum, liber sit? de or I 183. regem post, ubi audisset, unde (dentes) essent, statim certos homines misisse; Ver IV 103. ubi lucere coepisset, clamitasse magos . . .; div I 47. — 3. ubi idem saepius, (Sophocles) ascendit in Arium pagum; div I 54.

ubicumque, wo immer: ubicumque hoc factum est, improbe factum est; Ver III 217. alter alterius ubicumque nactus est ova frangit; nat II 125. ubicumque erit gentium, a nobis diligetur; nat I 121. etsi, ubicumque es, in eadem es navi; ep II 5, 1. si illius pietatem, ubicumque eris, tuam esse, tecum esse duces; ep V 17, 4. ubicumque terrarum et gentium violatum ius civium Romanorum sit; Ver V 143.

ubinam, wo: 1. ubinam gentium sumus? Catil I 9. — 2. in qua (celeritate) non video ubinam mens constans et vita beata possit insistere; nat I 24.

ubique, überall: quod ubique genitum || gentium || est; rep II 9. qui ubique sint nati; div II

93. omnes copiae, quae ubique sunt, rei publicae sunt; Phil X 12. ut omnia, quae ubique sint, sapientis esse dicatis; fin IV 74.

ubivis, überall: ut nemo sit, quin ubivis quam ibi, ubi est, esse malit; ep VI 1, 1.

ve, oder, oder auch: 1. parumne Epicuro Carneade respondeam? div I 109. ea, quae bona malave videantur; Tusc V 87. quod (carmen) infamiam faceret flagitiumve alteri; rep IV 12. visa ista cum acriter mentem sensumve pepulerunt; Ac II 66. sine ulla molestia sumptuve sociorum; ep XV 4, 10. sine ullis praemiis fructibusve; fin II 45. ipsum (regem) triduum quadriduumve mecum habui; A VI 2, 7. ratio voluptatis non dolendive particeps; fin II 38. — 2. uti C. Pansa A. Hirtius consules, alter ambove, de provinciis ad hunc ordinem referant; Phil XI 31. post hanc habitam contionem duabus tribusve horis litterae venerunt; Phil XIV 16. qui (poëta) peccat etiam, cum probam orationem adfingit improbo stultove sapientis; orat 74. qui liberalis benignusve dicitur; leg I 48. ut ad prosperam adversamve fortunam nihil intersit; nat III 89. — 3. a te bis terve summum et eas (litteras) perbreves accepi; ep II 1, 1. ne quid plus minusve, quam sit necesse, dicat; Flac 12. qua quondove ituri sint; A IX 1, 2. sensim tardeve potius quasi nosmet ipsos cognoscimus; fin I 41. ne quid serviliter muliebriterve faciamus; Tusc II 55. — 4. quod semel audisset vidissetve; de or II 300. si quid fecerint locutive sint; of I 148. nullum (membrum rei publicae) reperies, quod non fractum debilitatumve sit; ep V 13 3. omnia perorationem inflammantem restinguentemve concludere; orat 122. in animorum aliqua permotione aut gignenda aut sedanda tollendave; de or III 118. — 5. quid faciendum non faciendumve sit; fin I 47. (res publica) aut nulla erit aut ab isto istisve servabitur; A XIV 20, 3. omnes, quicumque nati sunt eruntve; Tusc I 9. — 6. qui in Italia non sit absitve rei publicae causa; Caecin 57. unde omnia orentur quoque reciderent; Tusc V 10. si quam legem de actis Caesaris confirmandis deve dictatura in perpetuum tollenda deve coloniis in agros deducendis tulisse M. Antonius dicitur; Phil V 10.

vectigal, Abgabe, Gefälle, Zoll, Einkünfte: vectigaliorum; fr E XVI. — I, 1. quid nos || vos || omnia transmarina vectigalia iuvabunt tenuissima suspicione hostium iniecta? agr II 80. si vectigalia nervos esse rei publicae semper duximus; imp Pomp 17. quod vectigal superest domesticum praeter viciniam || vices. ||? A II 16, 1. salvis vectigalibus nostris; Ver III 127. — 2. optimum et in privatis familiis et in re publica vectigal duco esse parsimoniam; rep IV 7. — II, 1. aguntur certissima populi Romani vectigalia et maxima; imp Pomp 6. quibus (provinciis) vectigalia populi Romani continentur; ep XV 1, 5. cum vectigalia populi Romani sint deminuta; Ver III 127. qui (Graeci) pendere ipsi vectigal sine publicano non potuerint, quod iis aequaliter Sulla discriperat; Q fr I 1, 33. non esse leniores in exigendis vectigalibus Graecos quam nostros publicanos; Q fr I 1, 33. habeo: §. III. vectigal esse impositum fructibus nostris dicitur; Ver III 14. censoribus vectigalia locare nisi in conspectu populi Romani non licet; agr I 7. pendo: §. describo. vectigalibus non fruuntur, qui redemerunt; har resp 60. immunitatibus infinitis sublata vectigalia a mortuo; Phil I 24. «censores aerarium vectigalia tuento»; leg III 7. ut decemviri vestra vectigalia vendant nominatim; agr II 47. — 2. in reliquum tempus ait se vectigalibus prospexisse; Ver III 128. — 3. iam nihil egeo vectigalibus; A XII 19, 1. fruor: §. 1. redimo. qui (Sp. Thorius) agrum publicum vitiosa et inutili lege vectigali

levavit; Bru 136. quod iniquo et gravi vectigali aedilicio Asiam liberasti; Q fr I 1, 26. — 4. pecunia publica ex vectigalibus populi Romani ad emendum frumentum attributa; Ver III 165. quaestor a mensa publica (numeravit), mensa aut ex vectigali aut ex tributo; Flac 44. quae (pecunia) ex novis vectigalibus per quinquennium reciperetur; A I 19, 4. cum omnem pecuniam ex aerario exhausissetis, ex vectigalibus redegissetis; agr II 98. minus esse aliquanto in Scaptii nomine quam in vectigali praetorio; A V 21, 11. — III. vectigalibus ut his possum esse contentus, quae habeo, sic vix minoribus; A XII 25, 1. — IV. tu cum maximo detrimento atque adeo exitio vectigalium totam Hieronicam legem sustulisti? Ver III 19. quae cum de vectigalium nervis detraxisset; Ver III 83. ut intellegatis ab isto nec vectigalium nec posteritatis habitum esse rationem; Ver III 128. istum omnia subsidia vectigalium vendidisse; Ver III 119. — V. 1. hoc vectigali etiam belli difficultates sustentantur; agr II 84. — 2. in vectigalibus non solum adventus mali, sed etiam metus ipse adfert calamitatem; imp Pomp 15.

vectigalis, die Abgaben betreffend, steuerpflichtig, tributpflichtig, geliefert: A. qui semper vectigales fuerunt; Q fr I 1, 33. istum agros vectigales exinanisse; Ver III 119. locutus sum tecum de agro vectigali municipii Atellani; ep XIII 7, 1. ita civitas una duabus deterrimis mulierculis vectigalis fuit; Ver II 79. se suo iure equos vectigales Sergio mimo tradere; Phil II 62. ex pecunia vectigali; Ver I 89. qui piratas immunes, socios vectigales habemus; of III 49. — B. vectigales multos ac stipendiarios liberavit; prov 10.

vectio, Ziehen, Retten: efficitur etiam domitu nostro quadripedum vectiones; nat II 151

vectis, Hebebaum, Brechstange: I. quod anguis domi vectem circumiectus fuisset; div II 62. — II. demoliri signum ac vectibus labefactare conatur; Ver IV 94.

vector, Schiffer, Passagier: I. cum ei (Diagorae) naviganti vectores adversa tempestate perterriti dicerent non iniuria accidere; nat III 89. male vehi malo alio gubernante quam tam ingratis vectoribus bene gubernare; A II 9, 3. — II. vectores omnes in lautumias conciebantur; Ver V 145. perterreo: f. I. dicunt. — III. summi gubernatores a vectoribus admoneri solent; Phil VII 27.

vectura, Fuhr, Anfuhr, Transport: I. misimus, qui pro vectura solveret; A I 3, 2. — II. quo genere vecturae (ista arcessantur); ep VII 23, 3. petii ab eo de mulis vecturae; A XV 18, 1. ut et mihi et populo cautum sit sine vecturae periculo; ep II 17, 4. — III. 1. longa difficilique vectura columnas singulas locatas; Ver I 147. — 2. praesidii et vecturae causa sumptu publico navigia praebentur; Ver V 45.

vegetus, rege, lebhaft, rüstig: te vegetum nobis in Graecia siste; A X 16, 6. ne nec tam vegeta mens in Empedocleo sanguine demersa iaceat; Tusc I 41.

vegrandis, sehr groß: hominem „vegrandi“ ut grandis macie torridum; agr II 93.

vehemens (vemens), heftig, leidenschaftlich, entschieden, energisch: qui se in principem malefici lenem, in adiutores eius et conscios vehementissimum esse respondet; Cluent 106. illum (Galbam) non in agendo solum, sed etiam in meditando vehementem atque incensum fuisse; Bru 88. perturbationem esse appetitum vehementiorem, sed vehementiorem eum volunt esse, qui longius discesserit a naturae constantia; Tusc IV 11. nisi illud grave bellum et vehemens putaretur; Muren 32. meae illae vementes contentiones; ep XI 14, 1. habetur una atque altera contio vehemens et gravis; Cluent 77. nec est du-

bium, quin exordium dicendi vehemens et pugnax non saepe esse debeat; de or II 317. admiscere huic generi orationis vehementi atque atroci genus illud alterum; de or II 200. (vocis genus) contentum, vehemens, imminens quadam incitatione gravitatis; de or III 219. ille homo vehemens et violentus; Phil V 19. multo in improbum civem vehementiores iratorum impetus esse; Tusc IV 43. in quibus (causis) minus potest inflammari animus iudicis acri et vehementi quadam incitatione; de or II 183. alia vehemens erat invidia versata; Cluent 130. inhibito remigum motum habet et vehementiorem quidem remigationis navem convertentis ad puppim; A XIII 21, 3. definiunt animi aegrotationem opinionationem vehementem de re non expetenda, tamquam valde expetenda sit; Tusc IV 26. nimium acer, nimium vehemens tribunus plebis Sullana rescidit; agr III 7. vis populi multo saevior multoque vehementior (est); leg III 23. clinata est ungula vemens fortis Equi; fr H IV, a, 287.

vehementer, heftig, leidenschaftlich, entschieden, stark, sehr, außerordentlich: I. sin (auditores) erunt vehementer abalienati; inv I 21. vehementer se adsentire adsentiri; Crasso; de or I 110. vehementer me agere fateor, iracunde nego; Phil VIII 16. quem vehementer amat, occiderat; Tusc V 60. primorum mensum mensium litteris tuis vehementer commovebar; ep VII 17, 1. cum ego vehementius contendissem civitatem adimi non potuisse; Caecin 97. qui pro isto vehementissime contra me declamasset; Ver IV 149. cum dixerat accusator acriter et vehementer; Flac 21. vehementer (Hieronymus) errat; fin II 9. ego tuas litteras vehementer exspecto; A XV 9, 2. quod et insani et ebrii multa faciunt saepe vehementius; Tusc IV 52. cum ingemuissent vehementius ceteri; rep VI 12. cuius tu rebus gestis vehementius invidebas; Vatin 24. quod vehementer eius (Posidonii) artus laborarent; Tusc II 61. vehementer laetor tibi probari sententiam meam; ep XII 2, 1. cum aspere et vehementer esset locutus; de or I 227. nostra municipia coniunctione etiam vicinities vehementer moventur; Plane 21. Cassius vehementer orat ac petit, ut . . . ; A XV 5, 1. num est vehementius severitatis ac fortitudinis invidia pertimescenda? Catil I 29. peto: f. oro. pro Cn. Pompeio vere vehementerque pugnavit; Piso 27. cum haec duo pro congruentibus sumunt tam vehementer repugnantia; Ac II 44. Sthenius vehementissime restitit; Ver II 88. hoc te vehementer etiam atque etiam rogo; ep XIII 59. ut id quam saepissime facias, te vehementer rogo; A X 4, 1. an dubitas, quin ea me cura vehementissime sollicitet? ep II 16, 5. is eam rem quam vehementer vindicandam putarit; Quinct 28. — II. ut res geras [ut] vehementer arduas; of I 66. non modo carum sibi quemque, verum etiam vehementer carum esse; fin V 31. gratiae mihi vehementer tuae litterae fuerunt; ep XIII 68, 1. f. incundus. contumelia, quae vehementer et insignis est et nova; agr II 54. leges sunt veteres vobis maioribusque vestris vehementer gratiae atque incundae; agr II 21. novus: f. insignis. erat lex omnibus vehementer utilis; Balb 60.

vehiculum, Fuhrwerk, Fahrzeug, Schiff, Wagen: I. illi tibi furtorum vehiculum comparaverunt; Ver V 59. ut procul divinum et novum vehiculum Argonautarum e monte conspexit; nat II 89. — II. qui vehiculis tensorum sollemnes coetus ludorum initis; Ver V 186.

veho, fortbewegen, fahren, tragen, bringen: I. 1. equum vehendi causa (esse generatum); nat II 37. — 2. cuius in adolescentiam per medias laudes quasi quadrigis vehementem traversa incurrit misera fortuna rei publicae; Bru 331. — II. taurus, qui vexit Europam; nat I 78. cursor visus est in

somnis curru quadrigarum vehi; div II 114. quo quisque (frumentum) vehere iussus esset; Ver III 192. cuius generis onus navis vehat; fin IV 76. tamquam in rate in mari immenso nostra vehitur ratio; Tusc I 73. vehabatur in essedo tribunus plebis; Phil II 58.

vel, oder, entweder — oder, selbst, sogar, auch nur, schon: A. **Conjunction**: I. ohne vel im ersten Teil: 1. einmal: Gabinii comes vel sectator; Rab Post 21. eius modi coniunctionem tectorum oppidum vel urbem appellaverunt; rep I 41. quod praepositum vel praecipuum nominamus; fin III 53. illam iram centurio habeat aut signifer vel ceteri; Tusc V 55. ita definit, ut . . . vel brevius, ut . . .; Tusc IV 47. rem publicam quibus legibus constituere vel conservare possimus; rep II 64. non sentiunt viri fortes in acie vulnera, vel sentiunt, sed mori malunt; Tusc II 58. vel quod est in eodem decreto scriptum . . .; Flac 45. quod sit a virtute profectum vel in ipsa virtute situm; Tusc II 46. sed stuporem hominis vel dicam pecudis attendite; Phil II 30. ut negligentiam senatus vel etiam iniurias civium ferre posset; har resp 60. §. II, 1. etiam. sunt ista quidem magna vel potius maxima; Q fr II 13 (15, a), 1. — 2. dreimal: in omni arte vel studio vel quavis scientia vel in ipsa virtute optimum quidque rarissimum est; fin II 81. — II. mit vel im ersten Teil: 1. zweimal: ut, quibuscumque rebus vel belli vel domi poterunt, rem publicam augeant; of II 85. res rusticas vel fructus causa vel delectationis invisere; de or I 249. cuius opes mihi magno vel ornamento vel praesidio esse possent; ep III 10, 9. vel severa vel iocosa congressio; ep VII 10, 4. parietem vel solidum vel fornicatum; Top 22. qui vel summum vel solum malum dolorem esse dicat; Tusc V 31. an sum etiam nunc vel Graece loqui vel Latine docendus? fin II 15. cum proficisceremur in provincias vel emptas vel ereptas; Piso 31. quod possim vel tutari vel refellere; de or III 78. quibus (officiis) aequo animo vel vincam te vel vincam abs te; ep VII 31, 1. qui a Naevio vel sumpsiisti multa, si fateris, vel, si negas, surripuisti; Bru 76. quod me vel vi pulsam vel ratione cedentem receperit; Planc 26. id est vel e virtute vel naturae congruenter vivere; fin IV 26. siquidem vel di ipsi vel cum dis futuri sumus; Tusc I 76. ut homines mortem vel optare incipiant vel certe timere desistant; Tusc I 117. laudanda est vel etiam amanda vicinitas non erudita artificio simulationis vel suburbano vel etiam urbano; Planc 22. — 2. mehrmals: ut omnium vel suspicioni vel malivolentiae vel crudelitati satis fiat; Rab Post 45. quae vel morbo vel somno vel oblivione vel vetustate delentur; nat I 28. una atque altera aestas vel metu vel spe vel poena vel praemiis vel armis vel legibus potest totam Galliam sempiternis vinculis astringere; prov 34.

B. **Adverb**: 1. quam morosi sint, qui amant, vel ex hoc intellegi potest; ep VII 15, 1. duo vel principes dialecticorum, Antipater et Archidemus; Ac II 143. reliquae pecuniae vel usuram Silio pendemus; A XII 25, 1. — 2. si eiusdem modi esset visum verum, quale vel falsum; Ac II 77. extremum illud vel molestissimum; A XVI 7, 5. homo ante hunc praetorem vel pecuniosissimus Syracusanorum; Ver II 35. ut vel non stultus quasi stulte cum sale dicat aliquid; de or II 274. vel ternas (epistulas) in hora darem; ep XV 16, 1. — 3. qui illum eius peculatum vel acerrime vindicandum putent; Ver I 11. quae (voluptas) vel aliter pararetur; fin I 47. hoc uno praestamus vel maxime feris, quod . . .; de or I 32. sollicitudine provinciae vel maxime urgebatur; A VI 5, 3. — 4. aperte vel odisse magis ingenui est quam fronte occultare sententiam; Lael 65. — 5. vel si perennum fuisset; Sest 44.

veles, Blänfler: 1. me a te ut scurram velitem malis oneratum esse non moleste tuli; ep IX 20, 1. — 2. ut hastae velitibus amentatae (traduntur); Bru 271.

velificatio, Segeln: cum id possis mutata velificatione adsequi; ep I 9, 21.

velificor, fördern: quodsi qui vestrum spe ducitur se posse turbulenta ratione honori velificari suo; agr I 27.

vellico, schmäheln: in conviviis rodunt, in circulis vellicant; Balb 57.

vello, abreißen: hominum nec || non || spinas vellentium, ut Stoici, nec ossa nudantium; fin IV 6.

velo, verhüllen, leicht fleiden: accensis velatis; rep II 40. tu capite velato bona tui Gabinii consecrasti; dom 124.

velocitas, Schnelligkeit, Befähigkeit: I. velocitas corporis celeritas appellatur; Tusc IV 31. — II. alios videmus velocitate ad cursum valere; of I 107.

velociter, schnell: quae (sidera) velocissime movebantur; Tim 30. animus velocius in hanc sedem pervolabit; rep VI 29.

velox, schnell: velox an tardus sit; inv I 35. quod nihil est animo velocius; Tusc I 43.

velum, Segel, Tuch: I. contraxi vela; A I 16, 2. ad id, unde aliquis flatus ostenditur, vela do; de or II 187. Cleomenes malum erigi, vela fieri imperavit; Ver V 88. quo utinam passis velis pervehi liceat! Tusc I 119. — II. quos videtis velis amictos, non togis; Catil II 22. (aegritudo res est) omni contentione, velis, ut ita dicam, remisque fugienda; Tusc III 25. tabernacula carbaiseis intenta velis conlocabat; Ver V 30. cum plenissimis velis navigares; dom 24. multis simulationum involueris tegitur et quasi velis quibusdam obtenditur unius cuiusque natura; Q fr I 1, 15. pervehi: §. I. pando.

velut, veluti, gleichwie, wie, zum Beispiel: 1. »duplices velut aere catenae serpunt«; fr H IV, a, 248. ut ad illam praedam damnatio Sex. Roscii velut cumulus accedat; Sex Rosc 8. — 2. velut apud Socraticum Aeschinen demonstrat Socrates . . .; inv I 51. veluti crocodili quaedamque serpentes ortae extra aquam aquam persequuntur; nat II 124. non elogia monumentorum id significant, velut hoc ad portam; fin II 116. veluti, si minus quis cepisset, ne sacris adligaretur; leg II 51.

vena, Ader, innere Beschaffenheit: I. venae et arteriae micare non desinunt quasi quodam igneo motu; nat II 24. — II, 1. per quas (vias) lapsus cibus in eam venam, quae cava appellatur, confunditur; nat II 137. teneat oportet venas cuiusque generis, aetatis, ordinis; de or I 223. — 2. confundo in: §. I. appello. sanguis per venas in omne corpus diffunditur; nat II 138. periculum residebit et erit inclusum penitus in venis atque in visceribus rei publicae; Catil I 31. quem ad modum ad eorum (argenti, aeris, ferri) venas perveniretur; div I 116.

venabulum, Jagdpeer: quaeisse Domitium, qui tantam bestiam percussisset; illum respondisse, venabulo; Ver V 7. cum praeclara bestia venabulo transverberatur; ep VII 1, 3.

venalicius, Sklavenhändler: quibus (divitiis) omnes Africanos et Laelios multi venalicii mercatoresque superarunt; orat 232.

venalis, verkäuflich, feil, bestechlich, Sklave: A. qui omnia venalia (recordetur), edictum || dictum || decretum, alienam suam sententiam, forum domum, vocem silentium; par 46. neque venalia sunt, quae quidem placeant; Q fr III 4, 5. ut haberet omnia commoda, beneficia, iura regni venalia; Phil III 10. decretum, al.: §. alqd. fidem cum proposuisses venalem in provincia; Ver II 78. iura: §. beneficia. qui ex Gallia pueros venales isti

adducebat; Quint 24. — B, a. I. illi proferebant venales Asiaticos; Ver V 146. — II. Cappadocem modo abreptum de grege venalium diceret; sen 14. — b. Manilianas venalium vendendorum leges ediscere; de or I 246.

venaticus, zur Jagd: canes venaticos diceret; Ver IV 31.

venatio, Jagd, Tierhege: I. reliquae sunt venationes binae per dies quinque, magnificae; ep VII 1, 3. ut venationem eam, quae postridie ludos Apollinares futura est, prosciberent in III IDUS QUINCTILES; A XVI 4, 1. conditiora facit haec aucupium atque venatio; Cato 56. — II. ludi magnifici et grati; venatio in aliud tempus dilata; A IV 15, 6. proscibo: f. I. est. qui ludorum venationumque apparatu pecunias profundunt; of II 55.

venator, Jäger: pernoctant venatores in nive in montibus; Tusc II 40. non pudet physicum, id est speculatorem venatoremque naturae, ab animis consuetudine imbutis petere testimonium veritatis? nat I 83.

venatus, Jagd: labor in venatu, sudor, cursus ad Eurotam (defuerunt); Tusc V 98.

vendibilis, veräußlich, beliebt, angenehm: (C. Visellius Varro) populo non erat satis vendibilis; Bru 264. illius (Crassi) vendibilem orationem; Lael 96. L. Gellius non tam vendibilis orator, quam ut... Bru 174. adiungetur etiam illa via vendibilis Herculanea; agr II 36.

venditatio, Krählerei: I. a multis virtus venditatio quaedam atque ostentatio esse dicitur; Lael 86. — II. quae sine venditatione fiunt; Tusc II 64.

venditio, Verkauf, Versteigerung: I. inritae venditiones, inritae proscriptiones; Flac 74. — II. quid conligimus venditiones fraudulentas? of III 83. quam ad diem proscriptiones venditionesque fiant; Sex Rosc 128. si sublata sit venditio; Sex Rosc 110. — III. quis hastam istius venditionis vidit? Phil II 103. — IV. quod quasi vasarii nomine in venditione mei capitis ascripseras; Piso 86.

vendito, jeil bieten, verkaufen, anpreisen, empfehlen: valde te venditavi; A I 16, 16. in eo me etiam Tulliae meae venditabo; A IV 16, 4. istius omnia decreta, imperia, litteras peritissime et callidissime venditabat; Ver II 135. quo modo (optimates) se venditant Caesari! A VIII 16, 1. num spem incertam certo venditet pretio; inv II 113.

venditor, Verkäufer: I. 1. quod vitii venditor non dixisset sciens, id oportere praestari; of III 67. ut ne quid omnino, quod venditor norit, emptor ignoret; of III 51. — 2. unus venditor tota in provincia per triennium frumenti omnis fuisti; Piso 86. — II. cum idem expedit emptori et venditori; agr II 67. — III. in manciorum venditione venditoris fraus omnis excluditur; of III 71.

vendo, verkaufen, versteigern, verpachten: I. 1. ut alii emendi aut vendendi quaestu et lucro ducerentur; Tusc V 9. — 2. iniqua lege vendebas, quo pluris venderes; Ver III 41. venditorem, quoniam vendat, velle quam optime vendere; of III 51. — II. quem pater patratus dedit aut suus pater populusve vendidit, quo is iure amittit civitatem? Caecin 98. se ipsum, fasces suos, exercitum populi Romani, numen interdictumque deorum immortalium, responsa sacerdotum, auctoritatem senatus, iussa populi [Romani], nomen ac dignitatem imperii regi Aegypto vendidit; Piso 48. permulta alia, quae senatus propter angustias aerarii vendenda censuit, consules propter invidiam non venderunt; agr II 36. si aedes vendiderit pluris multo, quam se venditurum putarit; of III 54. in omnibus his agris aedificisque vendendis permittitur decemviris, ut vendant, quibuscumque in locis videatur; agr II 55. cum omnes urbes, agros, vectigalia, regna

vendiderit; agr II 71. f. aedificia, auctoritatem; f. alqm. an fructus integros atque adeo bona fortunisque aratorum omnes vendidisti? Ver III 40. L. Sulla cum bona indemnatorum civium funesta illa auctione sua venderet et se praedam suam diceret vendere, tamen ex hoc loco vendidit; agr II 56. est ausus (Sulla) dicere, hasta posita cum bona in foro venderet civium, „praedam se suam vendere“; of II 27. praedam, manubias, sectionem, castra denique Cn. Pompei sedente imperatore decemviri vendent; agr I, fr 4. qui Romae totum edictum atque omnia decreta vendiderit; Ver II 119. istum decumas nova lege atque adeo nulla lege vendidisse; Ver III 142. dignitatem: f. alqm. a Q. Seio contendit, ut sibi domum venderet; dom 115. edictum: f. decreta, exercitum, fasces: f. alqm. fortunae, fructus: f. bona; Ver III 40. quod non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretiis unum et idem frumentum vendidisti; Ver III 179. cum (populus) incensum vendit; Caecin 99. etiam instrumenta agrorum vendere coacti sunt; Ver III 226. interdictum: f. alqm. manubias: f. castra, nomen, numen: f. alqm. nulla unquam civitas tota Asia et Graecia signum ullum, tabulam pictam *ullam*, nullum denique ornamentum urbis sua voluntate cuiquam vendidit; Ver IV 133. alterum Thracibus ac Dardanis pacem maxima pecunia vendidisse; Sest 94. praedam: f. bona, castra, plurimis et pulcherrimis P. Sittii praediis venditis; Sulla 56. regna: f. agros, responsa: f. alqm. sectionem: f. castra, signum, tabulam: f. ornamentum, te aedilicium praetextam togam vendidisse; Vatin 16. vende mihi vasa caelata; Ver IV 45. vectigalia: f. agros, qui non Teucerum Pacuvii malit quam Manilianas venalium vendendorum leges ediscere; de or I 246. qui vinum fugiens vendat sciens, debeatne dicere; of III 91. urbes: f. agros.

venefica, Giftmischerin: veneficam audes appellare eum virum? Phil XIII 25.

veneficium, Giftmischeri, Vergiftung, Zauberspruch: I. qui inter sicarios et de veneficiis accusabant; Sex Rosc 90. de sicariis, de veneficiis, de peccatu infitiamur necesse est; de or II 103. — II. alterum veneficii crimen Oppianico venenum Habiti consilio paratum; Cluent 166. quae (pars) propria est legitimae veneficii quaestionis; Cluent 2. — III. id veneficii et cantionibus Titinae factum esse; Bru 217.

veneficus, Giftmischer: I. neque de sicariis, veneficis hoc loco disserendum est; of III 73. — II. 1. cum venefici eiusdem nomen esset delatum et extra ordinem esset acceptum; inv II 58. — 2. mihi res erat cum venefico; Sest 39.

venenatus, giftig, vergiftet: quae (pantherae) in barbaria venenata carne caperentur; nat II 126. cum (caprae) essent confixae venenatis sagittis; nat II 126. viperam illam venenatam ac pestiferam; har resp 50.

venenum, Gift, Zaubermittel: I. illud quam novum, in pane datum venenum! faciliusne potuit quam in poculo, celerius potuit comestum quam epotum in venas permanere? Cluent 173. qui (Theramenes) cum venenum ut sitiens obduxisset, reliquum sic e poculo eiecit, ut id resonaret; Tusc I 96. — II. 1. comedo: f. I. permanat. cum manifesto venenum deprehendisset; Cluent 20. venenum quaesitum, quod Clodiae daretur, dicitur; Cael 30. f. I. permanat. epoto: f. I. permanat. eicio, obduco: f. I. resonat. quaero: f. do. hi pueri tam lepidi sicas vibrare et spargere venena didicerunt; Catil II 23. cum Licinius venenum traderet; Cael 65. — 2. ita lenibus uti videbantur venenis, ut posse videremur sine dolore interire; A II 21, 1. — 3. iubet lex ea indicem quaestionis quaerere de veneno; Cluent 184. — III. 1. sunt duo crimina, auri et veneni; Cael 30. cum in manu teneret veneni pyxidem;

Cael 65. repente haec cotidiana, sicae, veneni quaestiones; nat III 74. — 2. reliquum est crimen de veneno; Cael 56. — IV, 1. fuisse suspicionem (Themistoclem) veneno sibi conscivisse mortem; Bru 43. sibi venenis ereptam memoriam; orat 129. quod Habitum per servum medici veneno necare voluisset; Cluent 61. qui quodam quasi veneno perficiat, ut veros heredes moveat; of III 76. hominem apertissime veneno sustulit; dom 115. si (Q. Varius periit), quia Drusum ferro, Metellum veneno sustulerat; nat III 81. — 2. se praesente Scamandrum cum veneno pecuniaque deprehensum esse dicebat; Cluent 53.

veneo, verkauft, versteigert, verpachtet werden: I. negaret esse in malis capi, venire, interfici? fin IV 22. — II. cum ei se, cui totus venierat, etiam vobis inspectantibus venditaret; har resp 1. quanti haec ipsa, si palam libereque venirent, venire possent; Ver IV 13. cui expediret illud venire quam plurimo; ep VII 2, 1. inlicitatorem potius ponam, quam illud minoris veniat; ep VII 2, 1. omnes urbes, agri, regna denique, postremo etiam vectigalia vestra venierint; agr II 62. lege quidem bona venire non potuisse constat; Sex Rose 128. cuius fratris bona publice venierunt; Flac 43. neque illud umquam aratoris interfuit, quanti decumae venirent; Ver III 147. ex quo tempore fundus veniit; Caecin 19. sin (horti) venibunt, quid fieri possit, videbimus; A XII 38, a, 2. mancipia venibant Saturnalibus tertiis; A V 20, 5. praedium nullum venire potuisse; ep XIV 6. praedia non venisse; A XI 4, 1. regna: f. agri. cuius praediae sectio non venierit; inv I 85. vectigalia, urbes: f. agri.

veneratio, Verehrung: habet venerationem iustam, quicquid excellit; nat I 45.

venerius, geschätzter: cum ex eo (Sophocle) quidam iam adfecto aetate quaereret, utereturne rebus veneriis; Cato 47.

veneror, verehren, anbeten, anflehen: ut in ipsis diis immortalibus non semper eosdem atque alias alios solemus et venerari et precari; sen 30. non eos (maiores nostros) in deorum immortalium numero venerandos a nobis et colendos putatis? agr II 95. piscem Syri venerantur; nat III 39. novi ego Epicureos omnia sigilla venerantes; nat I 85. quod in precibus et gratulationibus non solum id (simulacrum) venerari, verum etiam osculari solent; Ver IV 94. quos (viros) nos colere, precari venerarique solemus; nat I 119.

venia, Nachsicht, Erlaubnis, Verzeihung: I. voluntario maleficio veniam dari non oportere; inv I 102. date nobis hanc veniam, ut ea subtiliter persequamini; de or I 98. datur etiam venia concinnitati sententiarum; orat 38. qui hanc a Laelio, cui se purgat, veniam petit; orat 230. cuius errato nulla venia proponitur; agr II 5. — II, 1. bona venia huius optimi viri dixerim; de or I 242. bona venia me audies; nat I 59. — 2. ut attente bonaque cum venia verba mea audiat; Sex Rose 10.

venio, kommen, anrücken, sich nähern, erscheinen, sich einstellen, eintreten, zufallen, zuteil werden, treffen: I. **unpersönlich**: 1. causa fuit huc veniendi, ut quosdam hinc libros promerem; fin III 8. potestas modo veniendi in hunc locum sit; Phil I 14. — 2. ex ratiocinatione nascitur controversia, cum ex eo, quod uspiam est, ad id, quod nusquam scriptum est, venit; inv II 148. in silvam venit; de or III 18. cum res agatur in discrimenque ventum sit; of II 33.

II. **mit Ergänzung**: 1. venit mihi Platonis in mentem fin V 2. — 2. tibi venire in mentem certo scio, quae vita esset nostra; A III 20, 1. — 3. ex eo credo quibusdam usu venire, ut abhorreant a Latinis, quod . . . ; fin I 8. — 4. illud mihi ante hoc tempus numquam in mentem venit a te requirere; Ac I 3. — 5. saepe venit ad aures meas te idem

istud nimis crebro dicere, tibi satis te vixisse; Marcel 25.

III. **mit einfachem Subject**: venit Romam Ligus; Ver I 126. domum ad eum venit; Ver I 126. sed, ut omittam communem causam, veniamus ad nostram; Ligar 20. cum Rhodum venisset decedens ex Syria; Tusc II 61. ut iam a fabulis ad facta veniamus; rep II 4. quae mihi ipsi cernebat esse veniendum; Cato 84. venit in eum sermonem, ut dicerem me libenter ad eam partem provinciae primum esse venturum, quo te maxime velle arbitrarer; ep III 5, 3. cum in C. Matii familiaritatem venisti; ep VII 15, 2. cum in otium venerimus; A I 7. Pompeius iam Brundisium venisse poterat; A VIII 9, 4. alii capti, alii interclusi non veniunt in dubium de voluntate; A XI 15, 2. Philotimus nullus venit; A XI 24, 4. his corporibus, sicut omnibus, quae sub aspectum veniunt, sede opus est; de or II 358. idem mihi usu venit in causa optima; Sex Rose 42. quod in buccam venerit, scribito; A I 12, 4. quod in buccam in venerit, scribes; A XIV 7, 2. praeterita verbi temporis suavitate aestatem autumnumque venisse; Cato 70. intellegebat Habito mortuo bona eius omnia ad matrem esse ventura; Cluent 45. libido (est) opinio venturi boni; Tusc IV 14. quo mihi veniat in dubium tua fides et constantia; Quinct 5. cum is dies, quo me adeserit, venisset; Phil V 20. cum omnium nobilium dignitas et salus in discrimen veniret; Sex Rose 16. ad quem dolor veniat, ad eundem etiam interitum venire; nat III 36. eo veniebant Siculorum magistratus, veniebant equites Romani; Ver V 27. neque emisti (equum) neque hereditate venit; inv I 84. videtis aedificiorum expugnationes, agri vastationes, hominum trucidationes, incendia, rapinas, sanguinem in iudicium venire; Tul 42. fides: f. constantia. Lepta cum ita laboret, ut eius fortunae videantur in discrimen venire; ep IX 13, 2. unde fulmen venerit, quo concesserit; div II 45. audivit Dioni cuidam Siculo permagnam venisse hereditatem; Ver II 21. existimavit homines in oblivionem totius negotii esse venturos; Ver IV 79. incendia: f. expugnationes. ut stulti nec vitare venientia (incommoda) possint nec ferre praesentia; nat I 23. interitus: f. dolor. veniunt Kalendae Ianuariae; Sest 72. quod a Cn. Pompeio ad eum legati litteraeque venerunt; Deiot 11. tum primum (isti libri) in Antiochi manus venerant; Ac II 11. litterae: f. legati. haec ad decumanos luca venisse; Ver III 91. magistratus: f. equites. eius rei maturitas nequedum venit et tamen iam appropinquat; Q fr III 8, 1. Kal. Iuniis eunti mihi Antium venit obviam tuus puer; A II 1, 1. rapinae: f. expugnationes. prima veniat in medium Epicuri ratio; fin I 13. de quo hoc primum quaero, venerit ea res in hoc iudicium necne; Tul 38. rem illam in religionem populo venisse; nat II 10. si res in contentionem veniet; of II 71. nonne ad servos videtis rem publicam venturam fuisse? Sest 47. salus: f. dignitas. sanguis: f. expugnationes. cur illi servi non ad Caelium domum venerint; Cael 61. venisse tempus iis ulciscendi sui; Sest 28. trucidationes, vastationes: f. expugnationes. animum et praesentem (voluptatem) percipere pariter cum corpore et prospicere venientem; Tusc V 96.

IV. **mit Subject und Zu's**: 1. si constitueris cuiuspiam te advocatum in rem praesentem esse venturum; of I 32. ut || et ||, qui illuc factus institutusque venisset; A II 24, 3. quae (litterae) me erudiant de omni re publica, ne hospes plane veniam; ep II 12, 1. liberi ad causas solutivae veniebant; Ver II 192. paratus ad praedam meditatuseque venire cupiebat; Ver II 17. videte, satisne paratus ex illo opine urbano ad everrendam provinciam venerit; Ver II 19. nihil commutantur animo et iidem abeunt, qui venerant; fin IV 7. cum venissem senator ad socios populi Romani; Ver I 16. — 2. erit nobis

honestius videri venisse in illa loca ploratum potius quam natatum; ep IX 2, 5. de tui comitis iniuria questum ad te potius quam te oppugnatum venirent; Ver I 80. qui eum (Scipionem) salutatum venerant; fat fr 5. — 3. venit huic subsidio civitas; Font 45.

venor, jagen, Jagd machen; I, 1. a. ut exerceamur in venando ad similitudinem bellicae disciplinae; nat II 161. — b. apud quos venandi et equitandi laus viget; Tusc II 62. canum tanta alacritas in venando quid significat aliud nisi...? nat II 158. — c. feras beluas nanciscimur venando; nat II 161. — 2. nosse regiones, intra quas venire et pervestigas, quod quaeras; de or II 147. de pantheris per eos, qui venari solent, agitur mandatu meo diligenter; ep II 11, 2. — II. si minus eius modi quippiam venari potuerant; Ver IV 47.

venter, Bauch, Leib; I. faba Pythagorei utique abstinere, quasi vero eo cibo mens, non venter infletur; div II 119. — II. quod vitium ventris et gurgitis non modo non minuit aetas hominibus, sed etiam auget; Cael 44.

ventilo, anfaßen: cuius lingua quasi flabello seditionis illa tum est egentium contio ventilata; Flac 54.

ventito, oft kommen, zu kommen pflegen: cui tu tribuisti excepto Caesare praeter me, ut domum ventitares? ep XI 27, 5. cum his temporibus non sane in senatum ventitarem; ep XIII 77, 1. cum familiarissimi eius (P. Africani) ad eum frequenter per eos dies ventitatos se esse dixissent; rep I 14.

ventosus, unſicher: extraordinarium imperium populare atque ventosum est; Phil XI 17.

ventriculus, Herzammer: ex ea (anima) pars concipitur cordis parte quadam, quem ventriculum cordis appellant; nat II 138.

ventus, Wind; I, 1. cum me ex Sicilia ad Leucopetram venti detulissent; Phil I 7. cum motus omnis animi tamquam ventus hominem defecerat; Bru 93. ventus increbrescit; ep VII 20, 3. sin refrantibus ventis reiciemur; Tusc I 119. cuius (Caesaris) nunc venti valde sunt secundi; A II 1, 6. — 2. placet Stoicis eos anhelitus terrae, qui frigidi sint, cum fluere cooperint, ventos esse; div II 44. — II, 1. (aër) effluens huc et illuc ventos efficit; nat II 101. quo facilius vento aliquo in optimum quemque excitato posset portum aliquem invenire; Sulla 41. — 2. cum sane adversis ventis usi essemus tardeque navigassemus; ep XIV 5, 1. — III. cum in flectendis promunturiis ventorum mutationes maximas saepe sentiunt; div II 94. mare ventorum vi agitari atque turbari; Cluent 138. — IV, 1. cum (ibes) volucres angues ex vastitate Libyae vento Africo in vectas interficiunt; nat I 101. inde ventis, remis in patriam omni festinatione properavi; eq XII 25, 3. reici: f. I, 1. refrant. pr. Nonas Quinctiles a Piraeo ad Zostera vento molesto; A V 12, 1. inde Gyarum saevo vento, non adverso; A V 12, 1. — 2. ut ab omnibus ventis invidiae circumflari posse videatur; Ver III 98.

venustas, Anmut, Schönheit, Liebreiz; I. in formis aliis dignitatem inesse, aliis venustatem; of I 107. — II, 1. vultus quantum adfert tum dignitatem, tum venustatem! orat 60. ut plurimum eadem haberent vel dignitatis vel saepe etiam venustatis; de or III 178. immutatione litterae quasi quaesitae venustates; orat 84. — 2. ut venustati vel maxime serviant; de or II 316. — 3. quae quaereret ad venustatem; inv II 3. — III. quam sint omnia in hominis figura non modo ad usum, verum etiam ad venustatem apta; nat I 47. — IV, 1. alqd: f. II, 1. habeo. — 2. erant aenea duo signa, non maxima, verum eximia venustate; Ver IV 5. — V. homo Venerius, adfluens omni lepore ac venustate; Ver V 142. quis umquam res forenses scaenica prope venustate tractavit? de or III 30.

venuste, schön: (capella) mire scite facta et venuste; Ver II 87.

venustus, anmutig, schön, liebenswürdig; ut, quicquid in his rebus fiat utiliter ad pugnam, idem ad aspectum etiam sit venustum; orat 228. quid (quod desidero) filium venustissimum? Q fr I 3, 3. gestus et motus corporis ita venustus, ut...; Bru 203. habebat (Hortensius) Meneclium illud studium crebrarum venustarumque sententiarum; Bru 326. homo facetus inducis etiam sermonem urbanum ac venustum; dom 92. erat illa (sphaera) venustior et nobilior in vulgus; rep I 21.

veprecula, Dornbusch: illa ex vepreculis extracta nitedula; Sest 72.

vepres, Dornbusch: saeptum undique et vestitum vepribus et dumetis sepulcrum; Tusc V 64.

ver, Frühling: cum rosam viderat, tum incipere ver arbitrabatur; Ver V 27. ineunte vere existit ea, quae gemma dicitur; Cato 53. ver tamquam adolescentiam significat ostenditque fructus futuros; Cato 70.

verax, wahr redend, wahrhaftig; Herodotum cur veraciorem ducam Ennio? div II 116. multis saeculis verax fuisse id oraculum; div I 38. veraces sanos || suos || esse sensus; Ac II 79.

verbena, Zweig: quo (die) praesto mihi sacerdotes Cereris cum infulis ac verbenis fuerunt; Ver IV 110.

verber, Schlag, Geißelung; I, 1. cum tua verbera, cum secures recordetur; Ver III 6. neque (esse) liberi contumeliarum verbera subire; rep I 9. — 2. his poenis, vinculis, verberibus, elabuntur saepe privati; rep III 34. — II. pueri Spartiatae non ingemescunt verberum dolore laniati; Tusc V 77. — III. magistratus nec oboedientem civem multa, vinculis verberibusve coercent; leg III 6. vide-musne, ut pueri ne verberibus quidem a contem-plandis rebus deterreantur? fin V 48. qui legatum populi Romani consularem vinculis ac verberibus atque omni supplicio excruciatum necavit; imp Pomp 11. verberibus ac tormentis quaestionem habuit pecuniae publicae; Phil XI 5.

verbero, schlagen, geißeln, züchtigen, be-schlagen: pulsari alios et verberari; Ver III 66. quae (lex) lata est, ne quis magistratus civem Romanum adversus provocationem necaret neve verberaret; rep II 53. tormentis Mutinam verberavit; Phil VIII 20. quae cum apud te diceret, virgis oculi verberabantur; Ver V 102. os tuum ferreum senatus convicio verberari noluit; Piso 63.

verbero, Schurfe: discretior Sextilii fundum a verberone Curtilio possideri; A XIV 6, 1.

verbose, wortreich, weitläufig: haec ad te scripsi verbosius; ep VII 3, 5. „FUNDUS“ inquit, „QUI EST IN AGRO, QUI SABINUS VOCATUR“. satis verbose; Muren 26.

verbosus, wortreich, weitläufig: habes epistulam verbosiorē fortasse, quam velles; ep VII 3, 6. ut res verbosior haec fuerit, illa verior; A VIII 3, 6. ista vestra verbosa simulatio prudentiae; Muren 30.

verbum, Wort, Ausdruck, Rede, leeres Wort, Schein, Beispiel, Namen, Zeitwort; I. **absolut**: 1. hoc abhorret a virtute verbum; Plane 78. cum similiter vel cadunt verba vel desinunt; orat 135. quae similiter cadunt verba; orat 220. contiones saepe exclamare vidi, cum apte verba cecidissent; orat 168. quod verba melius in syllabas longiores cadunt; orat 194. multa sunt verba, quae quasi articuli conectunt membra orationis, quae formari similitudine nulla possunt; de or II 359. hoc verbum „UNDE“ utrumque declarat, et ex quo loco et a quo loco; Caecin 87. in suorum verborum maxima copia tamen homines aliena multo magis, si sunt ratione tralata, delectant; de or III 159. desinunt; f. cadunt; orat 135. putaresne umquam accidere

posse, ut mihi verba deessent, neque solum ista vestra oratoria, sed haec etiam levia nostratia ep? II 11, 1. conlocata verba habent ornatum, si aliquid concinnitatis efficiunt; orat 81. tria sunt in verbo simplici, quae orator adferat ad inlustrandam atque exornandam orationem: aut inusitatum verbum aut novatum aut tralatum; de or III 152. ita fit, ut omnis singulorum verborum virtus atque laus tribus existat ex rebus: si aut vetustum verbum sit, aut factum vel coniunctione vel novitate, aut tralatum; de or III 170. (Aeschines verba) dura, odiosa, intolerabilia esse dicit; orat 26. simplicia verba partim nativa sunt, partim reperta; part or 16. ut sint alia (verba) sonantiora, grandiora, leviora et quodam modo nitidiora, alia contra; part or 17. eiusdem generis verba sunt, quae orta ab uno varie commutantur, ut „sapiens, sapienter, sapientia“; Top 12. j. conecunt. nolo verba exiliter exanimata || animata || exire, nolo inflata et quasi anhelata gravius; de or III 41. ut verbum ex ore nullum nisi aut elegans aut grave exeat; orat 134. verba (controversiam faciunt) aut de ambiguo aut de contrario; orat 121. si verbum aliquod ex scripto definiendum est quam vim habeat; part or 107. j. efficiunt. verba reperta sunt, non quae impedirent, sed quae indicarent voluntatem; Caecin 53. videtis et „versutiloquas“ et „expectoras“ ex coniunctione facta esse verba, non nata; de or III 154. oriuntur: j. I, 1. est; Top 12. elaboratur, ut verba verbis quasi demensa et paria respondeant; orat 38. non ex verbis aptum pendere ius, sed verba servire hominum consiliis et autoritatibus; Caecin 42. verba legenda sunt potissimum bene sonantia; orat 163. j. est; part or 17. II, 1. facio; part or 53. omnia illa et prima et media verba spectare debent ad ultimum; orat 200. verba omnia sub acumen stili subeant et succedant necesse est; de or I 151. ut verba neque adligata sint quasi certa aliqua lege versus neque ita soluta, ut vagentur; de or III 176. hoc verbum quid valeat, non vident; of III 39. si ipsa separatim ex se verba considerentur, omnia aut pleraque ambigua visum iri; inv II 117. verba ipsa non illa quidem elegantissimo sermone; Bru 140. verba non horrida sane; Bru 268. — 2. quae Graeci *πάθη* appellant; ego poteram morbos, et id verbum esset e verbo; Tusc III 7.

II. *nah Verben*: 1. in propriis est (verbis) illa laus oratoris, ut abiecta atque obsoleta fugiat, lectis atque inlustribus utatur; de or III 150. verbis non ille (P. Antistius) quidem ornatis utebatur, sed tamen non abiectis; Bru 227. adligo: j. I, 1. vagantur. anhelus: j. I, 1. exeunt. aucupari verba oportebit; de or II 256. audiebant verba multorum testium; Cluent 29. quid verba audiam, cum facta videam? Tusc III 48. ipsa verba compone et quasi coagmenta; Bru 68. verba etiam verbis quasi coagmentare neglegat; orat 77. translata aut facta aut iuncta verba facile sunt cognita; orat 186. nec solum componitur verba ratione, sed etiam finiuntur; orat 164. de verbis componendis loquemur; orat 147. j. coagmento. cum aut duplicantur iteranturque verba aut breviter || leviter || commutata ponuntur; orat 135. j. I, 1. est; Top 12. non isto loco verbum istud conlocasset; inv II 121. quae (verba) transferuntur et quasi alieno in loco conlocantur; de or III 149. ornatus verborum duplex: unus simplicium, alter conlocatorum; orat 80. nec verborum lumen apparet nisi cilligenter conlocatorum; orat 227. j. I, 1. efficiunt. ut ea (verba) sic et casibus et temporibus et genere et numero conservemus, ut ne quid perturbatum ac discrepans aut praeposterum sit; de or III 40. considero: j. I, 1. videntur. illud non est in uno verbo tralato, sed ex pluribus continuatis conecitur, ut aliud dicatur, aliud intellegendum sit; de or III 166. definitio: j. I, 1. habet. demetior: j. I, 1. respondent.

si res verba desideraret ac non pro se ipsa loqueretur; ep III 2, 2. in hoc genere et plenum verbum recte dici et imminutum usitate; orat 157. verba ambigua distinximus; orat 102. nec ullum (verbum) aut durum aut insolens aut humile aut longius ductum; Bru 274. duplico: j. commuto. verbum ex eo (Crasso) numquam elicere potui de vi || via || ac ratione dicendi; de or I 97. nullum unquam verbum, quod revocare vellet, emisit; fr I 11. exanimus: j. I, 1. exeunt. gestus verba exprimens scaenicus; de or III 220. nec tamen exprimi verbum e verbo necesse erit; fin III 15. novantur verba, quae ab eo, qui dicit, ipso gignuntur ac fiunt; de or III 154. in singulis verbis illa tria tenere, ut tralatis utamur frequenter interdumque factis, raro autem etiam pervetustis; de or III 201. ille tenuis orator nec in faciendis verbis erit audax; orat 81. verba ponenda sunt gravia, plena, sonantia, iuncta, facta, cognominata, non vulgaria || vulgata ||, supralata in primis tralata; part or 53. cum multa de conlegii iudicio verba fecissent; har resp 13. j. cognosco. I, 1. est; de or III 170. (verba) sicut mollissimam ceram ad nostrum arbitrium formamus et fingimus; de or III 177. finio: j. compono. formo: j. fingo. I, 1. conecunt. fugio: j. abicio. gigno: j. facio; de or III 154. imminuo: j. dico. inflo: j. I, 1. exeunt. si haec verba minus intelleguntur; fin III 17. itero: j. commuto. iungo: j. cognosco, facio; part or 53. usitatis (verbis) ita poterit uti, lectissimis ut utatur; de or III 39. j. abicio. I, 1. sonant. de istis omnibus verbis a Zenone mutatis ita disputabat; fin IV 73. sine coniunctione verba novantur ut „ille senius desertus“, ut „di genitales“, ut „bacarum ubertate incurvescere“; de or III 154. j. facio; de or III 154. I, 1. est; de or III 152. orno: j. abicio. amor tuus gratus et optatus (dicerem „iucundus“, nisi id verbum in omne tempus perdidissem); ep V 15, 1. (orator) nullum verbum insolens, nullum odiosum ponere audebat; orat 25. j. commuto, facio; part or 53. non verbum pro verbo necesse habui reddere; opt gen 14. reperio: j. I, 1. est; part or 16. impediunt. revoco: j. emitto. qui tamquam ab animo corpus, sic a sententiis verba seiungunt; de or III 24. solvo: j. I, 1. vagantur. tectis verbis ea ad te scripsi, quae apertissimis agunt Stoici; ep IX 22, 5. quod declarari vix verbo proprio potest, id tralato cum est dictum, inlustrat id, quod intellegi volumus, eius rei, quam alieno verbo posuimus, similitudo; de or III 155. omnia fere, quo essent clariora, tralatis per similitudinem verbis dicta sunt; de or III 157. persaepe mihi admirandum videtur, quid sit, quod omnes tralatis et alienis magis delectentur verbis quam propriis et suis; de or III 159. verborum (partes sunt) tralatum, novum, priscum; orat 201. cum verba aut suavitatis aut inopiae causa transferre soleamus; orat 211. j. cognosco, conloco; de or III 149. continuo, facio; de or III 201. part or 53. I, 1. delectant, est; de or III 152. 170. postea tuus ille Poenulus verba versare coepit; fin IV 56. qui (Trasymachus et Gorgias) primi traduntur arte quadam verba vinxisse; orat 40. Graecum etiam verbum usurpavi; Phil I 1. — 2. respondeo: j. I, 1. respondent. conferam tecum, quam cuique verbo rem subicias; fin IV 74. — 3. abundo: j. III, 1. inops. abutimur verbis propinquis, si opus est, vel quod delectat vel quod decet; orat 94. videtur libenter verbis etiam uti paulo magis priscis Laelius; Bru 83. eo verbo antea praetores in hoc interdicto uti solebant; Caecin 49. ut gravissimo verbo utar; Rab Post 2. plurimis idem novis verbis usus est; Ac I 41. lenissimis et amantissimis verbis utens; ep V 15, 1. j. I, 1. abicio, facio; de or III 201. — 4. conecito ex: j. I, 1. continuo. cum aut ab eodem verbo ducitur saepius oratio aut in idem conecitur; orat 135. disputo de: j. I, 1. muto.

duco a: f. conicio in. exprimo e: f. 1. exprimo. in verbis inest quasi materia quaedam, in numero autem expositio; orat 185. pendeo ex: f. I, 1. serviunt. quam (inconstantiam) tu ponis in verbis, ego positam in re putabam; fin V 90. a verbis recedis et aequitate uteris; Caesin 37. reddo pro: f. 1. reddo. in verbis etiam illa sunt, quae aut ex immutata oratione ducuntur aut ex unius verbi tralatione aut ex inversione verborum; de or II 261. f. 1. continuo. I, 1. est; de or III 152.

III. *nach* *Adjectiven*: 1. tumultum appellare malebant, ignari non modo rerum, sed etiam verborum; Phil VIII 2. o verborum inops interdum, quibus abundare te semper putas, Graecia! Tusc II 35. — 2. fortis actor et vehemens et verbis nec inops nec abiectus; Bru 221. totus liber refertus est et verbis et sententiis talibus; Tusc III 42. — 3. aptus ex: f. I, 1. serviunt.

IV. *nach* *Substantiven*: quae (coniunctio) habet similitudinem aequalitatemque verborum; part or 21. comprehensio et ambitus ille verborum, si sic *περίοδος* appellari placet, erat aequid illud (L. Crassum) contractus et brevis; Bru 162. bonitate potius nostrorum verborum utamur quam splendore Graecorum; orat 164. clausulas atque interpuncta verborum animae interclusio atque angustiae spiritus attulerunt; de or III 181. comprehensio: f. ambitus. ut forma ipsa concinnitasque verborum concificat orbem suum; orat 149. dilucidum fiet || fit || concisione verborum; part or 19. ipsa conlocatio conformatioque verborum perficitur in scribendo; de or I 151. ipsa oratio conformanda (est) non solum electione, sed etiam constructione verborum; de or I 17. eorum (verborum) constructio et numerus liberior quadam fruitur licentia; orat 37. in tota continuatione verborum; orat 203. cum verborum contumeliis optimum virum incesto ore lacerasset; Phil XI 5. qui (Curio) verborum gravitate et elegantia et copia suam quandam expressit quasi formam figuramque dicendi; de or II 98. rerum copia verborum copiam gignit; de or III 125. f. I, 1. delectant. tantus cursus verborum fuit, ut . . .; de or I 161. verbi definitionem inducere; inv II 142. electio: f. constructio. elegantia: f. copia. explicandum etiam est, unde orta sit forma verborum; orat 206. f. concinnitas. in hoc verborum genere priorum delectus est habendus quidam; de or III 150. verborum genera, quae sunt faceta, dixisse me puto; de or II 264. exornato et faceto genere verborum; Bru 325. verborum magnificentia est et gloria delectatus; fin IV 60. gravitas: f. copia. quod positum esset in honore verborum; ep X 13. 1. Zenoni emendanti superiores immutatione verborum; Ac II 16. interpuncta: f. clausulae. inversio: f. II, 4. sum in. non iam vereor huius verbi invidiam; Catil III 3. omnino duo sunt, quae condiant orationem, verborum numerorumque incunditas; orat 185. oris pravitatem et verborum latitudinem (Fufius) imitatur; de or II 91. laus: f. I, 1. est; de or III 170. ut, quantum a rerum turpitudine abes, tantum te a verborum libertate seiungas; Cael 8. lumen: f. II, 1. conloco; orat 227. magnificentia: f. gloria. est hic locus late patens de natura usuque verborum; orat 162. numerus: f. constructio. si rerum turpitudini adhibet verborum obscenitas; of I 104. videsne, ut ordine verborum paululum || paulum || commutato ad nihilum omnia recidant? orat 233. quae verborum ornamenta non quaerunt; Cluent 107. neque verborum ornatum inveniri posse non partis expressis sententiis; de or III 24. f. II, 1. conloco; orat 8. partes: f. II, 1. transfero; orat 201. cuius ego semper tanta esse verborum pondera putavi, ut . . .; ep XV 4. 11. quorum (verborum) primum nobis ratio simpliciter videnda est, deinde coniuncte;

de or III 149. similitudo: f. aequalitas. res splendore illustrata verborum; de or II 34. f. bonitas. verborum est structura quaedam duas res efficiens, numerum et levitatem; opt gen 5. supellex est quodam modo nostra, quae est in ornamentis, alia rerum, alia verborum; orat 80. translatio: f. II, 4. sum in. virtus: f. I, 1. est; de or III 170. ex omnibus Latinis verbis huius verbi vim vel maximam semper putavi; de or II 17. sine qua (rerum scientia) verborum volubilitas inanis atque inridenda est; de or I 17. usus: f. natura. — 2. illius (Anacharis) epistula fertur his verbis; Tusc V 90. — 3. iudicium, sponsio in: vgl. V, 2. in. inter ista tam magna verba tamque praecleara non habet ullam voluptas locum; fin II 77.

V. *Umfstand*: 1. abiectus: f. III, 2. inops. accusat verbis gravissimis; Flac 57. Caninius noster me tuis verbis admonuit; ut . . .; ep IX 6. 1. egi tibi gratias per litteras iis verbis, ut intellegeres . . .; A XV 14. 2. f. II, 1. tego. quod ego res notas notis verbis appello; fin V 89. tertio quoque verbo orationis suae (Metellus) me appellabat; ep V 2. 8. coagmentare: f. II, 1. coagmento. quia verbis luculentioribus et pluribus rem eandem comprehenderat; A XII 21. 1. id expectant aures, ut verbis conligentur sententiae; orat 168. quibusnam verbis eius laudes huius ipsius temporis consequi possumus? Phil V 35. Atticae meis verbis suavium des volo; A XVI 11. 8. declarari, delectari: f. II, 1. transfero; de or III 155. 159. quod nec atrocius verbis demonstrari potest, quam re ipsa est; Tul 2. totidem, quot dixit, ut aiunt, scripta verbis oratio; Bru 328. ut ei (Pompeiae) meis verbis diceret, ut . . .; ep V 11. 2. tu (salutem) dices utriusque nostrum verbis et Piliae tuae et filiae; A VI 8. 5. f. II, 1. transfero; de or III 157. interpres mentis oratio verbis discrepat sententiis congruens; leg I 30. nemo extulit eum verbis; de or III 52. grandes erant verbis, crebri, sententiis; Bru 29. si uxori tuae Iunia meis verbis eris gratulatus; ep XV 8. iis eum verbis publice laudant; Cluent 196. est his ipsis verbis loquens Socrates; orat 41. qui consulatus verbo meus, re vester fuit; Phil II 11. quae sunt verbis ornatiores quam rebus; Scaur 3. orat multis et supplicibus verbis, ut . . .; A XII 32. 2 (1). ponere: f. II, 1. transfero; de or III 155. quem (philosophum) ut salutavisset honorificisque verbis prosecutus esset; Tusc II 61. quoniam necesse erat easdem (rationes) totidem verbis referre ad aerarium; ep V 20. 2. pluribus verbis ad te scriberem, si . . .; ep III 2. 2. (Dionysius) multis verbis scripsit ad me; A XIII 2. 3. cum iis verbis scripseris; A XIV 13. B. 3. f. dicere; Bru 328. II, 1. tego. prope lugubri verbo calamitatem provinciae Siciliae significat; Ver III 126. quod publicani me rogarunt, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum; ep III 8. 4. haec quidem his verbis; Tusc III 42. — 2. exercenda est memoria ediscendis ad verbum quam plurimis scriptis; de or I 157. cum ad verbum, non ad sententiam rem accipere videare; de or II 259. cum (Chrysippus) gradatim interrogetur verbi causa, tria pauca sint anne multa; Ac II 93. ex: f. I, 2. IV, 1. vis. sponsio quae in verba facta est? Quinct 84. ut praetor in ea verba iudicium det; Ver II 31. f. II, 1. facio; de or III 201. veteres verbo tenus acute illi quidem, sed non ad hunc usum popularem de re publica disserebant; leg III 14.

vere, der Wahrheit gemäß, aufrichtig, in Wahrheit, in der That, mit Recht, richtig: I. verè tecum agam, ut necessitudo nostra postulat; ep XII 22. 4. tum ille vere vertens annus appellari potest; rep VI 24. si vere cogitare volumus; Q fr I 1. 32. tamen, vere dicam, quaevis causa mallet fuisse quam ista, quam dicis; de or II 15. (Pompeius) vere iudicat ea mihi valde probari; A VII 1. 3.

Gallia merito vereque laudetur; Phil V 37. non *ἰπεροβολικῶς*, sed verissime loquor; A V 21, 7. perspicere rem et ad me, ut tempora nostra, non ut amantius fert, vere perscribere; Q fr I 4, 5. ut verissime scribit Hirtius; Phil XVI 28. multo hoc melius nos veriusque quam Stoici; fin I 61. — II. quod proprie dicitur vereque est honestum; of III 17. populi liberi plane et vere liberi; Piso 37. — III. conlacrimavit vir egregius et vere Metellus; Sest 130.

verecunde, *schüchtern, bescheiden, rücksichtsvoll*: nimis verecunde mihi gratularis; ep VII 2, 2. verecundius hac de re iam dudum loquor; de or I 171. illum (Galbam causam) verecunde et dubitanter recepisse; Bru 87. nova templa verecundius reprehendo propter Pompeium; of II 60. verecundius ipsi de sese scribant necesse est; ep V 12, 8. ut verecunde utamur alienis (verbis); opt gen 4.

verecundia, *Scheu, Schüchternheit, Rücksicht, Ehrfurcht, Achtung*: I. 1. custos virtutum omnium dedecus fugiens laudemque maxime consequens verecundia est; part or 79. in externis locis minor etiam (est) ad facinus verecundia; ep IV 9, 4. malo Tironis verecundiam in culpa esse quam in liberalitatem Curii; A VIII 6, 4. — 2. o meam stultam verecundiam! A XIV 5, 2. — II. Caesar meam in rogando verecundiam obiurgavit; Q fr III 1, 10. ego servo et servabo Platonis verecundiam; ep IX 22, 5. maximum ornamentum amicitiae tollit, qui ex ea tollit verecundiam; Lael 82. — III. 1. iustitiae partes sunt non violare homines, verecundiae non offendere; of I 99. — 2. homo timidus virginali verecundia; Quinct 39. — IV. mea factum est insulsa verecundia, ut te proficiscens non tollerem; Q fr II 8 (10), 1. verecundia negandi scribendi me imprudentiam suscepisse; orat 238.

verecundor, *sich scheuen, schüchtern, blöde sein*: I. alterum cunctantem et quasi verecundantem incitabat; de or III 36. — II. Sp. Carvilio verecundanti in publicum prodire; de or II 249.

verecundus, *schüchtern, bescheiden, rücksichtsvoll*: (P. Crassus) sine segnitia verecundus (esse videbatur); Bru 282. quibus (litteris) saepe verecundior me in loquendo facis; ep VII 33, 2. misi ad te quattuor admonitores non nimis verecundos; ep IX 8, 1. in causa non verecunda; A I 17, 8. queritur condiciones suas repudiatis, aequas quidem et verecundas; Phil XIII 37. habetis sermonem hominis non nimis verecundi; de or II 361. ille tenuis orator in transferendis (verbis erit) verecundus et parcus; orat 81. verecundiores esse praecones ludorum gymniorum; ep V 12, 8. ut sit verecunda tralatio; ep XVI 17, 1. verecundus erit usus oratoriae quasi supellectilis; orat 79.

vereor, *fürchten, sich scheuen, Bedenken tragen, berücksichtigen, Ehrfurcht haben*: I. frater es; eo vereor; div II 46. Tironem habeo citius, quam verebar; A XII 51, 1. — II. 1. de qua (Karthagine) vereri non ante desinam, quam illam excisam esse cognovero; Cato 18. — 2. mihi in mentem venit vereri, equodnam curriculum aliquando sit habitura tua natura; Bru 22. — 3. quod vereretur, ne tu illud beneficium omnino non putares; ep IV 7, 3. cuius tanti mali vereor ne consolatio nulla possit vera reperiri praeter illam; ep VI 1, 3. non vereor, ne adsentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar; ep VIII 12, 6. §. III. 2. alqd. culpam. — 4. illa duo vereor ut tibi possim concedere; de or I 35. vereor, ut Dolabella ipse satis nobis prodesse possit; ep XIV 14, 1. vereor, ut satis diligenter actum in senatu sit de litteris meis; A VI 4, 2. videris vereri, ut epistulas illas acceperim; A XI 22, 1. — 5. veritus sum deesse Pompei salutem; ep VI 6, 6. quod modo verebar, tibi gratias agere, nunc plane ago; ep XIII 18, 2. — III. 1. Dionysius ne tui quidem testimonii veritus; A VIII 4, 1. —

2. magis illos vereor, qui in bello occiderunt; ep IX 5, 2. tunc id veritus es, ne miserim . . ? Q fr I 3, 1. §. II. 5. ep XIII 18, 2. amicitiam M. Antonii veriti; Phil III 25. quam (culpam) tu vereris, ne a te suscepta videatur; Planc 52. vos deos verentes memoriam nostri pie servabitis; Cato 81. tuum filium, quem meus Cicero et amabat ut fratrem et iam ut maiorem fratrem verebatur; Q fr I 3, 3. quas (historias) ego multo magis vereor quam eorum hominum, qui hodie vivunt, rumusculos; A II 5, 1. uteam (philosophiam) accuset, quam vereri deberet? Tusc V 6. qui vereretur reprehensionem doctorum atque prudentium; orat 1. rumusculos: §. historiam. adolescentiae temeritatem verebantur; Phil V 47. — IV. quos (Cyrenaios) non est veritum in ea voluptate summum bonum ponere; fin II 39.

vergo, *sich neigen, gerichtet sein*: ni eius (Bruti) auxilium ad Italiam vergere quam ad Asiam maluisse; Phil XI 26. omnibus eius (terrae) partibus in medium vergentibus; nat II 116. id (tectum) nunc honeste vergit in tectum inferioris porticus; Q fr III 1, 14.

veridicus, *wahrhaftig*: saepe in rebus turbidis veridicae voces ex occulto missae esse dicuntur; div I 101.

veriloquium, *Grundbedeutung*: ea (notatio) est, cum ex vi nominis argumentum elicitur; quam Graeci *ἐτυμολογίαν* appellant, id est, verbum ex verbo, veriloquium; Top 35.

veritas, *Wahrheit, Wirklichkeit, Wahrhaftigkeit, Aufrichtigkeit, Rechtlichkeit, Unparteilichkeit, Regel*: I. 1. ut vanitati veritas cedat; Tusc III 2. ea videtur veritas ipsa dicere; Top 74. ea (veritas) si satis in actione efficeret ipsa per sese, arte profecto non egeremus; de or III 215. Plato omne iudicium veritatis veritatemque ipsam abductam ab opinionibus et a sensibus cogitationis ipsius et mentis esse voluit; Ac II 142. ista veritas, etiamsi iucunda non est, mihi tamen grata est; A III 24, 2. ea est ex omni aeternitate fluens veritas sempiterna; div I 125. in quo inest omnis veritas iudicandi; Tusc V 68. ut hodierno die primum veritas vocem contra invidiam his iudicibus freta miserit; Cluent 88. non me offendit veritas litterarum tuarum; A XI 14, 1. consule veritatem: reprehendet; refer ad aures: probabunt; orat 159. certe apud te et hos veritas valebit; Quinct 5. in omni re vincit imitationem veritas; de or III 215. — 2. veritas (est), per quam immutata ea, quae sunt [ante] aut fuerunt aut futura sunt, dicuntur; inv II 162. §. 1. fluit. — II. 1. abduco: §. I. 1. est. agitur existimatio veritasque iudiciorum; Ver IV 113. veritatem (eam appellant), per quam damus operam, ne quid aliter, quam confirmaverimus, fiat aut factum aut futurum sit; inv II 66. eandem (legis vim) fatalem necessitatem appellat, sempiternam rerum futurarum veritatem; nat I 40. omni veritate cognita; Cluent 142. consulo: §. I. 1. reprehendit. qui tali in re possit veritatem ignorare; inv II 27. Canachi signa rigidiora esse, quam ut imitentur veritatem; Bru 70. potest veritatem casus imitari; div II 49. a principe investigandae veritatis; nat II 57. veritate patefacta atque omni errore sublato; Cluent 83. qui plus veritatis quam disciplinae possidet in se; Q Rosc 17. veritas auspicioium spreta est, species tantum retenta; nat II 9. — 2. sum: §. I. 1. est. — 3. cuius aures clausae veritati sunt; Lael 90. in contentionibus esse invidiae locum, in iudiciis veritati; Cluent 202. — 4. etsi a veritate longe, tamen a consuetudine criminandi non multum res abhorrebat; Deiot 17. quae solent apparere in veritate; inv I 29. qui semel a veritate deflexit; Q Rosc 46. ut, quicquid accidit, id ex aeterna veritate causarumque continuatione fluxisse dicatis; nat I 55. non quid in veritate modo, verum etiam, quid in opinione

eius fuerit; inv II 21. — III. Chrysippi (consolatio) ad veritatem firmissima est, ad tempus aegritudinis difficilis; Tusc III 79. — IV. alqd: j. II, 1. possideo. quod genus hoc totum oratores, qui sunt veritatis ipsius actores, reliquerunt, imitatores autem veritatis, histriones, occupaverunt; de or III 214. tametsi veritatis erat amicus; Sex Rosc 85. disceptationem et cognitionem veritatis fore; Flac 24. feruntur (imagines) ex optimis naturae et veritatis exemplis; of III 69, etsi a forma veritatis et ab Atticorum regula absunt; orat 231. imitatores: j. actores. illa commentatio inclusa in veritatis lucem proferenda est; de or I 157. sint veritatis et virtutis magistri; rep III 4. quod plenus aër sit immortalium animorum, in quibus tamquam insignitae notae veritatis appareant; div I 64. non pudet physicum ab animis consuetudine imbutis petere testimonium veritatis? nat I 83. haec (est) una vox veritatis; Cael 55. — V, 1. qui consul insidias rei publicae consilio investigasset, veritate aperuisset; Sulla 14. praesidio sunt specie consuli, re et veritate nobis; Phil VII 13. — 2. hoc vitium hominum ad voluntatem loquentium omnia, nihil ad veritatem; Lael 91. ex veritate pauca, ex opinione multa aestimat; Q Rosc 29. nec in veritate crimen adrogantiae pertimescerem || extim. ||; orat 132. per: j. I, 2. II, 1. appello.

vernaculus, einheimisch, erdicht: hoc non esse crimen domesticum ac vernaculum; Ver III 141. in quo possim imaginem antiquae et vernaculae festivitatis agnoscere; ep IX 15, 2. quod cotidianis et vernaculis rebus satis facere me posse huic populo non putabam; de or III 92. Tincam non minus multa ridicule dicentem Granus obruebat nescio quo sapore vernaculo; Bru 172.

vernus, des Frühjahrs: »in quo autumnali atque iterum sol lumine verno exaequat spatium lucis cum tempore noctis«; fr H IV, a, 533. praeterita verni temporis suavitate; Cato 70.

vero, in Wahrheit, in der Tat, allerdings, vollends, sogar, freilich, doch, aber: I. vero enim oratori omnia quaesita, audita, lecta esse debent; de or III 54. in sententia permaneto. vero, nisi sententiam sententia alia vicerit melior; Muren 65. fuisti saepe, credo, in scholis philosophorum. vero, ac libenter quidem; Tusc II 26. — II. Chrysippum vero discedere a puero insciente me! A VII 2, 8. corpus virorum fortium esse mortale, animi vero motus et virtutis gloriam sempiternam; Sest 143. auspicia vero vestra quam constant! div I 25. mali vero quid adfert ista sententia? Tusc I 82. oratorem vero irasci minime decet; Tusc IV 55. sed tota illa lex accusationem tuam fortasse armasset; petitioni vero refragata est; Muren 46. — III. ego vero neque veni et domo me tenui; dom 6. si placet, disseramus. mihi vero, inquit, placet; div II 100. contra Brutum me dicturum putas? tu vero, ut videtur; Tusc V 21. tu vero confice professionem, si potes; etsi haec pecunia ex eo genere est, ut professione non egeat; ep XVI 23, 1. Zenoni necessarium, tibi vero, Antioche, minime; Ac II 135. haec populi oratio est, mea vero haec; Planc 14. hunc deum rite beatum dixerimus, vestrum vero laboriosissimum; nat I 52. alterius vero partis nihil amplius dicam; Marcel 17. hoc vero ferri nullo modo potest; Flac 40. illum vero funditus eiciamus individuorum corporum concursione fortuitam; Tusc I 42. ipsum vero quid accusas? Sest 80. haec ratione explicari facile possunt, ea vero nullo modo; div II 145. ista vero quae ex quanta barbara est! Phil II 108. probas igitur animum ita adfectum? nihil vero, inquit, magis; rep I 60. quorum vero patres aut maiores aliqua gloria praestiterunt; of I 116. quamcumque vero sententiam probaverit; Ac II 119. quid vero? nuper nonne etiam alio incre-

dibili scelere hoc scelus cumulasti? Catil I 14. quid vero habet auctoritatis furor iste, quem divinum vocatis? div II 110. quicquid vero non licet, certe non oportet; Balb 8. — IV. clarae vero mortes pro patria appetitae beatae videri solent; Tusc I 116. quibusdam etiam in rebus coniveo; in maximis vero rebus, id est in legibus, acta Caesaris dissolvi ferendum non puto; Phil I 18. in qua (vita) sapiens nemo efficitur umquam, moderatus vero multo minus; Tusc V 100. est finitimus oratori poeta, numeris astrictior paulo, verborum autem licentia liberior, multis vero orandi generibus socius ac paene par; de or I 70. praelaram vero populo Romano refert gratiam; Catil I 28. reliqua vero tria intervalla infinita; div II 91. — V. cavendum vero, ne etiam in graves inimicitias convertant se amicitiae; Lael 78. mitto de amissa maxima parte exercitus; sit hoc infelicitatis tuae; dimittendi vero exercitus quam potes adferre causam? Piso 47. obtrectare vero alteri quid habet utilitatis? Tusc IV 56. munere Servilii obtulit se ad ferramenta prospicienda, praefuit vero nunquam; Sulla 55. — VI. age vero, quae erat aut qualis quaestio? Milo 60. an vero tibi Romulus ille pastores congregasse eloquentia videtur, non consilio? de or I 37. an vero vestrae peregrinantur aures? Milo 33. Democritus luminibus amissis alba scilicet discernere et atra non poterat, at vero bona mala; Tusc V 114. at vero Piso ille Frugi queritur . . .; ep IX 22, 2. quem iudicem ex illis aut tacitum testem haberes aut vero etiam excitares? Planc 43. cum vero de imperio decertatur; of I 38. enim vero iste ridere; Ver III 61. verum enim vero, cum (frumentum) esset HS binis, duodenos sestertios exegisti; Ver III 194. et vero ante Maximum illum Scipionem acrem aiebat in dicendo fuisse; Bru 107. et vero fuit in hoc etiam popularis dictio excellens; Bru 165. et per se et per suos et vero etiam per alienos; Muren 45. qua voluntate te esse erga Atticum saepe praesens et illi ostendisti et vero etiam mihi; A XVI 16, 9. j. aut, iam, quondam, vel. et Philus: heia vero, inquit, geram morem vobis; rep III 8. hic vero haeream, si . . .; Caecin 64. probabilis orator, iam vero etiam probatus; Bru 263. iam vero venae et arteriae micare non desinunt quasi quodam igneo motu; nat II 24. hoc nos dicimus? immo vero ipse praesens; Ver IV 92. itane vero? quem per arbitrum circumvenire non posses, hunc per iudicem condemnabis? Q Rosc 25. maxime vero consulatum meum Cn. Pompeius probavit; Phil II 19. maxime vero omnium flagrasse amore Reginum Ibycum apparet ex scriptis; Tusc IV 71. minime vero, inquit ille, ratio consentit; fin III 10. nec vero haec tua vita ducenda est, quae . . .; Marcel 28. neque vero id solum, sed etiam ab isdem (dis) hominum vitae consuli; nat I 4. nisi vero paucos fuisse arbitramini, qui . . .; Sulla 28. non vero tam isti (lacerti motui sunt) quam tu ipse, nugator! Cato 27. tum (spes erat posita) in nostris, nunc vero in illorum testibus; Caecin 3. optime vero, frater, et fieri sic decet; leg II 8. sensim hanc consuetudinem iam antea minuebamus, post vero Sullae victoriam penitus amisimus; of II 27. postea vero quam intellexerunt isti . . .; Ver IV 42. postquam vero commoditas dicendi copiam consecuta est; inv I 3. quam vero aptas manus natura homini dedit! nat II 150. quasi vero non intellegamus ab invito emere iniuriosum esse; agr I 14. quod vero dicere ausus es . . .; Phil II 23. nobilissima Graeciae civitas, quondam vero etiam doctissima; Tusc V 66. si vero illud quoque accedet; Ver II 31. sic vero erant disposita praesidia, ut . . .; Phil V 9. equidem te cum in dicendo semper putavi deum, tum vero tibi nunquam eloquentiae maiorem tribui laudem quam humanitatis; de or I 106. quae cum omnibus est dif-

ficilis et magna ratio, tum vero mihi praeter ceteros; agr II 5. impedimentum in mediocribus vel studiis vel officiis vel vero etiam negotiis contemnendum; rep I 4. ut vero iniiit magistratum; sen 8. quid? tu magistratum dignitatis indicem putas esse populum? fortasse non numquam est; utinam vero semper esset! Plane 7.

verres, ἔβερ: in labores Herculis non minus hunc immanissimum verrem quam aprum Erymanthium referri oportere; Ver IV 95. cum Sacerdotem execrabantur, qui verrem tam nequam reliquisset; Ver I 121.

verrinus, vom ἔβερ: negabant mirandum esse ius tam nequam esse verrinum; Ver I 121.

verro, ἴβερ: qui (servi) unguent, qui verrunt, qui spargunt, non honestissimum locum servitutis tenent; par 37.

versicolor, ἴβιλλερνδ, sunt: ut cauda (donata) pavoni, plumae versicolores columbis; fin III 18.

versiculus, ἴβιλλερνδ, I. scripto iam superiore versiculo; A XIII 50, 5. — 2. nunc venio ad transversum illum extremae epistolae tuae versiculum; A V 1, 3. — II. versiculorum similia quaedam; orat 39. — III. apparebat epigramma exesis posterioribus partibus versiculorum dimidiatis fere; Tusc V 66. — IV. ut singuli cives singulis versiculis e civitate tollantur; dom 44. Spurius epistulas mihi pronuntiabat versiculis facietis ad familiares missas; A XIII 6, 4.

verso, drehen, wenden, umwandeln, deuten: huc et illuc vos versetis licet; fin II 99. ut verset saepe multis modis eadem; orat 137. fac (mentem divinam) esse distentam, caelum versantem; nat III 93. non ut in iudiciis versaret causas, sed ut in historiis bella narraret; orat 31. ad omnem malitiam et fraudem versare suam mentem coepit; Cluent 70. versare suam naturam et regere ad tempus atque huc et illuc torquere ac flectere; Cael 13. tuus ille Poenulus verba versare coepit; fin IV 56.

versor, ἴβιδ aufhalten, befinden, bewegen, beschäftigen, verweilen, verwickelt sein, stattfinden, vorführen: I. quidvis esse perpeti satius quam in tanta vi atque acerbitate versari; Ver I 68. temere in acie versari immane quiddam est; of I 81. — II. ut in eodem versetur; inv I 85. quis ignorat, ii, qui mathematici vocantur, quanta in obscuritate rerum et quam recondita in arte versentur? de or I 10. num destitit uterque nostrum in ea causa in auctoritatibus, in exemplis, in testamentorum formulis, hoc est in medio iure civili versari? de or I 180. omni mente in ea cogitatione curaque versor, ut odorer, quid sentiant; de or II 186. Lysias in causis forensibus non versatus; Bru 35. cum versaris in optimorum civium vel flore vel robore; orat 34. Servius tuus in omnibus ingenuis artibus ita versatur, ut excellat; ep IV 3, 4. versor in eorum naufragiis et bonorum direptionibus; ep IV 13, 2. in quibus (studiis) te semper scio esse versatum; ep VI 10, 4. (M. Terentius) versatus in utrisque subelliis; ep XIII 10, 2. versor in gemitu Italiae et in urbis miseris querelis; ep XV 15, 3. quod aegritudo et metus in malis opinatis, in bonorum autem errore laetitia gestiens libidoque versetur; Tusc V 43. quae omnes artes in veri investigatione versantur; of I 19. in quibus (terris) bellum acerbum diuturnumque versatum est; Ver III 47. cogitatio in vero exquirendo maxime versatur; of I 132. rei publicae naufragium, in quo conligendo et reficienda salute communi omnia reperientur P. Sestii facta, dicta, consilia versata; Sest 15. dicta: f. consilia. numquam tibi populi Romani absentis dignitas, numquam species ipsa huiusce multitudinis in oculis animoque versata est? Ver V 144. cum disceptatio versatur in scriptis; part or 132. facta:

f. consilia. in qua (domo) lustra, libidines, luxuries, omnia denique inaudita vitia ac flagitia versentur; Cael 57. homo impurissimus statim coepit in eius modi mente et cogitatione versari; Cluent 69. cum imperator in bello versetur; agr II 52. haec iura civilia, quae iam pridem in nostra familia sine ulla eloquentiae laude versantur; de or I 39. mens labor in privatorum periculis caste integreque versatus; imp Pom 2. laetitia, al.: f. aegritudo, flagitia. versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur; nat III 25. metus; f. aegritudo. narratio, quae versatur in personis; inv I 27. versatur ante oculos luctuosa nox meis omnibus; Rab Post 47. ut in communi odio paene aequaliter versaretur odium meum; Milo 78. tum maxime et pietatem et religionem versari in animis, cum rebus divinis operam daremus; leg II 26. ubi versatur fortuitarum rerum praesensio, quam divinationem vocas? div II 14. religio; f. pietas. qui (scribae) nobiscum in rationibus monumentisque publicis versantur; dom 74. sermo in circulis, disputationibus, congressionibus familiarium versetur; of I 132. species; f. dignitas. cum sic (illa vis) ultro citroque versetur; Ac I 28. tota vita in eius modi ratione versata aperiebatur; Cluent 101. vitia: f. flagitia. — III. qui et miles et tribunus et legatus et consul versatus sum in vario genere bellorum; Cato 18. qui possit nomine oratoris ornatus incolumis vel inter hostium tela versari; de or I 202. invita in hoc loco versatur oratio; nat III 85.

versura, ἄνλεϊθε: I. quae (δρακ) utique vel versura facta solvi volo; A V 1, 2. Salaminii cum Romae versuram facere vellent, non poterant, quod lex Gabinia vetabat; A V 21, 12. — II. duae rationes conficiendae pecuniae, aut versura aut tributo; Flac 20. ut verear, ne illud, quod tecum permutavi, versura mihi solvendum sit; A V 15, 2. non modo versura, verum etiam venditione, si ita res coget, nos vindicabis; A XVI 2, 2.

versus, nach — hin: uti locum sepulchro C. Pansa consul pedes triginta quoquo versus adsignet; Phil IX 17. cum gradatim sursum versus reditur; orat 135. ut idem quasi sursum versus retroque dicatur; part or 24. verti me a Menturnis Arpinum versus; A XVI 10, 1. cum Brundisium versus ire ad Caesarem; ep XI 27, 3. te iam ex Asia Romam versus profectum esse; ep II 6, 1. is (Crassus) primus instituit in forum versus agere cum populo; Lael 96.

versus, ἄνλεϊθε, Vers: I. is (Isocrates) versus in oratione vetat esse, numerum iubet; orat 172. hoc idem significat Graecus ille in eam sententiam versus; div II 25. — II. 1. versus veteres illi in hac soluta oratione prope modum, hoc est, numeros quosdam nobis esse adhibendos putaverunt; de or III 173. animadvertebas versus ab iis (philosophis) admisceri orationi; Tusc II 26. quod capiat laudem mortui incisam ne plus quattuor herois versibus, quos „longos“ appellat Ennius; leg II 68. neque ipse versus ratione est cognitum, sed natura atque sensu; orat 183. quod versus saepe in oratione per imprudentiam dicimus; quod vehementer est vitiosum; orat 189. cum versus obscenissimi in Clodium et Clodiam dicerentur; Q fr II 3, 2. quod, versus in oratione si efficitur coniunctione verborum, vitium est; de or III 175. elegit ex multis Isocrate libris triginta fortasse versus Hieronymus, plosaque senarios, sed etiam anapaestos; orat 190. quod M. Cicero versus fecerit; Piso 72. ut versus fugimus in oratione; orat 194. Sibyllae versus observamus, quos illa furens fudisse dicitur; div II 110. locorum splendidis nominibus inluminatus est versus; orat 163. ut versus inventus est terminatione aurium, observatione prudentium; orat 178. observo: f. fundo. histrio, si versus pronuntiatus est syllaba

una brevior aut longior, exhibilatur; par 26. — 2. perspicuum est numeris astrictam orationem esse debere, carere versibus; orat 187. — 3. quicquid est, quod sub aurium mensuram aliquam cadit || cadat ||, etiam si abest a versu, numerus vocatur; orat 67. ne plane in versum aut similitudinem versuum incidamus; de or III 182. in Sibyllinis ex primo versu cuiusque sententiae primis litteris illius sententiae carmen omne praetextitur; div II 112. — III. hanc amphiboliam versus (Pyrrhus) intelligere potuisset; div II 116. furoris divinationem Sibyllinis maxime versibus contineri arbitrati eorum decem interpretes delectos e civitate esse voluerunt; div I 4. similitudo: f. II, 3. incido in. — IV, 1. cum (poëta) versu sit astrictior; orat 67. capere; f. II, 1. appello. contineri: f. III. interpretes. numero maxime videbantur antea (poëtae differre) et versu; orat 66. cuius (caeli) omnem ornatum versibus Aratum extulisse; rep I 22. ut omnes hominis libidines delicatissimis versibus expresserit; Piso 70. quos (poëtas) necessitas cogit et ipsi numeri ac modi sic verba versu includere, ut . . . ; de or III 184. alternis versibus intorquentur inter fratres gravissimae contumeliae; Tusc IV 77. qui erat Archilochi versu vulneratus; nat III 91. — 2. ut in versu vulgus, si est peccatum, videt, sic . . . ; de or III 198. cum in singulis versibus populus Romanus Bruti memoriam prosequeretur; Phil X 8.

versute, verſchlagen, ſchlau: fuisse quosdam, qui idem ornate ac graviter, idem versute et subtiliter dicerent; orat 22. nihil acute inveniri potuit, nihil, ut ita dicam, subdole, nihil versute, quod ille non viderit; Bru 35.

versutus, gewandt, verſchlagen, ſchlau: A. (T. Inventius) in capiendo adversario versutus; Bru 178. versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur, callidos autem, quorum, tamquam manus opere, sic animus usu concalluit; nat III 25. animus acutus atque versutus invictos viros efficit; de or II 84. in primis versutum et callidum factum Solonis; of I 108. quod (genus acuminis) erat in reprehendendis verbis versutum et sollers; Bru 236. ex aequo et bono, non ex callido versutoque iure rem iudicari oportere; Caecin 65. praeter simulatam versutamque tristitiam; sen 13. — B. non viri boni (hoc genus est), versuti potius, obscuri, astuti; of III 57.

vertex, Wirbel, Strudel, Gipfel, Pol, Scheitel: I. nunc dolorum anxiferi torquent vertexes; Tusc II 21. — II, 1. eundem caeli verticem lustrat parva Cynosura; nat II 106. — 2. qui (ignes) ex Aetnae vertice erumpunt; Ver IV 106. — III. non ab imis unguibus usque ad verticem summum ex fraude, fallacis constare totus videtur? Q Rosc 20. — IV. terra angustata || angusta || verticibus, lateribus latior; rep VI 21.

verto, drehen, wenden, ſich wenden, wechſeln, verwandeln, umſtürzen, übertragen, überſetzen, auslegen, pass. enthalten ſein, ſich befinden: I. illa initia et, ut e Graeco vertam, elementa dicuntur; Ac I 26. tum ille vere vertens annus appellari potest; rep VI 24. — II. ne sibi vitio illae (matronae) verterent, quod abesset a patria; ep VII 6, 1. — III. verti me a Minturnis Arpinum versus; A XVI 10, 1. verti, ut quaedam Homeri, sic istum ipsum locum; fin V 49. qui (Callicratidas) vertit ad extremum omnia; of I 84. in quo (iure) illa causa vertebatur; Bru 145. Brundisii omne certamen vertitur huius primi temporis; A VIII 14, 1. non in supplicio crimen meum vertitur; Ver V 133. id (orationis genus) ad omnem aurium voluptatem et animorum motum mutatur et vertitur; de or III 177. cum impetum caeli eum admirabili celeritate moveri vertique videamus || videmus ||; nat II 97. locum: f. alqd. se virtutis causa ne manum quidem

versuros fuisse; fin V 93. omnes orbis eorum (siderum) quasi helicae inflexione vertebat; Tim 31. cum (ratio) in illis rebus vertitur, quae . . . ; Tim 28. quia volunt aliquam poenam subterfugere, eo solum vertunt; Caecin 100. vertit stilum in tabulis suis; Ver II 101. quod fit, cum terra in aquam se vertit; nat III 31. virtus omnis tribus in rebus fere vertitur; of II 18.

vervex, Hammel: quod genus sacrificii Lari vervecibus || [verbecibus] || fiat; leg II 55.

verum, aber, doch, ſondern: I, 1. verum hoc, ut dixi, nihil ad me; de or II 140. verum hominem amentem hoc fugit; Ver IV 27. verum ubi tandem aut in quibus status ista tanta pecunia consumpta est? Ver II 142. verum esto: gloriosus fuisti; Flac 80. verum utatur hac defensione; Sest 135. — 2. verum enim vero, cum esset (frumentum) HS binis, duodenos sestertios exegisti; Ver III 194. verum ita est, uti dicis; Caecin 37. verum ne nimum multa complectamur, hoc ipsum interdictum consideremus; Caecin 55. cur nolint, etiamsi taceant, satis dicunt; verum non tacent; div Caec 20. verum quoniam tibi instat Hortensius; Quinct 34. verum sint sane ista Democritea vera; div II 32. verum, si placet, ad reliqua pergamus; de or III 51. verum si quod erit armorum iudicium, tum ista dicit; Caecin 61. verum tamen multum in causis persaepe lepore profici vidi; de or II 219. verum tamen ipse me conformo ad eius voluntatem; ep I 8, 2. verum ut ad illud sacrarium redeam, signum erat . . . ; Ver IV 5. — II. animadvertebas, etsi tum nemo erat admodum copiosus, verum tamen versus ab iis (philosophis) admisceri orationi; Tusc II 26. etsi — verum tamen de illis — nosti cetera; ep XVI 2°. 2. etsi haec pecunia ex eo genere est, ut professione non egeat. verum tamen —; ep XVI 23, 1. neque spectari oportere, in quo loco sit facta vis, verum sitne facta; Caecin 85. neque solum, quid istum audire, verum etiam, quid me deceat dicere, considerabo; Ver I 32. neque his tantum (se commisit), verum etiam eius potestati, cui . . . ; Milo 61. qui nihilum etiam istius modi suspicabantur, verum tamen ea providebant; Ver IV 9. non est ea quidem negligenda; verum intellegendum est . . . ; de or I 109. si non ad homines, verum ad bestias haec conqueri vellem; Ver V 171. cum is tuum monumentum consulis non modo inspectantibus, verum adiutantibus disturbaret; dom 114. quod planum facere non modo non possis, verum ne coneris quidem; Sex Rose 54. illud ipsum non modo voluptatem esse, verum etiam summam voluptatem; fin I 38. nunc vero quam subito non solum ex urbe, verum etiam ex agris ingentem numerum perditorum hominum conlegerat! Catil II 8. sed finge non solum callidum eum, verum etiam praepotentem; fin II 57. est istuc quidem honestum, verum hoc expedit; of III 75. quem (Brutum) quidem ego spero iam tuto vel solum tota urbe vagari posse. verum tamen —; A XIV 8, 2.

verus, wahr, aufrichtig, wirklich, begründet, vernünftig, richtig, recht, billig: A. illum Numidicum, verum et germanum Metellum; Ver IV 147. negat verum esse adlici benivolentiam cibo; Muren 74. haec vera an falsa sunt? Ac II 95. cum plus uno verum esse non possit; Ac II 147. verius est nimum illud; nat I 123. cum de verissimo accusatore disceptatur; part or 98. o mea frustra semper verissima auguria rerum futurarum! Phil II 89. veram causam agens; Bru 226. tametsi verissimum (crimen) esse intellegebam; Ver V 158. quodsi Aquiliana definitio vera est; of III 61. ex aeternitate vera fuit haec enuntiatio: „relinquetur in insula Philoctetes“; fat 37. nec posse verum futurum convertere in falsum; fat 20. si sint ea genera divinandi vera; div I 9. nihil est illi vera gloria dulcius; Phil V 50. qui solidam laudem veramque quaerat; Sest 93.

parte deiectus sis; Caecin 89. discessimus in vestibulum Tettii Damionis; A IV 3, 3. si essent in vestibulo balnearum; Cael 62. — II. ante ipsum Serapim, in primo aditu vestibuloque templi; Ver II 160.

vestigium, Fußspohle, Spur, Merkmal, Stelle, Standort, Überrest, Augenblick: I. in ceteris regibus num eloquentiae vestigium apparet? de or I 37. ne quod in vita vestigium libidinis appareat; Ver III 4. quae possunt verborum, quae rerum ipsarum esse vestigia? Tusc I 61. ne vestigium quidem ullum est reliquum nobis dignitatis; ep IV 14, 1. f. significat. exstent oportet expressa sceleris vestigia; Sex Rose 62. cuius nullum remanet consulatus vestigium; Phil XIII 37. in quibus (tabulis) vestigium sit aliquod, quod significet pecuniam M. Fonteio datam; Font 12. — II, 1. ut vestigium illud ipsum, in quo [ipse] postremum institisset, contue-remur; de or III 6. exprimo: f. I. exstant. pedem cum intulero atque in possessione vestigium fecero; Caecin 39. in quibus (curriculis) Platonis primum sunt impressa vestigia; orat 12. quasi impressa facti vestigia; part or 114. quorum (siderum) alterum (genus) nullum unquam cursus sui vestigium inflectat; nat II 49. cuius vestigia persequi cupiunt; de or I 105. vestigium statuarum istius in tota Sicilia nullum esse relictum; Ver II 160. quod horum in iis locis vestigia ac prope incunabula reperiuntur deorum; Ver IV 107. ut repente nullum vestigium retineret pristinae dignitatis; Sulla 91. ut omnes mortales istius avaritiae non iam vestigia, sed ipsa cubilia videre possint; Ver II 190. — 2. insisto in: f. 1. contueor. quem (deum) in animi notione tamquam in vestigio volumus reponere; nat I 37. qui adversis vestigiis stent contra nostra vestigia, quos ἀντιποδας vocatis; Ac II 123. quem in maiorum suorum vestigiis stare oportebat; Sest 7. — III, 1. horum flagitiorum iste vestigiis omnia municipia impressit; Phil II 58. a pueritia vestigiis ingressus patris et tuis; rep VI 26. quod, quibus vestigiis primum institi; in iis fere soleo perorare; de or III 33. Albiana pecunia vestigiis nobis odoranda est an ad ipsum cubile vobis ducibus venire possumus? Cluent 82. quem ad modum simus in spatio Q. Hortensium ipsius vestigiis persecuti; Bru 307. Cluentii nummus nullus iudicii datus ullo vestigio reperietur; Cluent 102. stare: f. II, 2. sto contra. — 2. repente e vestigio ex homine tamquam aliquo Circaeo poculo factus est Verres; div Caec 57. in: f. 1. insistere.

vestigio, aufspüren: aliquid, quod cum desidiosa delectatione vestiges; de or III 88. causas rerum vestigabimus; de or II 166. hi voluptates omnes vestigant atque odorantur; sen 15.

vestmentum, Kleidungsstück, Kleidung: 1. calceos et vestimenta mutavit; Milo 28. Scipio calceis et vestimentis sumptis e cubiculo est egressus; rep I 18. — 2. ne quod in vestimentis telum occultaretur; of II 25.

vestio, kleiden, bekleiden, bedecken, schmücken: quasi vero nescias hunc et ali et vestiri a Caecilia; Sex Rose 147. ut (orator) deberet ea vestire atque ornare oratione; de or I 142. quarum (animantium) aliae coris tectae sunt, aliae villis vestitae; nat II 121. »sin Centaurus Aram tenui caligans vestiet umbra;« fr H IV, a, 449. cum hominibus smale vestitis; Piso 61. montes vestiti atque silvetres; nat II 132. his tabulis interiores templi parietes vestiebantur; Ver IV 122. ita reconditas exquisitasque sententias molles et pellucens vestiebat oratio; Bru 274. terra vestita floribus, herbis, arboribus frugibus; nat II 98. »cum Aquarius vestivit lumine terras;« H IV, a, 726. vestita (uva) pampinis; Cato 53.

vestis, Kleid, Kleidung, Teppich: I. respont deat his vestis, argentum; fin II 23. — II. ut vestis frigoris depellendi causa reperta primo, posadhiberi coepta est ad ornatum etiam corporis et dignitatem, sic . . . ; de or III 155. (mulier) per triennium isti stragulam vestem confecit; Ver IV 59. non explicata veste neque proposito argento; de or I 161. pro uno cive bonos omnes mutasse vestem; Sest 27. iuvenes ii veste posita corpora oleo perunxerunt; Tusc I 113. proferebant alii vestem lineam; Ver V 146. reperio: f. adhibeo. — III. plena domus caelati argenti optimi multaeque stragulae vestis; Ver II 35. — IV. sive illa vestis mutatio ad luctum ipsorum sive ad deprecandum valebat; Sest 32. — V. qui indutus muliebri veste fueris; fr A XIII 23. ne hunc suum dolorem veste significarent; Sest 32.

vestitus, Kleidung, Bekleidung: I. 1. adde huc riparum vestitus viridissimos; nat II 98. cernes vestitus densissimos montium; nat II 161. vestitus filius mutavit; Q fr II, 3, 1. ipse ornatum ac vestitum pristinum recuperabit; Sulla 88. — 2. si Phalarim vir bonus vestitu spoliare possit; of III 29. erant aenea duo praeterea signa virginali habitu atque vestitu; Ver IV 5. — 3. ut ad suum vestitum senatores redirent; Sest 32. — II. crudelitatem regis in togatos vestitus mutatione vitavit; Rab Post 27. — III, 1. concinnitas illa crebritasque sententiarum pristina manebat, sed ea vestitu illo orationis, quo consuevit, ornata non erat; Bru 327. venisse eo muliebri vestitu virum; A I 13, 3. — 2. ille Cyprius miser est cum victu ac vestitu suo publicatus; Sest 59.

veteranus, alt, erprobt, Veteran: A. si te municipiorum non pudebat, ne veterani quidem exercitus? Phil II 61. cum C. Caesar veteranos milites convocavit; Phil V 23. — B, I. veterani [qui appellabantur], quibus hic ordo diligentissime caverant ad conservationem earum rerum, quas habebant, sed ad spem novarum praedarum incitabantur; Phil I 6. — II, 1. eos veteranos non tueri solum, sed etiam commodis augere debeo; Phil XI 37. nisi ille (Caesar) veteranos celeriter conscripsisset; ep X 28, 3. incito: f. I. tueor: f. augeo. — 2. caveo: f. I. — 3. (legio) constituta ex veteranis; Phil XIV 27. — III. ne veteranorum animos offenderet; Phil XIII 13. veteranorum colonias sustulisti; Phil XIII 31. si veteranorum nutu mentes huius ordinis gubernantur; Phil X 19.

veterator, geibt, Schlaufopf: I. ipse est veterator magnus Dionysius; Q fr II 11 (13), 4. (P. Cethegus) in causis publicis nihil, in privatis satis veterator videbatur; Bru 178. — II ut ille veterator et callidus vincetus ad Hannibalem duceretur; of III 113. tum ipse L. Cotta est veterator habitus; Bru 82. vincio: f. duco. — III. non viri boni (hoc genus est), versuti potius, veteratoris, vafri; of III 57.

veteratorie, schlau, listig: quod acute et veteratorie dicit; orat 99.

veteratorius, schlau, listig: nihil ab isto vafrum, nihil veteratorum expectaveritis; Ver I 141. eam (accurationem) ut citius veteratoriam quam oratoriam diceret; Bru 238. splendidam quandam minimeque veteratoriam rationem dicendi (Caesar) tenet; Bru 261.

veteranus, Alter, Schlawfucht: erat in eadem epistula „veteranus civitatis“; ep II 13, 3. „veteranum“ generis neutri, ut Cicero: liceat facerare veteranum; fr I 24.

vetitum, Verbot: et hoc et alia iussa ac vetita populorum vim habere ad recte facta vocandi et a peccatis avocandi; leg II 9.

veto, verbieten, unterzagen, verhindern: I, 1. quae (lex) est recta ratio in iubendo et vetando; leg I 33. — 2, a. cum a tribuno pl. vetaretur; sen

8. — b. cum mos maiorum tamen et exempla et gravissimae legum poenae vetarent; Piso 50. — II. 1. qui vetant quicquam agere, quod dubites aequum sit an iniquum; of I 30. ut fugere vitam ventent; Scaur 5. — 2. sicut aperte Simonides vetitus est navigare; div II 134. — 3. lex peregrinum vetat in murum ascendere || asc. ||; de or II 100. rationes in ea disputatione a te conlectae vetabant me rei publicae penitus diffidere; ep V 13, 3. — III. istud vetat lex Caesaris; Phil VIII 28. cum cornix cecinerit, tum aliquid eam aut iubere aut vetare; Ac II 128. Carbonis est tertia (lex) de iubendis legibus ac vetandis; leg III 35. — IV. acta agimus, quod vetamur vetere proverbio; Lael 85.

vetulus, *ältfild*, *ält*: A. se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Q. filiam, vetulam sane et multarum nuptiarum; A XIII 28, 4 (29, 1). ut arborem et „novellam“ et „vetulam“ (dicimus); fin V 39. ut equis vetulis teneros anteponeere solemus; Lael 67. Alfenus cum isto gladiatore vetulo cotidie pugnabat; Quinct 29. — B. in „Equo Troiano“ scis esse in extremo: „sero sapiunt“. tu tamen, mi vetule, non sero; ep VII 16, 1.

vetus, *ält*, *ehemalig*, *die* *Altvordern*, *alte* *Schriftsteller*: A. Themistocles insecutus est, ut apud nos, perantiquus, ut apud Athenienses, non ita sane vetus; Bru 41. „ubi est vetus illud: num claudicat? at hic clodicat“; de or II 249. vetus est, „ubi non sis, qui fueris, non esse, cur velis vivere“; ep VII 3, 4. sex menses cum Antiocho, veteris Academiae nobilissimo et prudentissimo philosopho, fui; Bru 315. illa (Academia) vetus, haec nova nominetur; Ac I 46. Peripatetici veteresque Academici; Tusc V 75. cognoscentur omnia istius aera illa vetera; Ver V 33. Mithridates omne reliquum tempus non ad oblivionem veteris belli, sed ad comparationem novi contulit; imp Pomp 9. colonias deducere novas, renovare veteres; agr II 34. commemorarem non solum veterum, sed horum etiam recentium vel ducum vel comitum tuorum gravissimos casus; ep VI 6, 12. an veteres illae copiae coniuratorum corpori meo peperissent? dom 58. mitto illam veterem ab ipsis dis immortalibus Etruriae traditam disciplinam; har rep 20. duces: f. comites. ut illi, unde peteretur, vetus atque usitata exceptio daretur; de or I 168. vetere exemplo atque instituto optimi cuiusque faciebant; Sulla 49. cur tantum interest inter novum et veterem exercitum? Tusc II 38. cum statuae veterum hominum deiectae (sunt); Catil III 19. ut animos novarum rerum expectatione suspensos ad veteris imperii benevolentiam traducerem; ep XV 4, 14. ceteri novis adfinitibus adducti veteres inimicitias saepe deponunt; Cluent 190. qui totam hanc causam vetere instituto solus peroravi; Cluent 199. f. exemplum. video esse legem veterem tribuniciam; dom 127. ad indicia veteris memoriae cognosenda; fin V 6. quicum mihi necessitudo vetus intercedit; Quinct 54. ut a veteribus philosophis definitum est; of II 5. pares vetere proverbio cum paribus facillime congregantur; Cato 7. cur in re tam vetere, tam usitata quicquam novi feceris; Ver III 16. fuit is (L. Aelius) scriptorum veterum litterate peritus; Bru 205. quis veterum scriptorum non loquitur...? div I 31. in tua vetere sententia permanes; leg III 26. veterem iudiciorum severitatem non requiro; Ver III 146. — B. a. I. eas (adsensiones) veteres illi, quibus omnia fato fieri videbantur, vi effici et necessitate dicebant; fat 40. quia veteres illi pervulgari artem suam noluerunt; de or I 186. haec veteres probaverunt; div I 5. — II. videor: f. I. dicunt. — III. genera veterum ac novorum numerumque permiscuit; Ver II 125. quibus (verbis) instituto veterum utimur pro Latinis; fin III 5. illud nomen veterum litteris usitatus; nat III 48. numerus: f. genera. — IV.

illa a veteribus superior cavillatio, haec altera dicacitas nominata est; de or II 218. quaesieras, nonne putarem post illos veteres tot saeculis inveniri verum potuisse; Ac II 76. — b. I. sum: vgl. A. alqd. — II. ut vetera mittam; Font 12. cur aut vetera aut aliena proferam potius quam et nostra et recentia? leg III 21. quid ego vetera repetam? Ver III 182.

vetustas, *Älter*, *Ältertum*, *lange* *Dauer*, *Länge* *der* *Zeit*, *langes* *Bestehen*, *späte* *Nachwelt*: I. me amicitiae vetustas ad C. Rabirium defendendum est adhortata; Rabir 2. nimia vetustas nec habet eam, quam quaerimus, suavitatem nec est iam sane tolerabilis; Bru 287. tanta erat auctoritas et vetustas illius religionis; Ver IV 108. hanc certe rem deteriorum vetustas fecit; Bru 258. habet: f. est. „quem neque longa vetustas interimet stinguens praecleara insignia caeli“; fr H IV, c. 1. in quibus (ordinibus) nihil umquam immensa et infinita vetustas mentita sit; nat II 15. de me nulla umquam obmutescet vetustas; Milo 98. stinguit: f. interimit. quae vetustas tollet operum circum Mutinam taetra monumenta? Phil XII 12. — II. 1. quod verborum vetustas prisca cognoscitur; de or I 193. quae (vina) vetustatem ferunt; Lael 67. quae mihi videntur habitura etiam vetustatem; A XIV 9, 2. — 2. cum sit Cn. Plancius ea vetustate equestris nominis; Planc 32. — 3. non ex sermone hominum recenti, sed ex annalium vetustate eruenda memoria est nobilitatis tuae; Muren 6. — III. vetustatis exempla oratori nota esse debere; de or I 201. ut annales populi Romani et monumenta vetustatis loquuntur; dom 86. historia, nuntia vetustatis, qua voce alia nisi oratoris immortalitati commendatur? de or II 36. propter religionem sedum illarum ac vetustatis; agr II 51. quae verba iam pridem non solum tenebris vetustatis, verum etiam luce libertatis oppressa sunt; Rabir 13. maxima est vis vetustatis et consuetudinis; Lael 68. — IV. 1. si (tecta) vetustate cecidissent; of II 13. quin videremus hominem nobiscum et studiis eisdem et vetustate amicitiae coniunctum; Ac I 1. non vides veteres leges sua vetustate consensisse? de or I 247. id, quod iam contritum est vetustate, proverbium; of III 77. qui agrum Recentiorum possident, vetustate possessionis se defendunt; agr II 57. picturam egregiam, sed iam evanescentem vetustate; rep V 2. neque vetustate minui mala nec fieri praemeditata leviora; Tusc III 32. odium vel precibus mitigari potest vel vetustate sedari; Quir 23. cum constet aegritudinem vetustate tolli; Tusc III 74. — 2. res ab nostra memoria propter vetustatem remotas; inv I 1.

vetustus, *ält*, *ältertümlich*: multo vetustior et horridior ille (Laelius) quam Scipio; Bru 83. aera legum de caelo tacta quid habent observatum ac vetustum? div II 47. ara vetusta in Palatio Febris; leg II 28. cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitium est; ep XIII 36. evellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus insitam, tam vetustam? Cluent 4.

vexatio, *Plage*, *Mißhandlung*, *Erßütterung*, *Qual*: I. vexationem virginum Vestalium perhorresco; Catil IV 12. — II. adflictatio (est) aegritudo cum vexatione corporis; Tusc IV 18. — III. is in te non expilatione Asiae, vexatione Pamphylliae concitetur? Ver III 6.

vexator, *Heimfucher*, *Störer*, *Mißhandler*: I. an iste tam crudelis mei, tam sceleratus rei publicae vexator esse potuisset? har resp 47. — II. adduxi vexatorem Asiae atque Pamphylliae; Ver pr 2. alter despiciens consocios stuprorum ac veteres vexatores aetatae suae; Sest 18. si ego te perditorem et vexatorem rei publicae fero; Vat 7. ut odisset vexatorem furoris (sui); Milo 35.

vexillum, *Fahne*, *Standarte*: 1. tunc illud vexillum Campanae coloniae vehementer huic imperio

timendum Capuam a decemviris inferetur; agr II 86. ut vexillum tolleres, ut aratrum circumduceres; Phil II 102. — 2. vexillo opus est; convolabunt; A X 15, 2. — 3. quam litteram etiam e „paxillo“ et „vexillo“ consuetudo elegans Latini sermonis evellit; orat 153.

vexo, plagen, quäfen, mißhandeln, heimfuchen, angreifen, schädigen: I. (cae res) lacerant, vexant; Tusc III 35. — II. sua quemque fraus et suus terror maxime vexat; Sex Rosc 67. ut non ante attigerint, quam me ac meos omnes foedissime crudelissimeque vexarint; prov 3. interea cum meis copiis omnibus vexavi Amanienses, hostes sempiternos; ep II 10, 3. (Clodius) furebat a Racilio se contumaciter inurbaneque vexatum; Q fr II 1, 3. aratores spoliati ac vexati; Ver III 29. eversa domus est, fortunae vexatae; Sest 145. hostes: f. alqm; ep II 10, 3. quanam sollicitudo vexaret impios sublato suppliciorum metu? leg I 40. vexatis ac perditis exteris nationibus; of II 28. per quos ostendam sic provinciam per triennium vexatam atque vastatam, ut...; Ver III 21. qui ante huius tribunatum rem publicam vexarunt; Sest 31. vexarat in tribunatu senatum; Milo 87. cum bellis Karthaginiensibus Sicilia vexata est; Ver III 125. sociis vexatis; agr II 72. valetudinem istam infirmam noli vexare; ep XIV 2, 3. cum ignoratione rerum bonarum et malarum maxime hominum vita vexetur; fin I 43. qui popularetur agros, vexaret urbes non ad spem constituendae rei familiaris, sed...; Phil XI 4.

via, Weg, Straße, Reise, Gasse, Gang, Bahn, Verfahren, Methode: sucus permanat ad iecur per quasdam a medio intestino usque ad portas iecoris ductas et directas || dir. || vias, quae pertinent ad iecur eique adhaerent; nat II 137. cursus est certus aetatis et una via naturae, eaque simplex; Cato 33. me studiosis dicendi praecepta et quasi vias, quae ad eloquentiam ferrent, traditurum; orat 141. quae (sapientia) omnes monstret vias, quae ad quietem ferant; fin I 46. non omnibus patere ad se (deum) colendum viam; leg II 25. quae vitae via facillime viros bonos ad honorem perducit; agr I 27. pertinent: f. adhaerent. longulum sane iter et via mala || avia, al. ||; A XVI 13 (a), 2. — 2. ea vita via est in caelum; rep VI 16. — II, 1. e quibus (notionibus) latiores quaedam ad rationem inveniendam viae aperirentur; Ac I 42. ideo viam munivi, ut eam tu alienis viris comitata celebrares? Cael 34. derigo: f. I, 1. adhaerent. haec deserta via et inculta atque interclusa relinquatur; Cael 42. quibus sese viam per fratris sui fundum dedisse dixit; Caecin 26. duco: f. I, 1. adhaerent. quae res duplicem habet docendi viam; orat 114. reprehendent, quod inusitata vias indagemus, tritas relinquamus; orat 11. quam quisque viam vivendi sit ingressurus; of I 118. intercludo: f. desero. inventa vitae via est; fin V 15. monstro: f. I, 1. ferunt. haec omnia tibi accusandi viam muniebant, adipiscendi obsaepiebant; Muren 48. f. celebros. quod omnes vias pecuniae norunt; Q fr I 1, 15. obsaepio: f. munio. eam sibi viam ipse patefecit ad opes suas amplificandas; Phil V 49. viae quasi quaedam sunt ad oculos, ad aures, ad nares a sede animi perforatae; Tusc I 46. omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volumus, perveniri posse; ep IV 13, 6. relinquo: f. desero, indago. quoniam hanc is in re publica viam secutus est; Catil IV 9. tero: f. indago. trado: f. I, 1. ferunt. — 2. non dubito, quin, quoad plane valeas, te neque navigationi neque viae committas; ep XVI 4, 1. — 3. qua (via) populus uteretur; Milo 17. — 4. paulum ad dexteram de via declinavi; fin V 5. in viam quod te des hoc tempore, nihil est; ep XIV 12. permano per: f. I, 1. adhaerent. quae (artes) ad rectam vivendi viam pertinent; Tusc I 1. de via

Appia consul refert; Phil VII 1. qui est in summa sacra via; Planc 17. — III, 1. quaestum M. Fonteium ex viarum munitione fecisse; Font 17. obsessio militaris viae; Piso 40. — 2. Roma non optimis viis, angustissimis semitis; agr II 96. — 3. coponem de via Latina; Cluent 163. — IV, 1. nunc iter conficiebamus aestuosa et pulverulenta via; A V 14, 1. antea neminem solitum via nec arte, sed accurate tamen et discripte plerosque dicere; Bru 46. egressus est non viis, sed tramitibus paludatus; Phil XIII 19. eas (litteras) diligentissime Philogenes curavit perlonga et non satis tuta via perferendas; A V 20, 8. Cotta alia quasi inculta et silvestri via ad eandem laudem pervenerat; Bru 259. f. II, 1. persequor. ex eo loco recta Vitularia via profecti sumus in Fufidianum fundum; Q fr III 1, 3. naturam esse vim participem rationis atque ordinis tamquam via progredientem; nat II 81. — 2. iam te videbo et quidem, ut spero, de via recta ad me; A XII 2, 2. quae (caedes) in Appia via facta esset; Milo 15.

viaticum, Reisegeß: I. quid viatici, quid instrumenti satis sit; A XII 32, 3 (2). video mihi quoque opus esse viaticum; A XV 20, 4. ne viaticum quidem; A XIII 42, 1. — II. ut Q. Titinius viaticum se neget habere; A VII 18, 4. quod legato tuo viaticum eriperunt; ep XII 3, 2. viaticum Crassipes praeripit; A IV 5, 3. potest quicquam esse absurdus quam, quo viae minus restet || restat ||, eo plus viatici quaerere? Cato 66.

viator, Wanderer, Amtsbote: I. quod saepe viatoribus, cum properant, evenit, ut, si serius, quam voluerint, forte surrexerint, properando etiam citius, quam si de nocte vigilassent, perveniant, quo velint, sic ego...; Q fr II 13 (15, a), 2. nisi si quid ex praetereunte viatore exceptum est; A II 11, 1. — II, 1. a villa in senatum arcessebatur et Curius et ceteri senes, ex quo, qui eos arcessebant, viatores nominati sunt; Cato 56. quia non semper viator a latrone, non numquam etiam latro a viatore occiditur; Milo 85. — 2. evenio: f. I. — 3. quod cum e viatore quodam esset auditum; A IX 11, 1. excipio ex: f. I. — III. volo ego hoc esse commune accensorum, lictorum, viatorum; Ver III 154. — IV. a. f. II, 1. occido.

vibro, schwingen, erzittern, zucken, funfeln: I. cuius (Demosthenis) non tam vibrarent fulmina illa, nisi numeris contorta ferrentur; orat 234. quod (mare) nunc, qua a sole conluet, albescit et vibrat; Ac II 105. oratio incitata et vibrans; Bru 326. — II. qui (Sannites) vibrant hastas ante pugnam, quibus in pugnando nihil utuntur; de or II 325.

vicanus, auf dem Dorfe wohnend, Dorfbewohner: A. non habeo nauci vicanos haruspices; div I 132. — B. Tmolites ille vicanus vos docebit...? Flac 8.

vicarius, stellvertretend, Stellvertreter: A. quod, quibus in rebus ipsi interesse non possumus, in iis operae nostrae vicaria fides amicorum supponitur; Sex Rosc 111. — B, I, 1. utrum me tuus procurator deiecerit, hoc est, alieni iuris vicarius; Caecin 57. — 2. cuius (regni) vicarius qui velit esse, inveniri nemo potest; Sulla 26. — II. te do vicarium; tu eum observabis; ep XVI 22, 2. nolite mihi subtrahere vicarium meae diligentiae; Muren 80.

vicatim, straßenweise: ille demens vicatim ambire, servis aperte spem libertatis ostendere; A IV 3, 2. cum vicatim homines conscriberentur; Sest 34.

viceni, je zwanzig: si, ternos denarios qui coegit, erit absolutus, denos aut vicenos coget alius; Ver III 220.

vicesimus (vicens, viges.) zwanzigste: A. ipso vigesimo anno hereditas petita est; Ver II 25. ibi quantum et vicesimum iam diem aggeribus oppugna-

bam oppidum; ep II 10, 3. quas (litteras) mihi Cornificius altero vicensimo die reddidit; ep XII 25, 1. Acustus cum litteris praesto fuit uno et vicesimo die; ep XIV 5, 1. cuius anni nondum vicesimam partem scito esse conversam; rep VI 24. — B. HS LX socios perdidisse ex vicesima || vices || portorii Syracusis; Ver II 185.

vicens, zwanzigmal, zwei Millionen: A. HS vicens ex hoc uno genere captum videmus; Ver II 142. nobis superficiem aedium consules de consilii sententia aestimarunt sestertio vicens; A IV 2, 5. — B. prope centiens et vicens erogatum est; Ver III 103.

vicina, benachbart, Nachbarin: quam (Fidem) in Capitolio „vicinam Iovis optimi maximi“ maiores nostri esse voluerunt; of III 104. esse perfecte eloquentis puto vicinam eius (facultatis) ac finitimam dialecticorum scientiam adsumere; orat 113.

vicinia, Nachbarchaft: in vicinia nostra Avernii lacus; Tusc I 37.

vicinitas, Nachbarchaft: I. quod mihi cum Aletrinatibus vicinitatem esse sciebat; Cluent 49. ut cotidiano cantu tota vicinitas personet; Sex Rose 134. — II. 1. laudanda est vel etiam amanda vicinitas; Planc 22. in qua (urbe) cum forum commune sit, vicinitas non requiritur; ep V 15, 2. nares non sine causa vicinitatem oris secutae sunt; nat II 141. — 2. cur te in istam vicinitatem meretriciam contulisti? Cael 37. eos invidiosum nomen voluptatis fugere, sed in vicinitate versari; Ac II 138. — III. nostra municipia coniunctione etiam vicinitatis vehementer moventur; Planc 21. Sex Roscius municeps Amerinus fuit non modo sui municipii, verum etiam eius vicinitatis facile primus; Sex Rose 15. — IV. propter vicinitatem totos dies simul eramus; A V 10, 5.

vicinus, benachbart, Nachbar: A. vicinum adulescentulum aspexisti; Cael 36. in fundum vicini consulis arbores transferebantur; dom 62. — B. I. 1. adsunt vicini eius loci; har resp 32. Marcellus candidatus ita stertebat, ut ego vicinus audirem; A IV, 3, 5. cum ceteri deficerent finitimi ac vicini; Sulla 58. iurgare lex putat inter se || vetat || vicinos, non litigare; rep IV 8. ut non modo civitas, sed ne vicini quidem proximi sentiant; Catil II 21. — 2. C. Arrius proximus est vicinus; A II 14, 2. — II. possum nominare ex agro Sabino rusticos Romanos, vicinos et familiares meos; Cato 24. omitto clientes, vicinos, tribules, exercitum totum Luculli; Muren 69. — III. omnium vicinorum summam esse in hunc benivolentiam confirmamus; Cluent 198. age vero, vicinorum quantum studium, quanta cura est! Cluent 197. vicinorum fidem implorant; Tusc III 50. studium: f. cura.

vicis, Los, Platz, Stelle, für, wie: I. 1. te Bruti dolentem vicem; Bru 21. in quo tuam vicem saepe doleo, quod . . .; ep XII 23, 3. Curionis et Pauli vicem doleo; A VI 3, 4. cuius ego vicem doleo, qui urbem reliquit; A VIII 2, 2. ut meam vicem doleres; A VIII 15, 3. et rei p. vicem lugeo; fr K 24. — 2. nulla est persona, quae ad vicem eius, qui e vita emigravit, propius accedat; leg II 48. — II. ille inimicus nostram vicem ultus est ipse sese; ep I 9, 2. me Sardanapalli vicem [in suo lectulo] mori malle; A X 8, 7. vgl. I, 1.

vicissim, wiederum, dagegen: convertite animos nunc vicissim ad Milonem; Milo 34. possetne uno tempore florere, dein vicissim horrere terra? nat II 19. deinde retrorsum vicissim ex ae here aër (oritur), inde aqua; nat II 84. ut id acciperet ab alio vicissimque redderet; Lael 26. ut uti litas tua omnibus sit utilitas vicissimque communis utilitas tua sit; of III 52. quorum (oculorum) et hilaritatis et vicissim tristitiae modum res ipsae temperabant;

orat 60. exspecto, quid ille tecum, quid tu vicissim; A XVI 3, 3.

vicissitudo, Wechsel, Abwechslung, Wechselhaftigkeit: I. nihil est aptius ad delectationem lectoris quam temporum varietates fortunaeque vicissitudines; ep V 12, 4. diurnae nocturnaeque vicissitudines nulli naturae || nulla in re || unquam mutatae quicquam nocuerunt; inv I 59. — II. 1. cum temporum maturitates, mutationes vicissitudinesque cognovissent; nat I 100. impetum caeli constantissime conficientem vicissitudines anniversarias; nat II 97. distinguit vicissitudinem laboris ac voluptatis; Muren 76. muto: f. I. nocent. cum videmus vicissitudines dierum ac noctium; Tusc I 68. — 2. altera (vis) ad vicissitudinem referendae gratiae pertinet; part or 130. — III. miri sunt orbes et quasi circumitus in rebus publicis commutationum et vicissitudinum; rep I 45.

victima, Opfer, Opfer: I. gratiae nostrae dis immortalibus erunt victimae; Phil XIV 7. — II. tum interisse cor, cum (victima) immolaretur; div II 36. quam potestis P. Lentulo mactare victimam gratiorem, quam si . . .? Flac 95. neque se tertiam victimam rei publicae praebuisse; fin II 61. ut ea traduci victimae nullo modo possent; inv II 96.

victor, Sieger, Besieger, siegreich: A. alqs: f. B. equi fortis et victoris senectuti comparat suam; Cato 14. victorem exercitum stipendio adfecit; Balb 61. quia galli victi silere solerent, canere victores; div II 56. ut Syracusani hostem armatum ac victorem viderint; Ver V 97. quantam (pecuniam) inimicus victor redeget; Phil. XIII 10. — B. I. 1. cuius belli victor L. Scipio eandem (laudem) sibi ex Asiae nomine adsumpsit; Muren 31. multa victori eorum arbitrio, per quos vicit, etiam invito facienda sunt; ep IV 9, 3. si in Capitolium invehi victor gestiret; prov 35. C. Marii sitas reliquias apud Anienem dissipari iussit Sulla victor; leg II 56. horum uterque ita cecidit victus, ut victor idem regnaverit; har resp 54. ut neque victi neque victores rem publicam tenere possemus; Sest 44. vincit: f. facit. — 2. ea te victore non vidimus; Deiot 33. — II. posse se illum externorum bellorum hostiumque victorem adfligere; har resp 49. ceteros quidem omnes victores bellorum civilium iam ante viceras; Marcel 12. — III. tibi victori praesto fuit; Deiot 24. — IV. dissensio est exstincta aequitate victoris; Marcel 32. est haec condicio huius principis populi et omnium gentium domini atque victoris; Planc 11. qui se populi Romani victoris dominique omnium gentium patronum dicere auderet; Phil VI 12.

victoria, Sieg: I. nimis iracundam futuram fuisse vicioriam; Marcel 17. omnia sunt misera in bellis civilibus, sed miserius nihil quam ipsa victoria; quae, etiamsi ad meliores venit, tamen eos ipsos ferocios reddit; ep IV 9, 3. honorem, vicioriam rerum vim habere videmus, non deorum; nat III 61. acerbissimo luctu redundaret ista victoria; Ligar 15. reddit, venit: f. est. — II. 1. incredibiles viciorias audientes et legentes (tuas); Marcel 28. qui tot habet triumphos, tot viciorias bellicas; Balb 9. lego: f. audio. parta victoria conservandi ii (sunt); of I 35. honestissimas ex gymnico certamine viciorias domum rettulerunt; inv II 2. ut ab illo insignia vicioriae, non vicioriam reportarent; imp Pomp 8. ipsam vicioriam vicisse videris; Marcel 12. — 2. vicioriae || vicioriam || temperare; Marcel 8. — 3. ex bellica vicioria non fere quemquam est invidia civium consecuta; Sest 51. ex vicioria cum multa mala tum certe tyrannus existet; A VII 5, 4. ut inter viciorias non multum interfuturum putem; ep V 21, 3. — III. curricula equorum usque ad certam vicioriam circo constitutis; leg II 38. — IV. quam est uno loco condicio melior externae vicioriae quam domesticae; Catil IV 22. eum vicioriae cupiditas retinet; prov 29. cum Cimbrica vicioriae

gloriam cum conlega Catulo communicavit; Tusc V 56. insignia: §. II. 1. reporto. quae (terrae) vestrae belli lege ac victoriae iure factae sunt; agr II 40. eos (cives) Martis vis percussit, non ira victoriae; Marcel 17. ut esset idem monumentum victoriae; Ver II 4. epistulas spem victoriae declarantes; Phil XII 9. — V, 1. qui etiam servitia virtute victoriae domuisset; Ses 67. ut exsultare victoria nobilitatis videretur; Sex Rosc 16. eloquentem neminem video factum esse victoria; Bru 24. ut victoria nostra imperioque laetetur; prov 31. quod partum recenti victoria maiores vobis reliquerunt; agr II 49. totum hominem tibi ita trado, „de manu“, ut aiunt, „in manu“ tuam istam et victoria et fide praestantem; ep VII 5, 3. — quibus ex hostium spoliis, de qua victoria haec abs te donatio constituta est? Ver III 186. cuius in victoria ceciderit nemo nisi armatus; Deiot 34. in causa impia, victoria etiam foedior; of II 27. socios sua per nostram victoriam recuperare; Ver II 86. post victoriam eius belli; of III 49.

victoriatus, halber Denar: † Croduni Porcium et Munium ternos victoriatos, Vulchalone Servaeum binos et victoriatos M (exegisse); Font 19.

victrix, Siegerin, siegreich, den Sieg meldend: quarta (legio) victrix desiderat neminem; Phil XIV 31. quo die Cassii litterae victrices in senatu recitatae sunt; A V 21, 2. manus illa Clodiana in caede civium saepe iam victrix; Sest 79. (mater) victrix filiae, non libidinis; Cluent 14. quae (mulier) est victrix; Tusc V 78.

victus, Lebensweise, Unterhalt, Nahrung, Speise: I. quos parvo contentos tenuis victus cultusque delectat; Lael 86. — II, 1. tenuem victum antefert (Epicurus) copioso; Tusc III 49. nunc plane nec ego victum nec vitam illam colere possum; A XII 28, 2. ut ei victus cotidianus in Prytaneo publice praebetur; de or I 232. victus cultusque corporis ad valetudinem referatur et ad vires, non ad voluptatem; of I 106. victus suppeditabatur large sine labore; Sest 103. — 2. antefero: §. 1. antefero. — 3. quem (ignem) adhibemus ad usum atque victum; nat II 40. quae suppeditent ad cultum et ad victum; of I 12. — III. res ad victum cultumque maxime necessarias; rep II 10. — IV, 1. quod consuetudines victus non possunt esse cum multis; Milo 21. — 2. valetudo sustentatur continentia in victu omni atque cultu; of II 86. — V, 1. Gaius Tuditanus omni vita atque victu ex cultus atque expolitus; Bru 95. cum homines sibi victu ferro vitam propagabant; inv I 2. — 2. in victu considerare oportet, apud quem et quo more et cuius arbitratu sit educatus; inv I 35. in rusticis moribus, in victu arido maleficia gigni non solere; Sex Rosc 75.

viculus, kleines Dorf: quem ad modum „urbes magnas atque imperiosas“, ut appellat Ennius, viculis et castellis praefendas puto, sic . . . ; rep I 3.

vicius, Bezirk, Gasse, Dorf, Landgut: I. nullum in urbe vicium, nullum angiportum esse dicebant, in quo Miloni conducta non esset domus; Milo 64. — II, 1. quod ad me scribis te vicium vendituram; ep XIV 1, 5. — 2. vis ex omnibus vicis conlecta servorum; har resp 22. — III, 1. quae (Erana) fuit non vici instar, sed urbis; ep XV 4, 9. — 2. concursus fiunt ex agris, ex vicis, ex domibus omnibus; A V 16, 3. — IV, 1. omnibus vicis statuae, ad eas tus, cerei; of III 80. — 2. in: §. I.

videlicet, freilich, natürlich, offenbar: I. te videlicet salvum, beatum, florentem esse cupiebant; Phil XIII 33. quod videlicet Democritum fugerat; nat I 69. offecerat videlicet (Alexander Diogeni) apricanti; Tusc V 92. vim tum videlicet non parabas? dom 54. neque sermo ille Platonis verus est aut, si est [victus], eloquentior videlicet fuit et di-

sertior Socrates; de or III 129. quorum tibi aucto- licet cara; Catil I 21. verebatur enim videlicet, ne . . . ; Font 29. — II. rem videlicet difficilem et obscuram! fin II 75. ab amicis imprudentes videlicet prodimus; Cluent 143. quidam magnus videlicet vir et sapiens; inv I 2. tuus videlicet salutaris consulatus, perniciosus meus; Phil II 15. vgl. I. sum. — III. ceteri videlicet gratis condemna- runt; Cluent 127. numquam videlicet (Darius) si- tiens biberat; Tusc V 97. — IV. cum illum alterum, videlicet qui nummos haberet, animum advertisset; inv II 14. ut hoc idelicet differant inter se, quod . . . ; orat 114. Platonem videlicet dicis. istum ipsum; leg III 1. sed maeres videlicet regni desiderio, non filiae; Tusc III 26.

video, sehen, schauen, erblicken, wahrnehmen, erkennen, beobachten, zusehen, nachsehen, erwägen, überlegen, vorsehen, sorgen, achten: I. absolunt: §. a. hominis mens videndi et audiendi delectatione ducitur; of I 105. cupere se dicit inspicere neque se aliis videndi potestatem esse facturum; Ver IV 64. cuius vis miseris videndo fructum caperes maiorem quam audiendo; Sulla 90. — b. o rem non modo visu foedam, sed etiam auditu! Phil II 63. o rem cum auditu crudel m tum visu nefariam! Plane 99. — 2. habebit igitur te sciente et vidente curia senatorem quemquam, qui . . . ? Cluent 129. senatum frequentem, ut vidistis, coegi; Catil III 7. dicet (deus) me acrius videre quam illos pisces fortasse; Ac II 81. ut eum quoque oculum, quo bene videret, amitteret; div I 48. sed ipse viderit; A XII 5, 1. cum ipso (Erote) videro; A XIV 18, 2. ut facile intellegi possit animum et videre et audire, non eas partes, quae . . . ; Tusc I 46. qui (catulus) iam appropinquat ut videat; fin III 48. nunc vos, equites Romani, videte; Rab Post 15. quia (oculi) recte aliquando viderunt; div II 108. pisces: §. alqs; Ac II 81. ut conloquerere populo Romano vidente; Vatin 26.

II. mit Ergänzung: 1. alio loco de aratorum animo et iniuriis videro; Ver II 150. age, sis, nunc de ratione videamus; Tusc II 42. — 2. erit videndum, quod firmamentum causae sit; inv I 18. vide, quo progrediar; Q Rosc 2. vide et perspice, qua defensione sis usus; Ver II 149. qui acute in causis videre soleat, quae res agatur; fin V 78. quorum furibunda mens videt ante multo, quae sint futura; div I 114. videsne, ut te auctore sim utrumque complexus? A VII 1, 2. quod videre video, quo modo (meam rem) agas; A XII 5, a. §. III. alqd; rep I 38. — 3. videtis, quam nefaria vox! Lael 37. — 4. vide, ne facinus facias; fin II 95. credere omnia vide ne non sit necesse; div II 31. vide igitur, ne neminem tamen divinum reperire possimus; div II 131. §. III. alqd; Ac II 6. — 5. quaeso videas, ut satis honestum nobis sit eas (mulieres) Romae esse; A VII 14, 3. videndum est, ut mansio laudetur; A XVI 1, 3. — 6. quod: §. III. alqd; of II 70. — 7. quem video te praetore in Sicilia fuisse; Ver II 190. in medimna singula video ex litteris publicis tibi Halaesinos HS quinos denos dedisse; Ver III 173. illud in primis mihi laetandum iure esse video; imp Pomp 3. nonne ad servos videtis rem publicam venturam fuisse? Sest 47. quando ita decerni vidisti? Phil X 6. videsne verborum gloriam tibi cum Pyrrhone esse communem? fin III 11. eodem die video Caesarem profectum esse, id est Feralibus; A VIII 14, 1. §. III. alqd; leg II 60. video me plane ac sentio restitutum; dom 100. quod se classe hostium circumfusos viderent; Tusc III 66. quia plus aliquanto se quam decumas ablaturum videbat; Ver III 150. etsi nullum consecuturum emolumentum vident; fin II 45. cum (sapiens) sibi cum capitali adversario, dolore, depug-

nandum videret; fin IV 31. cum ea perferant, quae Philoctetam videmus in fabulis; fin V 32.

III. mit einfachem Object: quos iam videre non possumus; Rabir 30. Veliam devectus Brutum vidi; Phil I 9. videamus Herculem ipsum; Tusc II 20. quem (Posidonium) ipse saepe vidi; Tusc II 61. mea in te omnia officia constabunt non secus, ac si te vidissem; ep III 5, 4. te in Arpinati videbimus et hospitio agresti accipiemus; A II 16, 4. quem (Chrysiptum) ego propter litterularum nescio quid libenter vidi; A VII 2, 8. sed Septimium vide et Laenam et Statillum; A XII 14, 1. neque eo minus procuratores Cornificii et Appuleium praediatorem videbis; A XII 14, 2. quibus (Phidiae simulacris) nihil in illo genere perfectius videmus; orat 8. haec tu cum audires cotidie, cum videres; Ver III 65. haec, quae in hoc uno homine videmus; imp Pomp 62. qui aut ea, quae imminet, non videant aut ea, quae vident, dissimulant; Catil I 30. sed haec ipse (Brutus) iterum viderit; A XII 21, 1. sed haec fors viderit; A XIV 13, 3. hoc primum videamus, quid sit ipsum, quod quaerimus; rep I 38. nec quidquam aliud videndum est nobis, nisi ne quid privatis studiis de opera publica detrahamus; Ac II 6. videndum illud est, quod manet gratia; of II 70. illud videtote, aliud habitum esse sepelire et urere; leg II 60. se actiones || captiones, al. || videre et dissuadere velle; inv II 134. videte hominis amentiam; dom 40. eundem (animum) esse creditote, etiamsi nullum videbitis; Cato 79. spero multa vos liberosque vestros in re publica bona esse visuros; Milo 78. cum ipsum mundum, cum eius membra, caelum, terras, maria, cumque horum insignia, solem, lunam, stellasque, vidissent; nat I 100. cum videmus speciem primum candoremque caeli, dein conversionis celeritatem tantam, quantum cogitare non possumus, tum vicissitudines dierum ac noctium commutationesque temporum quadrupertitas; Tusc I 68. vim certe, sagacitatem, memoriam, motum, celeritatem || motus cel. || (animus) videt; Tusc I 67. f. candorem. videmus in quodam volucrum genere non nulla indicia pietatis, cognitionem, memoriam, in multis etiam desideria videmus; fin II 110. commutationes: f. candorem, videte constantiam praetoris; Ver V 18. si diligenter attendet, omnes videbit constitutiones et earum partes et controversias; inv II 53. desideria: f. cognitionem, quam diem, qui istum eripiendum redemerunt, in cautione viderunt; Ver I 31. videtis hominis virtutem et diligentiam; Ver IV 73. videte diligentiam Gallorum; Sulla 36. eventus videndus erit; inv II 41. vidisse se in somnis pulchritudine eximia feminam; div I 52. eequem hominem vidimus? Font 24. cum hostem aperte videretis; Catil II 4. indicia: f. cognitionem. insignia: f. caelum. ut semper videat sedem sibi ac locum sine molestia vivendi; Tusc IV 38. in quibus subselliis haec ornamenta ac lumina rei publicae viderem; Sulla 5. lunam, maria, membra: f. caelum. memoriam: f. celeritatem, cognitionem. proinde quasi nostram ipsam mentem videre possumus; Milo 84. motum: f. celeritatem. mundum: f. caelum. ut vix impressam orbitam videre possemus; A II 21, 2. ornamenta: f. lumina. partes: f. constitutiones. tuum hominis simplicis pectus vidimus; Phil H 111. eius (Homeri) picturam, non poësin videmus; Tusc V 114. praediatorem, procuratores: f. alqm; A XII 14, 2. quod antecesserat Statius, ut prandium nobis videret; A V 1, 3. qui acutissime et celerrime potest et videre et explicare rationem; of I 16. sese videndi res obscurissimas rationem daturus; de or II 153. (P. Antistius) rem videbat acute; Bru 227. ut omni errore sublato rem plane videre possitis; Milo 7. haruspicum reliqua responsa videamus; har resp 34. sagacitatem: f. celeritatem. sedem: f. locum. et cum duo visi soles sunt, et cum sol nocte visus

est; div I 97. qui se duo soles vidisse dicant; rep I 15. f. caelum. qui ea (somnia) vident; div II 147. speciem: f. candorem. in foro L. Antonii statuum videmus; Phil VI 13. stellas, terras: f. caelum. quem (Epicurum) ego arbitror unum vidisse verum; fin I 14. vicissitudines: f. candorem. virtutem: f. diligentiam. ut nobis optime naturae vim vidisse videantur, qui . . . ; Tusc III 3. f. celeritatem.

IV. mit Object und prädicativem Zusatz: 1. qui (Milo Crotoniates) cum athletas se exercentes in curriculo videret; Cato 27. video hunc praetextatum eius filium oculis lacrimantibus me intuentem; Sest 144. non vidit flagrantem Italiam bello, [non] ardentem invidia senatum; de or III 8. f. 3. filium. — 2. qui me ipsi maxime salvum videre voluerunt; Planc 2. his tu tam gravibus concitationibus quem vacuum, solutum, liberum videris; Tusc V 43. nutum forum, elinguem curiam, tacitam et fractam civitatem videbatis; sen 6. quem hominem ut Romae contemptum, abiectum videbamus; agr II 93. quos (legatos) cum tristiores vidisset; Tusc V 91. videtis litteras primas integras; Ver II 191. numquam vidi solem aut mundum beatum; nat I 96. — 3. a. quem nos pueri consulem, censorem, pontificem maximum vidimus; Deiot 31. Caesarem eodem tempore hostem et hospitem (Deiotarus) vidit; div II 79. quod quasi avem albam videntur bene sentientem civem videre; ep VII 28, 2. equites Romanos, homines honestissimos, laudatores videtis; Cluent 197. cum adulescentem filium videret eiusdem socium calamitatis; Quir 20. qui (Q. Metellus) tres filios consules vidit, e quibus unum etiam et censorem et triumphantem, quartum autem praetorem; fin V 82. — b. cum viderent ea facilitate praetorem, ut . . . ; Ver V 14. quod statuas quoque videmus ornatu fere militari; of I 61. quos (viros) videtis veste mutata; Planc 29.

videor, scheinen, erscheinen, glauben, gelten, belieben: I. absolut: 1. qui aetate et, ut mihi visum est, usu rerum antecedeat; Ver IV 138. cum erant appellati, si videbatur, statim contra dicere solebant; Rab Post 18. tu, ut videtur, nos ad audiendum parati sumus; Tusc I 17. tu, si videbitur, ita censeo facias, ut . . . ; ep IV 2, 4. — 2. Caesar Alexandria se recepit, felix, ut sibi quidem videbatur; Phil II 64. quam ad rem nos, ut videmur, magnum attulimus adiumentum hominibus nostris; of I 1. non idem aliis videtur; Balb 61. ea, quae vos „percipi comprehendique“, eadem nos „videri“ dicimus; Ac II 105. quae ei (Aeneae) secundum quietem visa sunt; div I 43. videri possunt permulta somniantibus falsa pro veris; div II 120. simul ac primum ei occasio visa est; Ver I 34. quibus (conlegis) nulla videbatur in auguriis aut praesensio aut scientia veritatis futurae; div I 105. ut in magna familia sunt alii lautiores, ut sibi videntur, servi; par 37.

II. mit Infinitiv und Nominativ mit dem Infinitiv: ne omnia cum dolore agere videamur; Ver II 52. naturae ipsius vocem videmur audire; fin III 62. videor mihi iam liberius apud vos loqui debere; Ver II 11. qui ob aliquod emolumentum suum cupidius aliquid dicere videntur; Font 27. neque egere mihi commendatione videbatur; ep XIII 16, 3. mihi videntur postea cetera studia recta atque honesta per otium concelebrata ab optimis enituisse; inv I 4. ut mihi iam verum videatur illud esse; Balb 3. si quid est, quod mihi scitum esse videatur; Planc 35. districtus mihi videris esse; ep II 15, 3. ego, si cui adhuc videor segnior fuisse, dum ne tibi videar, non laboro; A VIII 11, B, 3. haec est mea sententia, quam videbar exposuisse; de or II 156. fieri quaedam ad meliorem spem inclinatio visa est; Sest 67. si tu ipse id lente ferre videare; de or II 190. nisi mihi viderer habere bene cognitam voluptatem; fin

II 6. etsi sponsores appellare videtur habere quamdam *δυσωπλίαν*; A XVI 15, 2. ut idem versus alias in aliam rem posse accommodari viderentur; div II 111. (agraria lex) sane iam videtur refrixisse; A II 1, 6. mihi res ad caedem spectare videtur; A XV 18, 2. a qua ipsa (Clodia) ob eam causam sperare videor, quod . . .; A XIII 29, 2 (3). ut paene cum lacte nutricis errorem suxisse videamur; Tusc III 2. numquam mihi videor tractasse causam difficiliorem; ep III 12, 3. ne nos ea maiora ac difficiliora videri velle videamur; de or III 188. ut mihi illa videor videre in foro; de or II 33. si nunc aut si etiam dormientes aliquid animo videre videamur; Ac II 125.

III. mit *accus. e. infin.*: non mihi videtur ad beate vivendum satis posse virtutem; Tusc V 12. quae (malitia) vult illa quidem videri se esse prudentiam; of III 71.

IV. mit *Prädicativ*: 1. a. non oportere populum Romanum omnium regnorum appetentem videri; agr II 42. quicquid est laudabile, idem et beatum et florens et expetendum videri decet; par 19. — b. satisne vobis praetori improbo circumdati cancelli videntur in sua provincia? Ver III 135. quia non satis alicui videbitur dilucide demonstratum; inv I 55. id prope divinitus datum atque oblatum vobis videtur; Ver pr 1. quae relicta iam videntur; Ac II 129. — c. haec *ῥωπογραφία* ripulae videtur habitura celerem satietatem; A XV 16, a. tu bene etiam meriturus mihi videris de tuis civibus; Ac I 26. quod (otium) ii praestaturi videntur; ep I 8, 4. quam ob rem responsurus non videretur; Ver V 178. — d. quo loco convocandi omnes videntur; nat I 13. vereor, ne non tam virtutis fiducia nitendum nobis ad spem beate vivendi quam vota faciendum videantur; Tusc V 2. mihi non praetermittenda videtur praecleari imperatoris diligentia; Ver V 28. f. a. — 2. omnibus acerbum, indignum, luctuosum denique videbatur; Ver IV 99. verba ambigua visum iri; inv II 117. cum res parum certa videbatur; Cluent 72. ne nos duriores forte videamur; leg II 37. tua illa horridula mihi visa sunt; A II 1, 1. cum id universis indignum ac nefarium videretur; Ver II 127. sol Democrito magnus videtur; fin I 20. mirabile videtur, quod non rideat haruspex, cum haruspiciem viderit; nat I 71. illud mihi quidem mirum videri solet; Muren 27. illud, quod (L. Cotta) loquitur, priscum visum iri putat, si plane fuerit rusticanum; de or III 42. quodcumque mihi quam simillimum veri videretur; orat 237. ubi sit illud, quod veri simillimum videatur; Tusc IV 47. omnia praeteribo, quae mihi turpia dictu videbuntur; Ver I 32. f. 1, a. par 19. II. velle. — 3. a. ut meae calamitatis non adiutor solum, verum etiam socius videretur; sen 20. alia et bona et mala videntur Stoicis et ceteris civibus; de or III 66. nec ignoras iis istud honestum non summum modo, sed etiam solum bonum videri; fin III 12. qui (sensus) tibi, ut reliquae corporis partes, non comites solum virtutum, sed ministri etiam videbuntur; fin II 113. Zenoni Stoico animus ignis videtur; Tusc I 19. ei plausum immortalitatem, sibilum mortem videri necesse est; Sest 115. cum respondisti manus tibi videri malum dedecus quam dolorem; Tusc II 28. — b. qui mihi cum illo (Democrito) conlati quintae classis videntur; Ac II 73. duri hominis vel potius vix hominis videtur periculum capitis inferre multis; of II 50. fraus quasi vulpeculae, vis leonis videtur; of I 31. — c. Tages puerili specie dicitur visus, sed senili fuisse prudentia; div II 50. — d. quod praeceptum quia maius erat, quam ut ab homine videretur, idcirco adsignatum est deo; fin V 44. mihi summum in animo bonum videtur, illi (Epicuro) autem in corpore; Tusc III

50. quae quod Aristoni omnino visa sunt pro nihilo; fin II 43.

viduitas, *Witwenstand*: Aebutius, qui iam diu Caesenniae viduitate ac solitudine aleretur; Caecin 13.

viduus, *verwitwet, beraubt*: A. »sic me ipse viduus pestes excipio anxias«; Tusc II 25. — B. I. si vidua libere viveret; Cael 38. — II. personam cognitoris viduarum; Caecin 14. publicis equis adsignandis et alendis orborum et viduarum tributis; rep II 36.

victus, *welf, verjchrumpft*: necesse fuit esse aliquid quasi vietum et caducum; Cato 5. exiguum et vietum cor fuisse; div II 37.

vigeo, *lebensträftig, in Kraft sein, in Ansehen, Blüte stehen*: qui memoria vigent; de or II 355. quem (Philonem) in Academia vigere audio; de or III 110. dum illi viguerunt; Bru 186. gregalibus illis, quibus te plaudente vigebamur, amissis; ep VII 33, 1. nos animo dumtaxat vigemus; A IV 3, 6. vigeat animus in somnis liber ab sensibus; div I 115. arborem et „vigere“ et „senescere“ (dicimus); fin V 39. vigeat auditor Panaetii illius tui Mnesarchus; de or I 45. vita vietusque communis, consilia, sermones, cohortationes, consolationes, interdum etiam obiurgationes in amicitis vigent maxime; of I 58. vigeat in illa domo patrius mos || mos pat. || et disciplina; Cato 37. quibus temporibus quod dicendi genus vignerit; Bru 29. vestrae tum irae || irae ||, vestrae religiones vignerunt, vestra vis valuit; Milo 85. mos: f. disciplina. qui numerus in primo vigeat, iacet in extremo; orat 215. obiurgationes: f. cohortationes. nisi (philosophia) doctissimorum contentionibus dissensionibusque viguisset; Tusc II 4. religiones: f. irae. sermones: f. cohortationes. in hac ipsa civitate profecto nulla umquam vehementius quam eloquentiae studia vignerunt; de or I 13. vietus: f. cohortationes. quae (vita) vigebit memoria saeculorum omnium; Marcel 28. f. cohortationes.

vigesimus: f. **vicesimus**.

vigil, *Wächter*: clamor a vigilibus fanique custodibus tollitur; Ver IV 94.

vigilanter, *wachsam*: quamquam decori vestro non defui, nunc tamen enitar multo vigilantius; rep VI 26. ut vigilantem se tueretur; ep XV 2, 5. quem L. Murena vehementissime vigilantissimeque vexatum reliquit; Mureu 32.

vigilantia, *Wachsamkeit*: I. 1. curam, consilium vigilantiamque praestabo; Phil VII 20. — 2. (consul) fuit mirifica vigilantia, qui suo toto consulatu somnum non viderit; ep VII 30, 1. hoc *τέρας* horribili vigilantia, celeritate, diligentia est; A VIII 9, 4. — II. Tarentum qua vigilantia, quo consilio (Q. Maximus) recepit! Cato 11.

vigilia, *Wachen, Nachtwache, Wachtposten, Wachsamkeit, Schlaflosigkeit, Eifer*: I. si nullam ad rem nisi ad officium et virtutum omnes meae curae, vigiliae cogitationesque elaborarunt; Ver V 188. — II. 1. ut noctu vigiliae agerent ad aedes sacras; Ver IV 93. si excubiae, si vigiliae, si delecta inventus contra Milonis impetum armata est; Milo 67. cui non sunt audita Demosthenis vigiliae? Tusc IV 44. tertia fere vigilia exacta fit in eos impetus; Catil III 6. vigiliis perferendis fortis ab istis praedicabatur; Catil II 9. cupio iam vigiliam meam, Brute, tibi tradere; ep XI 24, 1. — 2. quae, si viginti quiessem dies, in aliorum vigiliam consulum recidissent; Plane 90. — III. quod ego meo labore et vigiliis consecutus sum; Ver pr 6. vestra tecta vigiliis custodiisque defendite; Catil II 26. quantum cura, labore, vigiliis niti atque efficere poterō; Phil IV 16. surrexisset Apronius vino vigiliisque languidus; Ver III 31. niti: f. efficere. qui (Regulus) in potestate hostium vigiliis et inedia necatus est; fin V 82. ille ignis aeternus, nocturnis Fonteiae laboribus vigiliisque servatus; Font 47.

vigilo, wachen, während des Wachens, durchwachen, wachsam sein, sorgen: I. Regulus, quem Karthaginienses inligatum in machina vigilando necaverunt; Piso 43. — II. cur deus dormientes nos moneat, vigilantes neglegat? div I 85. an natura fieri, ut mobiliter animus agitatus, quod vigilans viderit, dormiens videre videatur; div II 129. inerant in utriusque nostrum animis vigilantium cogitationum vestigia; div II 140. qui praeerant Lacedaemoniis, non contenti vigilantibus curis in Pasiphaae fano somniandi causa excubabant; div I 96. venit mihi in mentem M. Catonis, hominis sapientissimi et vigilantissimi; Ver V 180. praeter M. Eppium, vigilantem hominem et industrium; A VIII 11, B, 1. exspecto, quid tribunus plebis vigilans et acutus excogitet; agr. I 3. si (viatores) de nocte vigilassent; Q fr. II 13 (15, a), 2. — III, 1. semper vigilavi et providi, quem ad modum salvi esse possemus; Catil III 3. — 2. vigila, Chrysis, ne tuam causam deserat; fat 12. — IV. cum magnam partem noctis vigilasses; div I 59.

viginti, zwanzig: qui annos natus unum et viginti nobilissimum hominem in iudicium vocarim; de or III 74. adoptat annos viginti natus, etiam minor, senatorem; dom 34. si viginti quiessem dies; Planc 90. ea (stella) III et XX mensibus eundem lustrat orbem; nat II 53. anno secundo Tisenses HS XXI lucri dare coguntur inviti; Ver III 86. viginti et septem tabulas sustulit; Ver IV 123. reliquis sex et XX tribubus; agr II 21. ubi nemo sit praeter me, qui quemquam ex viginti viris vivum et salvum velit; A II 6, 2.

vigintiviratus, Amt der zwanzig Männer: (Caesar) repudiari se totum, magis etiam quam olim in XX viratu, putabit; A IX 2, a, 1.

vilico, Verwalter sein: ut (noster hic rector) quasi dispensare rem publicam et in ea quodam modo vilicare possit; rep V 5.

vilicus, Verwalter, Meier: I. Habiti vilici rem domini et privatam possessionem defenderunt; Cluent 161. — II, 1. populus Romanus deligit magistratus quasi rei publicae vilicos; Planc 62. sin autem emimus, quem vilicum imponeremus; Planc 62. Nicephorum, vilicum tuum, sane probavi; Q fr III 1, 5. — 2. te familiae valde interdiceret, ut uni dicto audiens esset. quippe vilico; rep I 61. si mandandum aliquid procuratori de agri cultura aut imperandum vilico sit; de or I 249. — III. num id studium censet esse vilici? rep V 5.

vilis, wohlfeil, gering, wertlos, gleichgültig: quoniam (frumentum) vilis erat; Ver III 195. etiamsi honos noster vobis vilior fuisset; Flac 103. semper eos (honores) putavi, si vulgares essent, viles, si temporis causa constituerentur, leves; Q fr I 1, 31. vilissimas res addunt; fin II 42. quamquam Velia non est vilior quam Luperca; ep VII 20, 1. quorum tibi auctoritas est videlicet cara, vita vilissima; Catil I 21.

vilitas, Wohlfeilheit: I. subito illo ipso die carissimam annonam necopinata vilitas consecuta est; dom 14. quae tibi plus prodesse cognita quam tritici vilitas; of III 52. — II. petebatur a me annonae vilitas; dom 16. — III. num aut in vilitate nummum arator quisquam dedit aut in caritate de aestimatione questus est? Ver III 216.

villa, Sandhaus, Sandgut: I. villa tota locuples est, abundat porco, haedo, agno, gallina, lacte, caseo, melle; Cato 56. ea villa tamquam philosopha videtur esse, quae obiurgat ceterarum villarum insaniam; Q fr III 1, 5. — II, 1. adiungetur huic operi villa etiam publica; A IV 17, 7 (16, 14). cur ille gurges ad caelum exstruit villam in Tusculano visceribus aearum? dom 124. basilicam habeo, non villam, frequentia Formianorum; A II 14, 2. istorum villae sociorum fidelissimorum plurimis et pulcherrimis spoliis ornatae

refertaeque sunt; Ver V 127. cum videret eorum villas signis et tabulis refertas; leg III 31. me minusculam villam Quinto traditurum; A XIV 13, 5. cum Piliae nostrae villam ad Lucrinum, vilicos, procuratores tradidisset; A XIV 16, 1. — 2. domus est, quae nulli mearum villarum cedat; ep VI 18, 5. — 3. a villa in senatum arcessebatur et Curius et ceteri senes; Cato 56. devertit in villam Pompei; Milo 54. hominem infirmum in villam apertam ac ne rudem quidem etiam nunc invitare nolui; Q fr II 8 (10), 2. cum in villa quadam campi Atinatis maneres; div I 59. multa (signa sunt) ad villas tuas posita; Ver IV 36. ibi in proximis villis ita bipertito fuerunt, ut Tiberis interesset; Catil III 5. — III. posita in fundi villaeque conspectu religio Larum; leg II 27. cum esset obiecta magnificentia villae Tusculanae; leg III 30. — IV, 1. cetera noli putare amabilia fieri posse villa, litore, prospectu maris; A XII 9. — 2. illi aurata tecta in villis et sola marmorea facienti; par 49.

villula, Sandgütchen: I. Cottae est villula sordida et valde pusilla; A XII 27, 1. — II, 1. nihil aliud curant nisi villulas, nisi nummulos suos; A VIII 13, 2. cur ocellos Italiae, villulas meas non video? A XVI 6, 2. — 2. volo circum villulas nostras errare; A VIII 9, 3.

villus, zottiges Haar, Wolle: I. ut earum (ovium) villis confectis atque contextis homines vestiantur; nat II 158. — II. aliae (animantes) villis vestitae; nat II 121 f. I.

vinaceus, Weinbeerfern: quae (terra) ex acini vinaceo tantos truncos ramosque procreet; Cato 52.

vinarius, den Wein betreffend, für den Wein bestimmt: cellis vinariis et oleariis plenis relictis; Top 17. cognoscite nunc de crimine vinario; Font 19. erat etiam vas vinarium; Ver IV 62.

vincio, fesseln, binden, sichern, verpflichten: ut victi solvantur; Ver V 12. ut ille veterator et callidus vincitus ad Hannibalem duceretur; of III 113. facinus est vincire civem Romanum; Ver V 170. Iuppiter, cuius nomine maiores nostri vincetam testimoniorum fidem esse voluerunt; Font 30. vincitos aspiciunt catenis liberos suos; Ver V 108. Caesarem loca occupare, vincire praesidiis; A VII 18, 2. saepe carpenda membris minoribus oratio est, quae tamen ipsa membra sunt numeris vincienda; de or III 190. nec (oratio philosophorum est) vincita numeris, sed soluta liberius; orat 64. L. Pisoni nonne nominatim populos liberos vincitos et constrictos tradidisti? dom 23. (antiqui) sententias graves et suaves reperiebant, sed eas aut vincebant aut explebant parum; orat 168. veteratorem: f. callidum. numquam claros viros natus vincitos hostibus dedidisset; of III 108.

vinclum f. **vinculum**.

vinco, fiegen, gewinnen, Recht haben, überzeugen, besiegen, bewältigen, überwinden, übertreffen, überbieten: I, 1, a. omnes vincendi studio tenebamur; Ligar 28. — b. quod et vincere et vinci luctuosum rei publicae fore putavi; Quir 13. — 2. si id dicis, vicimus; fin II 72. malle quod dixerim me cum Pompeio vinci quam cum istis vincere; A VIII 7, 2. quod avis illa victa silere soleret, canere, si vicisset; div I 74. victa est nostra sententia, vicit L. Caesaris; Phil VIII 1. — II, 1. Peripatetici haec a se peti vincerent oportere; de or I 43. vince bonum virum fuisse Oppianicum; Cluent 124. — 2. iudicium, quod prope omnium fortunarum suarum C. Mustius habuit, me uno defendente vicit; Ver I 139. damnum datum esse M. Tullio concedis; vici unam rem. vi hominibus armatis non negas; vici alteram; Tul fr 1 (Tul 23). cum hoc ipsum concessit, vincit tamen sponsonem, si planum facit. .; Caecin 92. — III. ex istis nemo est, quin Q. Valerium Soranum lenitate vocis atque ipso oris pressu et sono facile vincat; de or III 43. quo uno

vincebamur a victa Graecia; Bru 254. ut eos ille (Isocrates) moderatione, non inventione vicerit; orat 176. volunt isti quiescere, id quod victi ac subacti solent; Font 36. qui aut victi armis sunt aut invictissimi paruerunt; Font 49. ut neque ipse dignitate vinci potuerit neque te dignitate superarit; Muren 15. qui (Demosthenes) dolere se aiebat, si quando opificum antelucana victus esset industria; Tusc IV 44. sale et facetiis Caesar, Catuli patrie frater, vicit omnes; of I 133. uno te vicimus, quod de Marcelli salute paulo ante quam tu cognovimus; ep IV 4, 3. tu fac in augenda gloria te ipsum || ipse || vincas; ep XII 7, 2. facis summo amore et victus fortasse vitio meo; A XII 41, 3. si Faberius nobis nomen illud explicat, noli quaerere, quanti; Othonem vincas volo; A XIII 29, 1 (2). Othonem quod speras posse vinci; A XIII 33, 2. f. I, 2. alqs. ita tua, Sulpici, est a nobis tum accusatio victa; de or II 201. vincam animum cuique adsentiar deligam; Ac II 125. avem; f. I, 2. avis. qui tantum immanitate bestias vicerit; Sex Rose 63. victa est causa rei publicae, et victa non auspiciis, sed vi, manu, ferro; Sest 78. quid mihi mandasti, in quo non expectationem tuam diligentia mea vicerim? ep III 10, 8. Graeciam; f. alqm; Bru 254. tot homines sapientissimos et clarissimos prudentia consilioque vicisti? Ver III 16. vicit ergo utilitas honestatem? immo vero honestas utilitatem; of III 19. vincamus odium pacemque patiamur; Phil XIII 7. si subitam et fortuitam orationem commentatio et cogitatio facile vincit, hanc ipsam profecto adsidua ac diligens scriptura superabit; de or I 150. vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia; Cluent 15. meorum periculorum rationes utilitas rei publicae vincat; Catil IV 9. f. pudorem. sententiam; f. I, 2. sententia. ea (sidera) celeritate vinci a tardioribus videbantur; Tim 30. timorem; f. pudorem. utilitatem; f. honestatem. — IV. tu, tuas inimicitias ut rei publicae donares, te vicisti; ep V 4, 2.

vinculum (vinclum), Band, Bande, Zettel, Gefängnis; I, 1. me vel plurima vincla tecum summae coniunctionis optare, etsi sunt amoris artissima; A VI 2, 1. — 2. cum lex sit civilis societatis vinculum; rep I 49. maximum mihi vinculum cum eo (M. Curio) est quasi sanctoris cuiusdam necessitudinis, quod . . .; ep XIII 17, 1. — II. 1. conlegii coniunctio non mediocre vinculum mihi quidem attulisse videtur ad voluntates nostras copulandas; ep III 4, 2. omnes artes habent quoddam commune vinculum; Arch 2. opto; f. I, 1. si quis eorum vincla ruperit; Catil IV 8. vincla soluta sunt et servitia concitata || incitata ||; leg III 25. — 2. non dubitat P. Lentulum aeternis tenebris vinculisque mandare; Catil IV 10. — 3. se libidinum vinculis laxatos esse; Cato 7. nos levare vinclis arbitremur; Tusc I 118. — 4. fit senatus consultum, ut Vettius in vincla coniceretur; A II 24, 3. cum eum tu consulem in vincla duceres; Vatini 21. ex his vinclis emissi; Tusc I 75. ut animus evolet tamquam e custodia vinclisque corporis; Lael 14. eum (Atticum oratorem) tamquam e vinculis numerorum eximamus; orat 77. — III. 1. aliquo te cum hoc (Murena) rei publicae vinculo esse coniunctum; Muren 64. homines antea dissociatos incundissimo inter se sermonis vincolo conligavit; rep III 3. etiamsi corpora capta sint armis aut constricta vinclis; de or I 226. quod cum magis fide quam aliquo publico vinculo religionis teneretur; Balb 34. — 2. in vinclis cives Romanos necatos esse arguo; Ver V 149.

vindemiola, Heine Weinlese; ego omnes meas vindemias eo reservo, ut illud subsidium senectuti parem; A I 10, 4.

vindex, Schützer, Rächter, Bestrafer, Schützerin, Rächerin; I, 1. ille vindex gladiatorum et bestiari-

orum emerat de Cosconio et Pomponio bestiarios; Q fr II 4 (6), 5. cum speculatur atque obsidet rostra vindex temeritatis curia; Flac 57. Furiae deae sunt, vindices facinorum et sceleris; nat III 46. — 2. qui peccatorum vindex esse debet; inv II 104. — II. neque provocationem, patronam illam civitatis ac vindicem libertatis, populo Romano dari sine nobilium dissensione potuisse; de or II 199. habeat sane populus tabellam quasi vindicem libertatis; leg III 39. aperte vindicem coniurationis oderunt; ep V 6, 2. video Milonem, vindicem vestrae libertatis, reum; Sest 144.

vindicatio, Notwehr; I. vindicatio (est), per quam vis aut iniuria et omnino omne, quod obfuturum est, defendendo aut ulciscendo propulsatur; inv II 161. — II. vindicationem (eam appellant), per quam vim et contumeliam defendendo aut ulciscendo propulsamus a nobis et ab iis || a nostris ||, qui . . .; inv II 66.

vindiciae, Rechtsanspruch; I. 1. cum vindicias amisisset ipsa libertas; rep III 44. — 2. pro praede litis vindiciarum cum satis accepisset; Ver I 115. — II. qui non iniustus vindiciis ac sacramentis alienos fundos petebat; Milo 74.

vindico, in Anspruch nehmen, befreien, retten, bewahren, schützen, strafen, rächen; I, 1. quem tu ad vindicandum fortissimum fore putasti; Catil I 19. — 2. si qui rex fecisset aliquid eius modi, nonne publice vindicaremus? Ver V 149. — II. alter morte voluntaria se a severitate iudicium vindicavit; Bru 103. me istos liberos non addixisse, praesertim cum adesset nemo, a quo recte vindicarentur; A VII 2, 8. quodsi te satis innocentia tua et misericordia hominum vindicat hoc tempore a molestia; Q fr I 4, 2. ceteri in iure sua physici vindicarent; de or I 42. si audierit hanc auctoritatem gravitatis et consilii sui vindicari a te; de or I 214. proinde quasi exitus rerum, non hominum consilia legibus vindicentur; Milo 19. iste dolus malus et legibus erat vindicatus et sine lege iudiciis; of III 61. exitus; f. consilia. nobilissimam familiam paene ab interitu vindicasti; Marcel 10. qui consul insidias rei publicae magnitudine animi vindicasset; Sulla 14. ut laudem eorum ab oblivione hominum atque a silentio vindicarem; de or II 7. ceterarum rerum, quae sunt in oratore, partem aliquam sibi quisque vindicat; orat 61. per quae (iudicia) potuerit id peccatum, quod sponte sua reus punitus sit, moribus et iudicio vindicari; inv II 80. qui (P. Scipio) ex dominatu Ti. Gracchi privatus in libertatem rem publicam vindicavit; Bru 212. qui (vir) sit rem publicam in veterem dignitatem et libertatem vindicaturus; ep II 5, 2. ne ab omnibus eam (senectutem) vitis videar vindicare; Cato 55. — III. Homerum Colophonii civem esse dicunt suum, Chii suum vindicant; Arch 19.

vindicta, Befreiung; si neque censu nec vindicta nec testamento liber factus est, non est liber; Top 10. servos nostros suppliciorum metu dominorum benignitas vindicta una liberat; Rabir 16.

vineae (vinia), Weinberg, Schußdach; I. quo pluris sint nostra oliveta nostraeque vineae; rep III 16. — II. quae (uva) maxima esset in vinea; div I 31. — III. quid de vinearum olivetorumve specie plura dicam? Cato 57. — IV. aggere, vineis || vineis || turribus oppugnavi; ep XV 4, 10.

vindeum, Rebenpflanzung, Weinberg; 1. «augures vineta virgetaque et salutem populi auguranto»; leg II 21. — 2. si segetibus aut vinetis cuiuscumque tempestas nocuerit; nat II 167.

vinitor, Winzer; an (vitis) ea, quae per vinitorum antea conseqebatur, per se ipsa curabit? fin I 40.

vinulentia, Trunksucht, Trunkenheit; I. impulsio est, quae sine cogitatione facere aliquid

hortatur, ut aegritudo, vinulentia || vinol. ||; inv II 17. — II. quid furiosam vinulentiam || vinol. || tuam proferam? Phil II 101. aegrotationi subiecta sunt pervicacia, ligurritio, vinulentia || vinol. ||; Tusc IV 26.

vinulentus, mit Wein zubereitet, trunfen: A. is furere apud sanos et quasi inter sobrios baccari vinulentus videtur; orat 99. ut ille (Antonius) omnem suum vinulentum furorem in me unum effunderet; ep XII 25, 4. quod diceret vinulentis || vinol. || te quibusdam medicaminibus solere curari; Piso 13. — B. I. ne vinulenti || vinol. || quidem, quae faciunt, eadem approbatione faciunt, qua sobrii; Ac II 52. — II. ne sobrius in violentiam vinulentorum incidat; Tusc V 118.

vinum, Wein: quae (vina) vetustatem ferunt; Lael 67. qui vinum fugiens vendat sciens, debeatne dicere; of III 91. si quis Falerno vino delectetur, sed eo nec ita novo, ut proximis consulibus natum velit, nec rursus ita vetere, ut Opimium aut Anicium consulem quaerat; Bru 287. ut vinum aegrotis, quia prodest raro, nocet saepissime, melius est non adhibere, sic . . .; nat III 69. tamquam levia quaedam vina nihil valent in aqua, sic . . .; Tusc V 13. — II. adhibeo: §. I. nocet. quamquam tu vini exhalandi causa declamas; Phil II 42. is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum implevit; Phil II 63. si medicus sciat eum aegrotum, qui iussus sit vinum sumere, meracius sumpturum; nat III 78. vendo: §. I. fugit. — III. procedit in medium vini, somni, stupri plenus; Ver V 94. — IV. Titurium Tolosae quaternos denarios in singulas vini amphoras portorii nomine exegisse; Font 19. maximus vini numerus fuit; Phil II 66. ut portorium vini institueret; Font 19. — V. 1. vino lustrisque confectus; Phil II 6. delectari; §. I. nascitur. natabant pavimenta vino; Phil II 105. ipse se obruit vino; Phil III 21. onusti cibo et vino; div I 60. — 2. non numquam etiam ad vinum disertis sint; Cael 67. quodsi in vino et alea comissiones solum et scorta quaerent; Catil II 10. „Liberum“ appellare pro vino; de or III 167.

viola, Weichheit: an tu me in viola putabas aut in rosa dicere? Tusc V 73.

violentia, Heftigkeit, Ungeftüm, Wildheit: 1. novi hominis effrenatam violentiam; Phil XII 26. — 2. ne sobrius in violentiam vinulentorum incidat; Tusc V 118.

violentus, heftig, gewaltfam, ungeftüm: quamvis violentus et furens; Phil II 68. vos non opes violentas concupis; Phil I 29. quas res violentissimas natura genuit; nat II 152. populum Romanum hominum seditiosorum vocibus ut violentissimis tempestatibus concitari; Cluent 138.

violo, mißhandeln, verletzen, beflecken, entehren, entweißen: I. cum eam (religionem) sibi ille non colendi, sed violandi causa appetisset; Sest 56. — II. quod putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare; A VIII 3, 5. te ipsum quodam modo hic violavit, cum in me tam improbus fuit; A IX 15, 5. id, in quo violatur aequitas; of III 81. ut amicitiam populi Romani, fidem suam, iura omnia officii humanitatisque violarent; Flac 57. prius, quam ibim aut aspidem aut faelem aut canem aut crocodilum violent; Tusc V 78. qui illam custodem urbis violari ab impiis passi non sumus; leg II 42. in quo di immortales violati; Ver IV 60. dexterae sunt perfidia et scelere violatae; Phil XI 5. superioribus capitibus dignitas populi Romani violabatur; agr I 2. qui omnia divina et humana violarent; Sest 1. qui meam domum violasset; har resp 15. qui violare P. Quinctii existimationem absentis auderet; Quinct 73. faelem: §. aspidem. cum apud exterarum nationum imperii nominisque nostri famam tuis probris flagitiisque violaris; Ver I 82. qui

nostram in accusatione sua necessitudinem familiaritatemque violasset; Sulla 2. fidem: §. amicitiam. multis violatis fractisque foederibus; Scaur 42. iustitiae partes sunt non violare homines, verecundiae non offendere; of I 99. de hospitio violato nihil queror; Ver II 111. humana: §. divina. ibim: §. aspidem. iura: §. amicitiam. Matrem magnam, cuius ludi violati, polluti sunt; har resp 24. mitto matres familias violatas; Ver IV 116. quid aliud habet in se (quaestura) nisi sortis necessitudinem religionemque violatam? Ver pr 11. §. familiaritatem. sacra et religiones neglegi, violari, pollui; har resp 8. §. necessitudinem. vgl. I. violata iam ab illo (Caesare) re publica; A VII 17, 2. sacra: §. religiones. nisi violasses templum Castoris; Vat 32. quinta (Minerva) Pallantis, quae patrem dicitur intermisisse virginitatem suam violare conantem; nat III 59. quod in patris vita violanda multa peccantur; par 25.

vipera, Siper: I. etiamne in sinu quidam optimi viri viperam illam venenatam ac pestiferam habere potuerunt? har resp 50. — II. cur deus tantam vim natricum viperarumque fecerit; Ac II 120.

vir, Mann, Gemann: I. absolut: 1. adest vir summa auctoritate et religione et fide, M. Lucullus; Arch 8. multos ex te viros primarios audisse; Ver I 157. neque hoc cogitavit vir iustissimus; Milo 20. quid in hac re publica tot tantosque viros ob rem publicam interfectos cogitasse arbitramur? Tusc I 32. si sapientissimi viri (mecum faciunt), qui res publicas constituerunt, qui urbes condiderunt; div I 84. vir bonus utilitati omnium plus quam unius alicuius aut suae consulit; fin III 64. cum vir amplissimus consul id illi ordini per populum dedit; Plane 35. dicit (hoc) vir clarissimus, Cn. Lentulus censor; Ver V 15. M. Aemilius Avianus ab ineunte adulescentia me observavit semperque dilexit, vir cum bonus tum perhumanus et in omni genere officii diligendus; ep XIII 21, 1. non miserabiliter vir clarus emoritur; Tusc I 96. unum virum esse, in quo summa sint omnia; imp Pomp 13. fuit hic vir non solum eruditissimus, sed etiam civis peritissimus; leg II 66. nec istos excellentes viros res publica perdidisset; Bru 266. quod id viri boni, vestri similes, in iudicando faciunt; Caecin 6. si Phalarim, crudelem tyrannum, vir bonus vestitu spoliare possit, nonne faciat? of III 29. §. condunt. nec vero unquam ne ingemescit quidem vir fortis ac sapiens; Tusc II 56. idemne delecti amplissimis ex ordinibus honestissimi atque sapientissimi viri indicabunt, quod ille importunissimus gladiator indicaret? Muren 83. lusit vir egregius extremo spiritu; Tusc I 96. hicine vir patriae natus usquam nisi in patria morietur aut, si forte, pro patria? Milo 104. observat: §. diligit. quodsi principes viri hanc Latinis viam ad civitatem patere passi sunt; Balb 54. §. II, 1. dico. hoc pueri possunt, viri non poterunt? Tusc II 34. referente L. Ninnio, fortissimo atque optimo viro; sen 3. o viros fortes, equites Romanos, qui M. Druso restiterunt! Cluent 153. hoc vir excellenti providentia sensit ac vidit; rep II 5. spoliat: §. facit. mortem ego vir consularis tantis rebus gestis timerem? Sest 48. venientem in forum, virum optimum et constantissimum, M. Cispium, vi depellunt; Sest 76. venit Epicurus, homo minime malus vel potius vir optimus; Tusc II 44. virum doctissimum, Platonem, in maximis periculis esse versatum; Rab Post 23. videt: §. sentit. ego vestros patres, viros clarissimos mihi quae amicissimos, vivere arbitror; Cato 77. — 2. quo (Catone meo) nemo vir melior natus est, nemo pietate praestantior; Cato 84. vince deinde bonum virum fuisse Oppianicum; Cluent 124. non quin possint multi esse provinciales viri boni, sed . . .; Q fr I, 15. cum ea re bonum virum oportere esse dicant, ne malum habeat, non quo id natura rectum

sit; A VII 2, 4. virum videri negant, qui irasci nesciat; Tusc IV 43. — 3. qua virtute, qua constantia vir! Planc 27. Xenophon Socraticus (qui vir et quantus!) sua scribit somnia; div I 52. vos, vos appello, fortissimi viri; Milo 101. o virum Sparta dignum! Tusc I 100. §. 1. resistunt.

II. nach Verben: 1. bonos viros ad tuam necessitudinem adiunxeris; ep XIII 11, 3. quos tu clarissimos viros soles appellare; Phil II 5. §. I, 3. Milo 101. illae virtutes bonum virum videntur potius attingere; of I 46. quid reliquos clarissimos viros commemorem? Phil XIII 30. nos ad sacra Idaea accipienda optimum virum delegimus; fin V 64. §. I, 1. indicant. depello: §. I, 1. venit. num fortem virum, num patientem potes dicere Philoctetam? Tusc II 33. diligo: §. I, 1. diligit. doctissimis viris proficisci placuit a lege; leg I 18. §. I, 1. versatur. quid est nequius aut turpius effeminato viro? Tusc III 36. erudio: §. I, 1. est. quod (honestum) colitur ab iis, qui bonos se viros haberi volunt; of III 17. interficio: §. I, 1. cogitat. quod iis viris carebunt, quos laudare quam lugere praestabit; Phil XIV 34. sequar divinum illum virum, quem saepius fortasse laudo, quam necesse est; leg III 1. lugeo: §. laudo. quid ornatissimo atque optimo viro, patri tuo, respondebas? Planc 51. perdo: §. I, 1. excellunt. te conligas virumque praebes; ep V 18, 1. videsne hos omnes equites Romanos, non solum notos tibi, verum etiam probatos viros? Marcel 33. cum vengeris, virum te putabo, si Sallustii Empedocelea legeris, hominem non putabo; Q fr II 9 (11), 3. sequor: §. laudo. suppedabit nobis Atticus noster e thesauris suis quos et quantos viros! fin II 67. vidi Mytilenis nuper virum atque, ut dixi, vidi plane virum; Bru 250. §. probo. — 2. viri boni esse misereri; Muren 63. — 3. quorum (amicorum) copia bonis viris et beneficiis deesse non solet; Muren 70. qui paulo ante clarissimo viro privato imperium extra ordinem non dedi; Phil XI 25. non reddere (beneficia) viro bono non licet; of I 48. placeo: §. 1. doceo. respondeo: §. 1. orno. aditus in id sacrarium non est viris; Ver IV 99. — 4. careo: §. 1. laudo. gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei patre tuo, clarissimo viro; ep II 2. — 5. quae ab aliis magnis viris accepisti; ep IV 13, 7. appellata est ex viro virtus; Tusc II 43. cadit in virum bonum mentiri emolumentum sui causa, criminari, praeripere, fallere? of III 81. non ego eum cum summis viris comparo; Marcel 8. qui apud tales viros tam impudenter loquere; Phil II 16. cum de viro bono quaeritur; rep III 26. tantum ego in eccellente || excellenti || oratore et eodem bono viro pono esse ornamentum universae civitati; de or II 85. magnos animos esse in bonis viris; Catil II 19. in viro (esse meliora) quam in puero; nat II 38. §. I, 1. est.

III. nach Adjectiven: 1. viri propria maxime est fortitudo; Tusc II 43. ut in eo magistratu viri tui similis esses; Phil II 50. — 2. mulier sibi felicior quam viris; Phil V 11. siquidem nihil sit praestabilius viro quam periculis patriam liberare; Milo 96 (97). — 3. natus ad agendum semper aliquid dignum viro; ep IV 13, 3. 4. quod tibi commune cum summis viris esse videatur; Vatin 30.

IV. nach Substantiven: 1. nec clarorum virorum post mortem honores permanerent, si nihil eorum ipsorum animi efficerent, quo diutius memoriam sui teneremus; Cato 80. cognoscetis auctoritates contrarias virorum fortissimorum et clarissimorum; imp Pomp 51. quae (via) cruentata antea caede honesti atque innocentis viri silebatur; Milo 18. quasi vero clarorum virorum aut tacitos congressus esse oporteat aut ludicos sermones aut rerum conloquia leviorum! Ac II 6. coniugia virorum et uxorum natura coniuncta esse; fin IV 17. con-

loquia: §. congressus. haec audivimus de clarissimorum virorum consiliis et factis; Sest 139. corpus virorum fortium esse mortale; Sest 143. si viri culpa factum est divortium, etsi mulier nuntium remisit; Top 19. horum virorum talium dignitati indulere; Sex Rosc 54. de dissensionibus tantis summorum virorum disseramus; Ac II 147. recens exemplum fortissimi viri profero; Ver I 56. facta: §. consilia. cum antea senatus auctoritatem suam in virorum fortium funeribus ornamentisque ostenderit; Phil IX 16. honores: §. animi. memoriam illius viri omnes excipient anni consequentes; Cato 19. clarissimi viri mortui monumenta debebat; dom 102. si est aliqui sensus in morte praeclarorum virorum; Sest 130. mortem filii, clari viri et consularis; Cato 12. valeat fortissimi et clarissimi viri nomen aeternum; Balb 49. ornamenta: §. funera. cum de honestissimorum virorum sententia constitutum esset; Cluent 182. sermones: §. congressus. haec ostendo testimoniis privatis primariorum virorum; Ver III 122. si minus fortissimi viri virtus civibus grata cecidisset; Milo 81. quod vacua metu, cura, sollicitudine, periculo vita bonorum virorum sit; rep III 26. — 2. quae (controversia) mihi fuit cum avunculo tuo, divino ac singulari viro; fin III 6. qua de re est inter summos viros maior dissensio? Ac II 129. intercederet mihi inimicitiae cum istius mulieris viro; Cael 32. promulgarisne quaestionem de tot amplissimis et talibus viris? Vatin 26. qui societatem cum Sex. Naevio fecerit, viro bono; Quinct 11.

V. Umstand: 1. ideo viam munivi, ut eam tu alienis viris comitata celebrares? Cael 34. quae (familia) postea viris fortissimis floruit; Phil IX 4. ut armis, equis, viris D. Bruto subveniremus; Phil VIII 21. abl comp.: §. II, 1. effemino. — 2. quid oporteret a praestantibus viris in re publica fieri; Sest 86. quod (decretum) est obsignatum ab amplissimis viris; A XVI 16, 5. ut eum duobus patriciis, altero improbissimo, altero modestissimo atque optimo viro, peterem; Muren 17. adfectus animi in bono viro laudabilis; Tusc V 47. liberati per viros fortissimos videbamur; Phil I 32.

vireo, grünen: et arbores et vites et ea, quae sunt humiliora, alia semper virent, alia ...; Tusc V 37.

virga, Rute, Geißelung: I. Porcia lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit; Rabir 12. — II. metum virgarum nauarchus nobilissimae civitatis pretio redemit; Ver V 117. ut virgarum vim deprecaretur; Ver V 162. — III. C. Servilium ad terram virgis et verberibus abiectum; Ver V 140. servus per circum, cum virgis caederetur, furcam ferens ductus est; div I 55. virgis oculi verberabantur; Ver V 112.

virgetum, Weidengebüsch: »angures vineta virgetaque et salutem populi anguranto«; leg II 21.

virginalis, jungfräulich, mädchenhaft: inerat in illa magnitudine aetas atque habitus virginalis; Ver IV 74. »heu! virginalem me ploratum edere!« Tusc II 21. homo timidus virginali verecundia; Quinct 39.

virginitas, Jungfraulichheit: quinta (Minerva) Pallantis, quae patrem dicitur interemisisse virginitatem suam violare conantem; nat III 59.

virgo, Jungfrau, Mädchen, jungfräulich: A. cum Decimus quidam Verginius virginem filiam in foro sua manu interemisisset; rep II 63. vgl. B, I, 2. — B, I, 1. nobilissimas virgines se in puteos abiectis; prov 6. »virgines Vestales in urbe custodiunt ignem foci publici sempiternum«; leg II 20. cum Licinia, virgo Vestalis summo loco nata, aram dedicasset; dom 136. quas curias earum nominibus nuncupavit, quae ex Sabinis virgines raptae postea fuerant oratrices pacis et foederis; rep II 14. —

2. ego mihi sororem virginem ascisco, tu sororem tuam virginem esse non sisti; dom 92. (oratio) casta, verecunda, virgo incorrupta quodam modo; orat 64. — II, 1. abicio: f. I, 1. abiciunt. ascisco: f. I, 2. ne quis heredem virginem neve mulierem faceret; Ver I 107. rapio: f. I, 1. sunt. (eloquentiam) tueamur ut adultam virginem caste; Bru 330. — 2. cur virgini Vestali sit heres, non sit matri suae? rep III 17. — III. tum fugam virginum atque puerorum ac vexationem virginum Vestalium perhorresco; Catil IV 12. ex virginum iudicio (M. Piso) magnam laudem est adeptus; Bru 236. locus ut ipse raptum illum virginis declarare videatur; Ver IV 107. vexatio: f. fuga. — IV. si (libido) petulans fuisset in aliqua generosa ac nobili virgine; par 20. sacra per mulieres ac virgines confici solent; Ver IV 99.

virgula, Rute, Stab, Zauberstab: enitar, ut cuiusque et boni publici et mali causam tamquam virgula videat attingere; rep II 52. C. Popilius virgula stantem (Antiochum regem) circumscrispsit dixitque . . .; Phil VIII 23. quodsi omnia nobis quasi virgula divina, ut aiunt, suppeditentur; of I 158.

virgultum, Buschwerf: I. visam beluam omnia arbusta, virgulta pervertere; div I 49. — II. via interclusa iam frondibus et virgultis; Cael 42.

viridarium, Luftgarten: viridiorum *diademas* latis luminibus non tam esse suaves; A II 3, 2.

viridis, grün, jung, frisch: quos ego campos antea collesque nitidissimos viridissimosque vidissem, hos ita vastatos nunc ac desertos videbam, ut . . .; Ver III 47. nec (virtus) triumphos arescentibus laureis, sed stabiliora quaedam et viridiora praemiorum genera desiderat; rep VI 8. ignem ex lignis viridibus atque humidis fieri iussit; Ver I 45. in viridi opacaque ripa inambulantes; leg I 15.

viriditas, Grün, Jugendfrische: I. elicit (terra) herbescentem ex eo (semine) viriditatem, quae nixa fibris stirpium sensim adulescit; Cato 51. — II, 1. an laurea illa a mittit longo intervallo viriditatem? prov 29. senectus aufert eam viriditatem, in qua etiam nunc erat Scipio; Lael II. elicio: f. I. ut (malum) vigeat et habeat quandam viriditatem; Tusc III 75. — 2. sum in: f. 1. aufero.

virilis, männlich, mannhaft, kräftig, mutig, dem Manne zugehörig: animis usi sumus virilibus, consiliis puerilibus; A XV 4, 2. qui ea sacra non solum aspectu virili, sed flagitio stuproque violarit; har resp 8. quia (calcei Sicyonii) non essent viriles; de or I 231. videremur aliquid doloris virilis habuisse; A XI 23, 3. nec sibi comparavit duritiam virilem; Tusc V 74. trunco magis toto se ipse moderans et virili laterum flexione; orat 59. hominum genus in sexu consideratur, virile an muliebre sit; inv I 35. illam orationem disertam sibi et oratoriam videri, fortem et virilem non videri; de or I 231. haec qui pro virili parte defendunt; Sest 138. sumpsisti virilem, quam statim muliebre togam reddidisti; Phil II 44.

viriliter, mannhaft, standhaft: barbari quidam aegrotare viriliter non queunt; Tusc II 65. quod viriliter animoque magno fit; of I 94.

viritim, Mann für Mann, einzeln: qui legem de agro Gallico et Piceno viritim dividundo tulerit; Bru 57. agros divisit viritim civibus; rep II 26.

virtus, Tüchtigkeit, Vorzug, Wert, Verdienst, Tugend, Tapferkeit, Mut: I. absolut: I. si Stoicis concedis, ut virtus sola, si adsit, vitam efficiat beatam; fin V 78. cuius memorabilis ac divina virtus lucem adfert rei publicae; Phil XIII 44. omnino est amans sui virtus; Lael 98. est in eo genere omnes res una vi atque uno nomine amplexa

virtus; inv II 159. culpa omni carens (virtus) praeter se ipsam nihil censet ad se pertinere; Tusc V 4. virtus et honestas et pudor cum consilibus esse coequebat; Rabir 24. virtutem sine ratione constare non posse; nat I 89. haec ipsa virtus amicitiam et gignit et continet; Lael 20. cum ipsa virtus efficiat ita beatam vitam, ut beatior esse non possit; fin IV 20. quodsi is esset Panaetius, qui virtutem propterea colendam diceret, quod ea efficiens utilitatis esset; of III 12. f. adest. quo in bello virtus enituit egregia M. Catonis, proavi tui; Muren 32. virtus est animi habitus naturae modo atque rationi consentaneus; inv II 159. adfecta et prostrata virtus maxime luctuosa est; de or II 211. ea virtus esse videtur praestantis viri, quae est fructuosa aliis, ipsi aut || autem || laboriosa aut periculosa aut certe gratuita; de or II 346. quamquam sunt omnes virtutes aequales et pares, sed tamen est species || specie || alia magis alia formosa et illustris; de or III 55. sunt aliae (virtutes) quasi ministrae comitesque sapientiae; part or 78. quae virtus omnis in ratione scientiaque disputandi sita est; part or 78. si una virtus est bonum; fin III 14. virtus ad beate vivendum se ipsa contenta est; fin V 79. quam non est facilis virtus! quam vero difficilis eius diuturna simulatio! A VII 1, 6. f. amat. deorum virtus natura excellit, hominum autem industria; Top 76. virtutes voluntariae, quae quidem proprie virtutes appellantur multumque excellunt, propterea quod ex ratione gignuntur; fin V 38. vide, ne ab ea (virtute), quae una ceteris excellebat, omnes nominatae sint; Tusc II 43. cum virtus legionum digna clarissimis imperatoribus exstiterit; Phil XIV 38. gignit: f. continet. ne tua divina virtus admirationis plus sit habitura quam gloriae; Marcel 26. bene laudata virtus voluptatis aditus intercludat necesse est; fin II 118. virtutem nixam hoc honesto nullam requirere voluptatem; fin I 61. saepe virtus et magnificentia plus proficit ad misericordiam commovendam quam humilitas et obsecratio; inv I 109. requirit: f. nititur. potestne virtus servire istis auctoribus? de or I 226. maxime suo decore (virtus) se ipsa sustentat; rep III 40. quia virtus altissimum locum in homine tenet; fin IV 37. — 2. animi est virtus, cuius de partibus paulo ante dictum est; corporis valetudo, dignitas, vires, velocitas; extrariae honos, pecunia, adfinitas, genus, amici, patria, potentia; inv II 177. est haec divina atque incredibilis virtus imperatoris; imp Pomp 36. rationis perfectio est virtus; fin IV 35. — 3. *Uuſruf*: f. V, 1. maecte.

II. nach Verben: 1. adfligo: f. I, 1. est; de or II 211. cuius nos virtutem admirati non ausi sumus adversari voluntati; Phil IX 9. quanti est aestimanda virtus, quae nec eripi nec subripi potest neque amittitur nec mutatur! par 51. ita fiet, ut animi virtus corporis virtuti anteponatur; fin V 38. appellata est ex viro virtus; Tusc II 43. f. I, 1. excellit; fin V 38. est vis virtutis duplex: aut scientia cernitur virtus aut actione; part or 76. quorum (hominum) cognita virtus, industria, felicitas in re militari sit; Font 42. colo: f. I, 1. efficit. quia coniuncta ei (vitae) virtus est; fin IV 15. virtutes, non vitia consecrare decet; leg II 28. utrum hoc est confirmare militum animos an debilitare virtutem? Phil V 4. cumulo: f. 2. sum. ut ad eas (virtutes) cursim perrectura nec eas beata vita a se desertas passura videatur; Tusc V 13. quamquam ipsa virtus brevissime recta ratio dici potest; Tusc IV 34. cum quaeritur, natura an doctrina possit effici virtus; Top 82. eripio: f. aestimo. erit dignior locus in terris ullus, qui hanc virtutem excipiat, quam hic, qui procreavit? Milo 101. virtutes utriusque eorum per se expetendas esse dicebant; fin IV 16. et virtutes omnes et honestum illud per se esse expe-

tendum; fin V 64. facio: f. perficio. gigno: f. I, 1. excellit; fin V 38. hae virtutes non ipsis tam, qui eas habent, quam generi hominum fructuosae, putantur; de or II 344. nec habere virtutem satis est quasi artem aliquam, nisi utare; rep I 2. iam virtutem ex consuetudine vitae sermonisque nostri interpretemur; Lael 21. quodsi ab iis inventa et perfecta virtus est; Tusc V 2. laudo: f. I, 1. intercludit. ut, qui virtutem praemio metiuntur, nullam virtutem nisi malitiam putent; leg I 49. muto: f. aestimo. nomino: f. I, 1. excellit; Tusc II 43. quae (ratio) conixa per se et progressa longius fit perfecta virtus; Tusc II 47. f. invenio. 2. sum. hic omnes virtutes in ratione ponebat; Ac I 38. procreo: f. excipio. prosterno: f. I, 1. est; de or II 211. puto: f. habeo, metior. non bellandi virtus solum in summo ac perfecto imperatore quaerenda est; imp Pomp 36. cum tuam virtutem animique magnitudinem diligentius essem mecum recordatus; ep V 17, 1. virtus, probitas, integritas in candidato requiri solet; Plane 62. qui omnino virtutem a bonorum fine segregaverunt; fin IV 49. alias etiam dicendi quasi virtutes sequetur; orat 139. subripio: f. aestimo. sic in viris fortibus virtus virtute superatur; Phil XIV 18. sustento: f. I, 1. sustentat. virtutem ipsam sustulerunt; fin II 43. quam (ingenii praestantiam) virtutem vocamus; fin IV 54. quae virtus fortitudo vocatur; rep V 9. — 2. sitiens me virtutis tuae deseruisti; Plane 13. quoniam singularum virtutum sunt certa quaedam officia ac munera; de or II 345. hoc sentire prudentiae est, facere fortitudinis: et sentire vero et facere perfectae cumulataeque virtutis; Sest 86. — 3. memoriam amicitiae reliquis virtutibus omnibus antepono; Rab Post 44. f. I. antepono. nisi vestrae virtuti constantiaeque confiderem; Phil V 1. quoniam sua cuique virtuti laus propria debetur; de or II 345. nunc omni virtuti vitium contrarium nomine opponitur; fin III 40. ut aditus ad consulatum posthaec non magis nobilitati quam virtuti pateret; Muren 17. nullum theatrum virtuti conscientia maius est; Tusc II 64. — 4. me quam socios tua frui virtute malebam; Plane 13. si qui eximia virtute fuerit; Balb 40. utor: f. I. habeo. — 5. qui ad virtutem adiungunt vel voluptatem vel vacuitatem doloris; fin II 42. ex qua una virtute viri boni appellantur; of II 38. longum est de singulorum virtute illa [ita] dicere. quae...; Cluent 107. cum Catone, omnium virtutum auctore, de virtutibus disputare; fin IV 44. M. Catoni, homini in omni virtute excellenti, respondebo; Muren 54. quod (honestum) ex iis (virtutibus) oritur et in illis haeret; fin V 64. ego non de virtute nunc loquor, sed de virtutis opinione; Lael 98. quid ageret vir ad virtutem, dignitatem, gloriam natus? Sest 89. nomino ab: f. I, 1. excellit; Tusc II 43. orior ex: f. haereo in. pergo ad: f. I. desero. pertineo ad: f. I, 1. caret. qui in virtute summum bonum ponunt; Lael 20. multum in virtute (Ti. Gracchus) processerat; fin IV 65. quod sit a virtute profectum vel in ipsa virtute situm, sua sponte laudabile; Tusc II 46. recte facta, quando [quoniam] a virtutibus proficiscuntur, paria esse debent; par 22. in virtute multi sunt ascensus; Plane 60. qui sine virtute sunt; fin III 61. ea sunt maxima, quae in ipso animo atque in ipsa virtute versantur; Ac I 22.

III. *nach Adjectiven*: 1. omnes virtutis compotes beati sunt; Tusc V 39. proprium suum cuiusque (virtutis) munus est; fin V 67. in quibus (bestiis) inest aliquid simile virtutis; fin V 38. — 2. quae (vitia) virtutibus sunt contraria; Tusc IV 32. uni cuique virtuti finitimum vitium reperietur; inv II 165. — 3. nihil Maximus fecit alienum sua virtute; Vatin 28. beatam vitam virtute esse contentam; Tusc V 18. f. I, 1. est; fin V 79. adest

praesens vir singulari virtute, constantia, gravitate praeditus, M. Bibulus; dom 39. — 4. de M. Catone illo in omni virtute principe; Plane 20. situs in: f. II, 5. proficiscor a.

IV. *nach Substantiven*: 1. virtutum amicitia adiutrix a natura data est, non vitorum comes; Lael 83. dolor esse videtur acerrimus virtutis adversarius; Tusc V 76. auctor: f. II, 5. disputo de. M. Lepidus, vir ornatissimus omnibus et virtutis et fortunae bonis; Phil XIII 49. hinc illa cognitio virtutis existit; Tusc V 71. qui est fructus verae virtutis honestissimus; Piso 57. meo iudicio pietas fundamentum est omnium virtutum; Plane 29. multa et varia facta in propria virtutum genera sunt digerenda; part or 75. cum te constet excellere hoc genere virtutis; ep XI 21, 4. virtutis gloriam (esse) sempiternam; Sest 143. optima hereditas a patribus traditur liberis gloria virtutis rerumque gestarum; of I 121. si forte virtutis hostis existisset; Flac 2. o virtutis (philosophia) indagatrix expultrixque vitorum! Tusc V 5. maior est virtutis victoriaeque incunditas quam ista voluptas; Ver I 57. ad magistris virtutis philosophos veniamus; Tusc IV 70. ea mala virtutis magnitudine obruebantur; fin V 92. munera: vgl. II, 2. sum. eas ambas (dialecticam, physicam) virtutum nomine appellant; fin III 72. officia: vgl. II, 2. sum. opinio: f. II, 5. loquor de. vir summis ornamentis virtutis, ingenii praeditus, Q. Hortensius; imp Pomp 51. partes: f. I, 2. inv II 177. is potest dicere perfici beatam vitam perfectione virtutis; fin II 88. ex omnibus praemiis virtutis amplissimum esse praemium gloriae; Milo 97. quarum (virtutum) est excellens in animorum laude praestantia; fin V 36. quis non admiretur splendorem pulchritudinemque virtutis? of II 37. parvi virtutum simulacris sine doctrina moventur; fin V 43. simulatio: f. I, 1. est; A VII 1, 6. splendor: f. pulchritudo. nome ceteros studio laudis ac virtutis inflammandos putatis? Font 42. o nationes, urbes, tyranni testes virtutis in bello! Balb 13. diutius, quam vellem, tanta vis virtutis atque ingenii peregrinata afruit; Ac II 3. f. II, 1. cerno. usus eius (virtutis) est maximus civitatis gubernatio; rep I 2. — 2. non hominibus istum, sed virtutibus hostem semper fuisse; dom 66. — 3. qui singulari virtute et gloria civem domum compulit; Milo 73. C. Matrinium, summa virtute hominem; Ver III 60. quotus quisque invenietur tanta virtute vir? Sest 93. — 4. Cn. Mallium [Manl.], non solum ignobilem, verum sine virtute; Plane 12. propter singulare animi mei de tua virtute iudicium; Muren 60. quem (librum) ad me de virtute misisti; fin I 8. in qua (philosophia) quod inchoatum est neque absolutum, progressio quaedam ad virtutem appellatur; Ac I 20.

V. *Umstand*: 1. cuius virtute captae, misericordia conservatae sunt Syracusae; Ver V 84. virtute admirabili Caesaris a cervicibus nostris est depulsus Antonius; Phil III 8. cum, quod virtute effici debet, id temptatur pecunia; of II 22. quae virtute fidem faciunt, ea bipertita sunt; ex quibus alterum natura valet, alterum industria; Top 76. ut ea virtute, non casu gesta esse videantur; Catil III 29. ut (vita) virtute honesta sit; rep V 8. quod virtute, consilio, providentia mea res publica maximis periculis sit liberata; Catil III 14. errare malo cum Platone quam cum istis vera sentire. macte virtute! Tusc I 40. ille omni et humanitate et virtute ornatu adulescens; Plane 58. vir cum virtutibus tum etiam fortuna ornatus; ep XIII 13. T. Torquatus, omni illi et virtute et laude par; Plane 27. quod virtute industriaque perfecisti; Muren 16. quis virtute, auctoritate praestantior? Cluent 107. homo virtute, existimatione, nobilitate facile princeps; Cluent 11. sapientis animus virtutibus om-

nibus ut moenibus saeptus vincetur? par 27. audaciam virtute esse superandam; sen 19. §. II, 1. supero. Heracleo, non sua virtute, sed istius avaritia victor; Ver V 91. quod inter haec velit virtute tamquam lege vivere; leg I 56. nihil est virtute amabilius; nat I 121. — 2. ab his praeclarissimis virtutibus tot et tanta vitia superari; Catil II 25. quae nos eorum civibus virtutis causa tribuerimus; Balb 26. honeste, id est cum virtute, vivere; fin III 29. e virtute, id est honeste, vivere; fin II 34. necesse est huic ultimum esse ex virtute agere; fin IV 35. in ipsa virtute optimum quidque rarissimum est; fin II 81. praeter virtutem nihil in bonis esse ducendum; fin IV 51. qui a me pro eximia sua virtute honoris causa nominatur; Cluent 118. homo propter virtutem splendidus et gratosus; Ver IV 38. nec sine virtute amicitia esse ullo pacto potest; Lael 20.

virus, Gift: apud quem evomat virus acerbatis suae; Lael 87.

vis, Kraft, Gewalt, Zwang, Gewalttätigkeit, Gewalttat, Stärke, Menge, Wirkung, Einfluss, Macht, Bedeutung, Sinn: I. **absolut**: 1. quorum (quadripedum) celeritas atque vis nobis ipsis adfert vim et celeritatem; nat II 151. nisi hoc mirum est, quod vis divina adsequi non possit, si id mens humana adepta non sit; Sex Rosc 131. alii naturam esse censent vim quandam sine ratione cipientem motus in corporibus necessarios, alii autem vim participem rationis atque ordinis tamquam via progredientem; nat II 81. quae nos necessitas ferre coëgit, quae vis quaedam paene fatalis; Phil III 29. Ulubris honoris mei causa vim maximam ranuncolorum se commosse constabat; ep VII 18, 3. terrane tibi hoc nebuloso caelo aut sata aut concreta videtur tanta vis memoriae? Tusc I 60. si est in extis aliqua vis, quae declaret futura; div II 29. defendit: §. 3. cum me vires deficere coepissent; de or I 199. ut id, quod evenit, naturae vis, non opinio erroris effecerit; div II 143. excellit atque eminent vis, potestas nomenque regium; rep II 50. ex magnis rei publicae morbis ista repente vis erupit, ut . . . Sulla 76. vis et natura rei, nisi perfecta ante oculos ponitur, qualis et quanta sit, intellegi non potest; de or III 85. etsi sine re nulla vis verbi est; orat 72. esse vim non in caede solum, sed etiam in animo; Caecin 76. nulla est tanta vis, quae non ferro debilitari frangique possit; Marcel 8. §. declarat. excellit: §. eminent. ex quo iam intellegis tibi maximam vim criminum exortam; Ver V 39. terrae vis Pythiam Delphis incitabat, naturae Sibyllam; div I 79. inest in ranunculis vis et natura quaedam significans aliquid per se ipsa satis certa, cognitioni autem hominum obscurior; div I 15. quae vis insit in his paucis verbis, intelleges; ep VI 2, 3. vis innumerabilis incitata ex omnibus vicis conlecta servorum inrupit; har resp 22. quos amisimus cives, eos Martis vis perculit, non ira victoriae; Marcel 17. eam caloris naturam vim habere in se vitalem per omnem mundum pertinentem; nat II 24. vis eius (Vestae) ad aras et focos pertinet; nat II 67. haec eius (philosophiae) vis non idem potest apud omnes; Tusc II 11. progreditur: §. ciet. significat: §. inest. aliud (vocis genus sibi sumat) vis, contentum, vehemens, imminens quadam incitatione gravitatis; de or III 219. in qua civitate vis et ferrum in foro versaretur; Quir 14. in hac immensitate latitudinum infinita vis innumerabilium volitat atomorum; nat I 54. magna vis aquae usque ad piscinam publicam; Q fr III 7, 1. — 2. an haec ipsa vis est, non posse emori? Sest 80. §. 1. ciet. — 3. o magna vis veritatis, quae contra hominum ingenia facile se per se ipsa defendat! Cael 63. o magnam vim ingenii causamque iustam! fin IV 21.

II. **nach Verben**: 1. naturam atque ingenium ad dicendum vim adferre maximam; de or I 113. §. I, 1. adfert. nulla res tanta existet, ut possit vim mihi maiorem adhibere metus quam fides; Sex Rosc 31. et vires et corpus amisi; sed, si morbum depulero, facile, ut spero, illa revocabo; ep VII 26, 2. publicam causam contra vim armatam sine populi praesidio suscipere nolui; dom 91. alterum est, in quo oratoris vis illa divina virtusque cernitur; de or II 120. vis in comparatione sic cernitur: efficiens causa gravior quam non efficiens; Top 70. si quis universam et propriam oratoris vim definire complectique vult; de or I 64. quin omnem illarum artium paene infinitam vim et materiem scientia et cognitione comprehenderit; de or I 10. cum tu tantam vim rerum cognitionemque comprehenderis eamque omnem cum eius scientia atque exercitatione sociaris; de or III 131. velut ibes maximam vim serpentium conficiunt; nat I 101. conligo: §. I, 1. inrumpit. ut arbitremur nos hanc vim numerose dicendi consequi posse; de or III 176. omnem vim mundi natura divina contineri (necesse est); nat II 30. debilito: §. I, 1. est; Marcel 8. quod praesentes saepe di vim suam declarant; nat II 6. defendo: §. I, 3. definio: §. complector. denuntio vim, arma; remove! Phil I 26. cum res publica vim et severitatem desiderabat; Muren 6. non curia vires meas desiderat, non rostra; Cato 32. cum esset omnis oratoris vis ac facultas in quinque partes distributa; de or I 142. dolor rei *que* || doloris, al. || magnitudo vim quandam nobis dicendi dedit; A IV 2, 2. plerique in hoc vocem modo et vires exercent suas; de or I 149. rei, id est eloquentiae, vim et naturam explicemus; orat 112. ut vis eius rei, quam definias, sic exprimatur, ut neque absit quicquam neque supersit; de or II 108. in qua (causa) vis eloquentiae possit expromi; orat 125. si negassent vim hominibus armatis esse factam; Caecin 4. neque in vi armatorum spectari oportere, in quo loco sit facta vis; Caecin 85. vi vim oblatam, praesertim saepius, ut frangeret et refutaret; Sest 88. quae (fortuna) non potuit certe vires frangere; Tusc III 36. §. I, 1. est; Marcel 8. omnia, quae sunt vel generum vel partium nomina, definitionibus, quam vim habent, est exprimendum; de or I 189. vim Demosthenes habuit; de or III 28. eandem vim habet aequitatis ratio; Caecin 58. si vir bonus habeat hanc vim, ut, si digitis conreperit, possit in locupletium testamenta nomen eius inreperere, hac vi non utatur; of III 75. §. I, 1. pertinet. IV, 1. alqd. incito: §. I, 1. inrumpit. cum P. Africano domi suae quiescenti illa nocturna vis esset inlata; Milo 16. quo facilius vis verbi intellegatur; fin III 51. Athenas, in quibus summa dicendi vis et inventa est et perfecta; de or I 13. offero: §. frango. quod se suasque vires non tradidit, sed opposuit Antonio; Phil V 37. tantum cibi et potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non opprimantur; Cato 36. Caucasi nives hiemalemque vim perferunt sine dolore; Tusc V 77. perficio: §. invenio. I, 1. est; de or III 85. qui hostium impetum vimque pertimuit; Cluent 128. ait (Chrysippus) vim divinam in ratione esse positam et in universae naturae animo atque mente; nat I 39. §. I, 1. est; de or III 85. cum vis et natura et genus ipsius negotii quaeritur, constitutionem generalem appellamus; inv II 62. non sunt contenti quasi bona valetudine, sed vires, lacertos, sanguinem quaerunt; opt gen 8. reficio: §. opprimo. refuto: §. frango. removeo: §. denuntio. an vero tibi Romulus ille finitimorum vim repressisse eloquentia videtur, non consilio et sapientia singulari? de or I 37. ad quod tempus me et meas vires reservarem; Phil III 33. revoco: §. amitto. ut vis capite sanciat; leg III 46. sero: §. I, 1. concrecit. socio: §. comprehendo. qui si in civitate legis

vim subire vellent; Caecin 100. quae vis subiecta sit vocibus; fin II 6. nec P. Popilius neque Q. Metellus vim tribuniciam sustinere potuerunt; Cluent 95. eo magis vis nobis est timenda; A II 21, 5. cum sustuleris omnem vim deorum; nat I 117. trado: f. oppono. omnem vim loquendi, ut iam ante Aristoteles, in duas tributam esse partes; fin II 17. videte vim legis agrariae; agr II 68. — 2. est munus eius (oratoris) non ingenii solum, sed laterum et virium; Cato 28. — 3. si illis maximis viribus careat; orat 76. quam ad suavitatem nullis (Nestor) egebat corporis viribus; Cato 21. nemo Agrigenti viribus tam infirmis fuit, qui non.; Ver IV 95. utor: f. 1. habeo; of III 75. — 4. num quis vestrum ad vim, ad facinus, ad caedem accommodatus est? agr III 16. de vi loci agitur, neque solum naturali, sed etiam divina; div II 117. cuius etiam familiares de vi condemnati sunt; Phil II 4. cum coegeris homines miseros ad vim, ad manus, ad arma confugere; Ver I 82. ei, qui de vi damnatus sit, aqua et igni interdici; Phil I 23. de fulgurum vi dubitare num possumus? div I 16. quid est, quod contra vim sine vi fieri possit? ep XII 3, 1. quae (domus) contra vim nefariam huius gladiatoris munita atque saepa est; har resp 15. omnia vestri solent ad igneam vim referre; nat III 35. saepio contra: f. munio contra suscipio contra: f. II, 1. armo.

III. *nach Adjectiven*: 1. aliquid maiore vi praeditum quam deus; nat II 76. — 2. (homines) ad vim prompti; agr II 82.

IV. *nach Substantiven*: 1. quamquam ex his alius alio plus habet virium; leg I 6. ne ille non magno desiderio tenebitur virium; Cato 33. — 2. adducit homines electos maximis animis et viribus; Tul 18. — 3. deos immortales huic invicto populo contra tantam vim sceleris praesentes auxilium esse laturos; Catil II 19. fuit illud interdictum apud maiores nostrum de vi; Tul 44. quamquam lege de vi certe non tenebantur; Cael 71. metus omnis a vi atque ira deorum pulsus esset; nat I 45. erant quaestiones vel de caede vel de vi; Milo 13. dixerisne in eum testimonium de vi, quem negaveris reum omnino de vi fieri debuisset? Vatin 41.

V. *Umfand*: 1. vi, malo, plagis adductus est, ut . . .; Ver III 56. quot praesidia pudoris et pudicitiae vi et audacia ceperit; Ver V 34. urbes partim vi, partim obsidione cepit; Muren 20. non omnia vi ac minis cogere; leg II 14. videretur vi hominibus coactis armatisve damnum dolo malo familiae datum; Tul 12. potui me vi armisque defendere; sen 33. unde dolo malo meo vi deiectus sit; Tul 30. cum confiteretur ex praedio vi detrusum esse Quinctium; Quinct 89. omnino illud honestum animi efficitur, non corporis viribus; of I 79. quantum manu ac viribus aut eripere aut retinere potuissent; Sest 91. id solum (honestum) vi sua et dignitate expetendum est; fin III 21. cum duobus modis, id est aut vi aut fraude, fiat iniuria; of I 41. frangere: f. II, 1. frango. quae (res) inventute geruntur et viribus; Cato 15. quod sit ipsum per se, sua vi, sua sponte, sua natura laudabile; fin II 50. illud (animus) una sentit, se vi sua, non aliena moveri; Tusc I 55. cum Ser. Sulpicius vi morbi oppressus vitam amiserit; Phil IX 15. non pugnamus consilio, auctoritate, sed lacertis et viribus, quibus pares non eramus; ep IV 7, 2. qui me vi, armis pulsum esse dixit; dom 68. si planum facit ab se illum aut vi aut clam aut precario possedis; Caecin 92. pugnare: f. par. refutare: f. II, 1. frango. retinere: f. eripere. ut (terra) media sit eaque sua vix nutuque teneatur; de or III 178. alios (videmus) viribus ad luctandum valere; of I 107. — 2. cum insitivum Gracchum contra vim multitudinis incitatae censu prohibuisset; Sest 101. in: f. II, 1.

facio. te in provincia pecunias statuarum nomine per vim ac metum coegisse; Ver II 150. quod per vim hostium esset actum; of III 103. f. I, 1. inest. I, 3. quos e mari propter vim tempestatis excipere non potuissent; rep IV 8. etiamsi (leges) sine vi salvis auspiciis essent rogatae; Phil V 16. f. II, 4. facio contra.

viscera, Eingeweide, Innere, Herzblut, Marf. I, 1. ut eorum (boum) visceribus vesci scelus haberetur; nat II 159. — 2. periculum erit in clusum penitus in venis atque in visceribus rei publicae; Catil I 31. inhaeret in visceribus illud malum; Tusc IV 24. cum de visceribus tuis et filii tui satis facturus sis, quibus debes; Q fr I 3, 7. haec in dicendo non extrinsecus alicunde quaerenda, sed ex ipsis visceribus causae sumenda sunt; de or II 318. — II. terrenam ipsam viscerum soliditatem unde habeamus; nat II 18. — III. cur ille gurges exstruit villam visceribus aerarii? dom 124.

visceratio, Zerschütterung: prodigi (sunt), qui epulis et viscerationibus pecunias profundunt; of II 55.

viscum, Bogelfeim: provisum etiam, ut in sordibus aurium tamquam in visco (bestiola) inhaeresceret; nat II 144.

visio, Anblick, Erscheinung, Vorstellung, Idee: I, cui est visio veri falsique communis; Ac II 33. eam esse eius (dei) visionem, ut similitudine et transitione cernatur; nat I 105. fluunt, videtur: f. II. — II. fluentium frequenter transitio fit visionum, ut e multis una videatur; nat I 109. — III. an (censemus dormientium animos), ut Democritus censet, externa et adventicia visione pulsari? div II 120.

visito, besuchen: cum visitasset hominem Charmides Epicureus || Epicuri || perfamiliaris; fin V 94.

viso, sehen, beschäftigen, besuchen: I. qui visendi causa venirent; Tusc V 9. — II. quod nos vises; ep VII 1, 6. ut et viderem te et viserem; ep IX 23. nos longo intervallo viseris; A I 4, 1. quid tam aut visendum aut audiendum fuit quam summorum oratorum incensa contentio? opt gen 22. cupio Alexandream reliquamque Aegyptum visere; A II 5, 1. arx visenda; rep III 43. contentionem: f. alqd. (Diana) ab omnibus advenis visebatur; Ver IV 74. quod (signum) omnes propter pulchritudinem visere solebant; Ver IV 127. propter quem (Cupidinem) Thesipiae visuntur; Ver IV 4.

visum, Erscheinung, Bild, Traumgesicht, Phantasiegebilde: I, 1. quaerunt, quonam modo, falsa visa quae sint, ea deus efficere possit probabilia, quae autem plane proxime ad verum accedunt, efficere non possit; Ac II 47. cum sumeretur unum, esse quaedam falsa visa, alterum, nihil ea differre a veris; Ac II 111. quae visa sunt eius modi, ut in iis nihil intersit; Ac II 40. habeo regulam, ut talia visa vera iudicem, qualia falsa esse non possint; Ac II 58. ut doceret nullum tale esse visum a vero, ut non eiusdem modi etiam a falso posset esse; Ac II 77. quodsi insanorum visis fides non est habenda, quia falsa sunt; div II 122. f. accedunt, differunt. quae (visa) propriam quandam habent declarationem earum rerum, quae viderentur; Ac I 41. visum obiectum imprimet in animo suam speciem; fat 43. tum ei (parti animi) visa quietis occurrent tranquilla atque veracia; div I 61. — 2. quid ergo id esset? visum, credo. quale igitur visum? Ac II 77. — II, 1. cum (visum) acceptum iam et approbatum esset, comprehensionem appellabat; Ac I 41. accipio (visa) iisque interdum etiam adsentior nec percipio tamen; Ac II 66. quam (impulsionem) ille *paratae*, nos visum appellemus licet; Ac I 40. f. accipio. approbo: f. accipio. sin autem negabunt vera visa a falsis posse distingui; Ac II 44. illud etiam requiro, cur, si deus ista visa nobis providendi causa

dat, non vigilantibus potius det quam dormientibus; div II 126. efficio: f. I, 1. accedunt. iudico: f. I, 1. est; Ac II 58. obicio: f. I, 1. imprimit. percipio: f. accipio. tolli omnia, si visa tollantur; Ac II 108. — 2. quia iis visis, inter quae nihil interest, aequaliter omnibus abrogatur fides; Ac II 36. adsentior: f. 1. accipio. habeo: f. I, 1. est; div II 122. etsi maximam actionem puto repugnare visis; Ac II 108. — 3. distinguo a: f. I, 1. distinguo. intersum inter: f. 2. abrogo. quod videretur esse quaedam in visis differentia; Ac II 111. — III. eorum (visorum) et vim et genera definiunt; Ac II 40. confitentes non fieri adsensiones sine praecursione visorum; fat 44. vis: f. genera. — IV, 1. quid inscitius est quam mentes mortalium falsis et mendacibus visis concitare? div II 127. a dormientibus quoque multa significata visis; Top 77. — 2. in: f. I, 1. est; Ac II 40.

visus, Anblick, Erscheinung, Gestalt: quia (probabilia) visum quandam habent insignem et illustrem || [quia . . . illustrem] ||; nat I 12. vgl. **video**, I, 1, b.

vita, Leben, Lebenslauf, Lebensweise, Lebensmandel: I. **absolut**: 1. ea vita in sapientem solum cadit; fin IV 15. nec virtutes sine beata vita cohaerere possunt nec illa sine virtutibus; Tusc V 80. erat in homine orationi vita admodum congruens; rep II 1. confidere sibi debet ac suae vitae et actae et consequenti; fin III 29. vitam beatam illi eam (appellant), quae constaret ex iis rebus aut plurimis aut gravissimis; fin IV 60. si me in ea querimonia non modo vires, verum etiam vita deficiat; Ver V 72. quibus rebus exulta hominum vita tantum distat a victu et cultu bestiarum; of II 15. neque ante philosophiam patefactam hac de re communis vita dubitavit; div I 86. plena exemplorum est historia, tum referta vita communis; div I 50. ut vitam mihi esse acerbam putem; ep I 1, 1. quae vita maxime est ad naturam, ad eam me refero; A IV 18, 2 (16, 10). f. congruit. e quibus (virtutibus) vita beata existit par et similis deorum; nat II 153. de Bruto nostro perodiosum, sed vita fert; A XIII 22, 4. cum te et vita et fortuna tua ad dignitatem invitet; Phil X 3. cum suscepta semel est beata vita, tam permanet quam ipsa illa effectrix beatae vitae sapientia; fin II 87. cum vita suppeditavisset; Bru 124. et vita igitur laudabilis boni viri, et honesta ergo, quoniam laudabilis; Tusc V 47. — 2. ut illam, quam tum ille vivebat, vitam esse arbitraretur; Cluent 170. — 3. obsecro te, mea vita; ep XIV 2, 3. o vitam honestam atque eius modi, ut . . . Sex Rosc 101.

II. **nach Verben**: 1. nusquam facilius hanc miseriam vitam vel sustentabo vel abiecero; A III 19, 1. nec appellatur omnino vita, nisi confecta atque absoluta; fin II 87. si nox non adimit vitam beatam, cur dies nocti similis adimat? Tusc V 112. ille fructum omnis ante actae vitae hodierno die maximum cepit; Marcel 3. f. I, 1. consequitur. omnes aut sua pertinacia vitam amiserunt aut tua misericordia retinuerunt; Marcel 21. beatam vitam eam solam (appellat), quae cum virtute degatur; fin IV 60. f. absolvo. I, 1. constat. illi corporis commodis compleri vitam beatam putant; fin III 43. confercio: f. V, 1. Sest 23. conferte nunc cum illius vita || vitam || P. Sullae vobis notissimam; Sulla 72. conficio: f. absolvo. ex quo efficitur honestate una vitam contineri beatam; Tusc V 44. quae (facultas dicendi) istius vitam tot vitiis flagitiisque convictam, iam pridem omnium voluntate iudicioque damnatam aliqua ex parte possit defendere; Ver pr 10. summa diligentia vitam Sex. Roscii custodiri; Sex Rosc 28. damno, defendo: f. convinco. dego: f. appello. brevis a natura nobis vita data est; at memoria bene redditae vitae sempiterna; Phil XIV 32. si vita longior

daretur; Tusc I 94. ut vita patriae potius donata quam reservata naturae videretur; Sest 47. ut Sex. Roscii vita erepta de manibus sectorum sententiis iudicium permitteretur; Sex Rosc 149. me a te habere vitam, quia non a te sit erepta; Phil II 60. ii haec ipsa eripiunt vel instrumenta vel ornamenta vitae, vel potius etiam totam vitam evertunt funditus; Ac II 31. excolo: f. I, 1. distat. ea omni vita illam vitam magis expetendam non esse, sed magis sumendam; fin IV 20. quae (vita) sit animi corporisque expleta virtutibus; fin V 37. cum hoc tuta, hoc honesta, hoc illustis, hoc eodem vita incunda fiat; inv I 5. quis tam esset ferreus, qui eam vitam ferre posset? Lael 87. ut fugere vitam vetent; Scaur 5. neque fugienda vita est, quae laudanda est; par 19. habeo: f. eripio. vitam eius, quem arguet, ex ante factis accusator improbare debet; inv II 32. laudo: f. fugio. effectum (est), ut esset vita munitior; of II 15. quod multi etiam suam vitam neglexerint, ut . . .; part or 50. qui vitam suam hostium telis obiecerint; Balb 26. in vita occupata atque militari pauca ipsa multum saepe prosunt; Tusc II 2. is potest dicere perfici beatam vitam perfectione virtutis; fin II 88. permitto: f. eripio. perpolio f. 5. intersum inter. vita mortuorum in memoria est posita vivorum; Phil IX 10. qui pro patria vitam profuderunt; Phil XIV 30. ut ipsius videremur vitam insuavem reddidisse; A X 4, 6. f. do. ut ab eo servorum sceleris coniurationisque damnatorum vita redimeretur; Ver V 14. qui (di) hominum vitam superstitione omni refererunt; nat II 63. f. I, 1 est. reservo: f. dono. retineo: f. amitto. ut sequamur eam vitam, quae . . .; fin V 44. sumo: f. expeto. suscipio: f. I, 1. permanet. sustento: f. abicio. si isdem finibus gloriam meam, quibus vitam, essem terminaturus; Cato 82. quae ad vitam hominum tuendam pertinent; of II 11. deorum profecto vitam homines viverent; leg fr 2. f. I, 2. — 2. me vehementer vitae meae paeniteret; Planc 82. prorsus vitae taedet; A II 24, 4. — 3. libertatem patriae vitae amici anteponendam (esse); ep XI 27, 8. cetera, quae comitantur huic vitae; Tusc V 100. confido: f. I, 1 consequitur. quorum ego vitae consulebam; Phil II 38. insidias vitae suae fieri; Q fr II 3, 4. qui (imperatores) patriae consulerent, vitae non parcerent; nat III 15. ut et vitae patris et pudicitiae sororis succurreret; Ver I 67. — 4. mortuorum non modo vitae commodis, sed ne vita quidem ipsa quisquam caret; Tusc I 87. qui vita cesserint; Tusc I 35. qui multa vita excedens providit; Phil II 12. idcirco illum vita frui noluit; Cluent 170. Q. Catulum esse coactum, ut vita se ipse privaret; de or III 9. vita illam mulierem spoliari quam pudicitia maluisse; Scaur 5. — 5. Cato sic abiit e vita, ut . . .; Tusc I 74. quae (voluptates agricolarum) mihi ad sapientis vitam proxime videntur accedere; Cato 51. quoniam perpetua quadam felicitate usus ille (Hortensius) cessit e vita suo magis quam suorum civium tempore; Bru 4. quamquam tempus est nos de illa perpetua iam, non de hac exigua vita cogitare; A X 8, 8. quam (personam) iam ex cotidiana vita cognostis; Caecin 14. confero cum: f. 1. confero. quo bello de vita decernamus; Phil XI 21. et sapientis esse aliquando officium excedere e vita et stulti manere in vita; fin III 60. quo (die Socrates) excessit e vita; Tusc I 57. ut animo aequo e vita, cum ea non placeat, tamquam e theatro exeamus; fin I 49. inter hanc vitam perpolitam humanitate et illam immanem nihil tam interest quam ius atque vis; Sest 92. maneo in: f. excedo e. neque (frater) tam de sua vita quam de mea metuit; A X 4, 6. qui ex hac vita migrassent; leg II 55. quae (vis) ad caput ac vitam pertineret; Caecin 63. quae ad beatam vitam pertineant; nat I 113. Socratem tantum de vita et de moribus solitum esse quaerere; rep I 16.

refero ad: f. I, 1. est. quod ita multa sunt incommoda in vita, ut . . .; nat I 23. ex omni vita simulatio dissimulatioque tollenda est; of III 61. qui me a morte ad vitam vocavit; sen 24. quod me ad vitam vocas; A III 7, 2.

III. **nach Objectiven:** 1. numquam me nimis vitae cupidum fuisse; Tusc II 10. utinam te non solum vitae, sed etiam dignitatis meae superstitem reliquissem! Q fr I 3, 1. — 2. hoc, dum erimus in terris, erit illi caelesti vitae simile; Tusc I 75. — 3. nihil alienum vita superiore commisit; Quinct 98. huc homines digni vita illa conviviisque veniebant; Ver V 30. — 4. cum cetera vita fuisse hoc magis consentaneum, quam . . .; inv II 90. quam (naturam) imitata ratio res ad vitam necessarias sollerter consenta est; leg I 26.

IV. **nach Substantiven:** quibus (rebus) actio vitae continetur; of I 17. quam (prudenciam) artem vitae esse diximus; fin V 18. quae (mors) propter brevitate vitae numquam potest longe abesse; Tusc I 91. omnem commoditatem prosperitatemque vitae a dis se habere; nat III 86. si quid e vitae commodis casus abstulerit; nat II 167. f. II 4. careo. qui suo iudicio essent illam condicionem vitae secuti; Rab Post 16. quod virtus stabilitatem, firmitatem, constantiam totius vitae complectatur; fin III 50. a quibus magna utilitas ad vitae cultum esset inventa; nat I 38. maximam turpitudinem suscipere vitae cupiditate; Phil XIII 49. exiguum nobis vitae curriculum natura circumscripsit, immensum gloriae; Rabir 30. qui eum vitae cursum tenere poterunt; de or I 1. hic meae vitae cursus offendit eos fortasse, qui splendorem et speciem huius vitae intuentur; ep I 9, 17. quae Socrates supremo vitae die de immortalitate animorum disseruisset; Cato 78. ne quis se in vitae discrimen inferret; Balb 25. effectrix: f. I, 1. permanet. si ille dies vitae finem mihi adlaturus esset; Phil VI 2. firmitas: f. constantia. omnem fructum vitae superioris perdidissent; div II 24. f. II, 1. ago. nisi forte se intellexerit errasse in deligendo genere vitae; of I 120. ita pro mortali condicione vitae immortalitatem estis consecuti; Phil XIV 33. instrumenta: f. II, 1. evertio. quae potest esse vitae incunditas sublatis amicitiiis? Plane 80. memoria: f. II, 1. do. ornamenta: f. II, 1. evertio. se fructurum (voluptatibus) aut in omni aut in magna parte vitae; Tusc III 38. hos decerare pro meo capite vel vitae periculo velle videbam; Plane 101. prosperitas: f. commoditas. omnis ratio vitae definitione summi boni continetur; Ac II 132. ambitio nostra et vitae similitudo non est passa voluntates nostras consuetudine conglutinari; ep XI 27, 2. quibus vitae societas contineretur; of III 70. species: f. cursus. video nos. si ita sit, privari spe beatoris vitae; Tusc I 82. splendor: f. cursus. stabilitas: f. constantia. qui nulla sibi subsidia ad omnes vitae status paraverunt; ep IX 6, 4. qui in una philosophia quasi tabernaculum vitae suae conlocarunt; de or III 77. exiguum reliquae vitae tempus mihi relictum putarem; sen 24. vitae eius turpitudinem in summis eius periculis non insequabantur; Sulla 81. inventa vitae via est conformatioque omnium officiorum; fin V 15. quem (ignem) usus vitae requirit; nat II 41. — 2. praeclara est aequabilitas in omni vita; of I 90. quod maxime efficit Theophrasti de beata vita liber; fin V 12. a quo (Soerate) haec omnis, quae est de vita et de moribus, philosophia manavit; Tusc III 8.

V. **Umsatze:** 1. qui (philosophus) sit ita animo ac vita constitutus, ut ratio postulat; Tusc II 11. hic (Diogenes) disputare solebat, quanto regem Persarum vita fortunaque superaret; Tusc V 92. nihil esse praestabilius otiosa vita, plena et conferta voluptatibus; Sest 23. f. II, 1. expeto. — 2. virtutes noli vereri ne querantur se a beata vita esse relic-

tas; Tusc V 14. sine quo (ardore amoris) in vita nihil quisquam || quicquam || egregium adsequetur; de or I 134. habet pondus in vita; de or II 302. semel ait se in vita pertimuisse; Ver pr 5. in vita sibi quemque petere, quod pertineat ad usum, non iniquum est; of III 42. f. II, 1. occupo. IV, 1. pars. sine: f. I, 1. cohaeret.

vitalis, belebend, lebensfräftig, lebensvoll: quarta pars mundi ceteris naturis omnibus salutarem impertit et vitalem calorem; nat II 27. fissum familiare et vitale (haruspices) tractant; div II 32. »haec augens anima vitali flamine mulcet«; fr H IV, a, 359. ille (ignis) corporeus vitalis et salutaris omnia conservat; nat II 41.

vitatio, Weiden, Vermeiden: I. quae vitatio oculorum, lucis, urbis, fori! Phil III 24. — II. ne vitiationem quidem doloris ipsam per se quisquam in rebus expetendis puta vit, nisi . . .; fin V 20.

vitellum, Eidotter: tum ille (conjector): »nihilne«, inquit, »de vitello?« id enim ei ex ovo videbatur aurum declarasse; div II 134.

viticula, Weinstöckchen: di neque agellos singulorum nec viticulas persequuntur; nat III 86.

vitio, fällchen: ut comitia auspiciis vel impedire vel vitare posset; Phil II 80. sane velim scire, num censum impediunt tribuni diebus vitiandis; A IV 9, 1. comitorum et contionum significationes sunt interdum verae, sunt non numquam vitatae atque corruptae; Sest 115.

vitiose, fehlerhaft, verfehrt: si recte conclusi, teneo; sin vitiose, minam Diogenes mihi reddet; Ac II 98. quamvis res bonas vitiose per vimque tulerit; Phil V 10. num aliud quodpiam membrum tumidum ac turgidum non vitiose se habet? Tusc III 19.

vitiositas, Fehlerhaftigkeit, Verderbenheit, Lasterhaftigkeit: I. vitiositas est habitus aut adfectio in tota vita inconstans et a se ipsa dissentiens; Tusc IV 29. huius virtutis contraria est vitiositas (sic enim malo quam malitiam appellare eam, quam Graeci *κακία* appellant; nam malitia certi cuiusdam vitii nomen est, vitiositas omnium; Tusc IV 34. — II. morbi et aegrotationes partes sunt vitiositatis, sed perturbationes sintne eiusdem partes, quaestio est; Tusc IV 29.

vitiosus, fehlerhaft, verfehrt, unrichtig gewählt, mangelhaft, verderben, lasterhaft: A. non sunt vitiosiores quam fere plerique, qui avari avaros reprehendunt; Tusc III 73. quicquid addideris, vitiosus et deterius futurum; de or III 29. quae crescentia perniciose sunt, eadem sunt vitiosa nascentia; Tusc IV 41. quorum vitiosa abundantia est, quales Asia multos tulit; opt gen 8. quem (conlegam) ipse ementitis auspiciis vitiosum fecerat; Phil III 9. Caesar rationem adhibens consuetudinem vitiosam et corruptam pura et incorrupta consuetudine emendat; Bru 261. enumeratio vitiosa intellegitur, si . . .; inv I 84. genus argumentationis vitiosum his de causis ostendetur, si . . .; inv I 89. id vitioso more effici solet; Tusc I 30. quae (doctrina) vel vitiosissimam naturam excolere possit; Q fr I 1, 7. cur ratio (imperat) libidini ceterisque vitiosis animi partibus? rep III 36. id tibi restat genus vitiosissimae rei publicae tertium; rep III 46. metuens, ne vitiosum conligeret, etiam verum sanguinem deperdebat; Bru 283. — B. a. etiam vitiosus quid conveniat et quid deceat; of I 98. — b. I. est vitiosum in sententia, si . . .; in verbis, si . . .; opt gen 7. — II. sinistra dum non exquirimus, in dira et in vitiosa incurramus; div I 28.

vitis, Weinrebe, Weinstock: I. vites sic clavibus adminicula tamquam manibus apprehendunt atque ita se erigunt, ut animantes; nat II 120. »gemmare vites«; orat 81. nec (vitis) eundem finem habebit, quem cultor eius habebat; fin V 40. quam

(vitem) serpentem multiplici lapsu et erratico ferro amputans coercet ars agricolarum, ne silvescat samentis et in omnes partes nimia fundatur; Cato 52. tam natura putarem hominis vitam sustentari quam vitis, quam arboris; haec enim etiam dicimus vivere; Tusc I 56. — II, 1. amputo, al.: j. I. serpit. — 2. si cultura vitium in vite insit ipsa; fin IV 38. — III, cultor: j. I. habet. cultura: j. II, 2. quid ego vitium ortus, satus, incrementa commemorem? Cato 52. quid sit arborum putatio et vitium; de or I 249. satus: j. incrementa. vita: j. I. vivit.

vitium, Fehler, Mißgriff, Formfehler, Mangel, Schaden, Gebrechen, Lafter: I, 1. ut aut non appareat corporis vitium aut quam minimum appareat; fin V 46. erumpunt saepe vitia amicorum tum in ipsos amicos, tum in alienos, quorum tamen ad amicos redundet infamia; Lael 76. in ipso (genere argumentationis) vitium erit, si omnino totum falsum erit, si commune, si . . .; inv I 89. in quo vitium est, si genus ullum praetermittitur; de or II 83. si nihil est in parietibus aut in tecto vitii, cetera mihi probabuntur; ep IX 15, 5. j. patet. ne fallant ea nos vitia, quae virtutem videntur imitari; part or 81. haec ex naturalibus causis vitia nasci possunt, extirpari autem et funditus tolli, ut is ipse, qui ad ea propensus fuerit, a tantis vitiis avocetur, non est id positum in naturalibus causis, sed in voluntate, studio, disciplina; fat 11. late patet hoc vitium et est in multis; ep III 6, 4. in qua (domo) omnia inaudita vitia ac flagitia versentur; Cael 57. — 2. comitiorum solum vitium est fulmen; div II 43. — II, 1. Molonem in notandis animadvertendisque vitiis prudentissimum; Bru 316. quod quidem vitium ventris et gurgitis non modo non minuit aetas hominibus, sed etiam auget; Cael 44. fingendus est nobis oratione nostra detractis omnibus vitiis orator atque omni laude cumulatus; de or I 118. quae genera (rerum publicarum) primum sunt in iis singula vitiis, quae ante dixi, deinde habent perniciosa alia vitia; rep I 44. siquidem pravitates animi recte vitia dicuntur; par 22. ea (vitia aut incommoda) in adversariis exprobrando; de or II 305. extirpo: j. I, 1. nascuntur. si aedes eae corruerunt vitiumve faciunt || fecerunt ||; Top 15. habeo: j. dico. illud exceptum sit, ne vitia sint imitanda; of I 121. minuo: j. augeo. pauci ista tua lutulenta vitia noramus; Piso 1. noto: j. animadverto. virtutibus rectissime mihi videris vitia posuisse contraria; fin III 40. non aliis recte factis, non denique aliquo mediocri vitio tot tantaque eius vitia sublevata esse videbuntur; Ver pr 47. tollo: j. I, 1. nascuntur. adest fere nemo, quin acutius vitia in dicente quam recta videat; de or I 116. in hoc genere duo vitia vitanda sunt; of I 18. — 2. te intelleges summam laudem Sex. Roscio vitio et culpa dedisse; Sex Rosc 48. quia legibus et praemia proposita sint virtutibus et supplicia vitiis; de or I 247. ne sibi vitio illae verterent, quod abesset a patria; ep VII 6, 1. — 3. id „silentium“ dicimus in auspiciis, quod omni vitio caret; div II 71. sapientis animus semper vacat vitio; Tusc III 19. — 4. stultitia visa est aut a bene inventis alicuius recedere, si quo in vitio eius offenderemur, aut ad vitia eius quoque accedere, cuius aliquo bene praecepto duceremur; inv II 4. avoco a: j. I, 1. nascuntur. illud, quod Alcibiades dolebat, non ex animi malis vitiisque constabat? Tusc III 78. non numquam in hoc vitium scurrile delabitur; de or II 246. offendo in: j. accedo ad. ut in suo vitio quisque plectatur; leg III 46. quoniam „confidens“ mala consuetudine loquendi in vitio ponitur; Tusc III 14. inflatus et tumens animus in vitio est; Tusc III 19. j. 1. dico. ne ab omnibus eam (senectutem) vitiis videar vindicare; Cato 55. — III, 1. aliis ad finem vitiis esse doceas; inv II 33. — 2. perspicuo et

grandi vitio praeditum posuimus exemplum; inv I 88. — 3. propensus ad: j. I, 1. nascuntur. — IV, 1. alqd: j. I, 1. est; ep IX 15, 5. adsentatio, vitiorum adiutrix, procul amoveatur; Lael 89. quod idem facere censores in delectu dignitatis et in animadversione vitiorum qui convenit? Cluent 128. quoniam vitiorum emendatricem legem esse oportet commendatricemque virtutum; leg I 58. infamia: j. I, 1. erumpunt. si qui se vitiorum inlecebris et cupiditatum lenociniis dederunt; Sest 138. levationem vitiorum fieri negant; fin IV 67. malitia certi cuiusdam vitii nomen est, vitiositas omnium; Tusc IV 34. — 2. is erat locus alter de vitiis senectutis; Cato 27. — V, 1. qui aliquando honorem vitio civitatis, non suo, non sunt adsecuti; har resp 56. se recordatum esse vitio sibi tabernaculum captum fuisse; nat II 11. cum augures indicassent eos (consules) vitio creatos esse; div II 74. qui singulis vitiis excellunt aut etiam pluribus; leg I 51. cum (eorum factum) sit tot vitiis inquinatum; of III 60. quasi vero Cn. Pompeium non cum suis virtutibus, tum etiam alienis vitiis magnum esse videamus; imp Pomp 67. quoniam regale civitatis genus non tam regni quam regis vitiis repudiatum est; leg III 15. sublevari: j. II, 1. sublevo. — 2. si res ex hominis vitio vituperabitur; inv I 94. cum severitas eorum (morum) ob alia vitia cecidisset; leg II 38. vendat aedes vir bonus propter aliqua vitia; of III 54.

vito, meiden, vermeiden, quemeiden: I, 1. a. sibi vitandi aut ferendi rationem esse habendam; de or III 200. — b. ut athletas videmus nihil nec vitando facere caute nec petendo vehementer, in quo non . . .; orat 228. — 2. si in eam diem ego, cum potuissem vitare, incidissem; Ver I 31. — II, ut illi nocturnus ad urbem adventus vitandus potius quam expetendus fuit; Milo 49. diem: vgl. I, 2. nullas sibi inimicitias, nullam vim, nullos impetus, nullum vitae discrimen vitandum umquam putavit; sen 20. „neque flamina vitant“; fr H IV, a, 304. impetus: j. discrimen. vitabis inimicitias; ep II 18, 3. j. discrimen. uti propositum vitae periculum et cotidianas capitis insidias vitares; Cluent 20. odium et invidiam facile vitabis; fin II 84. ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facile possimus; ep IX 2, 2. Epicurus declinatione atomi vitari necessitatem fati putat; fat 22. oculos: j. linguas. odium: j. invidiam. in quibus non dubito quin offensionem negligentiae vitare atque effugere non possim; Ver I 103. periculum: j. insidias. (gladiatores) accipere plagam malunt quam turpiter vitare; Tusc II 41. (enumeratio) et hanc suspicionem et satietatem vitare poterit; inv I 98. vitanda (est) ingenii ostentationis suspicio; de or II 333. vim: j. discrimen.

vitricus, Stiefvater: I. D. Silanus, vitricus tuus, habuit acuminis satis; Bru 240. — II. vitrici te similem quam avunculi maluisti; Phil II 14. — III. cum eius adolescentia in amplissimis honoribus summi viri, L. Philippi vitrici, florere potuisset; Sest 110.

vitrum, Glas: (merces) fallaces et fucosae chartis et linteis et vitro velatae || delatae, al. ||; Rab Post 40.

vitulinus, vom Kalbe: integram famem ad ovum adfero, itaque usque ad assum vitulinum opera perducitur; ep IX 20, 1. carunculae vitulinae mavis quam imperatori veteri credere? div II 52.

vitulus, Kalb: 1. casu erat in eo portu fanum Dianae eius, cui vitulum immolare non licebat; inv II 95. — 2. ut (tauri) pro vitulis contra leones summa vi impetuque contendant; fin III 66.

vituperabilis, tadelnswert: quod vituperabile est per se ipsum; fin III 40.

vituperatio, Tadel: I, 1. aliud laus, aliud || aut || vituperatio conficere debet; inv II 12. dum

inertiae vituperationem, quae maior est, contemnunt, adsequuntur etiam illam, quam magis ipsi fugiunt, tarditatis; de or II 101. — 2. quia non modo vituperatio nulla, sed etiam summa laus senectutis est, quod ea voluptates nullas magnopere desiderat; Cato 44. — II, 1. a dsequor: f. I, 1. est. haec istius vituperatio atque infamia confirmabatur eorum sermone, qui . . . ; Ver V 101. cum (Gorgias) singularum rerum laudes vituperationesque conscripisset; Bru 47. contemno, fugio: f. I, 1. est. laudes et vituperationes non separatim placet tractari, sed in ipsis argumentationibus esse implicatas; inv I 97. Hirtii epistolam si legeris, quae mihi quasi πρόπλασμα videtur eius vituperationis, quam Caesar scripsit de Catone; A XII 41, 4. se libenter vituperationem subire, quod amaret etiam mortuum Caesarem; A XIV 19, 3. accessi ad invidiam iudiciorum levandam vituperationemque tollendam; Ver I 5. tracto: f. implico. — 2. ea res P. Africano vituperationi fuit; Bru 97. eam rem laudi tibi potius quam vituperationi fore; ep XIII 73, 2. — 3 ut propter eum in sermonem hominum atque in tantam vituperationem veniret; Ver IV 13. — III. πρόπλασμα: f. II, 1. scribo. — IV. ne illa quidem communi vituperatione reprehendo; Ver V 46.

vituperator, Zähler: 1. qua in causa invidios vituperatores confutare possumus; nat I 5. — 2. nos universae philosophiae vituperatoribus respondimus in Hortensio; Tusc II 4. — 3. si quando in vituperatores meos incidisses; ep VII 3, 6.

vitupero, tadeln, schelten: I. vituperandi praecepta contrariis ex vitis sumenda esse perspicuum est; de or II 349. a principii exordiar et laudandi et vituperandi part or 70. — II. quid vero magis vituperandum quam id facere, quod non liceat? Phil XIII 14. utrum iudices an iuris consulti vituperandi sint; Caecin 68. cum in hac civitate oppugnatio soleat non numquam, defensio numquam vituperari; Vatin 5. nec timiditatem ignaviamque vituperari nec fortitudinem patientiamque laudari suo nomine; fin I 49. nec bonum virum proprie et copiose laudari sine virtutum nec improbum notari ac vituperari sine vitiorum cognitione satis insignite atque asperae posse; de or II 349. iudices: f. consultos. quae (Syracusanae mensae) a Platone graviter vituperantur; fin II 92. oppugnationem: f. defensionem. qui illam Postumi sive inane spem sive inconsultam rationem sive temeritatem vituperandam putet; Rab Post 2. cuius (sapientiae) studium qui vituperat; of II 5. temeritatem: f. rationem, timiditatem: f. ignaviam. — III. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non insulis, quod tibi tam cito succederet; ep XII 4, 2.

vivradix, Ableger, Sefstng: sarmenta, vivradices, propagines nonne || ea || efficiunt, ut quemvis cum admiratione delectent? Cato 52.

vivo, leben, am Leben sein, sich befinden, sich aufhalten, fortbauern, umgeben: I. absolut: 1. substantivisch: a. id primum videamus, beate vivere vestrum quale sit; fin II 86. val. 2, a. — b. qui dicat appetitionem rerum ad vivendum accommodatarum a natura profectam; fin IV 78. quas (angustias) natura nobis ad vivendum dedit; Marcel 27. si negaret quicquam interesse ad beate vivendum, quali uteretur victu; fin II 90. si ea, quae extra virtutem sint, ad beate vivendum pertineant; fin IV 40. satis virtus ad fortiter vivendum potest; satis ergo etiam ad beate; Tusc V 53. quae nihil valerent ad beate misereve vivendum; fin III 50. — c. virtus ad beate vivendum se ipsa contenta est; fin V 79. ad beatissime vivendum parum est, ad beate satis; fin V 81. — d. sapientia, quae ars vivendi putanda est; fin I 42. quaero causas omnes aliquando vivendi arbitrato meo; ep VII 1, 5. quo sint omnia bene vivendi recteque faciendi consilia

referenda; fin I 11. te existimo populis leges vivendi et disciplinam daturum; leg I 57. cum magnam facultatem sis habiturus nobiscum et cum omnibus tuis vivendi; ep V 18, 2. leges: f. disciplina. quos (habuerit) vivendi praeceptores; inv I 35. a quibus (officiis) constanter honesteque vivendi praecepta ducuntur; of III 5. qui de ratione vivendi disserunt; rep III 4. quae (artes) ad rectam vivendi viam pertinerent; Tusc I 1. in iis esse ad bene vivendum momenta maxima; fin V 37. exsilia, orbitates magnam vim habere ad male misereque vivendum; Tusc V 24. — e. omnia ea me pudenter vivendo consecutum esse; Vatin 6. — 2. verbal: a. cum tristibus severe, cum remissis iucunde, cum senibus graviter, cum iuventute comiter, cum facinerosis audacter, cum libidinosi luxuriose vivere; Cael 13. non posse iucunde vivi nisi etiam honeste; fin II 49. cum hoc sit extremum, congruenter naturae convenienterque vivere; fin III 26. oportunitatis esse beate vivere, quod est convenienter naturae vivere; fin III 61. omnibus animalibus extremum esse secundum naturam vivere; fin V 26. qui omnino vivere expedire nemini putat; Tusc I 84. ut ex natura vivere summum bonum sit; leg I 56. intellegamus, quam sit turpe delicate ac molliter vivere quamque honestum parce, continenter, severe, sobrie; of I 106. vivere abundantem omnibus copiis; of III 25. nos „convivia“, quod tum maxime simul vivitur; ep IX 24, 3. me valde paenitet vivere; A III 4. — b. si spiritum ducit, vivit; inv I 86. quicum vivere nemo unquam nisi turpis impurusque voluisset; Ver III 65. quibus (rebus) alimur et vivimus; agr II 95. qui (pater) si viveret, qua severitate fuit, tu profecto non viveres; dom 84. quo cum venerimus, tum denique vivemus; Tusc I 75. in quibus (studiis) nos a pueritia viximus; fat 2. triginta annis vixisse Panaetium, posteaquam illos libros edidisset; of III 8. quis hoc putaret praeter me? nam, ita vivam, putavi; ep II 13, 3. me posse || possem || vivere, nisi in litteris viverem? ep IX 26. 1. Graeci sic te ita viventem intuebuntur, ut de caelo divinum hominem esse in provinciam delapsam putent; Q fr I 1, 7. ego vivo miserrimus; A III 5. in omni natura rerum id vivere, id vigere, quod caleat; nat III 35. f. arbor. animum secum esse secumque, ut dicitur, vivere; Cato 49. haec (vitem, arborem) etiam dicimus vivere; Tusc I 56. ut ille archipirata non potius securi feriretur, quam tuo periculo viveret; Ver V 78. eius mihi vivit auctoritas; A X 1, 1. sine corde non potuisse bovem vivere; div II 37. si vidua libere, proterva petulanter, dives effuse, libidinoso meretricio more viveret; Cael 38. quorum quam diu mansit imitatio, tam diu genus illud dicendi studiumque vixit; de or II 94. qui (homines) hodie vivunt; ep II 5, 1. libidinosi: f. dives. pater: f. alqs; dom 84. utinam quidem illi principes viverent! Phil XIV 17. privatum oportet aequo et pari cum civibus iure vivere; of I 124. proterva: f. dives. necessario sequitur omnes sapientes semper feliciter, absolute, fortunate vivere; fin III 26. studium: f. genus. vidua: f. dives. vitis: f. arbor.

II. mit Accusativ: qui (Lacedaemonii) soli septingentos iam annos amplius unis moribus et nunquam mutatis legibus vivunt; Flac 63. ipse Carneades diu tenuit; nam nonaginta vixit annos; Ac III 16. apud Hypanim fluvium Aristoteles ait bestiolas quasdam nasci, quae unum diem vivunt; Tusc I 94. quia de luero prope iam quadriennium vivimus; ep IX 17, 1. quo tutiorem sese vitam meo praesidio victuros esse arbitrantur; Ver II 118. deorum profecto vitam homines viverent; leg fr 2.

vivus, lebend, lebendig, am Leben, bei Lebzeiten, neutr. Leben, Kapital: A. vivo Cato ne minores natu multi uno tempore oratores floruerunt; Bru 81. huic acerbissimum vivo funus ducitur; Quinct 50.

ita Sopater de statua C. Marcelli vix vividus aufertur; Ver IV 87. vivo Clodio periturum Milonem triduo; Milo 44. commisi, ut me vivo careres, vivo me aliis indigeres; Q fr I 3, 2. vivis eius aetatis aequalibus; Bru 220. ex quo fit, ut illae (angues) nec morsu vivae noceant nec odore mortuae; nat I 101. corpora viva cum mortuis adversa accommodata; fr F V 95. qui triumphant eoque diutius vivos hostium duces reservant; Ver V 77. cum etiam nunc vivam illorum memoriam teneremus; de or II 8. videbam vivo senatu populoque Romano celerem mihi summa cum dignitate reditum; dom 64. — B, a, I. ne vividus quidem bono caret, si eo non indiget; Tusc I 88. — II, 1. aeternis suppliciis vivos mortuosque mactabis; Catil I 33. — 2. qui mihi videntur non solum vivis, sed etiam mortuis invidere; Ac II 7. — III. quid est tam commune quam spiritus vivis? Sex Rosc 72. — IV. evertite leges, testamenta, voluntates mortuorum, iura vivorum; Ver II 46. — b, I. nihil detrahit de vivo; Flac 91. de vivo aliquid erat rescandam; Ver III 118. — II. neque id ad vivum reseco; Lael 18.

vix, mit Mühe, faum, faum noch, eben, gerade: I. licetbit quaerere de istis ipsis obscuracionibus, quae propter exiguitatem vix aut ne vix quidem appareant; fin IV 32. ut vix C. Marcello, praeter eum quidem cedere nemini; Marcel 34. vix feram sermones hominum, si . . .; Catil I 23. multa dicunt, quae vix intellegam; fin IV 2. (Lentulus) inventus est vix in hortis suis se occultans; A IX 11, 1. vix, sero et raro ad manus pervenitur; Sest 77. ut ea vix cuiusquam mens aut cogitatio capere possit; Marcel 6. quibus e municipiis vix iam, qui carnem Latinis petant, reperiuntur; Planc 23. vix iam videtur locus esse, qui . . .; agr II 59. cuius vix sustinetis furias insepulti; Milo 91. lacrimas interdum vix tenere; Ver IV 39. vix risum tenebant; Vatin 20. — II. vix pars aedium mearum decima ad Catuli porticum accessit; dom 116. quis dubitet, quin in dicendo excellentes vix paucos proferre possimus? de or I 7. quod ex omnibus saeculis vix tria aut quattuor nominantur paria amicorum; Lael 15. eum (Saufeium) sine meis litteris ad te venire vix erat rectum; A VI 9, 4. tres: j. quattuor. ita Sopater de statua C. Marcelli vix vividus aufertur; Ver IV 87. — III. qui temporis quidem certe vix satis habui; Quinct 3. ut vix satis decorum videretur eum plures dies esse in Crassi Tusculano; A IV 16, 3. — IV. quantum hominem homini debere vix fas est; Quir 17. duri hominis vel potius vix hominis videtur periculum capitis inferre multis; of II 50. — V. nunc quid est, sine his cur vivere velimus? mihi vero cum his ipsis vix, his autem detractis ne vix quidem; ep IX 8, 2.

vixdum, faum noch: I. haec ego omnia, vixdum etiam coetu vestro dimisso, comperi; Catil I 10. vixdum epistolam tuam legeram, cum . . .; A IX 2, a, 3. — II. cum tu vixdum xxx dies in Syria fuisses; ep XII 4, 2.

ulcero, verwunden: nondum ulcerato serpentis morsu Philocteta; fat 36.

ulciscor, rächen, sich rächen, ahnden, strafen: I, 1. a. ut inimicitia (sit) ira ulciscendi tempus observans; Tusc IV 21. — b. qui in ulciscendo remissior fuit; Quir 23. — 2. non id solum spectari solere, qui debeat, sed etiam illud, qui possit ulcisci; div Caec 53. — II. quem ultus sit; inv II 86. quibus (armis) possis te ulcisci lacessitus; de or I 32. illum (Dionysium) ulciscuntur mores sui; A IX 12, 2. neque ea non ulciscenda sunt, etiamsi non sunt dolenda; ep XII 23, 1. cum alii ulcisci dolorem aliquem suum vellent; Sest 46. inimici ulciscendi (causa); inv II 18. (res publica) ulta suas iniurias est per vos interitu tyranni; ep XII 1, 2. j. peccata Caesaris mortem ulcisci volebant; Phil XIII 33. qui

patris ulciscendi causa matrem necavisset; Milo 8. ut peccata homines peccatis et iniurias iniuriis ulciscantur; inv II 81. Cinnae victoriam imperator ultus est Sulla; Phil XIV 23.

ulcus, Geschwür, wunde Stelle: I. quicquid horum attigeris, ulcus est; nat I 104. — II. ut et fames stimulare homines et tu in hoc ulcere tamquam inguen existeres; dom 12.

ullus, irgend ein, irgend jemand, etwa: A, I. nec ullum animal est sine sensu; nat III 34. non mihi videtur ars oratoris esse ulla; de or I 108. neque artificium ullum esse dicendi; de or I 93. qui in rebus iis negant esse ullam causam, cur aliud alii anteponatur; fin V 23. ego sine ulla controversia consularis; Phil III 10. quae mulier ne domum quidem ullam nisi socrus suae nosse debuit; Cluent 35. qui sit unus omnium mortalium sine ulla dubitatione deterrimus; har resp 56. multa genera sunt enuntiandi nec ullum distortius quam hoc; fat 16. quae fuit igitur umquam in ullo homine tanta constantia? Ligar 26. si ullum locum aperuerimus suspicioni; Ver V 181. neque ea ratione ullo modo posse vivi; fin IV 70. sine ulla mora negotium susceperunt; Catil III 5. an vero ullam usquam esse oram tam desertam putatis, quo non . . .? imp Pomp 44. si ullam partem habes sensus; Phil I 86. sine ulla praemunitio orationis; de or II 304. sine ulla religione iudicis condemnatur; Caecin 7. cum nefas sit dicere ullam rem praestare naturae omnium rerum; leg II 16. non possum negare prodesse ullam scientiam; de or I 250. suffragia: j. verbum. si mihi ullum tribueretur vacuum tempus; leg I 8. nec vero ullum aut durum (verbum) aut insolens aut humile aut longius ductum; Bru 274. verbis ullis sanciri aut suffragiis confirmari potest? dom 47. quae (virtus) numquam vi ulla labefactari potest; Phil IV 13. — II. neque ullum aliud argumentum vere vocari potest; Scaur 16. quae (domus) spectat in nos solos neque aliud ullum potest habere perfugium; of I 58. ubi sit aut quod sit ullum bonum praeter illud; fin II 7. eam (temperantiam) subsequentem (esse virtutem) nec habentem ullam speciem suam, sed . . .; Tusc IV 30. — B, a, I. si apud inferos miseri non sunt, ne sunt quidem apud inferos ulli; Tusc I 11. — II. an ille quemquam plus dilexit, cum ullo consilia contulit saepius? Phil II 38. — III, 1. frequentiam gratuitam non modo dignitati ullius umquam, sed ne voluntati quidem defuisse; Muren 69. — 2. verbum in senatu factum esse numquam de ullo nostrum, qui . . .; A VII 3, 1. — IV. si te aut a Plancio aut ab ullo dignitate potuisse superari dixerem; Planc 6. — b. neque est ullum, quod non ita vigeat; Tusc V 37.

ulterior, jenseitig, entfernt, äußerste, letzte, größte: A. summum bonum, quod ultimum appello; fin III 30. remittere eum nobis Galliam citeriorem, illam ultimam postulare; Phil VII 2. ille Galliae ulterioris adiunctor; A VIII 3, 3. hominem deductum ex ultimis gentibus; Phil XIII 27. Sittius est ab hoc in ulteriorem Hispaniam missus; Sulla 56. quoad potest mens mea pueritiae memoriam recordari ultimam; Arch 1. ab ultimo principio huius praeceptionis usque ad hoc tempus; inv II 5 si (senectus) usque ad ultimum spiritum dominatur in suos; Cato 38. quae (stella) ultima a caelo, citima a terris luce lucebat aliena; rep VI 26. neque exspectat (beata ulla) ultimum tempus aetatis; fin II 87. eum familiarissimum suum amandare in ultimas terras; Sulla 57. — B, a. ut ab ultimis auctoritatem repetam; div I 2. — b, I, 1. ne quis sequi existimet, ut duo sint ultima bonorum; fin III 22. — 2. homini id esse in bonis ultimum, secundum naturam vivere; fin V 26. — II, 1. qua (ratione) et principia rerum agendarum et ultima bonorum continerentur; fin IV 47. ultima exspectato; ep VII 17, 2. ut omnia

supera infera, prima ultima media videremus; Tusc I 64. — 2. cum ad ultimum animo contendissemus; Muren 65. licebit etiam finem pro extremo aut ultimo dicere; fin III 26. si initium non ab ultimo repetetur; inv I 28. — III. ut (animus) nullam oram ultimi || ultimam || videat, in qua possit insistere; nat I 54.

ultor, Rächter, Befraßer: I. 1. Publius ille nostrarum iniuriarum ultor, auctor salutis, quicquid habuit, illud totum habuit e disciplina; Bru 268. — 2. eius mortis sedetis ultores; Milo 79. fuit ultor iniuriae, poenitor doloris sui; Milo 35. — II. vos tanti sceleris ultorem non modo honoribus nullis adficietis, sed etiam ad supplicium rapi patiemini? Milo 80. quem sibi illa (provincia) defensorem sui iuris, ultorem iniuriarum adoptavit; div Caec 54. te diligo, ultorem non modo inimicorum, sed etiam invidiorum meorum; ep II 9, 3. rapio: s. adficio.

ultra, jenseits, darüber hinaus: A. adhibent modum quandam, quem ultra progredi non oporteat; Tusc IV 38. ut mihi ultra quodringenta milia liceat esse; A III 4. Cottae quod negas te nosse, ultra Silianam villam est villula sordida; A XII 27, 1. — B. quia ultra nihil habemus, hoc longum dicimus; Tusc I 95. remotum (genus argumentationis) est, quod ultra, quam satis est, petitur; inv II 91. estne aliquid, ultra quo crudelitas progredi possit? Ver V 119. ultra quo progrediar, quam ut veri similia videam, non habeo; Tusc I 17. ut, si probabilia dicentur, ne quid ultra requiratis; Tim 8.

ultra, jenseits, darüber hinaus, jenseits, von jenseits, aus freien Stücken (vgl. **citro**): etiamne in cellam cum cupiant gratis dare, ultro pecuniam grandem addere (debent)? Ver III 228. subinvideo tibi ultro etiam accessum ab eo; ep VII 10, 1. cum te ultro mihi idem illud deferentem numquam sim adhortatus; Phil II 49. cum rex Pyrrhus populo Romano bellum ultro intulisset; of III 86. nomen ipsum legationis ultro missae timoris esse signum videbitur; Phil V 26. qui hominibus potentibus ultro se offerre soleant; Cael 21. quando id, quod opus esse putaret, non ultro (provincia) pollicita est? Ver II 5. si ad eum ultro veneris; ep VII 21.

ululo, heulen: cum inclinata ululantique voce more Asiatico canere coepisset; orat 27.

umbilicus, Nabel, Mitte, Nierenschnecke: conchas eos (viros) et umbilicos ad Caietam et ad Laurentum legere consuesse; de or II 22. qui locus, quod in media est insula situs, umbilicus Siciliae nominatur; Ver IV 106.

umbra, Schatten, Ruhe, Schein, Abbild: I. cedat stilius gladio, umbra soli; Muren 30. quando illa (luna) e regione solis facta incurrat in umbram terrae, quae est meta noctis; div II 17. — II, 1. habeat illa in dicendo admiratio ac summa laus umbram aliquam et recessum; de or III 101. illa (platanus), cuius umbram secutus est Socrates; de or I 28. qui (Antonius) umbras timet; A XV 20, 4. umbram equitis Romani et imaginem videtis; Rab Post 41. — 2. nos veri iuris solidam effigiem nullam tenemus, umbra et imaginibus utimur; of III 69. — 3. incurro in: s. I. est. quam multa vident pictores in umbris et in eminentia! Ac II 20. — III. quorum de altero etiam apud inferos Homerus ait „solum sapere, ceteros umbrarum vagari modo“; div I 88. — IV. quae nos libri docent in umbra atque otio; Balb 15. e quibus (Lacedaemoniis) unus „in umbra igitur“, inquit, „pugnabimus“; Tusc I 101.

umbraculum, schattiger Gang, Laube, Schule: I. processerat in solem et pulverem, non ut e militari tabernaculo, sed ut e Theophrasti umbraculis; Bru 37. Phalaris ille Demetrius mirabiliter doctrinam ex umbraculis eruditorum otioque non modo in solem atque in pulverem, sed in ipsum discrimen aciemque produxit; leg III 14. — II. visne ea, quae

restant, in illis alnorum umbraculis persequamur? leg fr 4.

umbratilis, gemächlich, behaglich, schuimäßig: educenda dictio est ex hac domestica exercitatione et umbratili medium in agmen, in pulverem; de or I 157. mollis est oratio philosophorum et umbratilis; orat 64. ad vitam umbratilem et delicatam cum accesserunt etiam poetae; Tusc II 27.

umbrifer, schattig: »in Academia umbrifera nitidoque Lyceo«; div I 22. »sub platano umbrifera«; div II 63.

umbrosus, schattig: ego locum aestate umbrosiorem vidi numquam; Q fr III 1, 3.

umerus (hum.), Schulter: I. 1. scutum, gladium, galeam in onere nostri milites non plus numerant quam umeros, lacertos, manus; Tusc II 37. — 2. quod is pupillum filium ipse paene in umeros suos extulisset; de or I 228. sagittae pendebant ab umeris; Ver IV 74. — II. vires umerorum et latitudines ad aratra [ex]trahenda; nat II 159. — III. dicebas te tuis umeris me custodem urbis in urbem relaturum; dom 40. suis umeris pecunias populis retulerunt; A VI 2, 5. cum me Italia cuncta paene suis umeris reportarit; sen 39. quam (rem publicam) vos universam in hoc iudicio vestris umeris sustinetis; Flac 94. cum (Milo) humeris || umeris || sustineret bovem; Cato 33.

umidus (hum.) feucht: A. corpora: vgl. B. ex lignis viridibus atque humidis; Ver I 45. ut (natura) vel terrena sit vel ignea vel animalis vel umida; nat III 34. — B. eam naturam esse quatuor omnia gignentium corporum, ut terrena et umida suapte nutu in terram et in mare ferantur; Tusc I 40.

umifer, feucht: »boves naribus umiferum duxere ex aëre sucum«; div I 15.

umor, Feuchtigkeit, Naß, Wasser: I. frigoris astrius || adiectis || durescit umor, et idem vicissim mollitur tepefactus et tabescit calore; nat II 26. — II. quo modo corpora non intereant umore aut spiritu amisso; nat III 35. astringo, al.: s. I. quae (sidera) marinis terrenisque umoribus longo intervallo extenuatis alantur; nat II 43. — II. cum sol igneus sit Oceanique alatur umoribus; nat II 40. s. II. extenuo.

umquam, irgend einmal, jemals: nihil umquam omnino (animus) aget; Ac II 25. quem umquam audisti maiorum tuorum interfuisse? dom 105. si in provincia de tua fama detrudere umquam cogitasset; ep III 8, 5. quod (gubernare) nec didicerint nec umquam scire curaverint; rep I 11. me nec rei publicae nec amicis umquam defuisse; Phil II 20. Quinctius quam causam umquam antea dixerat? Cluent 110. nemo doctus umquam mutatione consilii inconstantiam dixit esse; A XVI 7, 3. neque me umquam ius civile didicisse; de or I 248. nec id, quod non potuerit fieri, factum umquam esse; div II 61. cui nullus honos in sua civitate habitus est umquam; Flac 45. harum ego religionum nullam umquam contemnendam putavi; nat III 5. nemone umquam alius ovum somniavit? div II 134. nullis comitiis umquam neque multitudinem hominum tantam neque splendorem fuisse; Piso 36. ut non posset esse umquam vir bonus non beatus; Piso 42. nemo umquam multitudini fuit carior; of III 80. non umquam turpior in ludo talario concessus fuit; A I 16, 3. mundum praeter hunc umquamne vidisti? nat I 96. ne in tenuissimam quidem suspicionem verbo est umquam vocatus; Rabir 8. ne illo medicamento umquam postea uteretur; of III 92. nihil per vim umquam Clodius, omnia per vim Milo; Milo 36.

una, zusammen, zugleich: I. eos una cenasse dixit; Cael 26. an una fieri potuerunt, si una tribus non tulissent? Plane 53. cum duo quidam Arcades

familiares iter una facerent; div I 57. fero: f. facio. pereat Cleomenes una! Ver V 104. cum una consulum petivissent; Bru 113. quod cum (animus) sentit, illud una sentit, se vi sua, non aliena moveri; Tusc I 55. dum fuimus una; Top 4. si esse una minus poterimus quam volemus; ep V 13, 5. celeriter una futuros nos arbitror; ep IX 11, 2. quod una non estis; A I 17, 7. fuimus una horas duas fortasse; A VII 4, 2. magni interest mea una nos esse; A XIII 4, 2. dedit se in consuetudinem sic, ut prorsus una viveret; Piso 68. — II. qui cum illis una ipsum illum Carneadem diligentius audierat; de or I 45. qui tum una eum senatu salutem rei publicae defenderunt; Rabir 27. una eripiuntur cum consulum omnia; Muren 87. sin una est interiturus animus cum corpore; Cato 81.

uncia, Zwölfstel: mortuus Babullius. Caesar, opinor, ex uncia, etsi nihil adhuc; sed Lepta ex triente; A XIII 48, 1.

uncinatus, hakenförmig: hamatis uncinatisque corporibus concreta haec esse; Ac II 121.

unctio, Salben: in media oratione philosophum omnes unctionis causa relinquunt; de or II 21.

unctior, Salber: qui sciret se nepotem bellum tibicinem habere et sat bonum unctorem; ep VII 24, 2.

unctura, Salben: † de uncturaque servilis unctura tollitur; leg II 60.

unculus, irgend ein: »earum laudum delubra sunt, ne uncula || neve ulla || vitiorum«; leg II 19.

uncus, Haken: 1. uncus impactus est fugitivo illi; Phil I 5. — 2. nos a verberibus, ab unco neque res gestae vindicabunt? Rabir 16.

unda, Welle, Woge, Wasser: I. si illae undae comitorum ut mare profundum sic effervescent quodam quasi aestu, ut ad alios accedant, ab aliis autem recedant; Planc 15. coloniarum quae est deducta, quam unda non adnat? rep II 9. effervescent, al.: f. accedunt. eius (maris) unda cum est pulsa remis, purpurascit; Ac fr 7. — II. i. pello: f. I. purpurascit. homo demens in his undis et tempestatibus ad summam senectutem maluit iactari quam . . ; rep I 1.

unde, von wo, woher, woraus, wovon: hoc verbum „UNDE“ utrumque declarat, et ex quo loco et a quo loco. unde delectus est Cinna? ex urbe. unde Telesinus? ab urbe; Caecin 87. — I. a. ut, unde abissent, eodem statim redirent; Muren 26. non ut ingenium et eloquentiam meam perspicias, unde longe absum; Bru 318. ille ipse, unde (rem) cognovit; de or I 67. quia sciret aquam nigram esse, unde illa (nix) concreta esset; Ac II 100. iam ad id, unde digressi sumus, revertamur; Bru 300. unde erat exortum genus Atticorum; Tusc II 3. ego omnibus, unde petitur, hoc consilii dederim, ut . . ; ep VII 11, 1. visum impressum effectumque ex eo, unde esset, quale esse non posset ex eo, unde non esset; Ac II 18. — b. unde his paucis annis iustissimos triumphos vidimus; Piso 44. — c. quorum princeps Aristippus, qui Socratem audierat, unde Cyrenaici; Ac II 131. anxietas, unde anxii; Tusc IV 27. — II. 1. a. deicio: f. Caecin 87. is nummum dabat? unde? de frumento? Ver III 118. unde ergo hoc intellegi potest? Ver III 120. si vera (somnia) a deo mittuntur, falsa unde nascuntur? div II 127. — b. unde tibi notae sunt opiniones nationum? nat I 62. — c. unde pietas aut a quibus religio? unde ius? unde iustitia, fides, aequitas? rep I 2. — 2. Graeci *μάρτυρ* unde appellent, non facile dixerim; Tusc III 11. non recordor, unde ceciderim, sed unde surrexerim; A IV 18, 2 (16, 10). inde est indagatio nata initiorum et tamquam seminum, unde essent omnia orta, generata, concreta, unde terra et quibus liberata ponderibus; Tusc V 69. nostri exercitus unde nomen habeant,

vides; Tusc II 37. orior: f. coneresco. quaesivit, unde esset epistula; Ver IV 58. surgo: f. cado.

undecim, elf: undecim milia talentum ad Gabinium pervenerunt; Rab Post 31.

undecimus, elfte: fit obviam Clodio ante fundum eius hora fere undecima; Milo 29.

undenovaginta, neunundachtzig: ut LXXXVIII centurias habeat; rep II 39.

undequadranta, neununddreißig: ille cum undequadranta annos summa in pace regnavisset; rep II 27. *quinque et sexaginta* annis antiquior, quod erat XXXVIII ante primam Olympiadem condita; rep II 42.

undequingentesimus, neunundvierzigste: undequingentesimo die totam Ciliciam adiunxit; imp Pomp 35.

undevicensimus, neunzehnte: anno undevicensimo || undevicesimo || post eius (Ennii) mortem; Cato 14.

undeviginti, neunzehn: undeviginti annos natus erat; Bru 229.

undique, von, auf allen Seiten, von überall her, überall, in jeder Hinsicht: I. apparatu nobis opus est et rebus exquisitis undique, conlectis, accersitis, comportatis; de or III 92. cum undique (luxuriosi) complerentur voluptatibus; fin II 21. comparto: f. arcesso. quod omnes undique perditos conlegistis; Piso 16. f. arcesso. quod undique ad emendas decumas solent eo convenire; Ver III 149. quando quidem (mundus) est undique corporatus; Tim 5. vivere ex hominis natura undique perfecta; fin V 26. vehementer undique reclamatur; Ver IV 85. — II. levem illum (mundum deus) effecit et undique aequabilem; Tim 20. — III. qui concursus ex oppidis finitimis undique! Flac 74. — IV. undique ad inferos tantundem viae est; Tusc I 104.

ungo, salben, bereichern: I. qui (servi) unguent, non honestissimum locum servitutis tenent; par 37. — II. ut ab illis ipse unctior abiret; Ver II 54. (Caetar) unctus est, accubuit; A XIII 52, 1. iam erat unctior quaedam splendidiorque consuetudo loquendi; Bru 78. matronas et virgines (Dianam) unxisse unguentis; Ver IV 77. pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo, a te nitidum solem unctumque repetemus; A XII 6, 2.

unguentarius, Salbenhändler: I. Gabinium si vidissent vestri illi unguentarii; Piso 25. Plotium unguentarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo; A XIII 46, 3. — II. adde huc unguentarios, saltatores; of I 150.

unguentum, Salbe: I. aderant unguenta, coronae; Tusc V 62. — II. unguentis minus diu nos delectari summa et acerrima suavitate conditis quam his moderatis; de or III 99. — III. quibus etiam alabaster plenus unguenti putere || puter esse || videatur; Ac fr 11. — IV. illius unguentorum odor; sen 16. — V. delectari: f. II. qui nitent unguentis; Catil II 5. ille unguentis oblitus; sen 12. matronas et virgines (Dianam) unxisse unguentis; Ver IV 77.

unguiculus, Nagel: I. dicis valetudinem, vires, integritatem unguiculorum omnium *bona*; fin V 80. — II. praesta te eum, qui mihi „a teneris“, ut Graeci dicunt, „unguiculis“ es cognitus; ep I 6, 2.

unguis, Nagel, Krallen: I. cibum (animalia) partim unguium tenacitate adripiunt; nat II 122. II, 1. urge nec „transversum unguem“, quod aiunt, a stilo; ep VII 25, 2. „in omni vita sua quemque a recta conscientia transversum unguem non oportet discedere“; A XIII 20, 4. — 2. adulescentium greges certantes calcibus, unguibus; Tusc V 77. 3. non ab imis unguibus usque ad verticem summum ex fraude constare totus videtur? Q Rosc 20.

ungula, Huf, Straß: I. illud in silice, quod hodie apparet apud Regillum tamquam vestigium

ungulae, Castoris equi credis esse? nat III 11. — II. toto corpore atque omnibus unguis, ut dicitur, contentioni vocis adseruiunt; Tusc II 56.

unice, einzig, außerordentlich: qui amavit unice patriam et cives suos; Catil III 10. Precilium tibi commendo unice; ep XIII 15, 1. quem (Ser. Sulpicium) semper unice dilexisti; ep VI, 1, 6.

unicus, einzig, außerordentlich: cum ipse sis quasi unicum exemplum antiquae probitatis; rep III 8. is cum haberet unicum filiam; Ver III 101. qui hoc unico filio nititur; Cael 79. ut unica liberalitas (tibi) obstiterit; Quinct 41.

unigena, einzig erschaffen: singularem deum hunc mundum atque unigenam procreavit; Tim 12.

universe, im allgemeinen: quid ego de ceteris civium Romanorum suppliciis singillatim potius quam generatim atque universe loquar? Ver V 143. cui (Hortensio) cetera universe mandavi, illud proprie, ne pateretur . . .; A V 2, 1.

universitas, Gesamtheit, Ganze, Weltall: I. communem rerum naturam universitatemque omnia continentem (Chrysippus deum dicit esse); nat I 39. — II. censet imagines divinitate praeditas inesse in universitate rerum; nat I 120. — III. illum quasi parentem huius universitatis invenire difficile; Tim 6.

universus, ganz, sämtlich, alle zusammen, allgemein, neutr. Weltall: A. universos ait Ephesios esse morte multandos; Tusc V 105. vgl. B, a, II. nihil est in natura rerum omnium, quod se universum profundat et quod totum repente evolvat; de or II 317. quod (summum bonum) certe universum sua sponte ipsum expeti necesse est; fin V 44. terram ad universi caeli complexum quasi puncti instar obtinere; Tusc 40. huc universa causa deducitur; Q. Rosc 34. vir is non multo facilius tali animo reperietur quam civitas universa? Tusc V 42. non facile exhauriri tibi istum dolorem posse universum puto; ep V 16, 4. brevitatis laus est interdum in aliqua parte dicendi, in universa eloquentia laudem non habet; Bru 50. ubi non seclusa aliqua acula teneatur, sed unde universum flumen erumpat; de or II 162. vel separatim dicere solemus de genere universo vel definite de singulis temporibus, hominibus, causis; de or II 118. in genere erat universo rei negotiique, non in tempore ac nominibus omnis questio; de or II 141. cum universum totius urbis incendium versari ante oculos coeperat; Sulla 19. sapientem omne caelum totamque cum universo mari terram mente complexum; fin II 112. non incommodum videtur quandam silvam atque materiam universam ante permixtum et confuse exponere omnium argumentionum; inv I 34. ut eius in provincia statuae per universam multitudinem deicerentur; Ver II 158. quodsi mundus universus non est deus, ne stellae quidem; nat III 23. civitas data non solum singulis, sed nationibus et provinciis universis a mortuo; Phil I 24. universam naturam nulla res potest impedire; nat II 35. quanti (fructus) ex universa philosophia percipi possunt; Tusc II 2. multum etiam apud universum populum Romanum auctoritatis habet suffragatio militaris; Muren 38. provinciae: f. nationes. cum ex iis rebus universis eloquentia constet, in quibus singulis elaborare permagnum est; de or I 19. quae (ars) doceret rem universam tribuere in partes; Bru 152. revocate iam animos vestros ad universam rem publicam; dom 142. universum senatum mutasse vestem; Sest 27. silva: f. materia. sol multis partibus maior atque amplior quam terra universa; nat II 92. si quis universam et propriam oratoris vim definire vult; de or I 64. — B, a, I. non singulos ferre sententiam, sed universos constituere; div Caec 24. si aut ingrati universi aut invidi multi suis virtutem praemiis spoliant; rep III 40. — II. vobis singulis

et egi et agam gratias; universis egi initio, quantum potui; sen 30. cum id universis indignum ac nefarium videretur; Ver II 127. — III. ut alii populares, alii studiosi optimi cuiusque videantur, pauci universorum; of I 85. — IV. cum ab universis hoc idem fit; Phil I 37. — b, I. quid esse potest extra universa? Ac II 73. principia mentis, quae sint in eodem universo, deos esse dicit; nat I 120. — II. quodsi universi corpus planum et aequabile explicaretur; Tim 14. nihil est in omni mundo, quod non pars universi sit; nat II 30.

unus (oenus: f. C, a, I, 1. tenet), ein, einzeln, einzig, einerlei, derselbe, allein: A. bei Substantiven: I. credo celatum esse Cassium de Sulla uno; nam de ceteris certe sciebat; Sulla 39. unus dissentit Epicurus; div I 87. etsi unus ex omnibus minime sum ad te consolandum accommodatus; ep V 16, 1. Terentiam, unam omnium aerumnosissimam; A III 23, 5. nihil est, quod aequabile inter omnes atque unum omnibus esse possit; Caecin 70. ut duorum consulum munus unius adolescentis virtuti committeretur; imp Pomp 62. centum et unum oratores unus ager istius iniuria desiderat; Ver III 120. cum amicitiae vis sit in eo, ut unus quasi animus fiat ex pluribus; Lael 92. f. B. quisque; Lael 92. has causas inveniebam duas: unam, quod intellegerent ii . . .; altera est haec; de or I 123. simplex officium atque una bonorum est omnium causa; Sulla 9. ita in una civitate bis improbus fuisti; Ver V 59. cum meum ius iurandum iuratus ipse (populus Romanus) una voce et consensu approbavit; Piso 7. ut tarditate et celeritate dissimillimos motus una regeret conversio; Tusc I 63. duo corpora esse rei publicae, unum debile infirmo capite, alterum firmum sine capite; Muren 51. cum Rhodius Diagoras uno die duo suos filios victores Olympiae vidisset; Tusc I 111. tot domus locupletissimas istius domus una capiet? Ver IV 7. unum putasti satis esse non modo in una familia rhetorem, sed paene in tota civitate; de or II 10. genera Asiae dictionis duo sunt: unum sententiosum et argutum . . .; aliud autem genus est . . .; Bru 325. definitionum duo genera prima: unum earum rerum, quae sunt, alterum earum, quae intelleguntur; Top 26. tot civitates unius hominis nutum intuentur; Q fr I, 1, 22. haec diu multumque quaesita una eripuit hora; Sulla 73. dum unus hostis in Syria fuit; A VI 8, 5. duo bella maxima ab uno imperatore esse confecta; imp Pomp 60. bibliothecas mehercule omnium philosophorum unus mihi videtur XII tabularum libellus superare; de or I 195. cogitavi unas litteras Marionem adferre posse, me autem crebras expectare; ep XVI 5, 1. superioribus litteris, non unis, sed pluribus; Q fr I 1, 1. id unis diligenter litteris datis consequere; A V 9, 2. tuis et unis et alteris litteris; A XIV 18, 1. coacto in unum locum || in unum || exercitu; ep XV 4, 2. quod non labentem Pompeium tanquam unus manipularis secutus sim; A IX 10, 2. qui (Lacedaemouii) soli septingentos iam annos amplius unis moribus et numquam mutatis legibus vivunt; Flac +3. una pars est naturae, disserendi altera, vivendi tertia; fin V 9. non est una pecunia, propterea quod altera pupilli iam erat adventicia; inv II 64. omnium causarum unum est naturale principium, una peroratio; Bru 209. ratio una omnium est aegritudinum, plura nomina; Tusc III 83. (eloquentiam) rem unam esse omnium difficillimam; Bru 25. ut (ille) una in re haereat; orat 137. rhetor: f. familia. in una sententia perpetua permansio; ep I 9, 21. possetne uno tempore florere, dein vicissem horrere terra? nat II 19. quantas concessionem agrorum hic noster obiurgator uno verbo facere conetur; agr III 11. de uno acerrimo et fortissimo viro; ep I 9, 16. cum uno fortissimo viro (loquor);

ep XV 16, 3. me Kalendis Ianuariis frequentissimus senatus una voce revocavit; Piso 34. §. consensus. — II. innumerabiles unius et viginti formae litterarum; nat II 93. nobis Acastus cum litteris praesto fuit uno et vicesimo die; ep XIV 5, 1. centum et unus: §. I. ager. unum aliquod accesserit commodum corporis; fin V 45. ad aliud nos unum certum vitium consuetudo Latina traduceret; fin III 40. hac una spe ad iudicium venit; Ver II 71. haec me una ex hoc naufragio tabula delectat; A IV 19, 2 (18, 3). illam unam (sententiam) nemo tum istorum suam dici vellet; Cluent 105. qui permulta ob eam unam causam faciunt, quia decet; fin II 45. multum temporis in ista una disputatione consumpsimus; Ac II 12. si uno meo facto et tu et omnes mei corruistis; Q fr I 4, 1. nulla re una magis oratorem commendari quam . . ; Bru 216. nullum ex eis (generibus) unum esse optimum; rep II 65. ex quo (iudicio) uno haec omnia nata et profecta esse concedit; Quinct 85. qui (gubernator) si ex omnibus unum optandus esset; ep II 6, 4. quo ego uno equite Romano familiarissime utor; ep XIII 43, 1. hominem eum, quocum omnia, quae me cura aliqua adficiunt, uno || una || communicem; A I 18, 1. qui (Caesar) quidem sibi est adversarius unus acerrimus; A X 8, 8. in quacumque una (parte) plane clauderet; Bru 214. Erillus unum quoddam bonum vidit; fin II 43. quem ad modum unum quodque causae genus confirmari oporteat; inv I 34. quot historicos nominavit! quam scienter, quam proprie de uno quoque dixit! de or II 59. nomen est, quod uni cuique personae datur; inv I 34. ceteris (rebus) infirmatis una reliqua necessario confirmatur; inv I 45. quarum (sententiarum) est una sola defensa; fir V 20. qui unum diem totum velit esse in genere isto voluptatis; fin II 114. uni tuae disertissimae epistulae non rescripsi; A VII 2, 8.

B. dei Pronomina: si ex iis, quae sumpta sunt, non conceditur aliquid || aliquid || unum plurave; inv I 79. unum aliquem te ex barbatis illis diceret intueri; Sest 19. quae (ratio) cum aliquo uno ex tribus illis congruere possit; fin V 19. §. aliquis, C. unus. nisi forte ego unus ita me gessi in iudiciis, ut . . ; Planc 75. quis me miserior uno iam fuit? A XI 2, 3. si ad hoc unum est natus aut in hoc solo se exercuit; orat 99. si ille hoc unum agitare coeperit; Ver III 224. cum ego pro his unis petam; ep XIII 7, 4. ille unus et septem sapientibus; fin III 76. unum illud intellego, quod . . ; Ver pr 10. is excipitur unus, ne manubias referre debeat? agr II 60. id unum expetentes homines; fin II 86. ut nomine iudiciorum omnium bona in istius unius essent potestate; Ver II 67. id in unius mea salute conservanda decernendum putavit; Sest 128. nemo de nobis unus excellat; Tusc V 105. nihil est unum uni tam simile, tam par, quam omnes inter nosmet ipsos sumus; leg I 29. quo uno homines maxime bestiis praestent; de or I 33. quo uno vincebamur a victa Graecia, id . . ; Bru 254. a quo uno maxime P. Sestius se oppugnari videt; Sest 132. apud quem unum nos eorum perpetui defensores plurimum valere possemus; ep XIII 4, 4. quorum si unum quodlibet probare iudici potuerit; Tul 45. quis unus fortior, quis amicioi umquam rei publicae fuit quam . . ? Phil III 6. voluisti in suo genere unum quemque nostrum quasi quandam esse Roscium; de or I 258. maior hereditas uni cuique nostrum venit; Caecin 74. cum intueor et contemlor unum quemque vestrum; Planc 2. si ne in uno quidem quoque unus animus erit idemque semper; Lael 92. quantum non quis unus ex populo, sed existimator doctus posset cognoscere; Bru 320. ita in his rebus unus est solus inventus, qui . . ; Sest 130. omnia omnium arma contra se unum excitare; Deiot 15. in te unum atque in tuum nomen se tota convertet civitas,

tu eris unus, in quo nitatur civitatis salus; rep VI 12. ex unius tua vita pendere omnium; Marcel 22.

C. allein: a, I, 1. cum unus omnia gubernet; Sex Rose 22. »oenus ne amplius sex menses, si senatus creverit, idem iuris, quod duo consules, teneto«; leg III 9. — 2. ut unus de multis esse videatur; of I 109. — II, 1. eum (Zoilum) tibi sic commendo ut unum ex nostra domo; ep XIII 46. — 2. si uni attribuenda culpa sit; Ver V 134. quod alter uni illud bellum suscipiendum vestris suffragiis detulit; imp Pomp 58. — 3. ad unum tamen omnia deferri non oportere; imp Pomp 52. quid interest inter unum et plures, si iustitia est in pluribus? rep I 61. non omnia sunt in uno vitia; Ver IV 86. — III. cum omnia sua commoda unius scelere ac libidine perdidissent; Ver II 9. cum (populus) regeretur unius nutu ac modo; rep I 43. ut senatus omnes ad unius salutem defendendam excitaret; sen 24. scelus: §. libido. — IV. se gladio percussus esse ab uno de illis; Milo 65. de amicitia omnes ad unum idem sentiunt; Lael 86. ego eam sententiam dixi, cui sunt adensi ad unum; ep X 16, 1. — **b, I.** unum etiam est, quod me maxime perturbat; Cluent 135. cum in natura tria sint, unum gaudere, alterum dolere, tertium nec gaudere nec dolere; Tusc III 47. — II, 1. si ad eum numerum unum addidero, multane erunt? Ac II 93. unum debet esse omnibus propositum, ut . . ; of III 26. in qua (causa) omnes sentirent unum atque idem; Catil IV 14. unum sustinere pauci possunt, utrumque nemo; Muren 46. — 2. cuncta ingenia conlata in unum; rep II 2. — III. similis: §. B. nihil. — IV, 1. cum plus uno verni esse non possit; Ac II 147. — 2. de Antonio nihil dico praeter unum; Sest 8.

vocabulum, Ausdruck, Bezeichnung, Benennung, Name: I. quae (verba) propria sunt et certa quasi vocabula rerum, paene una nata cum rebus ipsis; de or III 149. — II, 1. cum aut propria sumuntur rerum vocabula aut addita ad nomen aut nova aut prisca aut ab oratore modificata et inflexa quodam modo; part or 17. vocabula tantum pecuniarum et genera mutabas; Piso 90. simili ratione (Chrysippus) persequitur vocabula reliquorum deorum; nat I 40. sumo: §. addo. — 2. nihil est in rerum natura, cuius nos non in aliis rebus possimus uti vocabulo et nomine; de or III 161. — 3. de hominis certo et proprio vocabulo agitur; inv II 28. Chaldaei non ex artis, sed ex gentis vocabulo nominati; div I 2. — III. non vocabulorum opificem, sed rerum inquisitorem decet esse sapientem; Ac fr 19. in meliorem partem vocabuli conferantur et honesta nominentur; inv II 158. quia vis vocabuli definienda verbis est; inv II 52. — IV, 1. nomen est, quod uni cuique personae datur, quo suo quaeque proprio et certo vocabulo appellatur; inv I 34. astra illa non re, sed vocabulo errantia; Tusc I 62. omne caelum sive mundus, sive quo alio vocabulo gaudet, hoc a nobis nuncupatus sit; Tim 4. — 2. si ex vocabulo, ut Carbo: „si consul est, qui consulit patriae . . .“; de or II 165.

vocalis, Klangvoll, mit guter Stimme, Selbstlauter, Vokal: A. ne quem vocalem praeteris videamur; Bru 242. — B, I. quod Latina lingua sic observat, nemo ut tam rusticus sit, quin || qui || vocales nolit coniungere; orat 150. — II. in ea oratione est crebra ista vocalium || vocum || concursio, quam magna ex parte ut vitiosam, fugit Demosthenes; orat 151. habet ille tamquam hiatus et concursus vocalium molle quiddam; orat 77.

vocatus, Sabung: is et ille et senatus frequens vocatu Drusi in curiam venit; de or III 2.

vociferatio, Ruf, Rotschrei: I. an te L. Flavii de L. Herennio vociferatio commovebat? Ver V

156. — II. qua vociferatione in ceteris iudiciis accusatores uti consueverunt; Sex Rosc 12.

vociferor, die Stimme erheben, rufen: I. vociferari palam; Ver IV 39. — II. 1. his de rebus (me non) satis libere vociferari posse; Sex Rosc 9. — 2. amici cum vociferarentur et quaerent, quid ille patri suo responderet; de or II 287. — 3. tum vociferantur ex aequo et bono rem iudicari oportere; Caecin 65. — III. si hoc nunc vociferari velim; Ver II 52.

vocito, zu nennen pflegen, nennen: qui (Demetrius) Phalereus vocitatus est; Rab Post 23. nostri omnes reges vocitaverunt, qui . . .; rep II 49. illam veterem Italiae Graeciam, quae quondam magna vocitata est; de or III 139. »has Graeci stellas Hyadas vocitare suerunt«; nat II 111.

voco, rufen, herbeirufen, aufrufen, vorladen, einladen, nennen, erklären, bringen, verfehen: I. 1. hoc (insum) vim habere ad recte facta vocandi et a peccatis avocandi; leg II 9. — 2. fortitudo vocat ad periculum; Phil XIII 6. quae (lex, ratio) vocet ad officium iubendo, vetando a fraude deterreat; rep III 33. qui (tribunatus) ipse ad sese iam dudum vocat; Sest 13. — II. cum Galli ad bellum, Catilina ad urbem, coniurati ad ferrum et flammam vocabantur; Flac 102. si iam vocer ad exitum vitae; ep VI 4, 4. quod me ad vitam vocas; A III 7, 2. ne te in eundem luctum vocem; A III 7, 2. hunc (Hortensium filium) ego patris causa vocavi ad cenam; A VI 3, 9. quo nomine vocetur; de or I 139. quid vocetur, quaeritur, cum, quo verbo quid appellandum sit, contenditur; de or II 107. hoc tu igitur in crimen vocas? Rabir 24. hoc est nimis exigue et exiliter ad calculos vocare amicitiam; Lael 58. nec beneficium tuum in dubium vocari; Deiot 39. in iudicium caput Cornelii, factum Pompei vocatur; Balb 6. quae causae sunt eius modi, ut de earum iure dubium esse non possit, omnino in iudicium vocari non solent; de or I 241. prima classis vocatur, renuntiatur; Phil II 82. coniuratos: f. alqm; Flac 102. factum: f. caput, filium: f. alqm; A VI 3, 9. eadem facultate et fraus hominum ad perniciem et integritas ad salutem vocatur; de or II 35. ad integritatem maiorum hominem vocabant; Sest 121. integritatem: f. fraudem. eodem nomine (Theuth) anni primus mensis apud eos (Aegyptios) vocatur; nat III 56. omnia ad mentes iudicium quam maxime permovendas et ad utilitatem nostram vocandas conferenda sunt; de or II 332. in partem mulieres vocatae sunt; Caecin 12. nulla fere potest res in dicendi disceptationem aut controversiam vocari, quae . . .; de or II 291. rem publicam annoae nomine in id discrimen, quo vocabatur, non esse venturam; dom 17. cum senatum a. d. XIII K. Ian. tribuni pl. vocavissent; ep X 28, 2. paucas tribus ad usurpandam libertatem vocare; agr II 17. qui fortes et claros viros in invidiam aliquam vocaverunt; Sest 139. — III. 1. quaestor navem populi vocat; inv II 98. — 2. qui adversis vestigiis stent contra nostra vestigia, quos ἀντιποδας vocatis; Ac II 123. huic studio litterarum, quod profitentur ei, qui grammatici vocantur; de or I 10. quod, qui proprio nomine perduellis esset, is hostis vocaretur; of I 37. septem fuisse dicuntur uno tempore, qui sapientes et haberentur et varentur; de or III 137. quos tyrannos vocas; Vat 29. quod maiores consilium publicum vocari voluerunt; Sex Rosc 151. istas tu partes potius quam a populo Romano defectionem: vocas? Phil XIII 39. principatum id dico, quod Graeci ἡγεμονικόν vocant; nat II 29. quicquid est, quod sub aurium mensuram aliquam cadit || cadat ||, etiam si abest a versu, numerus vocatur, qui Graece ὄρθμος dicitur; orat 67. acumen, sollertiam, quam rationem vocamus; nat III 69. animal hoc plenum rationis et consilii, quem voca-

mus hominem; leg I 22. qui (collis) nunc Quirinalis vocatur; rep II 20. comprehensio, quam παραληψιν illi vocant; Ac II 17. is (Dicacarchus) tres libros scripsit, qui Lesbiaci vocantur; Tusc I 77. quae pars animi mens vocatur; rep II 67. quam (qualitatem) ποιότητα Graeci vocant; nat II 94. illa sapientia, quam σοφίαν Graeci vocant; of I 153. sollertiam: f. acumen. quas (stellas) Graeci cometas, nostri circinnatas vocant; nat II 14. quem (subtilem) recte quidam vocant Atticum; orat 83. (tyranni) se Iovis optimi nomine malunt reges vocari; rep III 23.

vocula, ἰσχυράε Stimme, üble Nachrede: I. quanto molliores sunt et delicatiores in cantu flexiones et falsae voculae quam certae et severae; de or III 98. — II. 1. cum recreandae voculae causa necesse esset mihi ambulare; A II 23, 1. — 2. incurrit haec nostra laurus in voculas malevolorum; ep II 16, 2.

volaticus, umherstirrend, unbeständig: o Academiam volaticam et sui similem! modo huc, modo illuc; Ac XIII 25, 3. illius furentes ac volaticos impetus in se ipsos posse converti; har resp 46.

volatus, fliegen, Flug: I. Arabes facilius cantus avium et volatus notaverunt; div I 94. volatus eorum (pullorum) matres prosequuntur; nat II 129. idem (aëc) volatus alitum sustinet; nat II 101. — 2. volatibus avium cantibusque ut certissimis signis declarari res futuras putant; div I 2.

volg — f. vulg —.

volito, fliegen, umherfliegen, umherflattern, schweben, sich umhertreiben: I. volitare in foro insignis est impudentiae; de or I 173. — II. ut toto foro volitare videantur; de or II 101. ut nostri animi volitare cupiant vacui cura ac labore; de or II 23. quae (bestiae) appareant in ardentibus fornicibus saepe volitantes; nat I 103. cum illa coniuratio palam armata volitaret; Sest 9. valebis apud hominem volitantem gloriae cupiditate vir moderatus et constans; Piso 59. quam nos in exigua eius (terrae) parte adfixi speremus tamen nostrum nomen volitare et vagari latissime; rep I 26. easdem (volucres) passim ac libere volitare; de or II 23.

voln — f. vuln —.

volvo, fliegen: I. alia animalia serpendo ad pastum accedunt, alia volando; nat II 122. — II. volasse eum, non iter fecisse dices; Phil X 11. volat aetas; Tusc I 76. eadem efficit in avibus divina mens, ut tum huc, tum illuc volent alites; div I 120. vescimur bestiis et terrenis et aquatilibus et volantibus; nat II 151. litterae Capuam ad Pompeium volare dicebantur; A II 19, 3. fac, ut mihi tuae litterae volent obviae; A VI 4, 3. neque serpit, sed volat in optimum statum instituto tuo sermone res publica; rep II 33.

volo, wollen, begehren, wünschen, verlangen, bestimmen, festsetzen, günstig, geneigt sein, bedeuten, meinen, annehmen, behaupten: I. absolut und elliptisch: 1. inest velle in carendo; Tusc I 88. — 2. cum ex alterius oratione aliud excipias atque ille vult; de or II 273. ut voles, inquit Atticus; Bru 299. quod commodum est, expectate facinus quam vultis improbum; Ver V 11. quam volumus licet ipsi nos amemus; har resp 19. de iudicio animi mei, ut volet quisque, sentiat; Rab Post 44. dic, si vis, de quo disputari velis; Tusc II 13. (adsensio) hanc habet rationem, ut Chrysippus vult, quam dudum diximus; fat 42. regis causa si qui sunt qui velint; ep I 1, 1. in studio minus fortasse, quam vellem, versatus; ep VI 10, 5. etsi omnium causa, quos commendo, velle debeo; ep XIII 71. credo tua causa velle Lentulum; Q fr I 4, 5. qui nostra causa volunt; A XI 8, 1. f. sis, si animal omne, ut vult, ita utitur motu sui corporis membraque, quocumque vult, flectit; div I 120. quod, qua vellet, (aries) ingredi posset et, quae

vellet, attingere; Tusc V 115. quod illa (femina), quam velit sit potens, numquam impetravisset; Cael 63. mihi videntur vestri praeceptores fines officiorum paulo longius, quam natura vellet, protulisse; Muren 65. ut (oculi) aspectum, quo vellet, facile converterent; nat II 142.

II. mit Ergänzung: 1. volo hoc oratori contingat, ut . . ; Bru 290. visne igitur te inspiciamus a puero? Phil II 44. visne ergo ipsius iuris ortum a fonte repetamus? leg I 20. illud velim sic habeas, quod intelleges . . ; ep III 13, 2. facias me velim certiorum; ep XII 25, 7. id velim vobiscum consideretis; ep XIV 18, 2. Laconicum velim, quod poteris, in-visas; A IV 10, 2. velim, quod poteris, consideres, ut sit, unde . . ; A XI 13, 4. de Menedemo vellem verum fuisset; de regina velim verum sit; A XV 4, 4. de cetero vellem equidem ipse (Epicurus) doctrinis fuisset instructor aut ne detruisset alios a studiis; fin I 26. vellem Idibus Martiis me ad cenam invitasses; ep XII 4, 1. maxime vellem primum semper tecum fuissem; A VIII 11, D, 5. j. velim; A XV 4, 4. — 2. ne: j. 1. fin 26. — 3. VELITIS IUBEATIS, UT M. TULLIUS IN CIVITATE NE SIT, BONAQUE EIUS UT MEA SINT; dom 44. volo, ut mihi respondeas tu; Vatin 14. „VELITIS IUBEATIS, UT, QUOD M. CICERO VERSUM FECERIT“; Piso 72. quoniam videris hoc velle, ut virtus satis habeat ad vitam beatam praesidii; Tusc V 83. de tuis velim ut eo sis animo, quo debes esse, id est ut ne quid tibi praecipue timendum putes; ep IV 14, 4. tu ut et obloquere et conloquere velim; Q fr II 8, 1. — 4. ut ne: j. 3. dom 44. ep IV, 14, 4. — 5. volo mentam pusillam ita appellare ut „rutulam“; non licet; ep IX 22, 3. num non vis audire, cur . . ? Tusc I 77. si aurum cui commo-strare vellem; de or II 174. quid vis nobis dare, ut isti abs te ne auferantur? Ver IV 32. volo Ciceroni meo togam puram dare; A IX 17, 1. Nympho cum se aequo vellet iudicio defendere; Ver III 54. qui de te detrahere vellet; Q fr I 2, 3. qui Attice volunt dicere, orat 23. diiungere me ab illo volo; A VII 1, 9. quod cum efficere vultis; nat I 68. eorum partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt; de or II 94. quoniam utrique Socratici et Platonicum volumus esse; of I 2. si volo is esse, quem tu me esse voluisti; ep I 7, 1. si vis homo esse; A IV 15, 2. Avillius simulat se aegrotare et testamentum facere velle; Cluent 37. quos hospites habere nemo velit; Phil V 15. hic ego vellem habere Homeri illam Minervam simulatam Mentori; A IX 8, 2. quam (prudenciam) vult imitari malitia; of III 96. verum invenire volumus; fin I 13. nihil me nec subterfugere voluisse reticendo nec obscurare dicendo; Cluent 1. (Zeuxis) Helenae se pingere simulacrum velle dixit; inv II 1. non se tectis private voluerunt; Piso 16. si recordari volueritis de novis hominibus; agr II 3. qui religiones deorum immortalium retinere vult; Ver III 6. ille paludes siccare voluit; Phil V 7. subterfugere; j. obscurare. te videre plane velim; A XI 9, 3. qui secundum naturam volent vivere; of III 23. hoc cive uti aut volumus aut possumus? Phil V 28. — 6. a. illud volumus intellegi nos probe tenere; inv I 77. quales ipsi (oratores) se videri volunt; Bru 142. si id te senatus aut populus Romanus facere voluisset; Ver III 117. eius magistratus corpus legibus vallatum esse voluerunt; Tul 49. si interfici Caesarem voluisse crimen est; Phil II 34. Plato veritatem cogitationis ipsius et mentis esse voluit; Ac II 142. in voluptate, quod (Epicurus) summum bonum esse vult, summumque malum dolorem; fin I 29. hoc natura videlicet vult, salvam esse se; fin II 31. duas partes ei (rationi Plato) parere voluit, iram et cupiditatem; Tusc I 20. Lacedaemonii senibus angurem interesse voluerunt; div I 95. vultis evenire omnia

fato; div II 24. nisi maiores eos, qui ex hac vita migrassent, in deorum numero esse voluissent; leg II 55. qui se metui volent; of II 94. cui (Cluvio) satis factum esse a nobis valde volo; ep XIII 56, 3. numquam me gravem vobis esse voluisse; ep XIII 76, 1. volueras me illa negotia tueri; A VIII 11, B, 2. volo eum (librum) divulgari; A XII 40, 1. j. 5. esse; ep I 7, 1. I, 2. alqs; Tusc II 13. — b. ut aliis eam (laudem) praereptam velim; Sex Rose 2. nunc illos monitos etiam atque etiam volo; Catil II 27. qui rem publicam defensam velint; A VIII 3, 4. — c. tu partes eas, quas te senatus populusque Romanus voluit, an fructus integros vendidisti? Ver III 40. vultis omnia fato; nulla igitur est divinatio; div II 20. — 7. deinde Arpinum volebamus; A IX 1, 3. Rhodum volo puerorum causa, inde quam primum Athenas; A VI 7, 2. — 8. nunc ἀποσώ, quo me verum. volo Dolabellae valde desideranti; non reperio, quid; A XIII 13, 2.

III. mit einfachem Object: volo Varronem; A XIII 25, 3. a capite, quod velimus, accersere; de or II 117. quid vero istae sibi quinquagesimae, quod porro nummorum accessiones volunt? Ver III 118. me omnia, quae vellet, esse facturum; Cluent 50. omnes idem volunt, idem defendunt, idem sentiunt; Phis VIII 8. quid voluit sibi, qui illa mutaverit? fin IV 57. quid sibi lex aut quid verba ista vellet; leg III 33. quantum mea causa velis; ep XI 17, 2. accedit eo, quod Varro Murena magno opere eius (T. Manlii) causa vult omnia; ep XIII 22, 1. me nemo adhuc rogavit, num quid in Sardiniam vellem, te puto saepe habere, qui, num quid Romam velis, quaerant; Q fr II 2, 1. de quo Caesarem solitum dicere: „magni refert, hic quid velit, sed, quicquid volt, valde volt“; A XIV 1, 2. j. calamitatem, delectationem, vires. II, 3. Tusc V 83. II, 6. a. fin II 31. dividebat agros, quibus et quos volebat; Phil V 20. ut velle atque optare aliquid calamitatis filio potius quam id struere et moliri videretur; Cluent 178. quae (fabulae) delectationis habeant, quantum voles; div II 113. cum fines provinciae tantos haberet, quantos voluerat; Piso 49. vult plane virtus honorem; rep III 40. qui postulat ad tantum bellum legatum, quem velit; imp Pomp 57. ut eorum (mediorum) alia velis, alia nolis, alia non cures; fin IV 71. pacem vult M. Lepidus; Phil XIII 8. quem voles eorum testium, quos produxero, rogato; Ver II 152. intellegentiae iustitia coniuncta, quantum volet, habebit ad faciendam fidem virium; of II 34.

IV. mit doppelttem Accusativ: qui se populares volunt; Ac II 78. ut (omne animal) se salvum in suo genere incolumeque vellet; fin IV 19. ita mihi deos propitios velim, ut . . ; Ver V 37. semper ille populum Romanum liberum voluit; Phil V 38.

volt — j. vult —.

volubilis, sich drehend, wandelbar, gefläufig, gewandt: C. Rusticelius Bononiensis, is quidem est exercitatus et natura volubilis; Bru 169. eum (mundum deus) caelo volubili et in orbem incitato complexus est; Tim 20. Epicurus dicat se non posse intellegere, qualis sit volubilis et rotundus deus; nat II 46. quam (sit) vaga volubilisque fortuna; Milo 69. cum se homo volubilis quadam praecipiti celeritate dicendi iactaret; Flac 48. incitata et volubilis oratio; Bru 203. oratio quoniam tum stabilis est, tum volubilis; orat 187. hunc L. Gellius canorum oratorem et volubilem fuisse dicebat; Bru 105.

volubilitas, Drehbarkeit, Kreisbewegung, Unbeständigkeit, Gefläufigkeit: I. sine qua (rerum scientia) verborum volubilitas inanis atque inridenda est; de or I 17. ex utraque re mundi volubilitas, quae nisi in globosa forma esse non posset, (cognoscitur); nat II 49. — II. cognosco, inrideo: j. I. integritas in candidato, non linguae volubilitas

requiri solet; Planc 62. — III. quod temere fit caeco casu et volubilitate fortunae; div II 15.

volubiliter, schnell dahinrollend: saepe etiam in amplificanda re funditur numerose et volubiliter oratio; orat 210.

volucer, geflügelt, flüchtig, schnell, Vogel: A. quodsi hoc apparet in bestiis, volucris, nantibus, agrestibus; Lael 81. volucris semper spe et cogitatione rapiuntur a domo longius; rep II 7. aliud genus est non tam sententiis frequentatum quam verbis voluere atque incitatum; Bru 325. spes: f. cogitatio. — B. I. quem ad modum volucres videmus effingere et construere || constituere || nidos; de or II 23. quae est natura, quae volucres huc et illuc passim vagantes efficiat ut significant aliquid et tum vetent agere, tum iubeant aut cantu aut volatu? div II 80. — II. videmus in quodam volucrum genere non nulla indicia pietatis; fin II 110.

volumen, Rolle, Schrift, Band, Buch: I. 1. cum (Caesar) volumina iam confecerit ἀποφθεγμάτων; ep IX 16, 4. explicet suum volumen illud, quod ei planum facere possum Erucium conscripsisse; Sex Rosc 101. evolvi volumen epistularum tuarum, quod ego sub signo habeo seroque diligentissime; A IX 10, 4. explico: f. conscribo. habeo: f. evolvo. tuis oraculis Chrysippus totum volumen implevit; div II 115. cum (Antimachus) legeret eis magnum illud, quod novistis, volumen suum; Bru 191. volumen eius rerum gestarum maximum isti ostendit; Ver I 97. legati Appiani mihi volumen a te plenum querebrae iniquissimae reddiderunt; ep III 7, 2. servo: f. evolvo. — 2. tuas quoque epistulas vis referri in volumina; ep XVI 17, 1. — II. quoniam huius voluminis magnitudo longius processit; inv I 109. — III. (omnia) neque ita multis litteris aut voluminibus magnis continentur; de or I 192.

voluntarius, freiwillig, willkürlich, selbständig: id, quod imperatur, necessarium, illud, quod permittitur, voluntarium est; inv II 145. quam (admissionem animorum) esse vult in nobis positam et voluntariam; Ac I 40. an, cum illum necessarium et fatalem paene casum non tulerimus, hunc feremus voluntarium? Phil X 19. voluntario maleficio veniam dari non oportere, imprudentiae concedi non nunquam convenire; inv I 102. frustra suscipi miseriam voluntariam; Tusc III 32. alter (Carbo) morte voluntaria se a severitate iudicium vindicavit; Bru 103. quin hic quoque motus animi sit totus opinabilis ac voluntarius; Tusc IV 79. quibus (philosophis) viderentur sine ullo fato esse animorum motus voluntarii; fat 39. quod eius omnes gravissimas iniurias communis concordiae causa voluntaria quadam oblivione contrieram; ep I 9, 20. si † || etsi || fortasse ego a te huius voluntarius procurator petam; Bru 17. eos, qui pareant principibus, ab eo populo servos voluntarios appellari; rep I 67. ut animi virtutes non voluntarias vincant virtutes voluntariae; fin V 38. quod illud voluntarium vulnus accepit; Planc 89.

voluntas, Wille, freier Wille, Wunsch, Verlangen, Absicht, Bereitwilligkeit, Zuneigung, Wohlwollen: I. ablut: 1. si voluntas || ei || a faciendo || faciendi || demonstrabitur a fuisse; inv II 35. quam valde Bibuli voluntas a me sine causa abhorreret; ep II 17, 6. quod quoniam nobis quoque voluntatis accidit, ut artem dicendi perscriberemus; inv II 4. ad paternas necessitudines magnam attulit accessionem tua voluntas erga me meaque erga te par atque mutua; A XVI 16, 3. si mens voluntasque divina idcirco consuluit hominibus, quod . . ; nat III 70. in quo mihi voluntas non deest; ep II 17, 6. eius modi appetitionem Stoici βούλησιν appellant, nos appellemus voluntatem. eam illi putant in solo esse sapiente, quam sic definiunt: voluntas est, quae quid cum ratione desiderat; Tusc IV 12. erat

summa voluntas senatus; Ver II 95. quae Caesaris de bello voluntas fuerit; Marcel 15. f. desiderat. ubi aut bene merendi de altero aut referendae gratiae voluntas poterit existere? leg I 43. tantum erat ablatum, quantum voluntas tulerat Apronii; Ver III 198. omnis voluntas M. Bruti libertatem populi Romani intuetur; Phil X 23. si voluntas eadem maneret; Quinct 82. ex ea (virtute) proficiunt honestae voluntates; Tusc IV 34. si voluntas et aequitas valeat; Caecin 66. praeclara voluntas atque omni laude digna; dom 131. — 2. quid est pietas nisi voluntas grata in parentes? Planc 80. f. 1. desiderat. —

II. nach Verba: 1. cum par voluntas accipitur et redditur; ep V 2, 3. ut alienes ab eis auditorum voluntatem; inv I 24. conabantur alienare a te voluntatem meam; ep III 6, 4. appello: f. I. 1. desiderat. nolite animum meum debilitare metu commutatae vestrae voluntatis erga me; Planc 103. ad eorum voluntatem mihi consiliandam maximo te mihi usui fore video; A I 2, 2. ut ad eam voluntatem, si quam in illum (M. Curium) ante has meas litteras contulisti, quam maximus post mea commendatione cumulus accedat; ep XIII 17, 2. quodsi voluntas scriptoris conservanda sit, se, non adversarios, a voluntate eius stare; inv II 128. ad voluntates nostras copulandas; ep III 4, 2. in quo universus populus voluntatem suam declaravit; Planc 49. hanc meam voluntatem ad matrem tuam detuli; ep VI 22, 3. definitio: f. I. 1. desiderat. signa conturbantur, quibus voluntas a simulatione distingui posset; A VIII 9, 2. actor moderatur et fingit non modo mentem ac voluntates, sed paene vultus eorum; leg III 40. quod is eandem voluntatem erga Syracusanos suscepisset, quam ego semper habuissem; Ver IV 145. ne causam quidem elicere (potui) immutatae voluntatis; A I 11, 1. (Caesar) cedit multorum iustis et officio incensis, non inanibus aut ambitiosis voluntatibus; ep VI 6, 8. de Triario bene interpretaris voluntatem meam; A XII 28, 3. in tam varia inris dictione tot hominum gratiosorum laesae voluntates; Flac 6. moderor: f. fingo. me voluntate esse mutata; Quir 19. suffragiis offendebar saepe eorum voluntas; Sest 105. voluntate perspecta senatus; Quir 12. reddo: f. accipio. voluntates consceleratas ac nefarias nec sanare potui nec tollere; Sulla 28. parumne haec significant populi Romani universi voluntatem? Phil I 36. suscipio: f. habeo. tollo: f. sano. eorum et voluntatem et copiam causa vicit; rep III 13. — 2. ne ut sedeamus quidem aut ambulemus voluntatis esse; fat 9. — 3. cedo: f. 1. incendio. populi magis utilitati consulere quam voluntati; Sulla 25. cuius ego voluntati in eius periculis nullo modo deesse possum; Balb 4. vellem (Scaevola) potuisset obsequi voluntati tuae; ep III 5, 5. qui voluntati tuae paruit; Muren 47. ut eorum voluntati satis fiat; inv I 55. — 4. ii mentem hominis voluntate libera spoliata necessitate fati devinciunt; fat 20. quaesiverunt, essentne eadem voluntate; Sulla 36. te esse in me tali voluntate, ut . . ; ep XIII 27, 2. f. 1. muto. — 5. si unus quisque velit verba spectare et non ad voluntatem eius, qui ea verba habuerit, accedere; inv II 140. f. 1. confero. Pompeium adduxi in eam voluntatem, ut . . ; A I 19, 7. totum me ad eius viri ita de me meriti voluntatem nutumque converterem; ep III 10, 10. qui contra voluntatem eius dicere auderet; Sex Rosc 60. cum aliquid contra utilitatem eius ordinis voluntatemque fecissent; Ver III 94. Pompeius ad voluntatem perferendae legis incuberat; A I 19, 4. maneo in voluntate et, quoad voles tu, permanebo; ep V 2, 10. quae (virtutes) in voluntate positae magis proprio nomine appellari solent; fin V 36. sto a: f. 1. conservo. populum esse in alia voluntate; agr I 27.

III. nach **Adjectiv**: Appium Claudium, pari voluntate praeditum; Phil XIII 29.

IV. nach **Substantiveu**: 1. a l q d: f. I, 1. accidit. voluntatis nostrae non esse causas externas et antecedentes; fat 23. f. II, 1. immuto. quod si est criminum, necessitatis crimen est, non voluntatis; Ligar 5. quod (scriptum) ille suae voluntatis quasi imaginem reliquerit; inv II 128. haud scio an plus iudicium voluntatis valere quam sortis debeat; Ver I 41. metus: f. II, 1. commuto. quae (litterae) tenues et obscurae notae sint voluntatis; inv II 141. ne quae mihi pars abs te voluntatis mutuae tribueretur; ep V 2, 1. maximum signum illo die dedit voluntatis et iudicii sui; Phil V 38. quod certius legis scriptor testimonium voluntatis suae relinquere potuit? inv I 70. nulla varietas est inter homines opinionis, nulla voluntatis; Flac 96. — 3. tali illum in te voluntate iudicioque cognovi; Bru 156. — 3. si Cn. Pompeius idem mihi testis de voluntate Caesaris et sponsor est illi de mea; prov 43.

V. **Umstand**: 1. aratores tibi ad statum honoris tui causa voluntate sua contulisse; Ver II 151. cum hic filius se voluntate patris rei familiari dedisset; Sex Rose 18. me universi populi Romani summa voluntate consulem factum; Vat 6. non me repentina aliqua voluntate aut fortuito ad tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidisse; ep V 8, 3. quod (Aristoteles) omnia, quae moventur, aut natura moveri censuit aut vi aut voluntate; nat II 44. nulla vi coactus, iudicio ac voluntate ad ea arma profectus sum; Ligar 7. si est tuus natura filius, consuetudine discipulus, voluntate similis; Ver III 162. voluntate et iudicio suscipi aegritudinem confitendum est; Tusc III 66. ut sempiternam poenam sustinerem mea voluntate susceptam; Quir I. — 2. in rebus prosperis et ad voluntatem nostram fluentibus; of I 90. cogendi iudices inviti, retinendi contra voluntatem; Muren 42. illud etiam accidit praeter optatum meum, sed valde ex voluntate; Piso 46. quibus de rebus mihi pro Cluentii voluntate nimium dixisse videor; Cluent 160.

volvo, wälzen, rollen, drehen, bewegen, vorbringen, vortragen: in aethere astra volvuntur; nat II 117. longissima est complexio verborum, quae volvi uno spiritu potest; de or III 182. suapte natura cylindrum volvi; fat 42. volvendi sunt libri cum aliorum tum in primis Catonis; Bru 298. alter ita facile soluteque verbisolvebat satis interdum acutas sententias, ut . . .; Bru 280. sol circum eam ipsam (terram) volvitur; nat II 102. M. Pontidius celeriter sane verba volvens; Bru 246.

voluptarius, Vergnügen, Lust gewährend, die Lust betreffend, genussüchtig, wollüstig: A. quae voluptaria, delicata, mollis habeatur disciplina; fin I 37. quem (Aristippum) illae magis voluptariae disputationes delectarant; de or III 62. Epicurus, homo voluptarius; Tusc II 18. a gravibus illis antiquis philosophis petenda medicina est, || est, si || non ab his voluptariis; Tusc III 40. voluptarias possessiones nolet Silius; A XII 25, 1. gustatus, qui est sensus ex omnibus maxime voluptarius; de or III 99. sic suos sensus voluptarios omnes incitavit, ut . . .; Piso 69. una voluptas e multis obscuratur in illa vita voluptaria; fin IV 31. — B. a. ipsi voluptarii deverticula quaerunt || quaerant ||; fin V 74. — b. homini non recta, sed voluptaria quaerenti nonne *βελιωται*? A XII 2, 2.

voluptas, Vergnügen, Lust, Wollust, Genuß: I. **absolut**: 1. quodsi voluptas est sola, quae nos vocet ad se et adliciat suapte natura; fin I 54. etiam voluptas, quae maxime est inimica virtuti bonique naturam fallaciter imitando adulterat, in suadendo saepe sane laudanda est; part or 90. fluit voluptas corporis et prima quaeque avolat; fin II 106. nulum inveniri verbum potest, quod magis idem decla-

ret Latine, quod Graece, quam declarat „voluptas“. huic verbo omnes duas res subiciunt, laetitiam in animo, commotionem suavem iucunditatis in corpore; fin II 13. corporis voluptas si etiam praeterita delectat; fin II 103. voluptates, blandissimae dominae, maioris partis animos a virtute detorquent; of II 37. maximas virtutes iacere omnes necesse est voluptate dominante; fin II 117. iactatio est voluptas gestiens et se efferens insolentius; Tusc IV 20. quae (voluptates) cum inclusae diutius et prima aetate compressae et constrictae fuerunt, subito se non numquam profundunt atque eiciunt universae; Cael 75. sensibus ipsis iudicari voluptatem bonum esse, dolorem malum; fin II 36. nomen imponis, in motu ut sit (voluptas) et faciat aliquam varietatem; fin II 75. inter ista verba non habet ullum voluptas locum, non modo illa, quam in motu esse dicitis, sed ne haec quidem stabilis; fin II 77. qui voluptatem summum bonum esse decernit; fin II 115. cum utatur voluptate ea, qua nulla possit maior esse; fr F V 81. f. adlicet, adulterat. facit; f. est; fin II 75. fluit; f. avolat. gestit; f. effert. habet; f. est; fin II 77. in his primis naturalibus voluptas insit necne, magna quaestio est; fin II 34. etiamsi voluptas ea, quae sensum moveat, nulla successerit; fin I 56. animi voluptates et dolores nasci fatemur e corporis voluptatibus et doloribus; fin I 55. omnes animi et voluptates et dolores ad corporis voluptates ac dolores pertinere; fin II 107. profundunt; f. eiciunt. succedit; f. movet. aliud (vocis genus sibi sumat) voluptas, effusum, lene, tenerum, hilaratum ac remissum; de or III 219. animum et praesentem (voluptatem) percipere pariter cum corpore et prospicere venientem; Tusc V 96. vocat; f. adlicet. — 2. nemo ipsam voluptatem, quia voluptas sit, aspernatur aut odit aut fugit, sed quia consequuntur magni dolores eos, qui ratione voluptatem sequi nesciunt; fin I 32. si non dolere voluptas sit summa; fin II 28. f. 1. effert.

II. nach **Verben**: 1. reliquae meae fortunae recuperatae plus mihi nunc voluptatis adferunt; Quir 3. qui ad virtutem adiungunt vel voluptatem vel vacuitatem doloris; fin II 42. hi voluptates omnes vestigant atque odorantur, idem expendant atque aestimant voluptates; sen 15. ut postea variari voluptas distinguere possit, augeri amplificarique non possit; fin I 38. sic (Epicurus) appellat hanc dulcem (voluptatem): „in motu“, illam nihil dolentis „in stabilitate“; fin II 16. (animal) gaudet voluptate et eam appetit ut bonum; fin II 31. aspernor; f. I, 2. angeo; f. amplifico. magnam ex epistula tua cepi voluptatem; Q fr III 8, 3. ut non modo nullam capter, sed etiam praetereat omnes voluptates; fin I 24. quae sunt epularum aut ludorum aut scortorum voluptates cum his voluptatibus comparandae? Cato 50. comprimo; f. I, 1. eiciunt. temperantiam (esse) expetendam, non quia voluptates fugiat, sed quia maiores consequatur; fin I 48. constringo; f. I, 1. eiciunt. cum honestas in voluptate contemnenda consistat; Ac II 139. f. sperno. quod ea (senectus) voluptates nullas magnopere desiderat; Cato 44. qui (Aristippus) voluptatem summum bonum dicit; fin II 19. distinguo; f. amplifico. nullam capitaliorem pestem quam voluptatem corporis hominibus dicebat (Archytas) a natura datam; Cato 39. efferro; f. I, 1. effert. cum (voluptas) percipitur e multis dissimilibus rebus dissimiles efficientibus voluptates; fin II 10. eicio; f. I, 1. eiciunt. expendo; f. aestimo. ab iis (parvis, bestiis) duce natura hanc voluptatem expeti nihil dolendi; fin II 32. fugio; f. consequor. I, 2. amicitiae, consuetudines quid habent voluptatis; Quir 3. includo; f. I, 1. eiciunt. laudo; f. I, 1. adulterat. non genere aut loco aut ordine, sed forma, aetate figura (voluptates) metiendas putant; Tusc V 94. odi; f. I, 2. odoror; f. aestimo. qui

dolorem eum fugiat, quo voluptas nulla pariat; fin I 32. paro: §. 4. vescor. vobis voluptatum perceptarum recordatio vitam beatam facit, et quidem corpore perceptarum; fin II 106. §. I, 1. venit. ut (luxuriosi) persequerentur cuiusque modi voluptates; fin II 22. in principiis naturalibus plerique Stoici non putant voluptatem esse ponendam; fin III 17. praetereo: §. capto. I, 1. delectat. temperantia constat ex praetermittendis voluptatibus corporis; nat III 38. profundo: §. I, 1. eiciunt. prospicio: §. I, 1. venit. aliis otium quaerere debent et voluptates, non sibi; Sest 139. ut et voluptates repudiandae sint et molestiae non recusandae; fin I 33. si quid est, quod nec voluptatem sentiat nec dolorem; nat III 33. sequor: §. I, 2. spreta et contempta voluptate; Cato 43. vario: §. amplifico. vestigo: §. aestimo. omnes iucundum motum, quo sensus hilaretur, Graece ἡδονήν, Latine voluptatem vocant; fin II 8. — 2. quarum (voluptatum) potiendi spe inflammati multos labores susceperant; fin I 60. — 3. Epicurus, is quem vos nimis voluptatibus esse deditum dicitis; fin I 57. si populo ludorum magnificentia voluptati est; Muren 38. sin sit quispiam, qui aliquid tribuat voluptati; of I 106. — 4. incredibili quadam et paene divina laetitia voluptate caruissem; Quir 2. qui efferunt se laetitia tum, cum fruntur Veneris voluptatibus; Tusc IV 68. perpetuis voluptatibus perfruens; fin II 118. (T. Torquatus) privavisse se etiam videtur multis voluptatibus; fin I 23. vacandum est aegritudine et voluptate nimia || voluptate ||; of I 69. si possit paratissimis vesci voluptatibus; fin V 57. utur: §. I, 1. est; fr F 81. — 5. dicit Epicurus ne argumentandum quidem esse de voluptate; fin III 3. quas (res) sapientia comparat ad voluptatem; fin II 89. ut in amore atque in voluptatibus adolescentiam suam conlocaret; Cael 39. idcirco amicitia cum voluptate conecitur; fin I 67. rationibus conquisitis de voluptate et dolore disputandum putant; fin I 31. nascor e: §. I, 1. nascuntur. pertineo ad: §. I, 1. pertinent. si ad voluptatem omnia referantur; fin II 85. qui versentur isdem in voluptatibus; Cael 57. in qua una (voluptate) vacui negotiis honeste ac liberaliter possimus vivere; fin IV 12.

III. nach Adjectiven: 1. quae sunt luxuriosis effcientia voluptatum; fin II 21. doceo deos vestros esse voluptatis expertes; nat I 113. ratio voluptatis non dolendive particeps; fin II 38. — 2. omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est; de or III 100. — 3. nihil esse praestabilius otiosa vita, plena et conferta voluptatibus; Sest 23. horam nullam vacuum voluptate esse debere; sen 14. — 4. quis in voluptatibus inquinatior? Cael 13. si quis est paulo ad voluptates propensior; of I 105.

IV. nach Substantiven: 1. alqd: §. II, 1. adfero, habeo. qui dicuntur praeter ceteros esse auctores et laudatores voluptatis; Sest 23. blanditiis praesentium voluptatum deleniti atque corrupti; fin I 33. quod (Epicurus) e duplici genere voluptatis coniunctus est; fin II 44. quod invitabantur inlecebris blandis voluptatis; Tusc IV 6. laudatores: §. auctores. qui voluptatum libidine feruntur; Tusc III 4. eos invidiosum nomen voluptatis fugere; Ac II 138. ea philosophia, quae suscepit patrocinium voluptatis; de or III 63. recordatio: §. II, 1. percipio. in omni re doloris amotio successionem efficit voluptatis; fin I 37. qui tempora voluptatis laborisque disperunt; Muren 74. distinguit vicissitudinem laboris ac voluptatis; Muren 76. aliam vim voluptatis esse, aliam nihil dolendi concedas necesse est; fin II 9. — 2. ut (divitiae) quasi duces sint ad voluptatem; fin III 49. si Epicuri de voluptate liberus esset; div II 59.

V. Umfiand: 1. non parva adficior voluptate; prov 1. voluptate capiuntur omnes; leg I 31. confertus: §. III, 3. plenus. voluptate omnia derigentes; fin II 71. gaudere: §. II, 1. appeto. quae (natura) sua voluptate laetans; nat I 116. qui nunc voluptate omnia metiuntur; de or III 62. nisi sensus quasi titillarentur voluptate; Tusc III 47. abl. comp.: §. I, 1. est; fr F 81. — 2. nec (est consentaneum), qui invictum se a labore praestiterit, vinci a voluptate; of I 68. alii voluptatis causa omnia sapientes facere dixerunt; Cael 41. animi discessus a corpore fit plerumque sine sensu, non numquam etiam cum voluptate; Tusc I 82. primos congressus copulationesque fieri propter voluptatem; fin I 69.

volutabundus, sich wälzend: libidinoso et volutabundo in voluptatibus; rep II 68.

volutatio, herumwälzen: quas (labes) nos non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutionibus corporis persecti sumus; Piso 83.

volutio, herumwälzen, bewegen, beschäftigen, erwägen, durchforſchen: qui in veteribus erit scriptis studiose et multum volutus; de or III 39. cum omnes in omni genere et scelorum et flagitiorum volutentur; ep IX 3, 1. ad Callisthenem et ad Philistum redeo, in quibus te video volutum; Q fr II 11, 4. eorum animi corporibus elapsi circum terram ipsam volutantur; rep VI 29. despicientem omnia humana nihil unquam nisi sempiternum et divinum animo volutare; rep I 28. frater optimus volutus est ad pedes inimicissimorum; Sest 145. sempiternum: §. divinum.

vomer, Pflugſchar: cuius (aratri) vomere portam Capuae paene perstrinxisti; Phil II 102.

vomica, Geſchwür: qui gladio vomicam eius (Iasonis) aperuit, quam sanare medici non potuerant; nat III 70.

vomitio, Erbrechen: quod vomitione canes curantur || curant ||; nat II 126.

vomo, ſpeien, ſich erbrechen: I. ab hora tertia bibebatur, ludebatur, vomebatur; Phil II 104. — II. cum vomere post cenam te velle dixisses; Deiot 21. omnibus est visus vomere suo more, non dicere; eq XII 2, 1. qui (asoti) in mensam vomant; fin II 23.

vorago, Abgrund, Strudel: I, 1. qui immensa aliqua vorago est et gurgis vitorum omnium; Ver III 23. — 2. quid? tu meo periculo, gurgis ac vorago patrimonii, helluabare? Sest 111. — II. „Syrtem patrimonii“ scopulum libentius dixerim. „Charybdis bonorum“ voraginem potius; de or III 163. — III. submersus equus voraginibus non exstitit; div I 73.

vorax, geſtäßig: quae Charybdis tam vorax? Phil II 67.

vorro, verſchlengen: I. alia (animalia) sugunt, alia carpunt, alia vorant, alia mandunt; nat II 122. — II. nos hic voramus litteras; A IV 11, 2.

votivus, gelobt, geweiht: votivam legationem sumpsissem prope omnium fanorum, lucorum; A IV 2, 6. honestior est votiva (legatio); A XV 8, 1. cum bello Latino ludi votivi maximi primum fierent; div I 55.

votum, Geſüßde, Wunsch: I, 1. qui Veneri et Cupidini vota deberet; Ver IV 123. cum vos vota faceretis, ut . . ; Milo 41. cum de illo aegrotu vota faciebant; A VIII 16, 1. cum ante lucem vota ea, quae numquam solveret, nuncupavit; Phil III 11. votum patris Capitolii aedificatione persolvit; rep II 44. solvo: §. nuncupo. — 2. etiam fortunis hominum abutebatur ad nocturna vota cupiditatum suarum; Ver V 142. — II. ego me maiore religione, quam quisquam fuit ullius voti, obstrictum puto; A XII 43, 3 (2). — III. quam multi votis vim tempestatis effugerint; nat III 89. quod eum votis lacrimisque prosecti sunt; Plane 26.

234. quam (orationem Aeschines) cum suavissima et maxima voce legisset; de or III 213. qui (populus) si una loqui voce possit; Plane 12. cum erat reclamatum semivivis mercennariorum vocibus; Sest 126. ait eos voce inani sonare; fin II 48. tamenne eum tua voce violabis? dom 82. abl. comp.: f. II, 1. pono. — 2. locum illum a tribunicia voce desertum; Cluent 110. ut certis rebus certa signa praecurrerent, alia in stellis, alia in somniantium visis, alia in furentium vocibus; div I 118. inter: f. I, 1. respondent. vaecors repente sine voce constitit; har resp 2.

urbane, fein, wißig; sin autem urbanus me agere mavis; Cael 36. ut a patre audiebam facete et urbane Stoicos iridente; fin I 39. (Clodius) furebat a Racilio se contumaciter *inurbaneque* vexatum; Q fr II 1, 3.

urbanitas, Stadtleben, feine Bildung, Feinheit, Wißig: I. homo summa prudentia, addo urbanitatem, quae est virtus, ut Stoici rectissime putant; ep III 7, 5. exaruisse iam veterem urbanitatem; ep VII 31, 2. — II. addo: f. I. est. subtili venustate atque urbanitate coniuncta; de or I 17. huius orationes tantum urbanitatis habent, ut . . ; Bru 167. quae (contumelia) si petulantius iactatur, convicium, si facilius, urbanitas nominatur; Cael 6. aspectus videlicet urbis tibi tuam pristinam urbanitatem reddidit; ep III 9, 1. — III. alqd: f. II. habeo. qui est iste tandem urbanitatis color? Bru 171. desideria urbis et urbanitatis depone; ep VII 6, 1. quod mihi levis in urbis urbanitatis desiderio videbare; ep VII 17, 1. libandus [est] etiam ex omni genere urbanitatis facietiarum quidam lepos; de or I 159. et „odor“ urbanitatis et „mollitudo“ humanitatis sunt ducta a ceteris sensibus; de or III 161. urbanitatis possessionem quibusvis interdictis defendamus; ep VII 32, 2. ut aliquando subtilitatem veteris urbanitatis et humanissimi sermonis attingerem; Q fr II 8 (10), 2. cum tantam vim et utilitatem salis et urbanitatis esse fateatur; de or II 231. — IV. te unum nostrorum hominum urbanitate limatum; nat II 74.

urbanus, städtisch, fein, gebildet, geistreich, wißig, Städter: A. qui est in isto genere urbanissimus; Cael 36. quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem rei publicae, tibi provinciae dedit; Q fr I 1, 43. ille Romuli auguratus pastoralis, non urbanus fuit nec fictus; div I 107. id ipsum est gestum consilio urbano sine exercitu; of I 76. voluisti ex urbano edicto decernere; Ver I 112. alterum (iocandi genus) elegans, urbanum, ingeniosum, facetum; of I 104. quae sunt urbanarum maledicta litium; Phil XIV 7. manabat illud malum urbanum et ita corroborabatur cotidie, ut . . ; ep XII 1, 1. sexta palma urbana etiam in gladiatore difficilis; Phil XI 11. C. Verre praetore urbano sortiente; Ver pr 39. desinant circumstare tribunal praetoris urbani; Catil I 32. hi sunt anni consumpti in praetura urbana et praetura Siciliensi; Ver I 34. ut quaestores urbanos ad eam rem pecuniam dare iubeant; Phil XIV 38. multae res existerent urbanae maiores clarioresque quam bellicae; of I 74. homo facetus inducis etiam sermonem urbanum ac venustum; dom 92. — B, I. quam omnes urbani, rustici voluptatem vocant; fin II 77. — II. ut ante rusticis detur ager quam urbanis; agr II 79.

urbs, Stadt, Hauptstadt: I. absolute: 1. Antiochia, celebri quondam urbe et copiosa atque eruditissimis hominibus liberalissimisque studiis adfluenti, celeriter (Archias) antecellere omnibus ingenii gloria coepit; Arch 4. gentilis tuus urbem auget, quam hoc biennio primum vidit, et ei parum magna visa est, quae etiam ipsum capere potuerit; A XIII 35, 1. ea tanta est urbs, ut ex quattuor urbibus

maximis constare dicatur; Ver IV 118. etsi prope diem video bonorum, id est lautorum et locupletum [locupletum], urbem refertam fore, municipiis vero his relictis refertissimam; A VIII 1, 3. f. constat. qui salva urbe salvi esse possent; Catil III 25. urbem ipsam imperio domicilium praebere posse; agr I 19. urbes coloniarum ac municipiorum responderent Catilinae tumulis silvestribus; Catil II 24. ea, quae capta urbe accidunt victis, stante urbe unum perpeti; dom 98. videtur: f. capit. — 2. quae est urbs Syracusis suo nomine ac moenibus; Ver V 98. est mundus quasi communis deorum atque hominum domus aut urbs utrorumque; nat II 154.

II. nach Urben: I. eius modi coniunctionem tectorum oppidum vel urbem appellaverunt delubris distinctam spatiisque communibus; rep I 41. casu sermo a Capitone de urbe augenda; A XIII 33, a, 1. f. I, 1. capit. urbem pulcherrimam, Syracusas, cum vi consilioque cepisset; Ver II 4. cum urbem Pisonem et Gabinio ducibus cepisset, occupasset, teneret; dom 102. cum omnes urbes nondum excisam et eversam, sed iam captam atque oppressam videremus; Sest 35. f. I, 1. stat. urbem, urbem, mi Rufe, cole et in ista luce vive; ep II 12, 2. quod mihi primum post hanc urbem conditam togato contigit; Catil III 15. qui (Romulus) urbem auspicio condidit; div II 70. L. Tarutius Firmanus urbis etiam nostrae natalem diem repetebat ab iis Parilibus, quibus eam a Romulo conditam accepimus; div II 98. non esse opportunissimos situs maritimos urbibus eis, quae ad spem diuturnitatis conderentur atque imperii; rep II 5. qui urbem suis laboribus conservasset; dom 137. duas urbes potentissimas, Karthaginem atque Numantiam, ab eodem Scipione esse deletas; imp Pomp 60. si diutius in hac urbe, quam delere cuperet, maneret; har resp 12. urbes complures dirutas ac paene desertas, in quibus Samum et Halicarnassum, per te esse recreatas; Q fr I 1, 25. distinguo: f. appello. divisurum se urbem; Phil XIII 19. in latere aut in caemento, ex quibus urbs effecta est; div II 99. qui ex summis periculis eriperim urbem hanc; Sulla 27. duabus urbibus eversis inimicissimis huic imperio; Lael 11. f. capio; Sest 35. excido: f. capio; Sest 35. ut hostium urbes solemus excindere; dom 61. incendere illa coniuratorum manus voluit urbem; Piso 15. qui (Graii) easdem illos (deos) urbes quas nos incolere voluerunt; leg II 26. attribuit urbem inflammandam Cassio; Catil IV 13. munio: f. 4. consisto in. occupo: f. capio; dom 102. oppressisse Longam Albam, validam urbem et potentem temporibus illis, fertur; rep II 4. f. capio; Sest 35. qui saepissime hanc urbem et hoc imperium oppugnarunt; Font 35. qui urbem pulcherrimam atque ornatissimam Corinthum sustulit; Ver I 55. recreo: f. desero. urbem sine fide relictam direptioni et incendiis; ep IV 1, 2. urbem relinquere Thermitanis esse honestius; Ver II 88. et urbem et cives integros incolumesque servavi; Catil III 25. cuius consilio urbem meminerat esse servatam; Piso 25. ad stabiliendas urbes nostra pergat oratio; leg I 37. teneo: f. capio; dom 102. L. Mummius numquid copiosior, cum copiosissimam urbem fudit sustulisset? of II 76. f. orno. cum bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes; Catil I 29. video: f. I, 1. capit. — 2. quae supplicia neque hostium urbibus inferre potuerunt; har resp 3. L. Catilinam vobis atque huic urbi ferro flammaque minitantem ex urbe eiecimus; Catil II 1. qui his urbibus consilio atque auctoritate praesunt; rep I 3. domum suam ornameto urbi futuram; Ver IV 121. — 3. qui cum praetor urbis esset, urbe caruit; Phil X 7. ego cum maerentibus vobis urbe cessi; Milo 36. qui (Aratus) profectus Argis Sicyonem clandestino introitu urbe est potitus; of II 81. quo modo hostium aditus urbe prohibentur; Phil V 9. qui peregrinos

urbibus uti prohibent; of III 47. — 4. numquam ex urbe a fuit nisi sorte, lege, necessitate; Planc 67. nisi ad urbem vel in urbem potius exercitum maximum adduceret; Phil V 22. ex urbe sociorum praetor illos deos auferebat; Ver IV 77. Socrates primus philosophiam devocavit e caelo et in urbibus conlocavit et in domus etiam introduxit; Tusc V 10. Albae constiterunt, in urbe oportuna, munita, propinqua; Phil IV 6. consto ex: f. I, 1. constat. homo in urbem ab illis deducitur; inv II 15. quamquam longius etiam cogitabam ab urbe discedere, cuius iam etiam nomen invitum audio; ep IV 1, 2. eiecto sive emisso iam ex urbe Catilina; Sulla 17. f. 2. minor. exire ex urbe iubet consul hostem; Catil I 13. hunc ex hac urbe expellet? Milo 104. quo (die) primum ex urbe fugit Antonius; Phil III 2. se introitum in urbem dixit exiturumque, cum vellet; Phil III 27. maneo in: f. 1. deleo. iam de provinciis decedatur in urbem redeatur; leg III 18. cum Lentulus in urbe relinqueretur; Sulla 53. Capuae, in qua urbe domicilium quondam superbiae fuit; sen 17. vidimus ex ea urbe triumphari, sine qua numquam nostri imperatores ex Transalpinis bellis triumpharunt; of II 28. huic ad urbem venienti tota obviam civitas processerat; Sest 68. quem socii in urbes suas cum exercitu venisse gaudeant; imp Pomp 68. an vero vos hospites in hac urbe versamini? Milo 33.

III. *nach* **Adjectiven**: 1. qui me huius urbis com-potem fecerunt; Sest 146. id est proprium civitatis atque urbis, ut sit libera suae rei cuiusque custodia; of II 78. — 2. oportunus: f. II, 1. condo; rep II 5.

IV. *nach* **Substantiven**: 1. haec quadringentorum annorum aetas ut urbis et civitatis num valde longa est? rep I 58. venerati Iovem illum, custodem huius urbis ac vestrum; Catil III 29. non dici potest, quam flagrem desiderio urbis; A V 11, 1. dies: f. II, 1. condo; div II 98. ut aratores cultu agrorum defessi urbis domiciliis uterentur; agr II 88. nova (conlegia) ex omni faece urbis ac servitio concitata; Piso 9. qui ad urbis incendium Romae restiterunt; Catil IV 4. quae (statua) erat apud ipsos in celeberrimo urbis loco; Ver II 159. idem Sabinos cum a moenibus urbis reppulisset; rep II 36. nomen: f. II, 4. discedo ab. Byzantii signa illa et reliqua urbis ornamenta sanctissime custodita tenebant; prov 6. omnibus partibus urbis disturbatis aut incensis; ep XV 4, 10. urbis periculo commoverentur; Sest 54. homines spe custodiae rerum suarum urbium praesidia quaerebant; of II 73. praetor: f. II, 3. careo. cum tuae fidei salutem urbis et civium commendabam; Flac 102. qua (emptio) constituta diligenter sentinam urbis exhauriri posse arbitrabar; A I 19, 4. qui (di) sua templa atque urbis tecta defendunt; Catil II 29. quae (centuria) ad summum usum urbis fabris tignariis est data; rep II 39. — 2. illi accessum ad urbem nocturnum fuisse metuendum; Milo 52. ipsorum adventus in urbes sociorum; imp Pomp 13. nocturnus introitus Zmyrnam quasi in hostium urbem; Phil XI 5. quod ab ea urbe transmissio in Graeciam laudabatur; Phil I 7.

V. *Umstand*: 1. non portu illud oppidum clauditur, sed urbe portus ipse cingitur et continetur; Ver V 96. cum floreret in Italia Graecia potentissimis et maximis urbibus; Tusc IV 2. qui modo ab senatu agris urbibusque multati sunt; Font 12. concursabat urbe tota maxima multitudo; Ver V 93. f. I, 1. affluit. — 2. quae (domus) sola in hac urbe omni religione omnibus iudiciis liberata est; har resp 11. quid, qui post XII in urbe sepulti sunt clari viri? leg II 58. revocarem animos vestros ad illam civium Romanorum per tot urbes uno puncto temporis caedem; Flac 60. cum Mamertini crucem fixissent post urbem in via Pompeia; Ver V 169. f. II, 1. condo; Catil III 15. huic, si insidiaretur,

noctem prope urbem expectandam (fuisse); Milo 52. sine: f. II, 4. triumpho ex.

uredo, Brand: si uredo aut grando quippiam || cuiquam || nocuit; nat III 86.

urgeo (urgeo), drängen, drücken, bedrängen, zusetzen, in die Enge treiben, beharren, benützen, darauf dringen: I. Milo unus urgebat; Milo 88. arguent rustice sane; of III 39. urge, insta, perfee; A XIII 32, 1. urgebant comiti.; Ver pr 24. urgentibus asperis et odiosis doloribus; Tusc II 67. urgerent philosophorum greges; de or I 42. ut magnum quoddam malum adesse et urgere videatur; Tusc III 28. instat (superstitio) et urget; div II 149. urget turba, festinat Philogenes; A VI 2, 10. — II. in hoc uno opere, ut ita dicam, noctes et dies urgeatur; de or I 260. illum neque ursi neque levi-vi; Q fr III 9, 1. urgebar ab eo et non habebam exemplar; A IV 5, 1. quanto maerore urgear, profecto vides; A XI 2, 3. ius Crassus urgebat, aequitatem Antonius; of III 67. remissione (animus) sic urgeatur, ut se nequeat extollere; Tusc II 54. quin tu urges istam occasionem et facultatem? ep VII 8, 2. Romae cum sum et urgeo forum; ep IX 15, 4. ius: f. aequitatem. occasionem: f. facultatem. in quo (cingulo) qui insistent, adversa vobis urgent vestigia; rep VI 21. ne urbem hanc urbe alia premere atque urgere possitis; agr I 16.

urina, Harn: quorum in aliis, ut in urina, naturae contagio valet, vis est nulla fatalis; fat 5.

urinor, tauchen: si quando nos demersimus, ut qui urinantur; Ac fr 10.

urna, Urne: I. senatorum urna copiose ab-solvit, equitum adaequavit, tribuni aerarii condemnarunt; Q fr II 4, 6. — II. educit ex urna tres; Ver II 42.

urnula, kleine Urne: minusne gratas dis fictiles urnulas fuisse arbitramur? par 11.

uro, brennen, verbrennen, verheeren, ausdörren: I. simul illud videtote, aliud habitum esse sepe-lire et urere; leg II 60. — II. non qui uratur, sepeliri, sed qui humetur; leg II 58. quamquam eius modi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suae aedes urerentur; Q fr II 10 (12), 5. exhauritur, vastatur, uritur (Gallia); Phil XII 9. cum videmus ceteras partes incultas, quod aut frigore rigeant aut urantur calore; Tusc I 69.

usitate, gewöhnlich, auf gewöhnliche Weise: motus concitati animi recte, ut opinor, perturbatio-nes dixerimus, morbos autem non satis usitate; Tusc III 7. cur non malumus usitate loqui? fin IV 72.

usitatus, gebräuchlich, üblich, gewöhnlich: ut nihil inter illam usitatum accusationem atque hanc novam intersit; Ver pr 55. (Zeno) tollit omnino usitatas perceptasque cognitiones deorum; nat I 36. ut illi vetus atque usitata exceptio daretur; de or I 168. mihi ne genus quidem litterarum usi-tatum veniebat in mentem; ep IV 13, 1. ne eius usitatus honos impediretur; Phil III 23. extremae leges sunt nobis non usitatae; leg III 46. illud nomen veterum litteris usitatius; nat III 48. cur in re tam vetere, tam usitata quicquam novi feceris; Ver III 16. Sisenna quasi emendator sermonis usi-tati cum esse vellet; Bru 259. ut verbis utamur quam usitatissimis; fin IV 57. nisi (opifices) voca-bulis uterentur nobis incognitis, usitatis sibi; fin III 4.

uspian, irgendwo: si qua uspian navicula praedonum apparuisset; Flac 29. inde utrum consistere uspian velit an mare transire, nescitur; A VII 12, 2. sive est illa (lex) scripta uspian sive nusquam; leg I 42. cum ex eo, quod uspian est, ad id, quod nusquam scriptum est, venit; inv II 148.

usquam, irgendwo, irgendwohin: consisto: uql. sum; Flac 50. nec vero usquam discedebam; Phil I 1. quoniam nec ratio usquam inesse nisi in

hominis figura (potest); nat I 48. quo omnia, quae recte fierent, referentur, neque id ipsum usquam referretur; fin II 5. cui nullus esset usquam consistendi locus; Flac 50. nego usquam unquam (fructus) fuisse maiores; Cluent 111. cum neque esset usquam consilio aut auctoritati locus; of II 2. haec, Capuae dum fui, cognovi, nihil in consilibus, nullum usquam dilectum; A VII 21, 1.

usque, bis, hin, durchweg, fortwährend: I. usque illum commentatum in quadam testudine cum servis litteratis fuisse; Bru 87. mihi quidem usque curae erit, quid agas; ep XII 19, 3. — II. usque Hennam profecti sunt; Ver IV 108. a Brundisio usque Romam; Piso 51. theatrum ita resonans, ut usque Romam significationes vocesque referantur; Q fr I 1. 42. qui hanc legationem usque Tmolio petivit; Flac 45. non erit necesse id (argumentum) usque a capite arcessere; Top 39. in qua (contione) erat accusatio Pompei usque a toga pura; A VII 8, 5. »usque a prora ad celsum malum«; fr H IV, a, 379. quorum usque ad nostram memoriam disciplina navalis et gloria remansit; imp Pomp 54. se usque ad Kalendas Maias ad urbem exercitum habiturum; Phil III 27. iam diu mare videmus ab Oceano usque ad ultimum Pontum tutum et clausum teneri; prov 31. quam (historiam) solemus persequi usque ad extremum; fin V 51. »usque ad spinam mergens se«; fr H IV, a, 664. ipsos tempestas vehementius iactare coepit, usque adeo, ut dominus navis in scapham confugeret; inv II 154. se praedonum duces domi suae, usque dum per me licerit, retinuisse; Ver I 12. quoad erit integrum; erit autem, usque dum ad navem; A XV 23. etiam || ut || usque eo difficile ac morosi sumus || simus ||, ut nobis non satis faciat ipse Demosthenes; orat 104. usque eo persequi, dum proprium efficiatur; Top 29. qui usque ex ultima Syria atque Aegypto navigarent; Ver V 157. usque in Hispaniam legatos misit; imp Pomp 9. hominum ratio non in caelum usque penetravit; nat II 153. inde usque repetens hunc video mihi principem exstis; Arch 1. ut ego eo brevior sim, quod eos usque istinc exauditos putem; A I 14, 4. ne aut nusquam aut usquequaque dicatur; inv II 63. cum hoc decere dicimus, illud non decere, et id usquequaque quantum sit appareat; orat 73. aut undique religionem tolle aut usque quaque conserva; Phil II 110. opinor, usquequaque, de hoc cum dicemus, sit hoc quasi „καὶ τὸδε Φωκλιδῶν“; A IV 9, 1. quo usque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? Catil I 1. quo enim usque tantum bellum propulsabitur? Phil III 3. tollitur ab atriis Licinii in Galliam Naevius et trans Alpes usque transfertur; Quinct 12.

usquequaque, immer; f. **usque**, II. quaque. **ustor**, Zeichenverbrenner: qui cum tantum ausus sit ustor pro mortuo; Milo 90.

usucapio (vgl. **usus**, IV. capio), Erwerbung: I. usucapio fundi non a patre relinquitur, sed a legibus; Caecin 74. — II. in quibus (causis) usucapionum iura versentur; de or I 173.

usura, Gebrauch, Genuß, Zins: I. consistere usura debuit, quae erat in edicto meo; A VI 1, 7. — II. 1. usuras eorum (publicanorum), quas pactionibus ascripserant, servavit etiam Servilius; A VI 1, 16. ut usurae Cluvio instituto tuo conserventur; ep XIII 56, 3. ea (natura) dedit usuram vitae tamquam pecuniae nulla praestituta die; Tusc I 93. ut ei usuram pendam, a quo emero, non plus annum; A XII 22, 3. viri boni usuras perscribunt; A IX 12, 3. ut longi temporis usuram, qua caruimus intermissa nostra consuetudine, magnitudine officiorum meorum sarciam; ep III 1, 1. servo: f. ascribo. — 2. careo: f. 1. sarcio. nec sum tam stultus, ut te usura falsi gaudii frui velim; ep VI 12, 1. 3. ut, cum senatus usura publicanos saepe iuvisset, magi-

stratus a publicanis pecuniam pro usura auferet auferre; Ver III 168. nec inde || id || satis efficitur in usuram menstruam; A VI 1, 3. — III iuvare: f. II, 3. aufero pro.

usurpatio, Gebrauch, Benutzung, Erwähnung: 1. ille ne moram quidem mortis mentione atque usurpatione civitatis adsequi potuit? Ver V 166. qui (Marcellus) consoletur se usurpatione et renovatione doctrinae; Bru 250. — 2. neque veris comitiis neque illis ad speciem atque ad usurpationem vetustatis adumbratis; agr II 31.

usurpo, beanspruchen, sich aneignen, geltend machen, anwenden, erwähnen, nennen: I. quoniam crebro usurpas legem te tulisse; Vatin 27. — II. quod is fecerit, qui insimuletur, non eo nomine usurpandum, quo arguatur; de or III 70. usurpavi vetus illud Drusi, ut ferunt; A VII 2, 8. multis officiis illorum usurpata et comprobata cognatio; Ver V 124. quae (consolationes) sunt a sapientissimis viris usurpatae; ep V 16, 3. frater rerum gestarum memoriam usurpari coëgit; sen 37. cum usurparet nomen civitatis; Ver V 162. quod (officium) semper usurpavi, cum valerem; Lael 8. praeclare iam nunc a te verba usurpantur civilis iuris; leg I 56. eadem (via) nunc crebro usurpatur; Milo 18. — III. C. Laelius, is qui Sapiens usurpatur; of II 40. quos (deos) fratres inter se agnatosque usurpari atque appellari videmus; Tim 39.

usus (oesus: f. I, 1. est; leg III 10. dat. usu: f. II, 2), Gebrauch, Ausübung, Übung, Erfahrung, Praxis, Nutzen, Bedürfnis, Gewohnheit, Umgang: I. 1. quae si a natura perfecta observatio atque usus agnovit; div I 131. quamquam nos ab ineunte illius aetate usus, consuetudo devinxit; Phil VII 6. aliquid uberius, quam forensis usus desiderat; leg I 15. quos usus ac natura docuisset; de or I 123. ut usum dicendi omittam, qui in omni pacata et libera civitate dominatur; de or II 33. verecundus erit usus oratoriae quasi suppellectilis; orat 79. quoniam usus auctoritas || auctoritasque || fundi biennium est, sit etiam aedium; Top 23. »iidem (tribuni) ad plebem, quod oesus erit, ferunto«; leg III 10. cum M. Fadio mihi summus usus est; ep IX 25, 2. consuetudine ius est, quod maius fecit usus; inv II 162. qui cum inter se, ut ipsorum usus ferbat, amicissime consalutassent; de or II 13. te ipsum iam usus flectet, dies leniet, aetas mitigabit; Muren 65. inter nosmet ipsos vetus usus intercedit; ep XIII 23, 1. quem (ignem) usus vitae requirit; nat II 41. — 2. usus eius (virtutis) est maximus civitatis gubernatio et earum ipsarum rerum reapse, non oratione perfectio; rep I 2. — II, 1. magnus usus (materia) adfert ad navigia facienda; nat II 152. ut ad eam doctrinam adiungeretur usus frequens; de or I 15. ut Aristoteles virtutis usum cum vitae perfectae prosperitate coniunxit; fin II 19. quem (usum) ex causis, quas diximus, tot tantisque consecuti sumus; de or I 5. cuius (servi) usus fructus legatus esset; Top 15. mulier, cui vir bonorum suorum usum fructum legavit; Top 17. usus, non abusus, legatus est; Top 17. usum in republica magnum iam habere et debes et potes; Phil X 6. omitto: f. I, 1. dominatur. qui (imperiti) non membra solum hominis deo tribuant, sed usum etiam membrorum; nat I 101. — 2. (Apollonius) multis in rebus mihi magno usui fuit; ep XIII 16, 2. hanc commendationem sibi magno usu || usui || atque adiumento fuisse; ep XIII 71. — 3. usu urbis prohibere peregrinos sane inhumanum est; of III 47. — 4. sensus mirifice ad usus necessarios et facti et conlocati sunt; nat II 140. ad hominum commoditates et usus tantam rerum ubertatem natura largita est, ut...; leg I 25. mittit homini munera satis large haec ad usum domesticum; Ver IV 62. paratus ad: f. III, 2. promptus ad. quae pertinent

ad usum civium; de or II 68. pecudes partim esse ad usum hominum, partim ad fructum, partim ad vescendum procreatas; leg I 25. ista tua nullum ad usum meum, tantum cognoscendi studio adductus requiro; de or II 74. — III, 1. tene hoc dicere, tali prudentia, etiam usu atque exercitatione praeditum? Cluent 84. — 2. aeris, argenti, auri venas et ad usum aptas et ad ornatum decoras; nat II 151. cetera ad virtutis usum idonea; Ac I 22. lapides ad usum nostrum necessarii; of II 13. quo paratior ad usum forensium promptiorque esse possim; div Caec 41. — IV. quoniam usus capionem duodecim tabulae intra quinque pedes esse noluerunt || voluerint ||; leg I 55. ut doctissimis hominibus usus nostri quasi quaedam monita tradamus; de or II 175. tales amicitiae sunt remissione usus eluendae; Lael 76. — V, 1. qui et auctoritate et usu rerum antecederat; Ver IV 138. quoniam hereditas usu capta esset; A I 5, 6. de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usu capi posse; A I 5, 6. quam amicitiam nec usu nec ratione habent cognitam; Lael 52. A. Licinius Aristoteles antiquissimus est hospes meus et praeterea coniunctus magno usu familiaritatis; ep XIII 52. qui et doctrina [mih] liberaliter institutus et aliquo iam imbutus usu esse videatur; de or II 162. cuius quoniam proprium te esse scribis mancipio et nexo, meum autem usu et fractu; ep VII 30, 2. Graecum illud quidem (nomen), sed perceptum iam tamen usu a nostris; nat II 91. si esses usu atque aetate robustior; Sulla 47. agro bene culto nihil potest esse nec usu uberius nec specie ornatus; Cato 57. quid? quod usu memoria patrum venit, ut . . .? de or I 183. cum praesertim mihi usu venturum non arbitrarer, ut ego quoque a te absens defendendus essem; ep III 8, 6. — 2. ego vero ad meam rationem usumque meum non aestimo; Ver IV 13. quae (res) inessent in omni mundo cum magno usu et commoditate generis humani; nat II 80. cum idem in || idem || usu dicendi sequerentur, paululum in praecipendi ratione dissenserunt; inv I 57. Caesenniam possedis propter usum fructum non negas; Caecin 94. ut omnia complecterentur sine rerum usu ac vetustate; rep II 2.

ut, uti (uti: f. A, I, 1. laboro, pugno, volo. 2. nullus, quisquam. 4. litterulae, opera), wie, als, jobald als, jeit, da, je nachdem, je mehr, so wahr, zum Beispiel, daß, so daß, in der Weise daß, damit, gefeßt daß, wenn: A. **allein: I. Absicht, Folge: I. nach Verben:** tantum abest, ut scribi contra nos nolimus, ut id etiam maxime optemus; Tusc II 4. accessit, ut Caesare ignaro magister equitum constitueretur; Phil II 62. mihi ipsi accidit, ut cum duobus patriciis peterem; Muren 17. additur ad hanc definitionem a Zenone recte, ut illa opinio praesentis mali sit recens; Tusc III 75. ego hoc certa de causa nondum adducor ut faciam; Catil I 5. per quos illi adepti sunt, ut ceteros dies festos agitare possent; Ver II 51. quod est definitioni adiunctum, ut res in partes dividatur; fin IV 8. Antipater admonere reliquos potuit, ut accuratius scriberent; leg I 6. adsentio || adsentior || tibi, ut in Formiano potissimum commorer; A IX 9, 1. qui oratione adsequi volunt, ut populares esse videantur; agr II 7. si nihil aliud esset actum, nisi ut hanc causam obtineremus; Cluent 145. noli putare id esse actum, ut suffragatio, ut observantia, ut gratia tolleretur; Plane 44. quid igitur illo die aliud egistis, nisi ut hostem iudicaretis Antonium? Phil V 29. cum saepe mecum ageres, ut de amicitia scriberem aliquid; Lael 4. appellat Fabius, ut aut ipse Tullium deduceret aut ab eo deduceretur; Tul 20. qui (catulus) iam appropinquat ut videat; fin III 48. quae in quem cadunt, in eundem cadit ut serviat; Tusc III 14. testamento cavere, ut (dies natalis) ageretur;

fin II 103. f. 2. tertius. quae (sententiae) censerent, ut tribuni, ut praefecti lege hac tenerent; Rab Post 13. auctores iniuriae clamare coeperunt, sibi ut haberet hereditatem; Ver II 47. quid tot viros cogitasse arbitramur? isdemne ut finibus nomen suum, quibus vita, terminaretur? Tusc I 32. cogere incipit eos, ut absentem Heraclium condemnet; Ver II 41. cohortari ausus est accusator vos, ut aliquando essetis severi; Sest 135. commendo tibi eius omnia negotia in primisque ut ea comprobos . . .; ep I 3, 2. non committam, ut, si defugerim, tibi causam aliquam recusandi dem; de or II 233. nolite committere, ut in re tam inveterata quicquam novi sentiat; Balb 64. haec ut alius melius quam alius, concedendum est; opt gen 4. id nos ut in reliquis rebus faciamus, a Stoicis non concedetur? div I 6. (Democritus) ex illa investigatione naturae consequi volebat, bono ut esset animo; fin V 87. (parvi) contuntur, sese ut erigant; fin V 42. quo modo conservabitur, ut simile sit omnium naturarum illud ultimum? fin IV 33. accusatoris causa, ut bis ageretur, constitutum est; Ver I 26. a Q. Seio contendit, ut sibi domum venderet; dom 115. a te etiam atque etiam pro nostra summa coniunctione maiorem in modum peto atque contendo, ut id mihi des; ep XIII 7, 5. cui contingit, ut iure laudetur; fin III 28. omnibus curat rebus instructum et paratum ut sit convivium; Ver IV 62. nos isti hominum generi praecipue debere videmur, ut apud eos ipsos, quod ab iis didicerimus, velimus expromere; Q fr I 1, 28. senatus decrevit, ut consules duas Gallias sortirentur; A I 19, 2. cum denuntiavit, ut adesset; Ver V 10. dixeram a principio, de re publica ut sileremus; Bru 157. dicam tuis, ut eum (librum) describant; ep XII 17, 2. domus ut propugnacula habeat, Philotimo dicetis; ep XIV 18, 2. si tibi fortuna non dedit, ut patre certo nascere, at natura dedit, ut humanitatis non parum haberes; Sex Rose 46. edicere est ausus, ut senatus ad vestitum rediret; Piso 18. ex quo efficitur, ut, quod sit honestum, id sit solum bonum; Tusc V 45. qui, ut suos necessarios mihi amicos redderet, elaboravit; sen 29. omni ope atque opera enitar, ut de Buthrotis senatus consultum fiat; A XIV 14, 6. forte evenit, ut ruri in Privernati essemus; Cluent 141. quod tibi proficiscenti evenit, ut omnes execrarentur; Piso 33. exoravit tyrannum, ut abire liceret; Tusc V 62. est plus aliquanto illustre quam illud dilucidum. altero fit ut intellegamus, altero ut videre videamur; part or 20. di faxint, ut tali genero mihi praesenti frui liceat! ep XIV 3, 3. ut illo tu careas, non video posse fieri; A II 15, 2. tulisti de me, ne reciperer, non ut exirem; dom 51. quid ergo tulit? nempe ut quaereretur; Milo 15. cum frequentissimus senatus eos, ut de me referrent, cotidie flagitaret; dom 70. te hortor, ut maneat in sententia neve cuiusquam vim aut minas pertimescas; imp Pomp 69. impellimur natura, ut prodesse velimus; fin III 65. signum ut Messanam deportarent, imperavit; Ver IV 84. imperavi, ut pecuniam solverent; A V 21, 11. a rege opulento vir summus facile impetravit, ut grandi pecunia adiuvaretur; of II 82. cum inciderit, ut id apte fieri possit; fin I 7. induxit eum L. Saturnini familiaritas, ut amicitiam patriae praeponeret; Rabir 23. sapienter instituisse veteres, ut inspicerentur exta; div I 131. insto: f. urgeo. cum praetor interdixerit, unde deiectus es, ut eo restituaris; Caecin 89. tibi in mentem non venit iubere, ut referret . . .? Ver IV 28. **VELITIS IUBEATIS, UT M. TULLIO AQUA ET IGNI INTERDICATVR;** dom 47. qui, neque ut ante conlectam famam conservet neque uti reliqui temporis spem confirmet, laborat; div Caec 71. Q. Fabium Labeonem locutum, ut regredi quam progredi mallent; of I 33. metuit, ut eam (tempestatem) ipse posset sustinere; Plane

96. neque, ut ea cognoscas, ad te mitto, sed quia . . . ; fin III 6. Glaucia solebat populum monere, ut primum versum attenderet; Rab Post 14. qui non ipso honesto movemur, ut boni viri simus; leg I 41. ex hoc nascitur, ut sit commendatio; fin III 63. necesse est: vgl. 3. ita; Bru 289. C. Popilius cum verbis senatus nuntiasset, ut (rex) ab Alexandria discederet; Phil VIII 23. id ut facias, te obtestor atque obsecro; A XI 1, 1. cum observetur, ut casta corpora adhibeantur; leg II 24. obtestor: f. obsecro. cum ei (L. Paulo) bellum ut cum rege Perse gereret obtigisset; div I 103. hoc cum tibi opto, opto, ut beatus sis; A X 16, 1. Oppianicus orare hominem coepit, ut sibi rationem ostenderet iudicii corrumperendi; Cluent 68. neque natura pateretur, ut id, quod esset e terra, nisi in terra maneret; rep III 40. ut civitate donaretur, perficere non potuit; Arch 25. dis iunioribus permisit, ut corpora mortalia effingerent; Tim 46. patri persuasi, ut dissolveret; Phil II 46. ad famam Sex. Sulpicii filii arbitror pertinere, ut videatur honorem debitum patri praestitisse; Phil IX 12. peto a te, ut et eos et *Ἀλαβανδῆς* iubeas edictos Romam mittere; ep XIII 56, 1. a te peto in maiorem modum, ut in hac re etiam labores; ep XIII 77, 3. f. contendo. placitum est, ut in aprico loco considerent; rep I 18. hunc sibi ex animo scrupulum ut evellatis, postulat; Sex Rosc 6. cum praecipitur, ut nobismet ipsis imperemus; Tusc II 47. cum Antronio, ut occuparet Etruriam, praescriberetur; Sulla 53. qui precabantur, ut sibi sui liberi superstitis essent; nat II 72. cum mihi initio proposuissem, ut animos commoverem; Cluent 139. ut in perpetua pace esse possitis, providebo; Catil III 29. omni contentione pugnatum est, uti lis haec capitis aestimaretur; Cluent 116. queso, ut scribas quam saepissime; A VII 12, 1. relinquatur, ut summum bonum sit vivere scientiam adhibentem earum rerum; fin III 31. restat, ut omnes unum velint; Marcel 32. unum quemque senatorem rogabat, ut filio suo parceret; Ver II 95. cur non sanciant, ut, quae mala sunt, habeantur pro bonis? leg I 44. scribit ad quosdam Melitenses, ut ea vasa perquirant; Ver IV 39. quibus scripseram, ut Romae manerent; A VII 17, 5. sequitur, ut doceam omnia subiecta esse naturae; nat II 81. eos statuisset, ut hoc postularetur; Ver II 103. suadebit tibi, ut hinc discedas; div Caec 52. atrocitate eriminis fore, ut hic nullo negotio tolleretur; Sex Rosc 28. esse in eo testamento, ut statuas in palaestra deberet ponere; Ver II 36. est, ut ii sint, quam tu „nationem“ appellasti; Sest 97. futurum fuisse ut omnibus perfectis artibus omni doctrina hominum vita erudiretur; Tusc III 69. qui ex eo cogi putat, ne ut sedeamus quidem aut ambulemus voluntatis esse; fat 9. omnes labores te excipere video; timeo, ut sustineas; ep XIV 2, 3. commentarios quosdam veni ut auferrem; fin III 10. verebar, ut (litterae) redderentur; ep XII 19, 1. qui (imperator) videret, ut satis honestum foedus feriretur; inv II 92. videndum est, ut honeste vos (Romae) esse possitis; ep XIV 14, 1. volo, uti mihi respondeas, num . . . ; Vatin 17. huius industriam maxime equidem vellem ut imitarentur ii, quos oportebat; Phil VIII 31. f. iubeo. adest, instat, urget Dolabella, ut quam primum securi feriantur; Ver I 75. senatus, ut abdicarent consules; abdicaverunt; nat II 11.

2. nach Adjectiven, Pronomina, Zahlwörtern: alterum placere, ut (sapiens) numquam adsentiat, alterum tenere, ut aut „etiam“ aut „non“ respondere possit; Ac II 104. consentaneum est huic naturae, ut sapiens velit administrare rem publicam; fin III 68. cum in voce duo sequamur, ut clara sit, ut suavis; of I 133. extremum illud est, ut philosophiam ad te adlegem; ep XV 4, 16. facilius (sapiens) erit, ut albam esse nivem probet,

quam erat Anaxagoras; Ac II 100. haec vis est istius et iuris et verbi, ut fundi populi beneficio nostro, non suo iure fiant; Balb 21. ipsius individui hanc esse naturam, ut pondere et gravitate moveatur; fat 25. hoc mihi etiam nostri illi concedunt, ut eum (Platonem) arbitrato meo diligam; leg III 1. sumpsi hoc mihi pro tua in me observantia, ut ad te familiariter scriberem; ep XIII 50, 1. quod idem contingit insanis, ut incipientes furere sentiant; Ac II 52. vetus est lex illa iustae veraeque amicitiae, ut idem amici semper velint; Planc 5. sequitur illud, ut animadvertamus, qui simus ipsi; fin IV 25. caput illud est, ut Lysonem, recipias in necessitudinem tuam; ep XIII 19, 3. ei (Dionysio) ne integrum quidem erat, ut ad iustitiam remigraret; Tusc V 62. ut si velit Orestes dicere eius modi animum matris suae fuisse in patrem suum, ut ab ea poenas liberi sui potissimum petere debuerint; inv I 19. Graecus testis cum ea voluntate processit, ut laedat; Flac 11. neque in eo solum diligens fuit, ut accusatorem filio suo compararet; Cluent 191. explicavi sententiam meam, et eo quidem consilio, tuum iudicium ut cognoscerem; fin I 72. si qui eius modi forte casus incidit, ut id faciendum sit; fin III 68. animorum est ea vis eaque natura, ut vigeant vigilantes; div II 139. f. tantus; de or I 27. 1. ago. fuit ista severitas in iudiciis, ut istam rem accusator in magnis criminibus obiciendam putaret; Ver V 45. quae est ista designandi licentia, ut hoc deus, hoc natura fecerit potius quam . . . ? div II 127. excogitat — quid? nihil ingeniose, nihil, ut quisquam posset dicere: „improbe, verum callide“; Ver I 141. f. 1. ago. nullam huic aliam accusandi causam fuisse, nisi uti propositum vitae periculum vitaret; Cluent 20. omnia nos consecutos, ut tecti, ut vestiti, ut salvi esse possemus; nat II 150. quod erat optabile antea, ut populum Romanum comitem haberemus; Phil VII 22. proximum est ergo, ut, opus fuerit classe necne, quaeramus; Flac 27. quod nos facere nunc ingredimur, ut contra Academicos disseramus; Ac II 17. quod te inspectate factum est, ut anguis emergeret; div I 72. f. idem. 1. evenio. quid est aliud, quod nos patroni facere debeamus, nisi ut eos repellamus? Cael 32. quae inconstantia deorum est, ut primis mimentur extis, bene promittant secundis? div II 38. f. 1. ago. neque quicquam erat reliquum, nisi uti triumphus tibi navalis decerneretur; Ver V 67. reliquum est, ut te id ipsum exerceat; ep VI 1, 3. scire esse armatos satis est, ut vim factam probes; Caecin 45. est situm in nobis, ut adversa oblivione obruamus; fin I 57. cum Alcibiades Socrati supplex esset, ut sibi virtutem traderet; Tusc III 77. talem hunc in ista rogatione fuisse, ut consulere voluerit fratri; Sulla 62. quae talia sunt, ut optata magis quam inventa videantur; nat I 19. talis est ordo actionum adhibendus, ut omnia sint apta; of I 144. ut ea esset in homine iucunditas et tantus in loquendo lepos, ut dies inter eos curiaese fuis videretur, convivium Tusculani; de or I 27. tantos processus efficiebat, ut evolare, non excurrere videretur; Bru 272. quorum (ludorum) religio tanta est, ut ex ultimis terris arcessita in hac urbe cederet; har resp 24. tantae discordiae scutae sunt, ut tyranni existerent; of II 80. f. 4. consensus. tertium est, ut caveamus, ut ea moderata sint; of I 141. tot homines habet, ut cotidiano cantu tota vicinitas personet; Sex Rosc 134. veri simile non est, ut hunc ab se dimitteret; Sulla 57. concedetur profecto verum esse, ut bonos boni diligant; Lael 50. unum debet esse omnibus propositum, ut eadem sit utilitas . . . ; of III 26. una est vitatio, ut ego *avolem*; A XII 32, 2 (1). si utrumque (fuit), ut et res esset ea et . . . ; dom 12.

3. nach Adverbien: adeone pudorem cum pudicitia perdidisti, ut hoc in eo templo dicere ausus sis? Phil II 15. hoc eo spectabat, ut eam (Pythiam) a Philippo corruptam diceret; div II 118. nisi vero haec ista formula distingui potest, ut Flacco absentem civitates tribuisse dicantur; Flac 36. rem huc deduxi, ut palam pugnare possetis; Catil II 4. te idcirco illum locum eligere, ut ille ex cruce Italiam cernere posset; Ver V 169. idcirco trahebam, ut quam diutissime integrum esset; A XVI 2, 4. ideone L. Tarquinius exactus, ut rex Romae constitueretur? Phil II 87. confugit (Epicurus) illic, ut neget accedere quicquam posse ad voluptatem nihil dolentis; fin II 28. qui locus ita communis est, ut bene tractatus in hac causa magno ad persuadendum momento futurus sit; inv II 77. non modo ita memoriae proditum esse, sed ita necesse fuisse, cum Demosthenes dicturus esset, ut concursus audiendi causa ex tota Graecia fierent; Bru 289. nec ita reseranda (res est familiaris), ut pateat omnibus; of II 55. propter tuas res ita contractas, ut, quem ad modum scribis, „nec caput nec pedes“; ep VII 31, 2. ego vero tibi istuc remitto atque ita, ut me a te honorificentissime tractatum existimem; A XIV 13, B, 3. haec propterea de me dixi, ut mihi Tubero ignosceret; Ligar 8. quo spectat illud, nisi ut opifices concitentur? Ac II 144. an amandarat hunc sic, ut esset in agro ac tantum modo aleretur ad villam, ut commodis omnibus careret? Sex Rosc 44. sic iam tecum loquar, non ut odio permotus esse videar, sed ut misericordia; Catil I 16. cum sic aliquid cecidit, sic evenit, ut vel aliter cadere atque evenire potuerit; div II 15. sic se res habebat, ut praestantius genus esset eorum, qui . . . Tim 44. unde tam felix concursus atomorum, ut repente homines nascerentur? nat I 91 (90). cum Lacedaemonius quidam mortem tantopere contempserit, ut responderit . . . Tusc I 100.

4. nach Substantiven (vgl. 2): quibus (peccatis) incensus parens potuerit animum inducere, ut naturam ipsam vinceret; Sex Rosc 53. tibi sum auctor, ut eum tibi ordinem aut reconcilies aut mitiges; ep I 9, 26. mihi, ut absim, vehementer auctor est; A XV 5, 2. causa fuit huc veniendi, ut quosdam hinc libros promerem; fin III 8. quae et naturam et condicionem, ut vinci possent, habebant; Marcel 8. tantus consensus senatus fuit, ut mature proficisceremur, parendum ut fuerit; ep III 3, 1. cum matre Bostaris consilium cepit, ut uterque Romam veniret; Scaur 8. est constructio Sicularum, ut non numquam eximant unum aliquem diem; Ver II 129. quae sit cupiditas, ut severa iudicia fiant; Sex Rosc 11. f. voluntas. pollicetur sibi magnae curae fore, ut omnia civitatibus restituerentur; Ver IV 73. decurionum decretum statim fit, ut decem primi proficiscantur ad L. Sullam; Sex Rosc 25. habenda ratio et diligentia est, ut monitio acerbitate careat; Lael 89. quae mihi facultas, ut id meo arbitratu facerem, ante hoc tempus numquam est data; fin I 72. foedus fecerunt cum tribuno plebis palam, ut ab eo provincias acciperent; Sest 24. fit sermo inter eos et invitatio, ut Graeco more biberetur; Ver I 66. quae (pars legis) congruebat cum iudicio senatus, ut ipse rex esset; har resp 29. huic (senatori) iussa tria sunt: ut adsit, ut loco dicat, ut modo; leg III 40. erat aequa lex, ut nostras inimicitias ipsi inter nos geramus; Balb 60. f. 2. ille: Planc 5. nobis nostra Academia magnam licentiam dat, ut id nostro iure liceat defendere; of III 20. acceperam iam ante Caesaris litteras, ut mihi satis fieri paterer a te; Phil II 49. nescio quid ab eo (Q. Fufio) litterularum, uti ut sibi restituerem; A XV 4, 1. quod a senatu dantur mandata legatis, ut D. Brutum adeant; Phil VI 6. mos est Syracusis, ut dicat sententiam, qui velit; Ver IV 142. natura: f. condicio. negotium datur quaestoribus,

Merguet, Handlexikon zu Cicero.

ut noctu vigiliis agerent; Ver IV 93. primum est officium, ut se conservet in naturae statu; fin III 20. uti C. Pansa A. Hirtius dent operam, uti senatus tuto haberi possit; Phil III 37. potestas erat isti data, ut sese gravissima levaret infamia; Ver III 140. inita ratio est, ut consules se abdicarent; rep II 61. f. diligentia. altera est res, ut res geras magnas; of I 166. maneat in sententia, ut mittam ad eum, quae scripsi; A XIII 18. sermo: f. invitatio. simul, ut se ceteri sequerentur, signum dari iussit; Ver V 88. novitates si spem adferunt, ut fructus appareat; Lael 68. studium: f. voluntas. quod non potest accedere tempus, ut intersit rei publicae . . .; of I 159. ut sumptum faciat in militem, nemini vis adfertur; imp Pomp 39. de voluntate tua, ut simul simus, vel studio potius et cupiditate non dubito; A XII 26, 1. vgl. 1. sum; fat 9. cum vota faceretis, ut Miloni uti virtute sua liberet; Milo 41. exaudita vox est, ut muri reficerentur; div I 101.

5. zum ganzen Satz gehörig: itineris causa ut devorterer || deverterer ||, primum est devium; A III 7, 1. nec (Theodorus) satis, ut ita dicam, rotundus; orat 40. de me, ut iam cum utroque loquar, sic habetote; Lael 10. tua cautio nostra cautio est, ut, si in alterutro peccandum sit, malim videri nimis timidus quam parum prudens; Marcel 21. ut illa omittam, ut fulminum iactus, ut terrae motus relinquam, ut omittam cetera, hoc certe neque praetermittendum neque relinquendum est; Catil III 18. has igitur tot sententias ut omittamus, haec nunc videamus; Ac II 130. nam, ut illa omittam, ut haec recentia obliviscar, ut haec igitur omittam, liber iste quantam habet declarationem amoris tui! ep XV 21, 2. cum mendicitatem multi perpetiantur, ut vivant; fin V 32. „depugna“, inquis, „potius quam servias.“ ut quid? si victus eris, proscribare, si viceris, tamen servias? A VII 7, 7. quod aiunt; „minima de malis“, id est ut turpiter potius quam calamitose; of III 105.

II. Weise: qui Terminalibus nuper in suburbium, ut eodem die reverterer, ire non sum ausus; Phil XII 24. videsne minus quadringentorum annorum esse hanc urbem, ut sine regibus sit? rep I 58. doluit se, ut opprimeret C. Popilium, nocuisse rei publicae; leg III 36. nihil demi potest, ut virtutis nomen relinquatur; par 22. vgl. B. non.

III. Einräumung: ut ita ista esse concedam, quid mihi, quod dici possit, reliquisti? de or II 365. ager efficit cum octavo, bene ut agatur, verum, ut omnes di adiuvent, cum decimo; Ver III 112. ut ego adsentiar orationi, defensionem tamen non probabo; Ver III 206. sed ut concedam incertos exitus esse belli, tamen pro libertate vitae periculo decertandum est; Phil X 20. sed ut omnes istos aculeos relinquamus, Antiochea ista corrumpet universa; Ac II 98. ut sit apud illos ordo rerum conservatus, tamen persequi non debemus; fin IV 53. quae (res) nihilo minus, ut ego absim, confici poterunt; ep X 2, 2. vgl. B. nemo, non, nullus.

IV. Frage: 1. quamquam quid loquor? te ut ulla res frangat, tu ut umquam te corrigas, tu ut ullam fugam meditare, tu ut ullum exsilium cogites? Catil I 22. — 2. iam, ut haec omnia perscrutari solitus sit, est operae pretium cognoscere; Ver IV 30. vobis alio loco, ut se tota res habeat, demonstrabitur; Ver II 15. de divinis, neque ut sint neque ut non sint, habeo dicere; nat I 63. iam cetera nota sunt omnibus, ut cum illo Oppianicus egerit de pecunia, ut ille se redditurum esse dixerit, ut . . . Cluent 78. omitto, ut sit factus uterque nostrum; Piso 3. tu ad me velim proximis litteris, ut se inita dederint, perscribas; A III 23, 5. sentit domus unius cuiusque, ut, quem ad modum ratione recte fiat, sic ratione peccetur; nat III 69. ille tenet [et scit], ut

hostium copiae, tu, ut aquae pluviae arceantur; Muren 22. videsne, ut ordine verborum paululum commutato ad nihilum omnia recidant? orat 233. videmus, ut conquirere ne infantes quidem possint; fin V 55. videtisne, ut tracta ratio sit? nat II 70.

V. **Ausruf**: quid? Alexandria cunctaque Aegyptus ut occulte latet, ut recondita est, ut furtim tota decemviris traditur! agr II 41. me ipsum ut contempsit helluo patriae! Sest 26. ut illi (pueri) efferuntur laetitia, cum vicerunt! ut pudet victos! ut se accusari nolunt! fin V 61. qui antea solitus esset iactare se magnificentissime, ut ille tum humilis, ut demissus erat, ut ipse etiam sibi displicebat! A II 21, 3.

VI. **Vergleich, Beispiel, Grund**: 1. ohne Demonstration: a. cum in hortos D. Bruti auguris commendandi causa, ut ad solet, venissemus; Lael 7. etsi non „sus Minervam“, ut aiunt; Ac I 18. tota philosophorum vita, ut ait idem (Socrates), commentatio mortis est; Tusc I 74. hanc beluam solvit subito consul, vel, ut ego arbitror, exoratus, vel, ut non nemo putabat, mihi iratus; Sest 16. servus non incallidus et, ut res ipsa declaravit, frugi; Cluent 47. est ira, ut modo definivi, ulciscendi libido; Tusc IV 44. est, ut dicis, Antoni; de or II 152. qui nunquam philosophum pictum, ut dicitur, viderunt; fin V 80. quae (res publica), ut dixi, populi res est; rep I 41. pergit, ut facitis, adulescentes; de or I 34. incumbite in causam, Quirites, ut facitis; Phil IV 12. quod, ut opinio mea fert, ne incipies quidem; Planc 48. sed haec, ut fors tulerit; A VII 14, 3. perge, ut instituisti; rep II 22. at hi quidem, ut populi Romani aetas est, senes, ut Atheniensium saecula numerantur, adulescentes debent videri; Bru 39. verum, ut opinor, Glaucia primus tulit; Ver I 26. quae (luna) est, ut ostendunt mathematici, maior quam dimidia pars terrae; nat II 103. ea, quae vis, ut potero, explicabo; Tusc I 17. ut ab homine longe in posterum prospiciente futura expecto; ep II 8, 1. si etiam oppugnatus (sum), ut quidam aut putant aut volunt; prov 43. j. arbitror, ut recorder, tibi meam (epistolam) misi; A XIII 6, 3. nuper quidem, ut scitis, me ad regiam paene confecit; Milo 37. Publius, si aequinoctium expectat, ut scribis Aledinum dicere ||ducere||, navigaturus videtur; A XII 28, 3. cum quaedam in callibus, ut solet, controversia pastorum esset orta; Cluent 161. ut nostri facere coactores solent; Rab Post 30. Graeci homines, non satis animosi, prudentes, ut est captus hominum, satis; Tusc II 65. ut Oresti nuper prandia in semitis decumae nomine magno honori fuerunt; of II 58. non credo, ut est luculentus auctor; A X 12, 2. j. numero. hi quoque etiam nunc volitant, ut videtis; Sest 94. ut in magna familia sunt alii lautiores, ut sibi videntur, servi; par 37. volo: j. puto. — b. non aetas eius, qui adoptabat, est quaesita, ut in Cn. Aufidio; dom 35. utrum malles te semel ut Laelium consulem an ut Cinnam quater? Tusc V 54. quem (parentem) veterur ut deum, amat vero ut sodalem, ut fratrem, ut aequalem; Planc 29. qui (Pythius) esset ut argentarius apud omnes ordines gratiosus; of III 58. ego Catonem tuum ut civem, ut senatorem, ut imperatorem, ut virum denique omni virtute excellentem probo; Bru 294. deus: j. aequalis. quibus (verbis) instituto veterum utimur pro Latinis, ut ipsa philosophia, ut rhetorica, dialectica, grammatica; fin III 5. eum (Hagesaretum) tibi commendo ut et hospitem meum et familiarem [meum]; ep XIII 25. frater: j. aequalis. grammatica: j. dialectica. cum machinatione quadam moveri aliquid videmus, ut sphaeram, ut horas, ut alia permulta; nat II 97. hospes: j. familiaris. imperator: j. civis. nec ero, ut in malis, imparatus; A IX 8, 2. respondit illa, ut meretrix, non inhumaniter; Var I 138. Galbam laudas, si ut

illius aetatis principem, adsentior; sin ut oratorem, cedo, quaeso, orationes; Bru 295. philosophia, rhetorica: j. dialectica. senator, vir: j. civis. sodalis: j. aequalis. sphaera: j. horae. L. Caelius Antipater scriptor fuit ut temporibus illis luculentus; Bru 102. si etiam bestiae multa faciunt indulgentur vel cum labore, ut in gignendo, in educando; fin II 109. — c. in primis hoc, ut multa alia, sapienter; Flac 68. j. b. horae. ut firmissimum hoc adferri videtur, cur deos esse credamus, quod . . .; Tusc I 30. Venerem unam excludit ut iniquam; Tusc IV 73. oppressus Trebonius, si ut ab eo, qui aperte hostis esset, incautus, si ut ab eo, qui civis etiam tum speciem haberet, miser; Phil XI 5. iste operata lectica latus per oppidum est, ut mortuus; Phil II 106. ista exposuisti, ut tam multa, memoriter, ut tam obscura, dilucide; fin IV 1. te oro, ut in perditis rebus si quid cogi, confici potest, des operam; A XI 25, 3. dum ut in pessimis rebus aliquid caveam; A XI 19, 2. non ille (Zeno), ut plerique, sed isto modo, ut tu, dictinete, graviter, ornate; nat I 59. ne, ut quidam, Graeca verba inculcantes iure optimo rideamur; of I 111. — d. quid de Paulo aut Africano loquar aut, ut iam ante, de Maximo? Cato 61. id senatum non modo ut fideliter, sed etiam ut sapienter factum comprobaturum; ep X 16, 2. quod ii (partus) maturescunt aut septem non nunquam aut, ut plerumque, novem lunae cursibus; nat II 69. sapienter: j. fideliter. — e. nec tamen ut Antonio senatum habente in consilio regis versabantur barbari armati; Phil III 9. praesentes videmus deos, ut apud Regillum Postumius, in Salaria Vatinius; nat III 11. utilitatis specie in re publica saepissime peccatur, ut in Corinthi disturbance nostris; of III 46. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse, ut tantis rebus gestis, parum fortiter; A II 18, 3.

2. mit demonstrativ: eisdem fere verbis, ut actum disputatumque est; Tusc II 9. iste: j. e. plerique. nunc de confirmatione deinceps, ita ut ordo ipse postulat, praecipendum videtur; inv I 33. ut erat laena amictus, ita venit in contionem; Bru 56. est ita, ut dicitur; Ver IV 117. de quo (casu) mihi exploratum est ita esse, ut tu scribis; ep II 16, 6. de obviam itione ita faciam, ut suades; A XI 16, 1. utinam, ut mihi illa videor videre, item possem vobis exquirere . . .; de or II 33. Xenophanes de ipsa mente item reprehenditur, ut ceteri, de infinitate autem vehementius; nat I 28. ut Numestio mandavi, tecum ut ageret, item atque eo, si potest, acrius, te rogo, ut plane ad nos advoles; A II 24, 5. habes a patre munus mea quidem sententia magnum, sed perinde erit, ut acceperis; of III 121. poteratne fieri, ut non proinde homines de quoque, ut quisque mereretur, indicarent? Phil XIV 19. P. Decius, ut vita, sic oratione etiam turbulentus; Bru 108. nam ut illa (litteratura) constat ex notis litterarum et ex eo, in quo imprimuntur ipsae notae, sic confectio memoriae tamquam cera locis utitur; part or 26. nimirum, ut hic nomen suum comprobavit, sic ille cognomen; Ver IV 57. quae sacra, ut erant re vera, sic appellari Graeca voluerunt; fin IV 115. quicum omnia audeas sic loqui ut tecum; Lael 22. ut Phidias potest a primo instituere signum idque perficere, huic similis est sapientia; fin IV 34. ut onera contentis corporibus facilius feruntur, remissis opprimunt, similime animus intentione sua depellit pressum omnem ponderum; Tusc II 54. nunquam tanto opere pertimui, ut nunc in ipso iudicio; Ver pr 3.

VII. **Zeit**: 1. male se res habet, quae non statim, ut dici coepta est, melior fieri videtur; de or II 313. ut (M. Terentius) se corroboravit, duae causae accesserunt, quae . . .; ep XIII 10, 2. ut ab urbe discessi, nullum adhuc intermisi diem, quin . . .; A VII 15, 1. ut praetor factus est, sortem nactus est

urbanae provinciae; Ver I 104. ipse ut Brundisio profectus est, unde quinquagesimo die totam ad imperium populi Romani Ciliciam adiunxit; imp Pomp 35. inde ut rediit, videtur mihi maluisse . . ; Bru 151. ut Hortensius consul designatus domum reducebatur e campo, fit obviam casu ei multitudini C. Curio; Ver pr 18. ut veni Romam, iterum nunc sum certior factus . . ; A IV 2, 1. — 2. quod non statim, ut appellatus imperator sim, litteras miserim; ep III 9, 4. ramulum adductum, ut remissus esset, in oculum suum recidisse; div I 123.

B. Verbindungen: iste continuo ut vidit, non dubitavit illud insigne penatum tollere; Ver IV 48. a quibus aliquid expectabant, ut cum reges popularesve homines largitiones aliquas proponunt; of II 21. adolescentes mihi mori sic videntur, ut cum aquae multitudine flammae vis opprimitur, senes autem sic, ut cum sua sponte nulla adhibita vi ignis exstinguitur; Cato 71. ut igitur et monere et moneri proprium est verae amicitiae, sic habendum est . . ; Lael 91. enitere, ut scida ne qua deperat; A I 20, 7. experiar equidem [illud], ut ne Sulpicius plus quam ego apud te valere videatur; de or II 16. te hortor, ut ne cui quicquam iuris in tua provincia esse patiari; ep XII 22, 3. VELITIS IUBEATIS, UT M. TULLIUS IN CIVITATE NE SIT; dom 44. hoc videmur esse consecuti, ut ne quid agi cum populo posset || possit ||; ep I 2, 4. ut ita adoptet, ut ne quid de sacrorum religione minuatur; dom 36. ut ea (verba) sic conservemus, ut ne quid praeposterum sit; de or III 40. quae perscripta est auctoritas, ut ne quis omnino regem reduceret; ep I 7, 4. te operam dare, ut ne quid meorum tibi esset ignotum; ep XIII 11, 1. ut omnibus (partibus) explicatis peroratum sit [hoc modo], ut ne quid posterius praeter conclusionem inferatur; inv I 33. ut ne cui rei tenere adsenserimus; inv II 10. non tam ut te impediret, quam ut ne quis propter exercitum cupiditatem Alexandriam vellet ire; ep I 4, 2. ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuum; A V 1, 1. ut ne quid praetermittam; A XII 11. *ſ. ne*, II. ut hoc iure sunt socii, ut iis ne deplorare quidem de suis incommodis liceat; Ver II 65. libri quidem ita exierunt, ut in tali genere ne apud Graecos quidem simile quicquam; A XIII 13, 1. videmus, ut conquiescere ne infantes quidem possint; fin V 55. nego: *ſ. A, I, 3.* illuc. quae (elementa) ut nemo tradat, quis est qui nesciat, quae sunt in homine laudanda? de or II 45. ut tibi reum neminem, sed vitia proponas, res tamen ipsa accusari potest; Cael 29. ut nemo sit alius nisi ii, qui una sunt, parumne erunt multi? Phil VII 18. ad ea cum accedit, ut neque divinum numen horreat nec . . ; fin I 41. struere verba sic, ut neve asper eorum concursus neve hiluc sit; de or III 171. si [verba] extrema cum consequentibus primis ita iungentur, ut neve aspere concurrant neve vastius diducantur; de or III 172. suum illud, nihil ut adfirmet, (Socrates) tenet ad extremum; Tusc I 99. num ista societas talis est, ut nihil suum cuiusque sit? of III 53. ego etsi coram de te cum Furfanio ita loquar, ut tibi litteris meis ad eum nihil opus sit; ep VI 8, 3. ut, quod in tempore mali fuit, nihil obsit, quod in causa boni fuit, prosit; Cluent 80. non rudis imperator, ut aliud nihil dicam; Muren 32. curandum est, ut non mirum videatur, si . . ; inv II 19. do: *ſ. A, I, 1.* do. is pati non possit, ut non anquirat aliquem, apud quem . . ; Lael 87. qui probari potest, ut sibi mereri animus non possit? Tusc III 5. relinquitur, ut ab hoc non sit occisus; inv I 45. neque haec ita dico, ut ars aliquos linare non possit; de or I 115. ut abs te non emissus ex urbe, sed immissus in urbem esse videatur; Catil I 27. ut ea non dicam, quae saepissime et legi et audivi, nihil mali esse in morte; ep V 16, 4. ruere illa non possunt, ut haec

non eodem labefacta motu concidant; imp Pomp 19. si, ut ista non disserantur, liberari mortis metu possumus, id agamus; Tusc I 23. verum, ut hoc non sit, tamen praeclarum spectaculum mihi propono; A II 15, 2. sed ut non vendam, possum adsequi, quod volo; A XII 22, 3. me ita dolere, ut non modo a mente non deserar, sed id ipsum doleam . . ; A III 15, 2. est, ut dicis, Antoni, ut plerique philosophi nulla tradant praecepta dicendi; de or II 152. esse te talem, ut tuas laudes obscuratura nulla unquam sit oblivio; Marcel 30. tantis me impediri occupationibus, ut ad te scribendi facultas nulla detur; ep XII 30, 1. ego, etiam ut nullum periculum sit, tantum abest, ut Antonii suspicionem fugere nunc curem, ut . . ; A XV 5, 2. numquam: *ſ. A, I, 2.* alter. ut primum ex pueris excessit Archias; Arch 4. te ut primum aspexit; Piso 24. ego ut primum fletu represso loqui posse coepi; rep VI 15. nec quicquam propius est factum, quam ut illum persequeretur; Cluent 59. sin forte longinquitate producti (dolores) vehementius tamen torquent, quam ut causa sit, cur ferantur; Tusc V 117. habitu (causae efficiunt), ut qui facile et cito irascitur || irascatur ||; Top 62. te semper sic colam et tuebor ut quem diligentissime; ep XIII 62. ut quisque aetate et honore antecederat, ita sententiam dixit ex ordine; Ver IV 143. si, ut quidque ex illo loco diceretur, ex oraculo aliquo dici arbitrabitur; Font 25. ut quaeque res est turpissima, sic maxime et maturissime vindicanda est; Caecin 7. de iudicio animi mei, ut volet quisque, sentiat; Rab Post 44. si, ut quisque erit coniunctissimus, ita in eum benignitatis plurimum conferetur; of I 50. quae et apud nos et in aliis civitatibus, ut quaeque optime morata est, ita diligentissime observantur; Cato 63. ut quicque succurrit, libet scribere; A XIV 1, 2. translatum est, quod aliud conficit, quam causae genus postulat: ut si qui docilem faciat auditorem, cum . . ; inv I 26. causa et ratio (quaeritur), ut si quaeratur: cur doctissimi homines de maximis rebus dissentiant? de or III 114. Graeci tales argumentationes *ἀτέργους* vocant, id est artis expertes, ut si ita respondeas: quoniam . . ; Top 24. ut, si iuste depositum reddere in recte factis sit, in officiis ponatur depositum reddere; fin III 59. quod confido equidem consules designatos, simul ut magistratum inierint, esse facturos; Phil III 2. id ipsum verecunde faciam, tantum ut nunc M. Tullio (me) fidelem amicum esse cognoscat; Tul 5. causas ut honorificentissimis verbis consequi potuero, complectar ipsa sententia; Phil XIV 29. cohortati sumus, ut maxime potuimus, ad philosophiae studium; div II 1.

utcumque, wie immer: 1. ut ad haec revoceatur oratio, sed utcumque aderunt; of I 135. — 2. ille perfectus, utcumque se adfectum videri et animum audientis moveri volet, ita certum vocis admovebit sonum; orat 55. perinde, utcumque temperatus sit aër, ita pueros orientes animari atque formari; div II 89.

uter, wer, welcher von beiden: A, I. utra igitur causa popularis debet videri? Sest 109. utra igitur est splendidior, utra illustrior commemoratio? div Caec 65. utro (genere) me magis deceat uti, non intellego; ep II 4, 1. comparatio, de duobus honestis utrum honestius; of I 152. leges oportet contendere considerando, utra lex ad maiores res pertineat; inv II 145. utra lex iubeat, utra vetet; inv II 146. utram tandem linguam nescio? fin II 12. utros eius (Philisti) habueris libros (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio; Q fr II 11 (13), 4. propinquitas locorum ad utram partem hoc loco profertur? Ver V 6. — II, a, 1. si certares mecum, uter nostrum illi amicius esse deberet; div Caec 59. bellum gerebatur, uter esset, non uter imperaret; of I 38. ut nihil iam quaerere aliud debeatis, nisi uter utri in-

sidias fecerit; Milo 23. — 2. utrum de his potius (optaret), dubitasset aliquis, quin alterum, nemo; Bru 189. facio: § 1. facit. cum utris[ne] tandem istius factum conlaturus es? Ver III 191. — 3. ab utro (insidiae) factae sint, incertum est; Milo 31. — **b.** utrum horum reprehendis? Ver I 124. ut eligas, utrum velis; div Caec 45. horum utro uti nolumus, altero est utendum; Sest 92. — **B.** I. ut scribat utra voles lingua; orat 235. — II, **a.** uter magis ad sensum iudicis penetrarit et uter ad communem verbi vim magis et propius accesserit, is vincat necesse est; part 123. uter eorum perisset, lucrum fieri putabat; Piso 27. — **b.** potest omnino hoc esse falsum, potest verum; sed utrum est, non est mirabile; div II 141. utrum horum dixeris, in eo crimen haerebit; Ver III 106. — **C.** alter uter: §. **alteruter.**

utercumque, wer immer von beiden: ita magnae utrimque copiae esse dicuntur, ut, utercumque vicerit, non sit mirum futurum; ep VI 4, 1.

uterlibet, einer von beiden: utrumlibet elige; alterum incredibile est, alterum nefarium; Quinct 81.

uterque, jeder von beiden, beide: **A.** I. si uterque censor censoris opinione standum non putavit; Cluent 132. cum de facto turpi aliquo aut inutili aut utroque fateatur; inv II 77. habetis hominem singulari pudore in utraque fortuna cognitum; Caecin 104. ad fontem generis utriusque veniamus; Plane 18. qui utrisque litteris uti velint; fin I 10. qui Aristotelio more de omnibus rebus in utramque partem possit dicere; de or III 80. quae (Insula) duobus portibus cincta in utriusque portus ostium projecta est; Ver IV 118. simul una res utriusque rei est argumento; Ver III 153. est utraque res sine altera debilis; Tusc II 13. binos (scyphos) habebam, iubeo promi utrosque; Ver IV 32. bestiarum terrenaes sunt aliae, partim aquatiles, aliae quasi ancipites in utraque sede viventes; nat I 103. — 2. duas (partes animal) in primis amplectitur, animum et corpus, deinde utriusque partes; fin II 33. utraeque (venae, arteriae) crebrae multaeque toto corpore intextae; nat II 138. — **B.** **a.** fuit hoc in utroque eorum; de or II 4. mihi quoque initium requiescendi atque animum ad utriusque nostrum praeclara studia referendi fore; de or I 1. insperanti mihi et Cottae, sed valde optanti utriusque nostrum cecidit, ut . . .; de or I 96. qui hoc ab utroque nostrum fieri velis; A XIII 1, 3. quid ego de muliercula Scantia, quid de adolescente P. Apinio dicam? quorum utriusque mortem est minatus; Milo 75. nisi mihi Phaedrum mentitum aut Zenonem putas, quorum utrumque audivi; fin I 16. qui incensus essem studio utriusque vestrum; de or I 97. faciam, praesertim si utriusque vestrum gratum futurum est; Cato 6. — **b.** sive, quod honestum est, id sit summum bonum, sive voluptas sive horum utrumque coniunctum; Tusc IV 62. quoniam utrumque eorum P. Mucius optime fecerit; de or I 217. — **C.** **a.** I. utriusque Platonis ubertate completi certam quandam disciplinae formulam composuerunt; Ac I 17. utrisque cupientibus rem publicam salvam; Ligar 19. quamquam pro se ipsi dicebant oratores non illi quidem principes, L. Memmius et Q. Pompeius, sed oratores tamen teste diserto uterque Philippo; Bru 304. fuit uterque summus orator; Bru 103. id cum utriusque fecissent; of I 33. sive Sulla sive Marius sive uterque civile bellum optavit; Phil XIII 1. trahunt; §. II, 1. audio. cum ad me in Cumanum salutandi causa uterque venisset; fin I 14. — II, 1. Academicus utrosque audiet trahentes se ad suas partes; Ac fr 20 (8. 26). compleo: §. I. componunt, ut non alteros demovisse, sed utrosque constituisse videatur; Sulla 62. — 2. etsi utriusque primas, priores tamen libenter deferunt Laelio; Bru 84. quam (salutem) huius admonitus officio cum utrisque his dederis;

Ligar 36. idem fons erat utrisque; Ac I 18. — 3. ut pro utroque respondeam; leg I 32. summa in utroque est honestas; Muren 21. — III. dies ex utriusque com modo sumitur; Caecin 20. utriusque filiorum manibus in navi conlocatus; Plane 97. vitam inter se utriusque conferte; Q Rose 20. — IV. ab utroque dissimillima ratione tractatum est; Muren 19. in utroque eandem habuit fortuna potestatem, sed usa in altero est; Tusc I 85. — **b.** I. tametsi utrumque esse arbitror perspicuum; div Caec 11. — II. cuperem equidem utrumque, si posset; Tusc I 23. ego utrumque verum puto; Ac II 113. unum sustinere pauci possunt, utrumque nemo; Muren 46. — III. me in utroque fuisse moderatum; Phil II 40.

utervis, einer von beiden, beide: **A.** mihi utrivis istorum (hortorum) tempore magis meo quam ratione aestimandi sunt; A XII 31, 2. — **B.** **a.** minus habeo virum quam vestrum utervis; Cato 33. — **b.** quorum utrumvis ut sit; nat II 85. quorum si utrumvis persuasissem; Phil II 24. — **C.** cui utrumvis licet; A IX 1, 4. nunc non utrumvis; A XIV 19, 1.

uterus, Mutterleib: quod (animal) cum ex utero elapsum exiit; nat II 128. quae te beluam ex utero, non hominem fudit; Piso fr 14.

utilis, brauchbar, tauglich, nützlich, vorteilhaft: **A.** num utiliore tibi hunc Triarium putas esse posse, quam si tua sint Puteolis granaria? fin II 84. quae quamquam utilia sunt causae; Flac 13. cum pugnare videtur cum honesto id, quod videtur esse utile; of I 9. esse honestum aliquid, quod utile non esset, et utile, quod non honestum; of II 9. addunt etiam, quicquid valde utile sit, id fieri honestum, etiamsi antea non videretur; of III 103. possunt cuiquam esse utiles angores, sollicitudines, diurni et nocturni metus? of III 84. non honestum consilium, at utile; of III 97. secundum deos homines hominibus maxime utiles esse possunt; of II 11. ignoratio futurorum malorum utilior est quam scientia; div II 23. putavi mihi suscipiendum laborem utilem studiosis mihi quidem ipsi non necessarium; opt gen 13. si lex utilis plebi Romanae mihi videretur; agr II 12. metus: §. angores. illa altera ratio et oratio est ea quidem utilior, sed . . .; Tusc IV 60. mihi omnis pax cum civibus bello civili utilior videbatur; Phil II 37. duobus propositis utrum utilius (sit, deliberari solet); of I 10. ratio §. oratio. ut res gerat magnas illas quidem et maxime utiles; of I 66. his rebus imbutae mentes haud sane abhorrebunt ab utili aut a vera sententia; leg II 16. sollicitudines: §. angores. is mihi vir et suis et publicis rationibus utilissimus fore videtur; inv I 1. — **B.** I. ut utilia cum honestis pugnare videantur; of III 72. — II, 1. quis est, qui utilia fugiat? aut quis potius, qui ea non studiosissime persequatur? of III 101. — 2. ut anteponantur honesta ipsis etiam utilibus; Top 69. — III. haec est illa, quae videtur utilium fieri cum honestis saepe dissensio; of III 56.

utilitas, Nützlichkeit, Nutzen, Vorteil, Dienst: I, 1. quia persaepe evenit, ut utilitas cum honestate certet; part or 89. si utilitas constituet amicitiam, tollet eadem; fin II 78. ad quam (partem) nos illius utilitas salusque converterit; Plane 93. nulla utilitate quaesita; quae tamen ipsa efflorescit ex amicitia, etiamsi tu eam minus secutus sis; Lael 100. in deliberativo (genere finem esse) Aristoteli placet utilitatem, nobis et honestatem et utilitatem; inv II 156. ut utilitas tua communis sit utilitas vicissimque communis utilitas tua sit; of III 52. deliberandi finis utilitas, cuius eae partes, quae modo expositae; Top 91. utilitatem ex laude nasci defendet semperque eam cum dignitate esse coniunctam; de or II 335. si quando ea, quae videtur utilitas, honestati repugnat; of III 120. tollit: §. constituit. utilitas

valuit propter honestatem; of III 40. meorum periculorum rationes utilitas rei publicae vincat; Catil IV 9. — 2. quae videntur esse utilitates contra iustitiam simulatione prudentiae; of III 95. §. 1. est; of III 52. videor: §. 1. repugnat. — II, 1. quid iis utilitatis, quid salutis adferrem; Ver IV 138. sic utilitates ex amicitia maximae capientur; Lael 32. qui potuit divinius utilitates complecti maritimas Romulus? rep II 10. coniungo: §. I, 1. nascitur. quae (lex naturae) utilitatem hominum conservat et continet; of III 31. quae maximam utilitatem in se continent; de or III 178. §. conservo. ut detracta omni utilitate per se ipsum possit iure laudari; fin II 45. qui (di) utilitates quasque gignebant; nat II 62. quid habeat utilitatis vera laudatio; Ver V 57. quam ob rem tantam utilitatem per alios tractandae pecuniae neglexeris; Ver V 61. longum est molorum persequi utilitates et asinorum, quae certe ad hominum usum paratae sunt; nat II 159. tanta putabatur utilitas percipi e bubus, ut . . .; nat II 159. persequor: §. paro. utilitas aut in corpore posita est aut in extraneis rebus; inv II 168. etsi (Tiro) mirabiles utilitates mihi praebet; A VII 5, 2. in quibus (artibus) non utilitas quaeritur necessaria, sed animi libera quaedam oblectatio; de or I 118. §. I, 1. efflorescit. si et belli utilitatem et pacis dignitatem retinere vultis; imp Pomp 14. qui (senatus) numquam utilitatem a dignitate seiunxit; of III 87. ille (Cyrillus) utilitatem sequi videbatur; of III 48. §. I, 1. efflorescit. ut utilitatem civium sic tueantur, ut . . .; of I 85. — 2. vir bonus utilitati omnium plus quam unius alienius aut suae consulit; fin III 64. maiores nostros semper in pace consuetudini, in bello utilitati paruisse; imp Pomp 60. eorum, quibus praesit, commodis utilitatique servire; Q fr I 1, 24. in quo mihi magnae utilitati esse possis; Plane 13. — 3. utilitatibus tuis possum carere; ep XVI 3, 2. — 4. de cuius (amicitiae) utilitate omnes uno ore consentiunt; Lael 86. legem, ut aequum est, ex utilitate rei publicae considerate; inv I 69. aqua Albana deducta ad utilitatem agri suburbanum; div II 69. panca mihi videntur esse de provinciae dignitate, vetustate, utilitate dicenda; Ver II 2. quae (deliberationes) omnes ad utilitatem dirigerentur eorum, quibus consilium daremus; de or I 141. cum omnia contra omnium bonorum utilitatem voluntatemque fecerit; Ver III 7. eas (leges) ex utilitate communi, non ex scriptione, quae in litteris est, interpretari (oportet); inv I 68. pertinent ea ad utilitatem; of II 87. eum nihil ad utilitatem suam rettulisse; de or II 207. (consuetudo) honestatem ab utilitate secernens; of II 9. ut bestiis homines uti ad utilitatem suam possent || possint || sine iniuria; fin III 67. — III, 1. quod ea (virtus) efficiens utilitatis esset; of III 12. peritus utilitatis dignitatisque civilis quasi tutor et procurator rei publicae; rep II 51. — 2. quid dicis melius? si aptius ad utilitates nostras, id quoque adsentior; nat III 21. qui haec subtilius disserunt, fortasse vere, sed ad communem utilitatem parum; Lael 18. — IV, 1. alqd: §. II, 1. adfero, habeo. utilitatum comparatio saepe est necessaria; of II 88. utilitatum magnitudine constituti sunt ei di; nat II 62. utilitatis duae partes videntur esse, incolumitas et potentia; inv II 169. §. I, 1. est; Top 91. quaedam ex utilitatis ratione aut perspicua nobis aut obscura in consuetudinem venisse; inv II 65. iaceat utilitatis species, valeat honestas; of III 46. ex utilitatis varietatibus, cum aliis aliud expedit, nasci discordias; rep I 49. — 2. res ad communem utilitatem, quas publicas appellamus; Sest 91. — V, 1. si fructibus et emolumentis et utilitatibus amicitias colamus; fin II 83. quos (fines bonorum) utilitate aut voluptate derigunt; fin V 57. si utilitate omnia metienda sunt; leg I 42. — 2. qui ab isto ius ad utilitatem suam

nundinarentur; Ver I 119. ipsi Graeci magis legendi et delectationis quam utilitatis huius forensis causa laudationes scriptitaverunt; de or II 341. optimo cuique dominatum cum summa utilitate infirmorum datum; rep III 37. Aegyptii nullam beluam nisi ob aliquam utilitatem consecraverunt; nat I 101. quae (nares) semper propter necessarias utilitates patent; nat II 145. aegritudinem non sine magna utilitate a natura dicunt constitutam; Tusc IV 45.

utiliter, nützlich, vorteilhaft, mit, zum Nutzen; vides, ut Epicurus cupiditatum genera diviserit, non nimis fortasse subtiliter, utiliter tamen; Tusc V 93. illi etiam utiliter a natura dicebant permutationes istas animis nostris datas; Ac II 135. a physicis rebus bene atque utiliter inventis; nat II 70. (oculi) latent utiliter; nat II 143.

utinam, daß doch, wenn doch: I. utinam ea fortuna rei publicae sit, ut . . . ep IX 24, 1. cui quidem utinam vere fideliter || abundiente || quidem certe || anguraverim! rep IV 8. quos utinam ita audires, ut erant audiendi! Piso 42. quibus utinam ipsi evenissent ea, quae tum homines precabantur! Sest 72. utinam tui consilii certior factus essem! A VIII 11, D, 5. senatus consulta facta quaedam iam puto, utinam in Volcatii sententiam! A IX 19. 2. utinam coram tecum olim potius quam per epistulas! A XI 4, 1. quod utinam! iterum utinam! A XIII 48, 1. — II. atque utinam me mortuum prius vidisses! Q fr I 3, 1. cuius utinam filii ne degenerassent a gravitate patria! prov 18. utinam quidem aliquid velletis esse populare! Phil I 21. tu magistratum dignitatis iudicem putas esse populum? fortasse non nunquam est; utinam vero semper esset! Plane 7.

utique, durchaus, jedenfalls, gewiß: faba quidem Pythagorei utique abstinere! div II 119. antequam proficiscare, utique explicatum sit illud || de || HS xx et dccc; A V 5, 2. exspecto te, a Peducaeo utique; A XII 51, 1. illud vero utique scire cupio; A XIII 13, 1. quid censeas mihi faciendum, utique scribito; A X 1, 3. quae (dccc) ego utique vel versura facta solvi volo; A V 1, 2. quo die venies, utique cum tuis apud me eris; A IV 4. utique simul simus; A XIII 4, 2. tu, si quid erit de ceteris, de Bruto utique, quicquid; A XIV 12, 3. Romam utique statim; A XVI 11, 6.

utor, gebrauchen, benutzen, anwenden, haben, genießen, umgehen: I. **absolut**: 1. fortunae et temporum munera, quorum ego non tam facultatem unquam et copiam expetendam putavi quam et in utendo rationem et in earendo patientiam; dom 146. — 2. quae (lex naturae) vetat ullam rem esse cuiusquam nisi eius, qui tractare et uti sciat; rep I 27. utentior || opulentior || sane sit, honestior vero quo modo? of II 71. si quid opus erit, utemur ex eo, de quo scribis; A XI 21, 1. in utroque eandem habuit fortuna potestatem, sed usa in altero est; Tusc I 85. —

II. **mit Accusativo**: quodsi ea, quae utenda acceperis, maiore mensura iubet reddere Hesiodus; of I 48. quae bona is huic Heraclio omnia utenda ac possidenda tradiderat; Ver II 46. si ad eam (terram) utendam ferroque subigendam superstitionis aliquid accesserit; leg II 45.

III. **mit einfachem Ablativo**: T. Pinnio familiarissime me usum esse; ep XIII 61. horum utro uti nolumus, altero est utendum; Sest 92. uterque illis ad artem suam utitur; rep V 5. §. communibus. qua (acerbitate) est usus in veteres indices; Chlont 151. non aqua, non igni, ut aiunt, locis pluribus utimur quam amicitia; Lael 22. in victu considerare oportet, quibus amicis utatur; inv I 35. ille (Cato) optimo animo utens et summa fide; A II 1, 8. aqua: §. amicitia. quibus argumentis se ad salutem uti arbitrabantur; Ver V 146. tum arma sunt ea sumpta, quibus illi ipsi, qui didicerant eis uti gloriose,

quem ad modum salutariter uterentur, non reperiebant; Bru 8. bene ut armis, optime ut equis uteretur; Deiot 28. huius ordinis auctoritate uti magistratus voluerunt; Sest 137. omnibus fere avibus utuntur, nos admodum paucis; div II 76. omnes reges, populi, nationes utuntur auspiciis; div II 81. utrum turpi pace nobis an misero bello esset utendum; A VII 18, 1. qui (M. Crassus) solebat uti suo bono; fin II 57. cibo quo utare, interesse aliquid ad mentis aciem putant; nat II 43. locis commodisque publicis uti vetuit; Ver II 66. ut communibus pro communibus utatur, privatis ut suis; of I 20. ne eo se putaret durioribus legum condicionibus uti oportere; Cluent 150. mihi certum est illius uti confessione et testimoniis; Caecin 24. ut et coniectura et definitione utendum sit; inv II 74. non est integrum Cn. Pompeio consilio iam uti tuo; Piso 58. consuetudine usus est regia; Ver III 76. quibus (contentionibus) summis uti solebas; leg I 11. si quae non nupta mulier virorum alienissimorum convivii uti instituerit; Cael 49. quoniam haec una defensione usurus es; Ver IV 8. erit utendum pluribus definitionibus; inv II 55. nullis partitionibus, nullis definitionibus utuntur; fin III 40. j. coniectura. cum videaris non uti deprecatione; inv II 104. huius cum opera et fide tum domo et re uti (consuevi) tamquam mea; ep XIII 69, 1. oportet dubitatione uti, quid primum dicas; inv I 25. ut tuis praeclaris edictis atque institutis uteretur; Ver III 43. equis: j. armis. cum exemplis uterer multis; Caecin 80. utendum exercitationibus modicis; Cato 36. postremum soleo cogitare, quo utar exordio; de or II 315. fide: j. animo, domo. qui fidibus aut tibiis uti volunt; div II 9. Q. Catulus frumento est usus, pecuniam non coëgit; Ver III 211. cur in hoc uno crimine isto genere defensionis uteris? Ver III 206. navis optime cursum conficit ea, quae scientissimo gubernatore utitur; inv I 58. num quis haruspicem consulit, quem ad modum utendum (sit) pecunia, quem ad modum honore, quem ad modum imperio? div II 11. igni: j. amicitia. locis est utendum multis, inlustribus, imaginibus autem agentibus, aeribus; de or II 358. si imaginibus potius uti quam rebus ipsis placet; Tusc V 14. imperio: j. honore. institutis: j. edictis. qua lege populus Romanus de pecuniis repetundis optimis iudiciis severissimisque iudicibus usus est; Ver pr 51. qui aequo iure uterentur; Ver I 118. qua (lege) credo omnibus in rebus disserendis utendum esse; rep I 38. usi liberalitate Antonii milites imperatorem reliquerunt; Phil XIII 35. utamur libertate, qua nobis solis in philosophia licet uti; Tusc V 83. locis: j. commodis, imaginibus. hoc mari uti non possumus hoc tempore anni; A VIII 16, 1. is (animus) cum languore corporis nec membrum uti nec sensibus potest; div II 128. utar moderatione, qua potero; A XI 17, a, 2. utile est uti motu animi, qui uti ratione non potest; Tusc IV 55. utendum est his (muneribus); Tusc II 43. hoc nomine utitur, qui ea regit; Rab Post 28. si prece et obsecratione humili ac supplici utemur; inv I 22. „oportere“ perfectionem declarat officii, quo et semper utendum est et omnibus; orat 74. qui signis aut omnibus uterentur; div II 26. negat (Strato) opera deorum se uti ad fabricandum mundum; Ac II 121. j. domo. morem illi geram, utar oratione perpetua; Ver I 24. ubi melius uti possumus hoc, cuiusmodi est, otio? Tusc V 121. sin uti principio placebit, benivolentiae partibus utendum est; inv I 21. partitionibus: j. definitionibus. pace: j. bello. si qui improbe credita pecunia ususest; Rab Post 7. j. honore. cum legationis perfugio uti noluisse; Vatin 34. studiosae equidem utor nostris poetis; Tusc II 26. utebatur populo sane suo; Quinct 29. ut servorum praesidio uteretur; Catil III 8. prece: j. obsecratione. principio: j. partibus. privatis: j. communibus.

promissum tuum, quo in litteris uteris; ep VI 17, 1. quibus (psychomantiis) Appius uti solebat; div I 132. si eam (rationem) supposuissemus, qua fortasse usi sunt; inv II 70. si ipse quoque poterit rationationibus uti, isdem rationibus, quibus ante dictum est, utetur; inv II 152. ut anteponantur ratione utentia rationis expertibus; Top 69. j. motu. rationationibus: j. ratione; inv II 152. uteretur rebus veneriis; Cato 47. j. domo, imaginibus. magnum est eisdem uti sacris; of I 55. sensibus: j. membris. qua est sententia in Cresphonte usus Euripides; Tusc I 115. signis: j. ominibus. quod perisque sociis utor familiarissime; ep XIII 65, 2. ut in causis non semper utimur eodem statu; Tusc III 79. qui sui defendendi causa telo esset usus; Milo 11. quo testimonio nunc vir optimus utitur sibi emptum esse; Caecin 16. j. confessione. ut testibus utar statim; Ver pr 55. tibiis: j. fidibus. vas, quo solitus esset uti ad festos dies; Ver IV 32. cum sane adversis ventis usi essemus; ep XIV 5, 1. audebimus novis verbis uti te auctore; Ac I 26. quali uteretur victu; fin II 90. ut Miloni uti virtute sua liberet; Milo 41. coniungeret (Epicurus) doloris vacuitatem cum voluptate et duobus ultimis uteretur; fin II 18. ea (voce) nunc uti cogor in eorum periculis depellendis; Sest 2. qui peregrinos urbibus uti prohibent; of III 47.

IV. mit doppeitem Ablativ (vgl III. amicis): auctore utar Simonide; nat I 60. utor te ipso duce; Tusc III 37. hisce utitur laudatoribus Flaccus, his innocentiae testibus; Flac 64. te, quo magistro brevitatis uti cogito; ep XI 15, 2. nec me suffragatore meliore utebatur quam Clodio; Milo 34. testibus: j. laudatoribus. quo (aëre) Diogenes Apolloniatas utitur deo; nat I 29. ne bestiis quoque immanioribus uteremur; Sex Rosc 71. ut iis (equis) facilioribus possint uti; of I 90. populo Romano disceptatore uti volo; agr I 23.

utpote, nämlich: incommoda valetudo, e qua iam emerseram, utpote cum sine febris laborassem; A V 8, 1. Lucius frater eius, utpote qui peregre depugnaret; Phil V 30. ea (iudicia) nos, utpote qui nihil contemnere soleremus, non contemnebamus, sed non pertimescebamus; A II 24, 4.

utrimque, auf beiden Seiten: ita magnae utrimque copiae esse dicuntur, ut . . .; ep VI 4, 1. ex his, si quid amplificationis dabitur, communibus utrimque locis uti oportebit; inv II 121.

utro, auf welche von beiden Seiten: A. quid ad haec Pansa? utro conferet se, si bellum erit? A XV 22. — B. quae (causa) quoniam utro accessit, id fit propensius; par 24.

utrobique (utrubique), auf beiden Seiten, in beiden Fällen: ut scires, hospitium tibi ubi parares, vel potius ut utrobique; ep IX 6, 2. ut eadem veritas utrobique sit eademque lex; nat II 79.

utroque, auf beiden Seiten, nach beiden Richtungen: si utroque (causa) adiuncta est, paria fiant necesse est; par 24. hinc Scyrum, inde Delum, utroque citius, quam vellemus, cursum confecimus; A V 12, 1.

utrum, ob, wohl, etwa (f. an): L. an hoc dicere audebis, utrum de te aratores, utrum denique Siculi universi bene existiment aut quo modo existiment, ad rem id non pertinere? Ver II 167. utrum igitur Asturae? A XIII 38, 2. utrum aequo animo (me) laturum putavit? fr A IX 10. — II. utrum ego tibi patrimonium eripui an tu comedisti? Sest 111. nunc quaero, utrum vestras iniurias an rei publicae persequamini; Ligar 29. nec sane multum interest, utrum id neget an eos (deos) omni procuratore privet; nat II 44. quaerendum (est), utrum una species et longitudo sit earum (incisionum) anne plures; orat 206. di utrum sint neene sint, quaeritur; nat III 17.

uva, Traube, Weintraube: existit ea, quae gemma dicitur, a qua oriens uva se ostendit, quae et suco terrae et calore solis augetur primo est peracerba gustatu, deinde || dein || maturata dulcescit; Cato 53. cum uvas a sole mitescere tempus est; fr F I 17. — II. (Attus Navius) mirabili magnitudine uvam invenit; div I 31.

vulgaris, gewöhnlich, alltäglich, allbefannt, gemein: vulgare est, quod in plures causas potest accommodari, ut convenire videatur; inv I 26. alterum nimis (est) dissolutum, ut pervagatum ac vulgare videatur; orat 195. mitto has artes vulgares, coquos, pistoros, lecticarios; Sex Rosc 134. (beneficia) singularia sint an vulgaria; inv II 112. meam commendationem non vulgarem fuisse; ep I 3, 2. in communi vita et vulgari hominum consuetudine non (esse) hebetem nec rudem; de or I 248. huius generis demonstratio est et doctrina ipsa vulgaris; usus autem gravissimus; de or III 209. vulgare (genus argumentationis) est, quod ad aliquam || aliam || quoque rem non probabilem, si nunc concessum sit, transferri possit; inv I 90. semper eos (honores) putavi, si vulgares essent, viles, si temporis causa constituerentur, leves; Q fr I 1, 31. quod (iura) a vulgari intelligentia remotiora sunt; inv II 67. hoc vulgari (nomine) contentus vix sum, leviori non utar; Phil XIV 10. perspicua sunt haec quidem et in vulgari prudentia sita; de or II 132. sunt varia et ad vulgarem popularemque sensum accommodata omnia genera huius forensis nostrae dictionis; de or I 108. qui nulla arte adhibita de rebus ante oculos positus vulgari sermone disputant; Ac I 5. verba ponenda sunt cognominata, non vulgaria || vulgata ||, supralata, in primisque translata; part or 53. ego non de praestanti quadam et eximia, sed prope de vulgari et communi vi nunc disputo; de or II 299. huius illa vox vulgaris, „audivi“; Planc 57.

vulgo, verbreiten, preisgeben: de tota Caria nonne hoc vestra voce vulgatum est? Flac 65. quae navis umquam in flumine publico tam vulgata omnibus quam istius aetas fuit? har resp 59. »vacans vulgato nomine Nixus“; fr H IV, a, 647.

vulgo, allgemein, allenthalben, gewöhnlich: I. quod vulgo hominum opinio socium me ascribat tuis laudibus; ep IX 14, 1. quem (Saturnum) vulgo maxime colunt ad occidentem; nat III 44. num locum ad spectandum dare aut ad prandium invitare (senatus crimen putat)? minime, sed vulgo. quid est vulgo? universos; Muren 73. evenire vulgo solet an insolenter et raro; inv I 43. postea vulgo hoc facere coeperunt; de or I 103. vulgo ex oppidis publice gratulabantur; Tusc I 86. cum civitatum Siciliae vulgo omne frumentum improbas; Ver III 172. quae ipsi, qui scripserunt, vulgo voluerunt intellegi; de or II 60. invito: j. do. eodem die vulgo loquebantur Antonium mansurum esse Casilini; A XVI 10, 1. quae (domus) cum vulgo videretur; of I 138. — II. ea difficultas induxit et vulgo imperitos et similes philosophos imperitorum, ut . . . ; nat II 45. — III. haec, quae dixi, cor, cerebrum, animam, ignem vulgo; reliqua fere singuli; Tusc I 19.

vulgus, Menge, Volk, Pöbel: I. nec sicut vulgus, sed ut eruditi solent appellare sapientem; Lael 6 (7). hoc interest, quod vulgus interdum non probandum oratorem probat, sed probat sine comparatione; cum a mediocri delectatur, eo est contentus; Bru 193. vir sapiens non quid verissimum sit, sed quid velit vulgus, exquiret? Tusc V 104. — II, 1. delecto: j. I. est. — 2. nequaquam similiter oratio mea in vulgus emanare poterit; Muren 38. non est consilium in vulgo, non ratio; Planc 9. hoc evenit, ut in vulgus insipientium opinio valeat honestatis; Tusc II 63. — III. quod gloriosum sit in vulgus; Ac II 140. erat illa (sphaera) nobilior in

vulgus; rep I 21. — IV. qui clamores vulgi atque imperitorum excitantur in theatris! fin V 63. quis umquam ex his (oratoribus) excellere iudicatus est vulgi iudicio, qui non idem a doctis probaretur? Bru 189. plus apud me vera ratio valebit quam vulgi opinio; par 8. neque extra numerum, ut sermo vulgi, esse debet oratio; orat 195. neque te sermonibus vulgi dedideris; rep VI 25. — V, 1. nihil est incertius vulgo; Muren 36. — 2. ut pictores suum quisque opus a vulgo considerari vult, sic . . . ; of I 147. quo minus in vulgus et in foro diceret; rep III 42. quae non sane probantur in vulgus; par 2. ego tribuo non numquam in vulgus, sed plerumque necessariis; ep XIII 70. vgl. III.

vulneratio, Verwundung, Verletzung: I. maior haec est vitae, famae, salutis suae vulneratio; Piso 47. — II. sin autem vim sine caede, sine vulneratione nullam intellegitis; Caecin 47.

vulnere, verwunden, verletzen, fränken: qui erat Archilochi versu vulneratus; nat III 91. (L. Quinctius) vulneratus et despoliatus || spol. || est; A VII 9, 1. cuius corpus vulneratum sit; Caecin 47. quorum mentes sensusque vulneras; Catil I 17. quod non solum facto tuo, sed etiam exemplo rem publicam vulnerasti; Vatini 36. sensus: j. mentes.

vulnus, Wunde, Verletzung, Schaden, Stränkung: I. Appii vulnera non refrico, sed apparent nec oculi possunt; A V 15, 2. nunc hoc tam gravi vulnere etiam illa, quae consanuisse videbantur, recrudescunt; ep IV 6, 2. multa sunt occulta rei publicae vulnera; agr I 26. — II, 1. Sp. Carvilio graviter claudicanti ex vulnere ob rem publicam accepto; de or II 249. qui vulnera exceperunt fortiter et tulerunt; Tusc II 65. satis habeo negotii in sanandis vulneribus, quae sunt imposita provinciae; A V 17, 6. quae meus discessus rei publicae vulnera infixit; Piso 32. qui (Aesculapius) primus vulnus dicitur obligavisse; nat III 57. oculo, refrico: j. I. apparent. sano: j. impono. — 2. qui tela depellere et vulneribus mederi debeam; Quint 8. — 3. ex hoc ille animus in proelii paratus ad vulnera; Tusc II 37. ille leviter saucius facile ex vulnere est recreatus; inv II 154. — III, 1. ut vulnere praesto medicamentum sit; inv I 30. — 2. cum Taquinus ex vulnere aeger fuisse falso diceretur; rep II 38. — IV. his (Deciis) levabat omnem vulnere metum nobilitas mortis; Tusc II 59. — V, 1. quin is me confectum consularibus vulneribus consulari medicina ad salutem reduceret; Quir 15. quos vulnere ac dolore corporis cruciati et consumi vides; har resp 39. qui suam erga me benivolentiam et fidem non solum animi dolore, sed etiam corporis vulneribus ostendit; sen 30. fortunae gravissimo percussus vulnere; Ac I 11. recrudescere: j. I. consanescunt. — 2. ex: j. II, 1. accipio. quantum per caedem ac vulnera eripere potuissent; Sest 91.

vulpecula, Füchse: I. in qua (insula) lepulos vulpeculasque saepe vidisses; nat I 88. — II. fraus quasi vulpeculae, vis leonis videtur; of I 41.

vulticulus, halber Blick: non te Bruti nostri vulticulus ab ista oratione deterret? A XIV 20, 5.

vultuosus, grimassenhaft: in quo (vultu) cum effeceris ne quid ineptum sit aut vultuosum; orat 60.

vulturius, Geier: I. exierunt malis omnibus duo vulturii paludati; Sest 72. — II. appellatus est hic vulturius illius provinciae imperator; Piso 38.

vultus, Blick, Miene, Gesicht, Gesichtsausdruck: vultus, qui secundum vocem plurimum potest, quantum adfert tum dignitatem, tum venustatem! orat 60. ut ad cuiusque modum genus ridiculi vultus etiam accommodetur, qui quidem quo severior est et tristior, hoc . . . ; de or II 289. imago animi (est) vultus, indices oculi; de or III 221. ut imago est animi vultus, sic indices oculi; orat 60. timor eius,

perturbatio, suspensus incertusque vultus haec aperta faciebant; Cluent 54. ut eius vultus denique perspicimus omnes, qui sensus animi plerumque indicant; de or II 148. potest: f. adfert. in hac nostra actione secundum vocem vultus valet; de or III 223. — II, 1. accommodo: f. I. est; de or II 289. si modo vultum importunum in forum detulisset; sen 15. qui effeminare vultum potes; fr A XIII 22. actor moderatur et fingit non modo mentem ac voluntates, sed paene vultus eorum; leg III 40. is (vultus) oculis gubernatur; de or III 223. vultum atque incessum animis intuemini; Sest 17. moderor: f. fingo. vultus mutantur; of I 131. perspicio: f. I. indicant. si vultum semper eundem videtis; Milo 92. cuperem vultum videre tuum, cum haec legeres; A IV 17, 4 — 2. cum (Lacedaemonius) esset vultu hilari atque laeto; Tusc I 100. — 3. quantum e vultu eius intellego; leg III 37. — III, 1. in te saepe vidi tantum ardorem vultuum atque motuum, ut . . .; div I 80. — 2. cum ex vultu candidatorum coniecturam faciant; Muren 44. — IV, 1. sunt quidam ita vultu motuque corporis vasti atque agrestes, ut . . .; de or I 115. si vultu saepe laeditur pietas; Sex Rosc 37. quae vultu et verbis saepe significassent; Milo 4. animus eius vultu, flagitia parietibus tegebantur; Sest 22. vastus: f. agrestis. — 2. vaecors repente sine suo vultu, sine colore, sine voce constitit; har resp 2.

uxor, Ehefrau, Gattin, Gemahlin: I, 1. genus est uxor; eius duae formae: una matrum familias, altera earum, quae tantum modo uxores habentur; Top 14. cum Ameriae Sex. Roscii domus, uxor liberique essent; Sex Rosc 96. adhibitis amicis praesente matre sua Dinaea uxorem suam interrogavit, essetne praegnans; Cluent 33. ut uxores

eodem iure sint, quo viri; rep I 67. etiam nomina necessitudinum, non solum naturae nomen et iura mutavit, uxor generi, noverca filii, filiae pelex; Cluent 199. Alexandrum uxor sua occidit; inv II 144. uxores suas a cena redeuntes attrectatas esse a Caelio; Cael 20. — 2. cuius illa quondam socrus, paulo ante uxor fuisset; Cluent 188. — II, 1. quod tu iure eandem sororem et uxorem appellare possis; dom 92. attrecto: f. I, 1. redeunt. cum uxorem sororemque non discernis; har resp 39. ut pater familias, cum uxorem praegnantem in provincia reliquisset, Romae alteram duxisset; de or I 183. (Quintus) a ducenda uxore sic abhorret, ut . . .; A XIV 13, 5. habeo, interrogo: f. I, 1. est. relinquo: f. duco. — 2. sit censor, qui viros doceat moderari uxoribus; rep IV 6. uxori Caesarem nuntium remisisset; A I 13, 3. — 3. e quibus (filiis) septemdecim iusta uxore natis; Tusc I 85. — 4. aliquid salis a mima uxore trahere potuisti; Phil II 20. — III, 1. ut coniugia virorum et uxorum natura coniuncta esse dicerent; fin IV 17. cum uteretur uxoris dote numerata; Caecin 11. forma: f. I, 1. est; Top 14. huic fundo uxoris continentia quaedam praedia; Caecin 11. nuper cum morte superioris uxoris novis nuptiis domum vacuefecisses; Catil I 14. per eosdem istius iniuriarum uxorumque socios; Ver II 51. — 2. matrum in liberos, virorum in uxores scelera; Scaur 13. — IV. semper ille antea cum uxore, tum sine ea; Milo 55.

uxorius, die Gattin betreffend, der Ehefrau gehörig: (amores) dirimi interdum contentione uxoriae condicionis; Lael 34. in arbitrio rei uxoriae, in quo est QUOD EIUS MELIUS AEQUIUS; Top 66. in arbitrio rei uxoriae MELIUS AEQUIUS; of III 61.

Xystus, Säulengang: 1. quae tibi gymnasii xystique videbuntur esse; A I 8, 2. — 2. cum inambularem in xysto; Bru 10. spatium in xysto ut liceat; opt gen 8.

Zonarius, Gürtelmacher: Pergameni, quod Mithridates se velle dixit, id sutores et zonarii clamantur; Flac 17.

Nachträge.

S. 117, a. **clivus**, Hügel.

S. 168, b. **culmen**, Ruppel: »magno sub culmine«; fr H IV, a, 260.

S. 177, b. 3. 2 v. u. Phil VII 5.

S. 185, b. **deliberator**, Überleger: illi deliberatori merces duplicata est; Sest 74.

S. 188, b. **depopulator**, Verwüster: quis est Sergius? fori depopulator; dom 13.

S. 188, b. **depravate**, verkehrt: de quibus (voluptate, dolore) neque depravate iudicant neque corrupte; fin I 71.

S. 207, b. **dissolute**, nachlässig, ohne Verbindung, leichtsinnig: cum demptis coniunctionibus dissolute plura dicuntur; orat 135. itane dissolute decumas vendidisti, ut . . .? Ver III 90.

S. 245, b. **eximie**, außerordentlich: Marius eximie L. Plotium dilexit; Arch 20.

S. 252, a. **extinctio**, Vernichtung: si supremus ille dies non extinctionem adfert; Tusc I 117.

S. 252, a. **extinctor**, Vertilger, Unterdrücker: I. ut non extinctor coniurationis et sceleris, sed auctor et dux fuisse videar; dom 101. — II. ne extinctor patriae appelletur; Sulla 88.

S. 255, a. **fabricator**, Bildner: ut etiam inter deos Myrmecides aliqui minorum opusculorum fabricator fuisse videatur; Ac II 120.

S. 262, a. **fataliter**, nach dem Verhängnis: si omnia ex omni aeternitate definita dicis esse fataliter; div II 19.

S. 275, a. **fratricida**, Brudermörder: de me quod tulisse te dicis, patricida, fratricida, sororicida; dom 26.

